శ్రీరస్తు.

శ్రీమదఖిలభూమండలమండనాయమానులగు,

మనీషిబృందంబులచే,

నిఖిలకర్మాచరణానుకూలంబులని;

మిగులసంస్తూయమానంబులగు

ముహూర్తదీపిక-ముహూర్తదర్పణంబులను

గ్రంథంబులు ప్రతిపదటీకతోఁగూర్చి

లేఖకప్రమాదాదిజనితదోష

విరహితముగా బరిష్కరింపంబడి

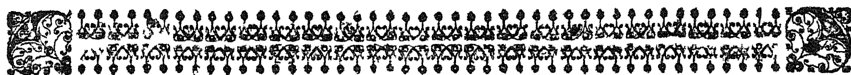

నేలటూరు - సుబ్రహ్మణ్యంగారి.

విద్యావిలాసముద్రాక్షరశాలయందు.

ముద్రింపబడియె.

౧౮౭౯ సం.

శ్రీరస్తు.

మహాతర్కదీపికా.

నక్షత్రనిఘంటు.

శ్లో॥ యఃకర్తాజగతాంభర్తాసంహర్తామహసాన్నిధిః।
ప్రణమామితమాదిత్యంబహిరంతస్తమోపహం॥ ..... ※

టీక॥ జగతాం-లోకములకు-భర్తా-ప్రభువైనటువంటినిన్ని-సంహర్తా లయకరుడైనటువంటినిన్ని-మహసాం-తేజస్సులకు-నిధిః-స్థానభూతమైనవాడు-యః-ఎవడో-అహం-నేను-బహిరంతః-లోపలవెలపలనుండినటువంటి-తమః-అజ్ఞానాంధకారమును-అపహం-పోగొట్టుచున్నటువంటి-తమాదిత్యం-ఆసూర్యునిగురించి-ప్రణమామి-నమస్కరించుచున్నాను॥ .. . .. ※

శ్లో॥ భవత్యశ్వినినక్షత్రం-అశ్వీదస్రస్తురంగమః-ఆద్యస్తురంగస్తురగః-అశ్వోవాజహయోహరిః॥ టీ॥ అశ్వీ-దస్రః-తురంగమః-ఆద్యః-తురంగః తురగః-అశ్వః-వాజీ-హయః-హరిః-ఈ-౧౦ న్ని అశ్వినీనక్షత్రముపేళ్లు॥ ※

శ్లో॥ భరణీస్యాద్యమోయామ్యస్త్వంతకోయమసంజ్ఞకః॥ టీ॥ యమః యామ్యః-అంతకః-యమసంజ్ఞకః-ఈ-౪-న్ను భరణినక్షత్రముపేళ్లు॥ ※

శ్లో॥ కృత్తికాబహులాజ్ఞేయాహుతభుగ్వహ్నిసంజ్ఞికా-వట్టారకోపావకశ్చానలోథజ్వలనస్తథా॥ టీ॥ కృత్తికా-బహులా-హుతభుక్-వంహ్ని సంజ్ఞికా-వట్టారకః-పావకః-అనలః-జ్వలనః-ఈ-౮-న్ని కృత్తికానక్షత్రముపేళ్లు॥ ... . ※

శ్లో॥ రోహిణీచవిధిర్బ్రహ్మప్రాజాపత్యశ్చతుర్ముఖః-ప్రజాపతిః ప్రజేశశ్చవిధాతాపంకజాసనః-ఆత్మభూఃపద్మయోనిస్స్యాద్బ్రహ్మానామతతఃపరం॥ టీ॥ రోహిణీ-విధిః-బ్రహ్మ-ప్రాజాపత్యం-చతుర్ముఖః-ప్రజాపతిః-ప్రజేశః-విధాతా-పంకజాసనః-ఆత్మభూః-పద్మయోనిః-బ్రహ్మానామ-ఈ-౧౨ న్ను రోహిణీనక్షత్రముపేళ్లు॥ ... ... ※

శ్లో॥ మృగశీర్షేమృగశ్చంద్రఇందుర్హిమదీధితిః-స్యాచ్చంద్రశిశుభంసోమోనిశానాథోనిశాకరః॥ టీ॥ మృగః-చంద్రః-ఇందుః-హిమదీధితిః-

చంద్రః-శశభృం-సౌమ్యః-నిశానాథః నిశాకరః-ఈ-౮-న్ని మృగశీర్షే-మృగశి
రానక్షత్రమనువర్తించును॥ ... ... *

శ్లో॥ ఆర్ద్రారౌద్రే చపురజిద్భర్గస్థాణుశ్చ ప్రోహరః॥టీ॥ ఆర్ద్రా - పు
రజిత్ -భర్గః-స్థాణుః-భవః-హరః-ఈ-౬- ఆర్ద్రానక్షత్రమనువర్తించును॥

శ్లో॥పునర్వస్సు ర్దితి ర్దేవ-మాతా అదిత్యమేవచ॥టీ॥పునర్వసుః- అదితిః-
దేవమాతా-ఆదిత్యం-ఈ-౫-న్ని పునర్వసు పేర్లు॥ ... ... *

శ్లో॥ ఇజ్యార్చ్యౌతిష్యపుష్యశ్చ పూజితో గురునామకః- వాగీశశ్చామ
రేజ్యశ్చ - జీవోదేవపురోహితః॥టీ॥ ఇజ్యః-అర్చ్యః-తిష్యః- పుష్యః - పూజి
తః-గురునామకః-వాగీశః - అమరేజ్యః - జీవః-దేవపురోహితః - ఈ - ౧౦-
పుష్యమి పేర్లు॥ ... ... *

శ్లో॥ ఆశ్రేషోరగసార్పాహి-భుజంగవ్యాళసంజ్ఞికః॥టీ॥ ఆశ్రేషః - ఉ
రగః-సార్పః - అహిః-భుజంగః-వ్యాళసంజ్ఞికః-ఈ-౬-న్ని ఆశ్రేషకు పేర్లు॥

శ్లో॥ మఘాపితాచ పైత్ర్యశ్చ మేఖలాపిత్ర్యభం తథా॥టీ॥మఘా-పితా- పై
త్ర్యః-మేఖలా-పిత్ర్యభం-యీ-౫-న్ని మఘానక్షత్రము పేర్లు॥ ... *

శ్లో॥భాగ్యం పూర్వాఫల్గునీస్యాత్ - భగాఖ్యం భగసంజ్ఞికం॥టీ॥ భాగ్యం-
పూర్వాఫల్గునీ-భగాఖ్యం-భగసంజ్ఞికం-యీ-౪-న్ని పూర్వ- ఫల్గునీపుబ్బా
నక్షత్రము పేర్లు॥ ... ... *

శ్లో॥ అర్యమార్యమణం చైవ-అర్యమ్ణం చోత్తరం తథా॥టీ॥ అర్యమః- అర్య
మణం-అర్యమ్ణం-ఉత్తరం-యీ-౪-న్ని ఉత్తర ఫల్గునీ పేర్లు-ఉత్తరనక్షత్రము॥

శ్లో॥హస్తస్సవితృ సావిత్ర అర్క-సూర్యో దివాకరః॥టీ॥హస్తః-సవితా
సావితా- అర్కః- సూర్యః- దివాకరః-యీ-౬- న్ని హస్తనక్షత్రము పేర్లు॥

శ్లో॥చిత్తస్స్యాత్ త్వష్టృదేవత్యం త్వాష్ట్రింద్రే సువర్ధకం॥టీ॥ త్వష్టృ
దైవత్యం-త్వాష్ట్రం-ఇంద్రం - సువర్ధకం యీ-౪- న్ని- చిత్తాస్యాత్ -
చిత్తానక్షత్రము॥ ... ... *

శ్లో॥స్వాతీ సమీరణో వాయుః - పవనశ్చానిలోమరుత్॥టీ॥ సమీరణః-
వాయుః-పవనః - అనిలః-మరుత్ -యీ - ౫ న్ని- స్వాతీ-స్వాతీనక్షత్రము -
స్యాత్ - అగును॥ ... ... *

శ్లో॥విశాఖం పూర్వమింద్రాగ్నిం ద్విదైవత్యం విశాఖకం॥టీ॥విశాఖం-
పూర్వం- ఇంద్రాగ్నిం- ద్విదైవత్యం - ఈ - ౪ -న్ని విశాఖకం-విశాఖ
నక్షత్రము-స్యాత్ -అగును॥ ... ... *

శ్లో॥ మిత్రమైత్ర మనూరాధ - మనూరాధస్యసంజ్ఞికం॥టీ॥ మిత్రం-మైత్రం-అనూరాధం-యీ - ౩ - న్ను అనూరాధస్య - అనూరాధయొక్క-సంజ్ఞికం-పేళ్లు॥ ... .*

శ్లో॥ జ్యేష్ఠేంద్రో పురుహూతశ్చ ఇంద్రశ్శతమఖస్తథా॥టీ॥ జ్యేష్ఠేంద్రః-పురుహూతః ఇంద్రః శతమఖః-యీ-౪-న్ను జ్యేష్ఠానక్షత్రము పేళ్లు॥

శ్లో॥ మూలంనిశాచరం ప్రోక్తమాసురంనిరృతింతథా-నక్తంచరం కోణపంచ రాక్షసంపిశితాశనం॥టీ॥ మూలం-నిశాచరం - అసురం-నిరృతిం-నక్తంచరం-కోణపం- రాక్షసం - పిశితాశనం-యీ- ౭ - న్ని మూలానక్షత్రము పేళ్లు॥ ... ...*

శ్లో॥ పూర్వాషాఢాజలంతోయముదకంచాపఏవచ॥టీ॥ పూర్వాషాఢా-జలం-తోయం - ఉదకం - అపః-యీ ౫- న్ను పూర్వాషాఢ పేళ్లు॥ ..*

శ్లో॥ ఉత్తరాషాఢవిశ్వంచ అభిజిద్బ్రహ్మప్రకాశకం॥టీ॥ ఉత్తరాషాఢ - విశ్వం-యీ - ౨ - ఉత్తరాషాఢ పేళ్లు - అభిజిత్ - బ్రహ్మప్రకాశకం-యీ ౨-న్ను అభిజిత్తు పేళ్లు॥ .. ..*

శ్లో॥ శ్రవణంవైష్ణవంశ్రీశంశ్రీకాంతముకజిద్ధరిం॥టీ॥ శ్రవణం - వైష్ణవం-శ్రీశం-శ్రీకాంతం-ముకజిత్-హరిం యీ- ౬ న్ను శ్రవణనక్షత్రము పేళ్లు॥

శ్లో॥ శ్రవిష్ఠాచధనిష్ఠాచవసుర్వాసవఏవచ॥టీ॥ శ్రవిష్ఠా-ధనిష్ఠా-వసుః-వాసవః-యీ-౪-న్ను ధనిష్ఠానక్షత్రము పేళ్లు॥ ... . *

శ్లో॥ ప్రచేతసోజలంధిష్ణ్యశతతారశ్చవారుణః॥టీ॥ ప్రచేతసః-జలం-ధిష్ణ్య శతతారః-వారుణః-యీ-౪-న్ను శతభిషానక్షత్రము పేళ్లు॥ ... . *

శ్లో॥ అజైకపాత్ప్రోష్ఠపదాపూర్వాభాద్రాపదాతథా॥టీ॥ అజా-ఏకపాత్ - ప్రోష్ఠపదా-పూర్వాభాద్రా - పదా-యీ-౫-న్ను పూర్వాభాద్ర పేళ్లు॥ .. .. *

శ్లో॥ ఉత్తరాభాద్రంచైవ-అహిర్బుధ్న్యనిశాముఖం॥టీ॥ ఉత్తరాభాద్రకం అహిర్బుధ్న్య - నిశాముఖం-యీ- ౩-న్ను ఉత్తరాభాద్రా నక్షత్రము పేళ్లు॥*

శ్లో॥ రేవతీపౌష్ణ ఇత్యాహురంత్యః పూషాతథైవచ॥టీ॥ రేవతీ-పౌష్ణః - అంత్యః-పూషా-యీ-౪- రేవతీనక్షత్రము పేళ్లు॥ ... ...*

నక్షత్రనిఘంటు-సంపూర్ణము.

ముహూర్తదీపికా.

రాశినిఘంటుప్రారంభః

శ్లో॥ అజాక్రియాఛాగశ్చ స్తాతూంబరావిశ్వభేషజీ - మేషహూడ్యాక్రి
యాంభ స్తాభాగీవాగీరయస్తథా॥టీక॥ అజా-క్రియా-ఛాగశ్చ స్తా-తూంబరా-
విశ్వభేషజీ-ఆద్యాక్రియాశ్చ స్తా-భాగీ-రాగీ-అయః-యీ-౧౦-న్ని మేషం-
మేషము స్యాత్-అవును॥ ... ... *

శ్లో॥వృషభస్తు ఉక్షగౌర్వృష ఉక్షాతథైవచ-అనడ్వాన్ సౌరభేయ
శ్చ తూరకశ్చాభిన్న షాహ్వయః॥టీ॥ వృషభః - ఉక్షః-గౌః-వృషః - ఉక్షా - అన
డ్వాన్-సౌరభేయః-తూరకశ్చ యీలాన్ని వృషాహ్వయః-వృషభరాశి పేళ్లు

శ్లో॥మిథునంయమళంయుగ్మంనృయుగ్మంచయుగంతథా॥టీక॥ మిథునం-
యమళం-యుగ్మం-నృయుగ్మం యుగం-ఈ ౫ న్ని మిథునరాశి పేళ్లు॥ ...*

శ్లో॥ కుళీరకర్కటకటకఃకర్కిణీచకుళీరఝుమాణ॥టీక॥కుళీ, -కర్కి-కటకః-
కర్కిణీ-కుచళీ-ఝుమాణ-యీ ౬ న్ని కటకరాశి పేళ్లు॥ ... ... *

శ్లో॥సింహోమృగారిర్మృగరాట్ మృగేంద్రో మృగనాయకః- హరిః
పంచాననో రాజా లేయో కంఠీరవస్తథా॥టీక॥ సింహః-మృగారిః-మృగరాట్-
మృగేంద్రః-మృగనాయకః-హరిః-పంచాననః-రాజా-లేయః-కంఠీరవః-యీ
౧౦ న్ని సింహరాశికి పేళ్లు॥ . . ..*

శ్లో॥ అంగనాస్త్రీవధూకన్యా-పాథోనంకన్యకాబలా॥టీ॥ అంగనా-
స్త్రీః-వధూః-కన్యా-పాథోన-కన్యకా-అబలా-యీ ౭ న్ని కన్యారాశి పేళ్లు॥

శ్లో॥ తులాతౌళివణిక్ జూకః తులాభృద్ఘటసంజ్ఞకః॥టీ॥తులా-తౌళీ-వణిక్-
జూకః-తులాభృత్-ఘటః-యీ ౬ న్ని తులారాశి పేళ్లు॥ .. ... . *

శ్లో॥ అళిస్సరీసృపః కౌపిః-కీటోవృశ్చికవాచకః॥ టీ॥ అళిః-సరీసృపః-
కౌపిః-కీటః-వృశ్చికః-యీ-౫-న్ని వృశ్చికరాశి పేళ్లు॥ ... ...*

శ్లో॥శౌజంశరాసనంప్రోక్తంతౌక్షికంమార్గణాసనమ్॥ చాపంతూ
ణీరబాణంచధనుఃకోదండకార్ముకం॥టీ॥ శౌజం శరాసనంతౌక్షికంమార్గ
ణాసనం-చాపమ్-తూణీరం-బాణం-ధనుః-కోదండం-కార్ముకం-యీ - ౧౦ -
ధనూ రాశికి పేళ్లు॥ ... ... *

శ్లో॥మకరస్స్యాన్మృగోనక్రశ్చాకోకేకశ్చకథ్యతే॥టీ॥ మృగః-నక్రః-ఆకోకేకః యీా-౩-న్ను - మకరః-మకరము-స్యాత్ - అవును॥ ... ...*

శ్లో॥కుంభోఘటోజలధరోహృద్రోగ ఇతకీర్తితాః॥టీ॥ కుంభః-ఘటః-జలధరః-హృద్రోగః-యీా-౪-న్ను కుంభరాశికిపేళ్లు॥ .. ... *

శ్లో॥మీనాంత్యోనిమిషోమత్స్యోఝషశ్చావారిజోండజః॥౮॥జలజోపృథురోమాచమీనసంజ్ఞాః ప్రకీర్తితాః॥టీ॥మీనః-అంత్యః-అనిమిషః-మత్స్యః-ఝషః-వారిజః-అండజః-జలజః-పృథురోమా-యీా-౯-న్ను మీనరాశికిపేళ్లు॥

రాశినిఘంటుసంపూర్ణము.

ముహూర్తదీపికా.

గ్రహనిఘంటుప్రారంభః.

ఆదిత్యోర్కోరవిర్భానుర్భాస్కరశ్చదివాకరః-మార్తాండస్సవితాహేళిస్తీక్ష్ణాంశుర్మిహిరోరవేః॥టీ॥ ఆదిత్యః-అర్కః రవిః-భానుః-భాస్కరః-దివాకరః-మార్తాండః-సవితా-హేళీ-తీక్ష్ణాంశుః-మిహిరః-యీా-౧౧-న్ను సూర్యునికిపేళ్లు॥ ... ... *

శ్లో॥చంద్రశ్శశిశశాంకశ్చ విధుస్సోమోనిశాకరః-సీతాంశురుడునాథశ్చ ఇందుశ్చంద్రమసోవిదుః॥టీ॥ చంద్రః-శశీ-శశాంకః-విధుః-సోమః-నిశాకరః-సీతాంశుః-ఉడునాథః-ఇందుః-యీా-౯-న్నుచంద్రమసః-చంద్రునియొక్కపేళ్లు

శ్లో॥ఆరోవక్రో మహీజశ్చరుధిరోరక్తఏవచ-అంగారకఃకుజో భౌమోలోహితాంగోమహీసుతః॥టీ॥ఆరః-వక్రః-మహీజః-రుధిరః-రక్తః-అంగారకః-కుజః-భౌమః-లోహితాంగః-మహీసుతః-యీా-౧౦-న్ను అంగారకునిపేళ్లు॥

శ్లో॥ సౌమ్యోవిడ్జ్ఞోబుధో హేమస్సోమజోబోధనః క్రమాత్॥టీ॥ సౌమ్యః-విట్-జ్ఞః-బుధః-హేమః-సోమజః-బోధనః-యీా-౭-న్ను బుధునికిపేళ్లు॥

శ్లో॥జీవఅంగిరసోవాచస్పతిశ్చిత్రశిఖండిజః॥౮॥ ఆర్యోబృహస్పతిస్సూరిర్వాగీశోవచసాంపతిః॥టీ॥జీవః-అంగిరసః-వాచస్పతిః-చిత్రః-శిఖండిజః-ఆర్యః-బృహస్పతిః-సూరిః-వాగీశః-వచసాంపతిః-ఈ-౧౦-న్నిబృహస్పతిపేళ్లు॥

శ్లో॥శుక్రో భృగుర్భార్గవసుతస్త్వఘ్నుజశ్చసితశ్చసః॥౯॥ ఉశనాదైత్యపూజ్యశ్చకావ్యఃకవిరితిస్మృతః॥టీ॥ శుక్రః-భృగుః-భృగుసుతః-అఘ్నుజః-సితః-ఉశనాః-దైత్యపూజ్యః-కావ్యః-కవిః యీా-౯-న్ను శుక్రునిపేళ్లు॥

శ్లో॥ కోణో మందశ్శనిః కృష్ణస్సూర్యపుత్రో యమశ్చ సః॥౬॥ పంగుశ్శనైశ్చరస్సౌరిః కాలశ్ఛాయాసుతశ్చ సః॥ టీ॥ కోణః-మందః-శనిః-కృష్ణః - సూర్యపుత్రః- యమః-పంగుః-శనైశ్చరః-సౌరీ-కాలః-ఛాయాసుతః-యీ - ౧౧-న్నూ శనికి పేళ్లు॥ ... ... *

శ్లో॥ రాహుస్తమస్సురోగశ్చ స్వర్భానుశ్చ విధుంతుదః ॥౭॥ పాతుశ్చ సైంహికేయశ్చ భుజగాఖ్యాభిధస్స్మృతః॥ టీ॥ రాహుః-తమః-సురోగః-స్వర్భానుః-విధుంతుదః-పాతుః - సైంహికేయః - భుజగాఖ్యః - యీ-౮- న్ని రాహువు పేళ్లు॥ ... ... *

శ్లో॥ కేతుశ్శిఖీధ్వజో ధూమ్ర ఉత్పాతో బహురూపకృత్ ॥౮॥ శిరోహీనో ఘోరరూపశ్చిత్రవర్ణస్సకేతవః॥ టీ॥ కేతుః-శిఖీ-ధ్వజః ధూమ్రః- ఉత్పాతః-బహురూపకృత్- శిరోహీనః-ఘోరరూపః చిత్రవర్ణః-సకేతుః-యీ-౧౦-న్ని కేతువుకు పేళ్లు॥ ... ... *

గ్రహనిఘంటు-సంపూర్ణము.

అథస్థాననిఘంటు ప్రారంభః.

శ్లో॥ క్షితీశోదయరాశిర్లగ్నం హోరోదయస్తనుః కల్యోవిలగ్నమాత్మా చ భావోయం ప్రథమో భవేత్ ॥టీ॥ క్షితీశః ఉదయః- రాశిః-లగ్నం-హోరోదయః-తనుః-కల్యః-విలగ్నం-ఆత్మా- యీ-౯-న్ని- అయంభావః యీభావముగలది - ప్రథమోభవేత్ - మొదటిదైన లగ్నమునకు పేళ్లు॥

శ్లో॥ ద్వితీయంధనవాగ్విత్తంకుటుంబంనేత్రసంజ్ఞకం॥ టీ॥ ద్వితీయం ధనం-వాక్-విత్తం- కుటుంబం-నేత్రసంజ్ఞకం-యీ ౬-న్ని అగ్నాది రెండవ యింటికి పేళ్లు॥ ... ... *

శ్లో॥ తృతీయం విక్రమభ్రాతృదుశ్చిక్యంసహజస్తథా॥ టీ॥ తృతీయం-విక్రమః-భ్రాతా-దుశ్చిక్యం- సహజః యీ ౫ న్ని మూడవయింటికి పేళ్లు॥

శ్లో॥ చతుర్థంహిబుకంవేశ్మబంధుర్వృద్ధిసుఖంజలం-పాతాళంజననీమాతృ ఉదకంచపయోమృతం॥ టీ॥ చతుర్థం-హిబుకం-వేశ్మ- బంధుః-వృద్ధిః-సుఖం-జలం-పాతాళం-జననీ-మాతా- ఉదకం పయః - అమృతం - యీ ౧౩ న్నూ నాలవయింటికి పేళ్లు॥ ... ... *

శ్లో॥ పంచమంతనయోమంత్రీ హ్యాత్మాచ సుతశ్చ్యతే॥ టి॥ పంచమం-తన
యః-మంత్రీ-ఆత్మా-సుతః-యీ ౫ న్ను-అయిదోయింటికి పేరు॥ ...... *
శ్లో॥ షష్ఠమంరిపు రిత్యాహుః క్షతఇత్యభిధీయతే॥ టి॥ షష్ఠమం-రిపుః-క్షతః
యీ౩న్ను-ఆరోయింటికి పేర్లు॥ .... *
శ్లో॥ సప్తమంద్యూనమస్తంచ ద్యూతంచమదనఃస్మరః। కామోవివా
హోజామిత్రంభార్యేతి వినిగద్యతే॥ టి॥ సప్తమం-ద్యూనం-అస్తం-ద్యూ
తం-మదనః-స్మరః-కామః-వివాహః-జామిత్రం-భార్యా-ఈ ౧౦ న్ని-ఏడవ
యింటికి పేళ్లు॥ .... *
శ్లో॥ అష్టమంనిధనంరంధ్రం పాపమాయుర్మృతిశ్శుచా॥ టి॥ అష్టమం-నిధనం
రంధ్రం-పాపం-ఆయుః-మృతిః-శుచా-యీ ౭ న్ను-ఎనిమిదవయింటికి పేళ్లు॥
శ్లో॥ నవమంచత్రికోణంచ సుకృతంగురుభాగ్యకం॥ పితృజ్ఞానోదయోభ
క్తిర్దేవతోపాసనస్తథా॥ టి॥ నవమం-త్రికోణం-సుకృతం-గురుః-భాగ్యకం-పి
తా-జ్ఞానోదయః-భక్తిః-దేవతోపాసనః-యీ ౯ న్ను-తొమ్మిదవయింటికి పేళ్లు॥
శ్లో॥ దశమోమానఆజ్ఞాపకర్మస్థానమితిస్మృతః॥ వృద్ధకర్మాభిధానం
చవజ్రీసంతుయతద్వ్యతే॥ టి॥ దశమః-మానః-ఆజ్ఞా-కర్మ-స్థానం-వృద్ధః-క
ర్మాభిధానం-వజ్రీ-సంతుయః-యీ ౯ న్ని-పదోయింటికి నామధేయములు॥
శ్లో॥ ఏకాదశో భవేల్లాభః ఆయుశ్చవిజయశ్శుభః॥ టి॥ ఏకాదశః-లాభః-
ఆయుః-విజయః-శుభః-యీ ౫ న్ను-పదునకొండవయింటికి పేళ్లు॥ .... *
శ్లో॥ ద్వాదశంచవ్యయస్థానం పాపస్థానంప్రశస్యతే॥ టి॥ ద్వాదశం వ్య
యస్థానం-పాపస్థానం-యీ౩న్ను-పదిరెండవయింటికి పేళ్లు॥ ...... *

స్థాననిఘంటు-సంపూర్ణము.

అథ భావనిఘంటు ప్రారంభః.

శ్లో॥ లగ్నంస్యాదుదయోరాశిః కల్యం హోరోదయస్తనుః। ఆద్యోదే
హశ్శరీరంచ విలగ్నాధారమూర్తయః॥ ౧॥ స్వభావోజన్మ చాత్మా చభావో
యం ప్రథమస్స్మృతః॥ టీక॥ ఉదయః-రాశిః-కల్యం-హోరా-ఉదయః
తనుః-ఆద్యః-దేహః-శరీరం-విలగ్నం-ఆధారః మూర్తయః-స్వభావః-జన్మ-ఆ
త్మా-అనుంభాః-యీ ౧౬ భావములుగలది-లగ్నం-లగ్నము-స్యాత్-అవుచు

శ్లో॥ ద్వితీయం ద్రవిణం స్వార్థః కుటుంబో ధనవేశ్మకం॥ ౨॥ సత్యవాచి
కవాక్ స్థానే యుక్తం కోశో హిరణ్యకం। కర్ణః ప్రయాణ నేత్రం చ ముఖం దక్షి
ణనేత్రకం॥ ౩॥ లోహం ముక్తాఫలం స్వర్ణం విద్యా భుక్తిస్తు కంబళః। రత్నం
ధాతుశ్చ విత్తం చ భావోయం చ ద్వితీయకః॥ టీ॥ ద్వితీయం - ద్రవిణం - స్వం -
అర్థః - కుటుంబః - ధనవేశ్మకం - సత్యవాచికం - వాక్థానం - యుక్తం - కోశః - హి
రణ్యకం - కర్ణః - ప్రయాణం - నేత్రం - ముఖం - దక్షిణనేత్రం - లోహం - ముక్తాఫ
లం - స్వర్ణం - విద్యా - భుక్తిః - కంబళః - రత్నం - ధాతుః - విత్తం యీ౨౫న్ను -
ద్వితీయభావమునకు నామములు॥ .... ✱

శ్లో॥ తృతీయం భగినీ భ్రాతా సహజశ్చాగ్రజోనుజః। సహభావస్త్ర
పా యోగః దాసీ దాస్యాదివర్గకం॥ ౪॥ సత్వం పరాక్రమః కోపః రౌద్రం
శాంతముపాయకం। కార్యసంధానమిత్రే చ స్వరో గళభూషణం॥ ౫॥ ఆహో
క్లిబం దరక్షేత్రం భావోయం చ తృతీయకం॥ టీ॥ తృతీయం - భగినీ - భ్రాతా - స
హజః - అగ్రజః - అనుజః - సహభావః - త్రపా - యోగః - దాసీ - దాస్యాదివర్గకం -
సత్వం - పరాక్రమః - కోపః - రౌద్రం - శాంతం - ఉపాయకం - కార్యసంధానం
మిత్రం - స్వరః - గళభూషణం - ఆహోక్లిబం దరక్షేత్రం యీ౨౧న్ని - తృ
తీయభావమునకు పేళ్లు॥ .... ✱

శ్లో॥ చతుర్థం జలపాతాళే బంధుశ్చ హిబుకం సుఖం॥ ౬॥ వాపీకూపతటా
కాశ్చ ప్రవాహో ద్వార మేదినీ। పుస్తకం గృహశయ్యా చ పశుస్సస్యం చ
ధాన్యకం॥ ౭॥ విద్యావాహనకార్యే చ మాతృష్వౌషధమంత్రకం। వివాహసాక్షి
పౌరాణం భావోయం చ చతుర్థకం॥ టీ॥ చతుర్థం - జలం - పాతాళం - బంధుః -
హిబుకం - సుఖం - వాపీ - కూపః - తటాకః - ప్రవాహః - ద్వారం - మేదినీ - పుస్తకం -
గృహం - శయ్యా - పశుః - సస్యం - ధాన్యకం - విద్యావాహనకార్యం - మాతా - ఔ
షధం - మంత్రకం - వివాహసాక్షి - పౌరాణం. ఈ౨౪న్ను చతుర్థభావమునకు పేళ్లు

శ్లో॥ పంచమం మంత్రి పుత్రశ్చ తనయః ప్రతిభాత్మజః। పణాపరపి శక్తిశ్చ
భావోయం పంచమస్మృతః॥ టీ॥ పంచమం - మంత్రి - పుత్రః - తనయః - ప్ర
తిభా - ఆత్మజః - పణాపరః - శక్తిః - యీ౮న్ని - పంచమభావమునకు పేళ్లు॥

శ్లో॥ షష్ఠో వైరి రిపుశ్శత్రుః క్షతారీ రోగభీతిదం। జ్ఞాతిశస్త్రాపణం పాపం
భావోయం షష్ఠమస్మృతః॥ టీ॥ షష్ఠః - వైరిః - రిపు - శత్రుః - క్షతః - అరిః రోగః -
భీతిః - జ్ఞాతి - శస్త్రా - ఆపణం - పాపం. యీ౧౨ను - షష్ఠమభావమునకు పేళ్లు॥ ✱

శ్లో॥ జామిత్రం జూకమస్తం చ కామో భార్యేతి చస్మరః। కటకోద్యూతవాణిజ్యే క్రయవిక్రయసంగ్రహాః ॥ ౧౩ ॥ కళత్రం సౌఖ్యవైవాహం భోగస్థానం మనోహరం। అలంకృతిశ్చ సర్వేషాం భావోయం సప్తమస్స్మృతః॥ టి॥ జామిత్రం-జూకం-అస్తం-కామః-భార్యా-స్మరః కటకః- ద్యూతం - వాణిజ్యం - క్రయః. విక్రయసంగ్రహః-కళత్రం - సౌఖ్యం - వైవాహం - భోగస్థానం - మనోహరం - అలంకృతిః - యీ - ౧౮న్ను - సప్తమభావమునకు పేళ్లు॥

శ్లో॥ అష్టమం నిధనం రంధ్రం మృతిర్నాశశ్చ నైధనం। ఆయుష్యం జీవనోపాయం మోక్షో లయనివారణే ॥ ౧౪॥ భత్యభోజ్యాదినాశశ్చ భావోయం చాష్టమస్స్మృతః॥ టి॥ అష్టమం-నిధనం- రంధ్రం - మృతిః-నాశః - నైధనం- ఆయుష్యం-జీవనోపాయః- మోక్షః-లయః-నివారణం- భత్యభోజ్యాదినాశః యీ ౧౨న్ను - అష్టమభావమునకు పేళ్లు॥ .... *

శ్లో॥ నవమం తపదీకం చ సుకృతం గురుభాగ్యకం॥ ౧౫॥ పితృజ్ఞానం దయాభక్తిర్దేవతోపాసనస్తథా। చిత్రానందదధాస్వామీ భావోయం నవమస్స్మృతః టి॥ నవమం-తపదీకం-సుకృతం-గురుః-భాగ్యకం-పితృజ్ఞానం-దయా-భక్తిః-దేవతోపాసనః చిత్రా-ఆనందః-స్వామీ యీ ౧౨న్ను-నవమభావమునకు పేళ్లు॥

శ్లో॥ దశమం మానసం కర్మ వ్యాపారోంబరమేవ చ। కార్యం చ వ్యోమమాకాశః అజాపుణ్యద రాజ్యకం॥ ౧౬॥ వీర్యస్థానం చ సత్కర్మ భావోయం దశమస్స్మృతః॥ టి॥ దశమం-మానసం కర్మ-వ్యాపారః-అంబరం-కార్యం-వ్యోమం-ఆకాశః-అజా-పుణ్యం - రాజ్యకం-వీర్యస్థానం-సత్కర్మ - యీ ౧౩న్ను దశమభావమునకు పేళ్లు॥ .... *

శ్లో॥ ఏకాదశం భవేత్ప్రాయురర్ఘలాభో జయస్తథా॥ ౧౭॥ పృష్ఠం స్యాదధపృష్ఠం చ భావోచైకాదశస్స్మృతః॥ టి॥ ఏకాదశం-ఆయుః-అర్ఘలాభః-జయః-పృష్ఠం-అధోపృష్ఠం-యీ ౬న్ను ఏకాదశభావమునకు పేళ్లు॥...... *

శ్లో॥ ద్వాదశాంత్యో వ్యయో రిష్ఫః అపోక్లిబోపవర్గకౌ॥ ౧౮॥ లాతీణనరకోనాశో భావోయం ద్వాదశస్స్మృతః॥ టి॥ ద్వాదశః-అంత్యః-వ్యయః-రిష్ఫః ఆపోక్లిబః-అపవర్గకః-లాతీణః-నరకః-నాశః- ఈ౯న్ని ద్వాదశభావమునకు పేళ్లు॥

భావనిఘంటు - సంపూర్ణము.

కారకనిఘంటు ప్రారంభః.

శ్లో॥ ఆత్మా ప్రభావో శక్తిశ్చ పితృచింతారవేఫలం॥ టీ॥ ఆత్మా-ప్రభావః-శక్తిః-యీ-౩-కారకత్వములు-రవే-సూర్యునికి-అస్తి-కలవు॥ .... *

శ్లో॥ మనోబుద్ధిప్రసాదంచ మాతృచింతాంచ చంద్రమాః॥ టీ॥ మనః-బుద్ధిః ప్రసాదం-మాతృచింతాం-యీనాలుగున్ను-చంద్రమాః చంద్రుడు కారకుడు॥

శ్లో॥ భ్రాతా భృత్యగణో భూమిర్భౌమేనైవ విచింతయేత్॥ టీ॥ భ్రాతా-భృత్యగణః భూమిః- యీమూడింటికిన్ని భౌమేనైవ - అంగారకుని చేతనే-విచింతయేత్ -కారకుడని తెలుసుకోవలసినది॥ .... *

శ్లో॥ ప్రజ్ఞా చ కర్మ విజ్ఞానం బుధేనైవ విచింతయేత్॥ టీ॥ ప్రజ్ఞా-కర్మ-విజ్ఞానం-యీమూడున్ను బుధేనైవ-బుధుని చేతనే-విచింతయేత్ - కారకుడని తెలుసుకోవలసినది॥ ... . *

శ్లో॥ గురుణా దేహపుష్టిశ్చ బుద్ధిః పుత్రార్థసంపదః॥ టీ॥ దేహపుష్టిః బుద్ధిః-పుత్రః- అర్థసంపదః- యీ-౪-న్ను గురుణా గురువు చేత కారకత్వమని తెలుసుకోవలసినది॥ .... *

శ్లో॥ శుక్రో వివాహం భాగ్యంచ భోగస్థానం వాహనం॥ టీ॥ వివాహం-భాగ్యం-భోగస్థానం-వాహనం యీనాలుగింటికిన్ని శుక్రః-శుక్రుడు కారకుడని తెలుసుకోవలసినది॥ .... *

శ్లో॥ ఆయుష్యం జీవనోపాయం మరణంచ శనైశ్చరః॥ టీ॥ ఆయుష్యం-జీవనోపాయం- మరణం-యీమూడింటికిన్ని - శనైశ్చరః-శనైశ్చరుడు కారకుడని తెలుసుకోవలసినది॥ .. .. *

శ్లో॥ తటాకారామవిశ్రామమార్గా రాహుర్మాతామహం వదేత్॥ టీ॥ తటాకః- ఆరామః-విశ్రామః మార్గ-మాతామహం-యీనాలుగింటికిన్ని- రాహుః- రాహువు-వదేత -కారకుడవును॥ .... *

శ్లో॥ కేతోః పితామహశ్చింతా బహుధానశ్చ మోక్షకః॥ టీ॥ పితామహః-చింతా-బహుధానః- మోక్షకః-యీనాలుగింటికిన్ని- కేతోః- కేతువువల్ల-భవేత్ -కలుగును॥ .... *

కారకనిఘంటు - సంపూర్ణము.

సంజ్ఞానిఘంటుప్రారంభః.

శ్లో॥ శశీసోమశ్శశాంకశ్చ యిందుశ్చంద్రః కళానిధిః- రాజావిధుస్సుధాంశుశ్చ యమ ఏకజన స్తథా॥ టి॥ శశీ-సోమః - శశాంకః - యిందుః - చంద్రః-కళానిధిః-రాజా-విధుః-సుధాంశుః యమః - ఏకః - జనః-యీ-౧౨-న్ను ఒకయంకెకు పేళ్లు॥ ....*

శ్లో॥ అక్షి చక్షుకరం నేత్రం లోచనం బాహుకర్ణకాః- పక్షదృష్టిద్వయం యుగ్మం అంబకానయనేతు సే॥ టి॥ అక్షిః-చక్షుః-కరం- నేత్రం- లోచనం-బాహుః-కర్ణః పక్షః-దృష్టిః-ద్వయం-యుగ్మం-అంబకా-నయనే-యూతునే యీ-౧౪-న్ను రెండవయంకెకు పేళ్లు॥ ... .*

శ్లో॥ వహ్నీరామశ్శిఖీ చాగ్నిః పావకో దహనానలౌ। శంకరాక్షీపురీలోకాః త్రిణీ కాలాః త్రయోగుణాః॥ టి॥ వహ్నిః - రామః - శిఖి - అగ్నిః పావకః- దహనః-అనలః-శంకరాక్షీ-పురీ- లోకః - త్రిణీ-కాలః- త్రయః-గుణః-యీ-౧౪-న్ను మూడవయంకెకు పేళ్లు॥ ....*

శ్లో॥ అబ్ధిసాగర చత్వారి వనరాశి ర్యుగోంబుధిః- చతుర్వార్ధిగతిశ్చాపి జలధీనీరధి స్తథా॥ టి॥ అబ్ధిః-సాగరః - చత్వారి-వనరాశిః - యుగః - అంబుధిః- చతుః- వారిః-గతిః-జలధిః-నీరధిః - యీ-౧౧-న్ను నాలవయంకెకు పేళ్లు॥*

శ్లో॥ ఇంద్రియాః పంచమం జ్ఞానమిషు ర్బాణశ్చమార్గణః। వ్రతోభూతం శరః పర్వా ప్రాణశ్చవిషయ స్తథా॥ టి॥ ఇంద్రియం-పంచమం - జ్ఞానం-ఇషుః- బాణః-మార్గణా-వ్రతః-భూతం-శరః- పర్వా-ప్రాణః- విషయః-యీ-౧౨-న్ను అయిదోయంకెకు పేళ్లు॥ ... . *

శ్లో॥ శాస్త్రం పట్చరుచశ్చైవ కాలశ్చ ఋతుసంజ్ఞకం। రసద్రవ్యంచ కోశశ్చ షడ్దర్శనవదాగమా॥ టి॥ శాస్త్రం - పట్ - రుచిః - కాలః - ఋతుః- రసద్రవ్యం-కోశః-షడ్దర్శనః-వదాగమః-యీ-౧౦-న్ను ఆరవయంకెకు పేళ్లు॥

శ్లో॥ శైలోద్రిర్ద్వీపవాయుశ్చ మునిస్సప్తాచలోగిరిః। తురగాశ్వనగా గోత్రా మహీధ్ర ఋషి సంజ్ఞకః॥ టి॥ శైలః-అద్రిః-ద్వీపః- వాయుః-మునిః-సప్తా-అచలః గిరిః-తురగః-అశ్వః- నగః - గోత్రా - మహీధ్రః-ఋషిః-యీ-౧౪-న్ను ఏడవయంకెకు పేళ్లు॥ ....*

శ్లో॥ అష్టమంగజకర్ణీచదిగ్గజోదంతిహస్తీచ। సామజోమత్తమాతంగః దిక్పాలవసువారణాః॥ టీ॥ అష్టమం-గజః-కర్ణీ-దిగ్గజః-దంతీ-హస్తీ-సమజః-మత్తమాతంగః-దిక్పాలః-వసుః-వారణః-యీ౧౧న్ను యెనిమిదోయంకెకు పేళ్లు॥

శ్లో॥ నవమంనవరత్నంచ బ్రహ్మాచకమలాసనః। నిధిగ్రహాశ్చఖండశ్చ రంధ్రభావశ్చలబ్ధకః॥ టీ॥ నవమం-నవరత్నం-బ్రహ్మా-కమలాసనః-నిధిః-గ్రహాః-ఖండః-రంధ్రః-భావః యీ౧౦ తొమ్మిదోయంకెకు పేళ్లు॥ ....*

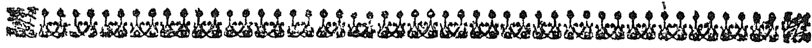
శ్లో॥ ఆకాశంగగనంశూన్యం అంతరిక్షంమరుత్పథం॥ టీ॥ ఆకాశం గగనం-శూన్యం-అంతరిక్షం-మరుత్పథం-యీ-౫-న్ను అంకె శూన్యమునకు పేళ్లు॥

శ్లో॥ కాదిర్నవటాదినవ-పాదిపంచశ్చయాద్యష్టకః॥ టీ॥ కకారము మొదలు తొమ్మిది అక్షరముల పర్యంతమున్ను-టకారము మొదలు తొమ్మిది అక్షరముల పర్యంతమున్ను-పకారము మొదలు అయిదు అక్షరముల పర్యంతమున్ను యకారము మొదలు యెనిమిది అక్షరముల పర్యంతమున్ను అక్షరసంజ్ఞవర్గ అని తెలుసుకునేదియెట్లన్నను॥ ....*

క ౧ఖ ౨గ ౩ఘ ౪ఙ ౫చ ౬ఛ ౭జ ౮ఝ ౯ట ౧ఠ ౨డ ౩ఢ ౪ణ ౫త ౬థ

౭ద ౮ధ ౯ప ౧ఫ ౨బ ౩భ ౪మ ౫య ౧ర ౨ల ౩వ ౪శ ౫ష ౬స ౭హ ౮.

సంజ్ఞానిఘంటు-సంపూర్ణము.

రాశిరాశ్యధిపతులు.

శ్లో॥ క్రియతావురిజితుమకుళీరలేయపాథోనజూకకౌర్ప్యాఖ్యాః। తౌక్షిక ఆకోకేరోహృద్రోగశ్చాంత్యభంచేదం॥ కుజసితజ్ఞచంద్రరవిసౌమ్యసితావనిజాః। సురగురుమందసౌరిగురవశ్చగృహాంశపాః॥ టీ॥ మేషానకు అంగారకుడు-వృషభమునకు శుక్రుడు - మిథునమునకు బుధుడు-కటకమునకు చంద్రుడు-సింహమునకు సూర్యుడు-కన్యారాశికి బుధుడు - తులకు శుక్రుడు-వృశ్చికమునకు అంగారకుడు-ధనుస్సుకు గురువు -మకరమునకు శని-కుంభమునకు శని-మీనానకు గురువు-యీ క్రమముగా రాశ్యధిపతులను తెలుసుకొనేది॥*

శత్రుమిత్రత్వము.

సూత్రం - స్వస్వాంత్యధీధర్మస్వోచ్చాయుస్సుఖపాః॥ టీ॥ యీసూత్రార్థము॥ సూర్యునికి-శ-శు-శత్రువులు-బు-సముడు-చం-కు-గు-మిత్రులు॥౧॥

చంద్రునికి-ర-బు-మిత్రులు-కు-గు-శు-శ-సములు॥ ౪॥ కుజునికి-గు-చం-ర-మిత్రులు బు-శత్రువు శు-శ-సములు-౩-బుధునికి-ర-శు-మిత్రులు-చం-శత్రువు-కు-గు-శ-సములు-౪-బృహస్పతికి-బు-శు-శత్రువులు-శ-సముడు-ర-చం-కు-మిత్రులు-౫-శుక్రునికి-బు-శ-మిత్రులు-కు-గు-సములు-ర-చం-శత్రువులు॥ ౬॥ శనికి-శు-బు-మిత్రులు-గు-సముడు-కు-చం-రా-శత్రువులని తెలుసుకునేది॥ ... *

ఉచ్చనీచలు.

శ్లో॥ అజోక్షనక్రప్రమదాకర్కటమత్స్యతులా క్రమాత్ । రవ్యాదితుంగా నీచంతుతత్సప్తమమాచరేత్ ॥టీ॥ రవికి మేషం-చంద్రునికి వృషభం-కుజునికి మకరం-బుధునికి కన్యా-గురువునకు కటకం-శుక్రునికి మీనం-శనికి తుల-యీ ఉచ్చరాసులు-యీ రాసులకు యేడవ రాసులు నీచ రాసులని తెలుసుకునేది॥

గ్రహదృష్టి.

సూత్రము- నగ థామజఢ సేతూణం॥టీ॥ శనికి-౩-౭-౧౦-గురువుకు-౫-౯-౭-కుజునికి-౪-౮-౭-ర-చం-బు-శు-రా-కేతువులకు యేడవయిల్లుచూపు-శుభగ్రహములచూపులుమంచిది-పాపగ్రహచూపులు చెడ్డవి॥ ... .. *

షడ్వర్గం.

సూత్రము-ఓజయుగ్మరవిచంద్రౌ॥టీ॥ లగ్నము రెండుభాగములు చేసేది-బేసి రాశి మొదటిభాగము రవి హోర-రెండవభాగము చంద్ర హోర-సరి రాశికి మొదలు చంద్ర హోర-రెండవది సూర్య హోరని తెలుసుకునేది॥

సూత్రము-లగ్నత్రిభాగో ద్రేక్కాణః॥టీ॥ లగ్నము మూడు భాగములు చేసేది-చరరాశికి మొదటిభాగమునకు లగ్నము-రెండవభాగమునకు అయిదవయిల్లు-మూడవభాగమునకు తొమ్మిదవయిల్లు-స్థిరరాశికి మొదలు తొమ్మిదవయిల్లు-రెండవభాగమునకు మొదటియిల్లు-మూడవభాగమునకు అయిదవయిల్లు-ద్విస్వభావరాశికి మొదట అయిదవయిల్లు-రెండవభాగమునకు తొమ్మిదవయిల్లు-మూడవభాగమునకు లగ్నము యీ క్రమాన చూచుకునేది॥ ... ... *

సూ-నవాంశోనవకంశకః॥ అజమృగతౌలీచంద్రభవనాది॥టీ॥ నవాంశకు లగ్నము తొమ్మిదిభాగాలు చేసి యేనోవ భాగములో జననమో ఆ భాగము మేషసింహధనస్సులకు మేషాదిగా చూచుకొనేది-తులకుంభమిథునాలకు-తులాదిగా చూచుకునేది-కన్యామకరవృషభాలకు మకరాదిగా చూచుకునేది-మీనకర్కటకవృశ్చికాలకు కర్కటకము మొదలుగా ఆభాగమునకు యే రాశి అవునో ఆ రాశి నవాంశ రాశియని చూచుకునేది॥ ... . *

సూ-రయభాగో ద్వాదశాంశః॥టీ॥ ద్వాదశాంశములగ్నము-౧౨-భాగములు చేయగా-యేభాగమందుకాలము నిలుచునోలగ్నాది ఆగాశ్యాధిపతి ద్వాదశాంశ నిదెలుసుకునేది॥ ... ... ✻

సూ- భౌమమందగురుజజ్ఞ క్రాః హూమాదాపామపక్రం॥౨॥ టీ॥లగ్నము-౩౦-భాగాలు జేసియీభాగాలనుకుజునికి-౫-శనికి౫-గురువుకు-౮-బుధునికి-౭-శుక్రునికి-౫- యీక్రమానయివ్వగా ముహూర్తకాలమునకుయే గ్రహభాగములో వుండునో వాడు త్రింశాంశాధిపతిఅని తెలుసుకునేది-యిది వేశిరాశిక్రమము- సమరాశికి శుక్రుని మొదలుకొని కుజునిగకువ్యుత్క్రమము చెప్పేది॥ ... ... ✻

రాహుకాలము.

సూ-విధుస్సౌరీ స్సృకు సుతజజీవభౌమాసూర్కాః॥౧॥ త్రిపాద శ్రీశవృద్ధిః॥టీ॥ సోమవారం-౩౹ శనివారం-౬౹ శుక్రవారం-౧౧॥-బుధవారం-౧౫ గురువారం-౧౮౹-మంగళవారం-౨౨౹- ఆదివారం-౨౬॥- యీవారములలో యీఘడియలమొదట రాహుకాలము॥ ... ... ✻

నక్షత్రత్యాజ్యము.

శ్లో॥ నైశంవీనలంనభోజయకగం నీలంనరంఘాలినా । గోదీగంహాయకారిశింబయభోపోనేకఘంతమః। వారంస్సీరనకంనకంహాయతపోవారంనగంగస్రతః। ఖోర్ధ్వాంవనాడికా అదఘయోలగ్నస్సృశోమ్యాత్యజాః॥టీ॥ ఆశ్వని-౫౦ భ-౨౪-కృ-౩౦-రో-౪౦-మృ-౧౪-ఆర్ద్ర-౨౧-పున-౩౦-పుష్య-౨౦-అశే-౩౨-మ-౩౦-పూఫ-౨౦-ఉఫ-౧ -హ-౨౧-చి-౨౦-స్వా-౧౪-వి-౧౪-అనూ-౧౦జ్యే-౧౪-మూ-౨౦-౫౬-పూషా-౨౪ ఉషా-౨౦-శ్ర-౧౦ధ-౧౦-శత-౧౮ పూభా-౧౬-ఉభా-౨౪రే-౩౦-యీనక్షత్రాలకుయీఘడియలమీదను త్యాజ్యము ౪-ఘడియలవరకువుండును-అప్పుడుశుభకార్యము లున్నూ చేయగూడదు॥ ... ... ✻

పక్షఛిద్రములు.

శ్లో॥అష్టమీ ద్వాదశీషష్ఠీచతుర్ధీచచతుర్దశీ। పక్షచ్ఛిద్రాశ్చతిథయశ్శుభకార్యేషునిందితాః॥టీ॥ శుక్లకృష్ణపక్షములందు ౮-౧౨-౬-౪-౧౪-యీతిథులుపక్షఛిద్రములు - అందుశుభకార్యములు చేయకూడదు॥ ...✻

జాతకర్మము.

శ్లో॥ తస్మిన్ జన్మముహూర్తేఽపి సూతకాంతేఽథవా శిశోః। జాతకర్మ చ కర్తవ్యం పితృపూజనతత్పరైః॥ టీ॥ జననకాలముహూర్తమందు మొగశిశువుకు గాని - ఆడశిశువుకు గాని జాతకర్మము చేయవలసినది॥ ... ... *

నామకరణము.

శ్లో॥ ఉత్తరాత్రయహస్తవారుణస్వాతి పౌష్ణపునర్వసుద్వయం। పౌషమూలమృగవాసవాశ్వినీ నామకర్మశుభదం బుధైః స్మృతాః॥ టీ॥ ఉత్తర హస్త-చిత్త-ఉత్తరాషాఢ-ఉత్తరాభాద్ర-శతభిషం-శ్రవణం-పునర్వసు-పుష్యమి రేవతీ-మూలా-మృగశిర-ధనిష్ఠ - అశ్వినీ- యీనక్షత్రములు నామకరణమునకు మంచివి॥ ... ... *

అన్నప్రాశనము.

శ్లో॥ ఆదిత్యసౌమ్యవసుతిష్యకరానిలాశ్వి మైత్రాఖ్య విష్ణువరుణోత్తర భానిచిత్రాః। బాలాన్నభోజనవిధౌ దశమే చ శుద్ధే ద్విత్రిపంచమ విహాయ నవమింతిథయః శుభాస్స్యుః॥ టీ॥ పునర్వసు-మృగశిర-ధనిష్ఠ-పుష్యమి-హస్త-స్వాతి- అశ్వినీ-అనూరాధా-శ్రవణం-శతభిషం- ఉత్తర-ఉత్తరాషాఢ- ఉత్తరాభాద్ర-చిత్త- ఈ-౧౨నక్షత్రములు ఉత్తమనక్షత్రములు-౮-౧౨-౬-౪-౧౪-౧౫-౩౦-౯- యీతిథులతో శిరుగతైన తిథులందున్ను లగ్నమునకు దశమశుద్ధియందున్ను అన్నప్రాశనము చేయవలసినది॥ .. .. *

చౌలుకట్టడమునకు.

శ్లో॥ హరిహరకరచిత్రా సౌమ్యపౌష్ణోత్తరార్క్యా దితివసుపుష్యటాళ్ళీ సింహలగ్నే వివర్జ్యే। శశిబుధగురుకావ్యానాం శితేపక్షరిక్తేతరతిథిషుశుభేవై ధనేక్షణవేధః॥ టీ॥ శ్రవణం-ఆర్ద్ర-హస్త-చిత్త - మృగశిర-రేవతి-ఉత్తర- ఉత్తరాషాఢ-ఉత్తరాభాద్ర- పుష్యమి-పునర్వసు-ధనిష్ఠ - యీ - ౧౨ - నక్షత్రములందు శుభము-కుంభ-వృశ్చిక- సింహరాసులు- తోపుగా-మిగతరాసులు శుభములు-సో-బు-గు-శు- యీవారములందు శుభము- శుక్లపక్షమునందు శుభము-పంచపర్వములు-రిక్తతిథులున్ను - తోపుగా -మిగిలిన- ౨- ౩- ౫ - ౭- ౧౦-౧౩- యీతిథులందున్ను ... చేయవలెను॥

...

శ్లో॥ అశ్వినీపుష్యపునర్వసుహస్తామృగశిరస్వాతి ...

ష్ణాము పూర్వాశుక్రసహితాః పూర్ణాజయాఖ్యా శుభాః। పూర్వాహ్ణే శుభ లగ్నహోరాదివసేయుగ్మేన మాసే శిరోః। కేశచ్ఛేదనమిష్టతంముసవరైర్యు క్తంచరాహాదిభిః॥ టీ॥ అశ్విని-పుష్యమి-పునర్వసు - మృగశిర-స్వాతి-రేవతి-శ్రవణం-ధనిష్ఠ-శతభిష - ఈ - ౯-నక్షత్రములున్ను-చిత్రము-సో-బు-గు-శు-యీవారములయందున్ను విదియ-౩-౫-౭-౧౦-౧౩- యీతిధులయందున్ను - పూర్వాహ్ణమందున్ను - శుభలగ్నములయందున్ను-శుభహోరాతలయందున్ను- యుగ్మమాసములయందున్ను - కేశఖండనము చేయవచ్చునని మునులచేతను చెప్పబడ్డది॥ ... . *

క్షౌరమునకు-

శ్లో॥ పుష్యపునర్వసురేవతిహస్తాశ్రవణధనిష్ఠమృగాశ్వినిచిత్రాః। వాసవ వారుణవాయుసమేతం ద్వాదశ ఋక్షమితి క్షురశస్తం॥ టీ॥ పుష్యమి-పునర్వసు-రేవతి-హస్త-శ్రవణ-ధనిష్ఠ-మృగశిర - అశ్విని-చిత్త-జ్యేష్ఠ-శతభిషం స్వాతి-యీ ౧౨-నక్షత్రములయందు క్షౌరము చేసుకోవచ్చును॥ ... *

శ్లో॥ మాతృశ్చ సుఖ్యర్థి భగినీ చతుర్దశీ భ్రాతృశ్చ షష్ఠీ పితరేవ వర్ష్యసు। ఆదౌ నవమ్యాం ధనధాన్యనాశ అమావాస్యాం కుటుంబహాని క్షౌర్యావమేషు॥ టీ॥ చవితియందు క్షౌరము-మాతృహానిఫలము- చతుర్దశియందు క్షౌరము- భగినీహానిఫలము షష్ఠియందు - భ్రాతృహానిఫలము-పితృదినములయందు- పితృహానిఫలము-పాడ్యమియందు-ధనహానిఫలము-నవమియందు-ధాన్యహానిఫలము - అమావాస్యయందు-కుటుంబహానిఫలము॥ ... ... *

అక్షరస్వీకరణము.

శ్లో॥ హస్తాదిత్యసమీరమిత్రపురజిత్పౌష్ణాశ్విచిత్రాచ్యుతేష్వారార్క గురుజ్ఞవాసరాదిరహితే రాశౌచరే చోభయే। పక్షే శుక్లనిశాకరే ప్రతిపదం రిక్తాం విహాయాష్టమీం షష్ఠీం పష్ఠమశుద్ధిభాజి భవనే ప్రారబ్ధమక్షరస్వీకృతిః॥ టీ॥ హస్త-పునర్వసు-స్వాతి-అనూరాధ-జ్యేష్ఠ-రేవతి - అశ్విని-చిత్త - శ్రవణం-యీనక్షత్రములయందు శుభము మంగళవారము-ఆదివారము-శనివారము యీ-౩-వారములు తప్ప-చరరాసులయందున్ను-ఉభయరాసులయందున్ను - శుక్లపక్షమందున్ను - పూర్ణచంద్రునియందున్ను- చేయవచ్చును- ౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౨-౧౩ - యీతిధులయందు చేయుట ఉత్తమము - అష్టమశుద్ధి యందున్ను ... చేయవచ్చును

ఉపనయనప్రకరణము.

శ్లో॥ హస్తత్రయచిత్రోత్తరాశ్వి శ్రవణయుగ తిష్య పౌష్ణార్క-మిత్ర బ్రహ్మ్యే శార్కేన్దు సౌమ్యా గురుసిత శశిజ్య వారే శుక్లేపక్షే తిథౌ ॥ త్యక్త్వానధ్యాయ రిక్తాం పితృతిథి మృతియుతా తారక-యస్తాస్త రాశే గోత్రోహి కార్యం గనా కటకతుల మిథు నే ప్యష్టమే ధామ్ని శుద్ధేః ॥ టీ॥ మృగశిర-పునర్వసు-ఉత్తర-ఉత్తరాషాఢ-ఉత్తరాభాద్ర-అశ్విని-శ్రవణం ధనిష్ఠ-స్వాతి-చిత్ర రేవతి-హస్త-అనూరాధ-రోహిణి-పుష్యమి-యీ ౧౫. నక్షత్రములయందు ఉపనయనము చేయుమంచి-బు-గు-శు-సో-యీ వారములయందు చేయవచ్చును-అనధ్యాయ దినములందున్ను - రిక్తతిథులందున్ను- పితృదినములందున్ను శని-రవి-కుజులు-కూడియుండే రాసులందున్ను-చేయగూడదు - మేషము-వృషభము-మీనము-కన్య-కర్కాటకము-తుల- మిథునము- యీ రాసులందున్ను-అష్టమశుద్ధియందున్ను - ఉపనయనము చేయవచ్చును॥ . . ॥

శ్లో॥ కేంద్రత్రికోణోపచయ వ్యయస్థైః సౌమ్యైస్త్రి యాయారిగతైః పరైః - లగ్నాష్టమాంత్యజాంహ్యేన చంద్రేణ వ్రతమిరితం॥ టీ॥ శుభగ్రహములైన-గురు- శుక్ర-బుధ-చంద్రులు-కేంద్రకోణములందున్ను పాపులైన-కుజ-రవి-శనులు-మూడవయింట-ఆరవయింట-పదకొండింటనున్ను - వుండవలసినది-చంద్రుడు-లగ్నమందున్ను - ఆరవయింటనున్ను - పదిరెండవయింటనున్ను - వుండరాదు॥ *

శ్లో॥ లగ్నాత్కేంద్రగతే రవౌ స్ఫురజిత ఇత్యాచార్యశిష్యౌ వ్రతే భౌమే కూజితనామకం ప జననీం హంతే వమందే కులం దోషోయం రుధిరాభిక స్తమసి చేతుగ్రాభిథో బాలకం రంధ్రాఖ్యః పితరంధ్న వేదశనగత్యోస్త్యబ్ధి కేంద్రాభిదాః॥ టీ॥ లగ్నాది కేంద్రములందు సూర్యుడుండిన-స్ఫురజితదోషము- అది ఆచార్యశిష్యులను జంపును- అందు కుజుడుండెనా-కూజితదోషము- అది తల్లిని జంపును-అందు శనివుండెనా-రుధిరదోషము-అది తనకులము నంతయు జంపును అందు-రాహువుండెనా-ఉగ్రదోషము-అది బాలకుని జంపును-అందు కేతువుండెనా రంధ్రదోషము- అది తండ్రిని జంపును-కేంద్రములనగా మొదటిరాశి నాలవరాశి-యేడవరాశి-పదోరాశి-యివి కేంద్రములు-కోణములనగా అయిదవరాశి-తొమ్మిదవరాశి-యని తెలుసుకొనేది॥ .. .. ॥

ప్రాంతనములు-దినప్రాంతనము.

శ్లో॥ కన్యాదివసఖురాంతం గణయేన్నవసంఖ్యయా-సమాంత్యే వారకం

త్రే ...కూటం ప్రశస్యతే॥ టీ॥ స్త్రీనక్షత్రము మొదలుకొని పురుషనక్షత్ర మువరకు లెక్కించి ... తొమ్మిదిచే భాగించగా - ... సంఖ్యగాను ంచేయుటవ ము - తారాబలము - నచెప్పూ చెడి॥ ... ... *

గణకూటము.

శ్లో॥ పునర్వసు హస్త శ్చాస్వాతిక త్రయం పుష్యాదికాః పౌష్ణమైత్రేందుదస్రా శ్రాతారా దేవగణాః స్మృతాః॥ టీ॥ పునర్వసు-పుష్యమి-స్వాతి-హస్త-శ్రవణము-రేవతి-అనూరాధ-మృగశిర-అశ్విని-ఈ-౯-దేవగణనక్షత్రములు॥ . . *

శ్లో॥ రోహిణీ చార్ద్రా పూర్వాత్రయ ముత్తరాత్రయం ... మానుషాః కీర్తితాః॥ టీ॥ రోహిణీ-పుబ్బ-పూర్వాషాఢ-పూర్వాభాద్ర-భరణి-ఆర్ద్ర-ఉత్తర-ఉత్తరాషాఢ-ఉత్తరాభాద్ర-యీ-౯-మనుష్యగణనక్షత్రములు-మూల-కృత్తిక-ఆశ్లేష-మఘ-చిత్త-జ్యేష్ఠ-ధనిష్ఠ-శతభిషము-విశాఖ-౯- రాక్షసగణనక్షత్రములు-అందు ఏకగణము ఉత్తమము - దైవమానుషము మధ్యమము - రాక్షసదైవము-అధమము-మానుషరాక్షసములు దంపతులకు మృత్యువునిచ్చును॥

మాహేంద్రపొంతనము.

శ్లో॥ వధ్వాదీనాం చతుస్సప్తదశకం చ త్రయోదశ। షోడశైకోనవింశ శ్చ ద్వావింశః పంచవింశతిః యే తే మాహేంద్ర యోగాస్యు ర్మాహేంద్రః ప్రశస్యతే॥ టీ॥ స్త్రీనక్షత్రము మొదలు పురుషనక్షత్రము వరకు లెక్కించగా-౪-౭-౧౦-౧౩-౧౬-౧౯-౨౨-౨౫- ఈ యంకెలు వచ్చిన మాహేంద్రము శుభము॥ ...*

స్త్రీదీర్ఘపొంతనము.

శ్లో॥ త్రయోదశభవాదూర్ధ్వం స్త్రీదీర్ఘమతిశోభనం॥ టీ॥ స్త్రీనక్షత్రము మొదలు పదమూడు నక్షత్రములమీద పురుషనక్షత్రముంటే నతిశుభము॥.. *

రాశిపొంతనము.

శ్లో॥ ద్వికద్వాదశగే మృత్యు ర్వాయు ద్వాదశకే ద్విగే - తృతీయేకాదశం సౌఖ్యమేకాదశం త్రికే - నీచం చతుర్థదశమం ధన ... చతుర్థకే। శుభం చ పంచనవమ మశుభం నవపంచకం। షష్ఠాష్టకే పుత్రనాశః పుత్రలాభో ష్టషష్ఠకే- సమసప్తకే మాంగల్యం దంపత్యోః ప్రీతివర్ధనం॥ టీ॥ స్త్రీరాశి మొదలు-౨-పురుషరాశి మొదలు-౧౨-పుండెనా మృత్యువునిచ్చును-స్త్రీరాశ్యాది-౧౨-పురుషరాశ్యాది-౨-పుండెన ఆయుర్వృద్ధి-స్త్రీరాశ్యాది-౩-పురుష రాశ్యాది-౧౧- ఉండెను దుఃఖము-స్త్రీరాశ్యాది-౧౧-పురుషరాశ్యాది-౩-

పుంటేనుసఖము-స్త్రీరాశ్యాది-౪-పురుషరాశ్యాది-౧౦ ఉంటెనుశోకము స్త్రీరాశ్యాది-౧౦-పురుషరాశి౪-ఉంటేనుధనప్రాప్తి-స్త్రీరాశ్యాది-౫-పురుషరాశ్యాది-౯-ఉంటెను-శుభము-స్త్రీరాశ్యాది-౯-పురుషరాశ్యాది-౫ అశుభము-స్త్రీరాశ్యాది-౬-పురుషరాశ్యాది-౮-ఉంటెనుపుత్రనాశనము-స్త్రీరాశ్యాది-౮-పురుషరాశ్యాది-౬-ఉంటేనుపుత్రలాభము-స్త్రీరాశ్యాది-౭-పురుషరాశ్యాది-౭-ఉంటెనుమాంగల్యవృద్ధియని తెలుసుకునేది॥ *

రజ్జుకూటము.

శ్లో॥ అశ్వీసార్పమఖాజ్యేష్ఠామూలాంత్యం పాదరజ్జువః । యమార్యభాగ్యమైత్రాఖ్యం అహిర్బుధ్న్యైకటీరతా । ఆగ్నేయాదిత్యార్యమోశోపాంబవిశ్వప్రోష్ఠపదోదరే । బ్రహ్మారుద్రౌకరస్వాతీ శ్రవణంవారుణంతథా॥ కంఠదేశేఽజానీయాద్వహ్నిచిత్రేంమమస్తకం। ముఖేపతింగళేతస్యాంకటౌ సస్యాత్మజాన్నరేత్। దరిద్రతాథవేత్రాట్యాం పాదేనాభ్రిమణంతథా॥ టీ॥ అశ్విని-ఆశ్రేష-మఖ-జ్యేష్ఠ-మూల-రేవతి-యీ ౬-పాదరజ్జునక్షత్రములు-భరణి-పుష్యమి-పుబ్బ-అనూరాధ-పూర్వాషాఢ-ఉత్తరాభాద్ర-యీ ౬-న్ను కటిరజ్జునక్షత్రములు-కృత్తిక-పునర్వసు-వుత్తర-విశాఖ-వుత్తరాషాఢ పూర్వాభాద్ర-యీ ౬-న్ను-వుదరరజ్జునక్షత్రములు. రోహిణి-ఆర్ద్ర-హస్త-స్వాతి-శ్రవణం-శతభిషం-యీ ౭-న్ను కంఠరజ్జునక్షత్రములు-మృగశిర-చిత్త-ధనిష్ట-యీ ౩-న్ను శిరోరజ్జునక్షత్రములు-ఫలం-శిరోరజ్జువల్లనిజం పురు-కంఠరజ్జు స్త్రీనిజంబును-వుదరరజ్జు సస్యాదినాశనము చేయును-కటిరజ్జు దరిద్రము చేసును-పాదరజ్జు వ్యభిచారము చేసును॥ ... ...*

నాడీపొంతనము.

శ్లో॥ అశ్విన్యార్ద్రాపునర్వస్వుత్తరాహస్తజ్యేష్ఠశతభిం-మూలం-వారుణతోయశ్చపార్శ్వనాడీనవ తథా॥ టీ॥ అశ్విని-ఆర్ద్ర-పునర్వసు-వుత్తర-హస్త-జ్యేష్ఠ-మూల-శతభిషం-పూర్వాభాద్ర-యీ-౯-ప్రథమపార్శ్వనాడీనక్షత్రములు॥ ... .*

శ్లో॥ భరణీమృగశిరపుష్యాం చిత్రానూరాధపూర్వభం। శ్రవిష్ఠాచోత్తరాభాద్రి మధ్యనాడీనవ తథా॥ టీ॥ భరణి-మృగశిర-పుష్యమి పుబ్బ-చిత్త-అనూరాధ-పూర్వాషాఢ ధనిష్ఠ-వుత్తరాభాద్ర-యీ ౯-న్ను మధ్యేకనాడీ నక్షత్రములు॥ ... ...*

శ్లో॥ కృత్తికావిధిమూలశ్చైవపిత్ర్యస్వాతివిశాఖకం। ఉత్తరాషాఢ విష్ణ్వంశ్చ-అంత్యనాడీషుపార్శ్వకే॥ టీ॥ కృత్తిక-రోహిణి-ఆశ్లేష-మఖ-స్వాతి-విశాఖ ఉత్తరాషాఢ శ్రవణం రేవతి-యీ౯-ద్వితీయపార్శ్వనాడీనక్షత్రములుయింకనుపలం॥ ... ... *

శ్లో॥ ఏకనాడీపతింహంతి పార్శ్వనాడీతుకన్యకాం॥ టీ॥ దంపతులనక్షత్రములుమధ్యైకనాడీనక్షత్రములలోనుండెనా పురుషునికి జంపును-పార్శ్వనాడిలోనుండెనా స్త్రీకిదోషము॥ ... ... *

వశ్యపొంతనము.

శ్లో॥ సింహాళికర్కటవశేజౌకన్యావృశ్చికకౌర్మకౌ। తులామీనయుగానత్రి కన్యాకర్కటకస్త్రిమిః। మేషకుంభావజోనక్ర మేషాదేర్వశ్యరాశయః॥ టీ॥ మేషరాశికి-సింహవృశ్చికములువశ్యములు-వృషభరాశికి-కర్కాటకతులలువశ్యములు-మిథునరాశికి-కన్యారాశివశ్యము-కటకరాశికి-వృశ్చికధనస్సులువశ్యములు-సింహారాశికి-తులవశ్యము-కన్యారాశికి-మీనమిథునములువశ్యములు-తులారాశికి-మకరకన్యలువశ్యములు-వృశ్చికరాశికికటకరాశివశ్యము-ధనూరాశికిమీనరాశి వశ్యము-మకరరాశికి-మేషకుంభములువశ్యములు-కుంభరాశికి-మేషరాశివశ్యము-మీనరాశికి-మకరరాశివశ్యము॥

వర్ణపొంతనము

శ్లో॥ కర్కటాంతేవృశ్చికేవిప్రా క్షత్రియాస్సింహధనుస్తులా। మేషయుగ్మఘటావైశ్యా శూద్రోవృషమృగాంగనాః॥ టీ॥ కర్కాటకము-మీనము-వృశ్చికము యీ౩-బ్రహ్మజాతి-సింహధనుస్తులలు-క్షత్రియజాతి-మేషమిథునకుంభనులు-వైశ్యజాతి వృషభమకరకన్యారాసులు-శూద్రజాతి-పైజాతి-పుత్తమము॥ ... ... *

యోనిపొంతనము.

శ్లో॥ అశ్వంగజమజంసర్పం సర్పశ్వానమార్జారీ। ఛాగమార్జాలమూషశ్చ-మూషికావృషమాహిషీ॥ వ్యాఘ్రశ్చమహిషోవ్యాఘ్రీ-మృగీమృగశ్వానఃకపిః-గోఖండోవానరీసింహోముంగీసింహగోగజీ॥ టీ॥ గుఱ్ఱము-ఏనుగ-మేక-సర్పము-ఆడసర్పము-శ్వానము-ఆడపిల్లి-ఆడమేక-మొగపిల్లి-మూషకము-ఆడమూషకము-వృషభము-ఎనుము-పులి-పోతు-ఆడపులి-ఆడజింక-మొగజింక-శ్వానము-కోతి-ముంగిస-ఆడకోతి-ఆడసింహము-ఆడగుఱ్ఱ

ము-సింహము-ఆప్తం. ఉత్తరాయణ ... అశ్వినీనక్షత్రము మొదలు రే
వతీనక్షత్ర పర్యంతము ... నక్షత్రములు - వీటియందు ... వర్గములందు
... లేమి విరోధము - ... లగ్నము ... కళ్యాణము-ఏకార్గళ
శుభగ్రహము- ... ॥ .. .. ఇ
ఈ ... నామముల ... ము-మాహాత్మ్యము ... విశేషము
గా జెప్పియున్నారు॥ ... . * .. . . *

వివాహమునకు - మాసములు

శ్లో॥ మాఘఫాల్గునవైశాఖజ్యేష్ఠమాసాశ్శుభప్రదాః- మధ్యమః కార్తి
కోమార్గశీర్షో ... టీ॥ మాఘము ఫాల్గునము - వైశాఖము జ్యే
ష్ఠము-ఈనాలుగుమాసములు-శుభము కార్తీకము-మార్గశిరము ... మధ్య
మము-మిగిలినమాసములు - అధమము॥ ... ... *

నక్షత్రములు

శ్లో॥ మూలమైత్రమృగరోహిణీకరైః పౌష్ణమారుతమఘోత్తరాన్వితైః
... పాణిపీడనవిధిర్విధీయతే॥ టీ॥ మూలం-అనూ
రాధ-మృగశిర-రోహిణి-హస్త-రేవతి-స్వాతి-మఘ-ఉత్తర-ఉత్తరాషాఢ-
ఉత్తరాభాద్ర యీ ౧౧ న్ని వివాహమునకు శ్రేష్ఠమయిన నక్షత్రములు॥

శ్లో॥ శుభేక్షితయుతాశ్చస్తాః ... శుభషడ్వర్గకే
లగ్నే ... దోషవివర్జితే॥ టీ॥ శుభగ్రహములతో లగ్నము కూడియుండినను
చూడబడినను శుభము - శుభషడ్వర్గములందున్న శుభము - లగ్నమునకు
మహాదోషములు లేకపోవుట శుభము - అందు చెప్పనివి అశుభకరములు॥ *

లగ్నబలము-

శ్లో॥ శుక్రః పంచసహస్రాణి బుధః పంచశతాని చ ... దోషా
ణాం ... కేంద్రో ... టీ॥ శుక్రుడు లగ్నాది కేంద్రములందుండెనా
అయిదువేలదోషములను గొట్టును - బుధుడు లగ్నాది కేంద్రములందుండెనా
అయిదునూరుదోషములను గొట్టును. గురువు లగ్నాది కేంద్రములందుండెనా
లక్షదోషములను॥ .. .. ఓ

శ్లో॥ కావ్యగురౌ ... కేంద్రత్రికోణగే - ...
... దోషాన్ ... టీ॥ శుక్ర-గురు బుధులు-కేంద్రకో
ణములయందుండిన - సకలదోషములను పోగొట్టుదురు ...
... పోగొట్టుదురు॥ . .. ఓ

కారానిదినములు

శ్లో॥ మాసాంతే పంచదివసాః త్యజేద్రిక్తామమాష్టమీం। షష్ఠీం చ పరిఘస్యార్ధం వ్యతీపాతసవైధృతిం॥ టీ॥ మాసముకడపటి- అయిదు దినములున్ను రిక్తతిథులున్ను-అమావాస్య- అష్టమి-షష్ఠి. పరిఘయోగపూర్వభాగము-వ్యతీపాత-వైధృతివీట్లయందు-వివాహము చేయగూడదు॥ .. ... . *

శ్లో॥ జామిత్ర ద్వ్యేకవింశశ్చ మహాదోషాః వివర్జితం॥ టీ॥ సప్తమశుద్ధిలేని దోషమున్ను - ఏకవింశతిమహాదోషమున్ను వుండకూడదు॥ ... ...*

వధూగృహప్రవేశము.

శ్లో॥ వివాహమారభ్య వధూప్రవేశో యుగ్మే తిథౌ షోడశవాసరాంతే। పంచాంగశుద్ధిశ్చ దినం వినాపి తిథౌ న సద్గోచరగేపకార్యః॥ టీ॥ వివాహదివసము మొదలు పదియారుదినములపర్యంతము సమదినములందు- వధూగృహప్రవేశము జేయవచ్చును- ఈ- ౧౬- దినములలో అనేకదోషములతో గూడుకున్నతిథులైనప్పటికిన్ని దోషము లేదని మునులచేత జెప్పబడె. ఈ విషయము-ముహూర్తదర్పణమునందు విశదముచేసియున్నాము॥ .. .. *

రజస్వలానిర్ణయము-

శ్లో॥ కరాదిపంచోత్తరమూలపౌష్ణవిష్ణుత్రయాశ్వీజ్యవిధేంద్రభేషు। ఆద్యం రజస్సౌఖ్యసుతాయురర్థం సౌభాగ్యవృద్ధిం కురుతేంగనానాం॥ టీ॥ హస్త-చిత్త-స్వాతి-విశాఖ అనూరాధ-ఉత్తర-ఉత్తరాషాఢ-ఉత్తరాభాద్ర-మూల-రేవతి-శ్రవణం-ధనిష్ఠ-శతభిషం-అశ్వినీ-పుష్యమి-రోహిణి-మృగశిర- ఈనక్షత్రములందు-రజస్వలైనట్లైతే సౌఖ్యమున్ను-సంతానమున్ను-ఆయుస్సున్ను అర్థలాభమున్ను - సౌభాగ్యమున్ను-యశస్సున్ను గలుగును॥ ... . *

శ్లో॥ అమారిక్తా చ షష్ఠీ చ ద్వాదశీ ప్రతిపత్తథా। పరిఘస్య చ పూర్వార్ధే వ్యతీపాతే చ వైధృతౌ। సంధ్యోపప్లవవేవిష్ట్యాం అశుభం ప్రథమార్తవం॥ టీ॥ ౧-౪- ౬-౯-౧౨ ౧౪-౧౫-౩౦- తిథులందున్ను - పరిఘయోగపూర్వార్ధమందున్ను. వ్యతీపాతవైధృతులందున్ను. భద్రాకరణమందున్ను - సంధ్యాకాలమందున్ను - సూర్యచంద్రగ్రహణ కాలమునందున్ను - ప్రథమరజస్వల-అశుభము॥ .. .. *

శ్లో॥ బుధశుక్రేందుజీవానాం వారేషు శుభదం భవేత్। శుభానామంశకం శ్రేష్ఠమార్తవే ప్రథమే శుభం॥ టీ॥ బుధ-శుక్ర-చంద్ర-గురువారములున్ను వారియొక్క-రాశ్యంశములున్ను - ప్రథమార్తవమునకు శుభము॥ .. . *

నిషేకము.

శ్లో॥ విష్ణుః ప్రజేశరవిమిత్రసమీరపౌష్ణమూలోత్తరావరుణభాని నిషేకకార్యే। ప్రాజ్యాని పుష్యవసుశీతకరాశ్విచిత్రాదిత్యాశ్చ మధ్యమఫలాని ఫలాన్యగన్యే॥ టీ॥ శ్రవణం-రోహిణి-హస్త-అనూరాధా-స్వాతీ-రేవతీ-మూలా-ఉత్తర-ఉత్తరాషాఢ-ఉత్తరాభాద్ర-శతభిషం-యీనక్షత్రములు-నిషేకమందు-ఉత్తమములు-పుష్యమి-ధనిష్ఠ-మృగశిర-అశ్వినీ-చిత్ర-పునర్వసు-యీనక్షత్రములు మధ్యమఫలములు-మిగిలిననక్షత్రములు తోవు॥ .. .. *

శ్లో॥ షష్ఠీం చాష్టమీం పంచదశీం చతుర్థీం చతుర్దశీముభయత్ర హిత్వా। శేషాశ్శుభాస్స్యుస్తిథయో నిషేకే వారాశ్శశాంకార్యసితేందుజానాం॥ టీ॥ ౬-౮-౧౪-౧౫-౩౦- యీతిథులు విడిచితక్కిన దినములయందున్ను చంద్ర-బుధ-గురు-శుక్రవారములందున్ను-నిషేకకార్యము శుభము॥ ... . .. *

శ్లో॥ వృషభమిథునకర్కిసింహకన్యాతులఘటచాపఝషాశ్శుభావహాస్స్యుః। యుతశుభఖలశాలీ మోహకేంద్రే నిధనవిశుద్ధియుతే నిషేకకార్యే॥ టీ॥ వృషభము-మిథునము-కర్కాటకము-సింహము-కన్యా-తులా-కుంభము-ధనుస్సు-మీనము యీరాసులు మంచిశుభగ్రహములు-కేంద్రస్థానములందున్ను వుంటే కూడియుండగానున్ను-అష్టమశుద్ధియుండగానున్ను నిషేకము జేయమంచిది॥ ... . *

పుంసవనము.

శ్లో॥ కార్యం పుంసవనం ప్రసిద్ధవిషయే మాసే తృతీయేథవా ప్రాపత్యేక్షస్పష్టతే నాతు పాంకిరణే పుష్యేథవా వైష్ణవే। హిత్వా కర్కటకస్య యుగ్మమఖిలేష్వన్యేష్వనేకేంద్రాశుద్ధే నైధనధామ్ని శుక్రశశభృద్విష్ణ్యాంత్రికాం వానరే॥ టీ॥ పుంసవనము ప్రసిద్ధమైన తృతీయమాసమునందు చేయదగినది-అటుగానక గర్భము స్పష్టముగా తెలిసినట్లైతే-నైనా చేయదగినది-మృగశిరానక్షత్రము-పుష్యమినక్షత్రము-హస్తనక్షత్రములందున్ను-అటుగాకపోయినట్లాయెనా। శ్రవణనక్షత్రమునందు జేయవచ్చును-కర్కాటకకన్యమిథునరాసులున్ను-రిక్తతిథులున్ను విడిచి అష్టమశుద్ధియందున్ను శుక్ర-సోమ-బుధ-గురు-వారములందు-పుంసవనము చేయుమంచిది॥ .. .. *

సీమంతకము.

శ్లో॥ చతుర్థషష్ఠాష్టమమాసి భాజి సా చేద్గర్భిణీ ప్రథమం విధేయం। సీ

మంతకర్మస్వాభామినీనాం మాసేష్టమే విష్ణు బలించ సర్వాత్॥టీ॥ బ్రాహ్మణ స్త్రీల ప్రథమగర్భమునకు ప్రతాళించుచుండగా -౮-౬- యీమాసము లందు సీమంతము జేయవలెను- విష్ణుద్దేశ్యకముగా నవగ్రహబలి జేయవలెను ... ...*

శ్లో॥ పుంసవనం సీమంతం హస్త రేవతి మృగ పునర్వసు ఉత్తరాఖ్యాః పుష్య శ్రవణ రోహిణి పితృతిథిసహితా యూవ రే॥ । ప్రశస్తాః సింహాళివర్జితా శ్చ ... తరో ... శుభ ... నాం ॥టీ॥ సీమంతమునకు పుష్యమి-హస్త-శ్రవణం-మృగశిర-రేవతి-రోహిణి-పునర్వసు-అనూరాధ-మూల-ఉత్తరాభాద్ర-ఈనక్షత్రములు-పక్షచ్ఛిద్రములు-రిక్తతిథులును-పిత్రాదులును సింహవృశ్చిక-రాసులు-విడిచి-... లగ్నములందును-... సోమ-బుధ-గురు-శుక్రవారములందు ... సీమంతము జేయమంచిది-జాతకగ్రంథాంతరమునందు ప్రత్యేకమై యున్నందున యీ ముహూర్తశాస్త్రమునందు జెప్పలేదు॥ ... ... *

యాత్రాప్రకరణము - శూలాలు.

శ్లో॥ ప్రతిపన్నవమీ పూర్వే ద్వితీయా దశమీ తథోత్తరే । తృతీయైకాదశీ యామ్యే ఆగ్నేయే చతుర్ద్వాదశీ నైరృత్యే॥ పంచత్రయోదశీ యామ్యే షష్ఠీ చతుర్దశీ పశ్చిమే సప్తమీ పూర్ణిమా వాయవ్యాం అమావాస్యాష్టమీ ఈశానే॥టీ॥ ౧-౯-తూర్పుదిక్కునకుబోగూడదు-౨-౧౦-ఉత్తరపుదిక్కునకు బోగూడదు-౩-౧౧-ఆగ్నేయదిక్కునకుబోగూడదు-౪-౧౨-నైరృతిదిక్కునకు బోగూడదు-౫-౧౩-దక్షిణదిక్కునకు బోగూడదు-౬-౧౪-పశ్చిమదిక్కునకు బోగూడదు-౭-౧౫-వాయవ్యదిక్కునకు బోగూడదు-౩౦-౮-ఈశాన్యదిక్కునకు బోగూడదు॥

వారశూలలు

శ్లో॥ న పూర్వే శనిసోమే చ న వ్రజేద్దక్షిణే గురౌ । న పశ్చిమే భానుశుక్రే చ నోత్తరే బుధమంగళే॥టీ॥ శనిసోమవారములు తూర్పుదిక్కునకు బోగూడదు-గురువారము దక్షిణదిక్కునకు బోగూడదు-ఆదిత్యశుక్రవారములు పశ్చిమదిక్కునకు బోగూడదు-మంగళబుధవారములు ఉత్తరపుదిక్కునకు బోగూడదు॥

ప్రయాణమునకు శుభనక్షత్రములు.

శ్లో॥ మృగాశ్వినీ పుష్య పునర్వసూ హస్తానురాధా శ్రవణం ధనిష్ఠా మూలాః

ధనిష్ఠ రేవత్యగ్నే త్రయాణాంశేషకులంపాదం ... త్రయాణాం ॥టీ॥ నక్షత్రశేషం అశ్వి
ని-పుష్య -హస్త-అనూరాధా-శ్రవణం-పూ-పునర్వసు-రేవతి-యీనక్షత్ర
ములు త్రయాణములనుమించిన ఫలమున్నది ॥ ... . *

యోగిని.

శ్లో॥ తిథుషట్కంమహూర్తాసన తత్రాయము లేశసమీపయోగినా। దక్షిణవి
త్రసుశేషపావతతే సితతిథిత్ర వహాగాని యోగినీ ॥టీ॥ శుద్ధ-౧-౧౦-బహు
ళ-౬- యీతిథులలో తూర్పుదిక్కున యోగిని వుండడము-శుద్ధ-౨-౧౨-బ
హుళ ౭- యీతిథులలో ఉత్తరదిక్కున యోగిని వుండడము-శుద్ధ-౨ ౧౩-
బహుళ-౮-యీతిథులయందు ఆగ్నేయదిక్కున యోగిని వుండడము-శుద్ధ ౪
౧౪-బహుళ-౯-యీతిథులయందు నైరుతిదిక్కున యోగిని వుండడము-
శుద్ధ-౫-౧౫-బహుళ-౧౦ యీతిథులయందు దక్షిణదిక్కున యోగిని వుం
డడము-శుద్ధ-౬-బ-౧-౩౦-యీతిథులయందు పశ్చిమదిక్కున యోగినియుండ
డము-శు-౭-బ-౨-౧౨-యీతిథులయందు వాయువ్యదిక్కున యోగినియుండ
డము-శు-౮-బ-౩-౧౩- యీతిథులయందు ఈశాన్యదిక్కున యోగిని యుండడము
శు ౯-బ-౪-౧౪-యీతిథులయందు ఆకాశమునందు యోగిని యుండడము-శు-
౧౦-బ ౫-౩౦-యీతిథులయందు భూమియందు యోగిని వుండడము-గనుక-
ఆయాదిక్కులకు యీతిథులయందు యాత్రపోకూడదు॥ .. .. *

రాహువు.

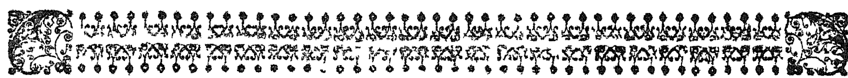
శ్లో॥ త్రిబాహి కన్యాత్రయకేతుకేమందురా రాహుం సరోయతుయతేక్షిత్యు
త్య్యః॥టీ॥ మేషము-సింహము-కన్యా-వృశ్చికము-కుంభము-యీరాసులందు దేన
యైతే ఆ నామమువారికి యీ సంవత్సరమున ... వారికిన్ని దుష్ఫలము కలదు॥ ... ... *

నక్షత్రాదులయందు పుట్టిన కుల పురుషులకు ప్రయాణము.

శ్లో॥ ప్రాగాదౌ ఈశవాసరాదిగతా నూర్థ్వయో హ్యాగ్రహాః సారా
వాగతి నిశిసభోనాసోనసోనాడికాః- హానివృద్ధి తిమంగళ క్షేత్రబంధుకసక్తిం
... ... ఉపేయుతే ... ... గో
వింతం॥ టీ॥ ఆదివారము-పగటి -౩-ఘడియలు -తూర్పు దిక్కున వుండ
డము - అ ... -౩౦- ఘడియలు-ఆగ్నేయదిక్కున వున్నది-ఆదివారము
పగలు-౩- ఘడియలు -దక్షిణపు దిక్కున వున్నది ఆ రాత్రి - ౩౦ - ఘడియలు
వున్నది - సోమవారము-౬౦-ఘడియలు-నైరుతి దిక్కున వున్నది-మంగళ

వారమునందు-౫౦-ఘడియలవరకు-పశ్చిమదిక్కునందున్ను మంగళవారము రాత్రి శేషించిన-౧౦-ఘడియలున్ను-బుధవారముపగలు-౩౦-ఘడియలవరకు-వాయువ్యదిక్కునందున్ను-బుధవారము రాత్రి-౩౦-ఘడియలున్ను-బృహస్పతివారమునందు-౫౦-ఘడియలవరకు-ఉత్తరదిక్కునందును-గురువారము రాత్రి శేషించిన-౧౦-ఘడియలున్ను-శుక్రవారమునందు-౬౦-ఘడియలవరకుయీశాన్యదిక్కునను-యీయాత్రాగాదిదిక్కులందు-సూర్యాద్యష్టగ్రహములు-రాజులైయుందురు-ఆరాజాదిక్కు మొదలుకొని-నక్షయెక్కువలుకుమ్ములు-పశువులకుమ్ములు-యీమొకలైనవి ఏదిక్కునందుగనుబడునో-ఆదిక్కువరకున్ను-పైనిజెప్పబోయ్యే ఫలములను-క్రమముగాజెలుసుకొనేది-రాజుదిక్కుయందు-హాని-వాటికిరెండవదిక్కునందు-విశ్వాసఫలము-మూడవదిక్కునందు శత్రుక్షయము-నాల్గవదిక్కునందు బంధులాభము-ఐదవదిక్కునందు స్వర్ణలాభము-ఆరవదిక్కునందు భోజనసౌఖ్యము-ఏడవదిక్కునందు శోకము-ఎనిమిదవదిక్కునందు పీడాకరములనియీక్రమముగాదెలుసుకొనేది॥

సటీకముహూర్తదీపిక సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు.

ముహూర్తదర్పణము.

శ్లో॥ యశ్శేషస్సతతం సహస్రఫణవానేకేన మూర్ధ్నా వహన్। బ్రహ్మాండాఖిలహారపంకజదళప్రాయేణ విభ్రాజితే। తం శేషం దధతం స్వవామచరణేనాసావుత్తాఖ్యముదా। తార్క్ష్యోపరి సంస్థితం సురయుతం శ్రీవేంకటేశం భజే॥ ... ... ✱

శ్లో॥ త్రిమూర్తిరూపిణం దేవం త్రయీవేద్యం శుభావహం। త్రిగుణాతీతమవ్యక్తం వందే సూర్యం సదాశివం। నారదేన కృతం యచ్చ ముహూర్తాఖ్యాయదర్పణం। తట్టీకాం ప్రారభే బాలబోధాయ సుమనోహరాం॥ ... ✱

ఆదౌ నామనక్షత్రవివేకః.

శ్లో॥ చూచేచోలా స్త్వశ్విన్యాః - లీలూలేలో భరణ్యాపి - ఆఈఊఏ కృత్తికాచ - ఓవావీవూ చ రోహిణీ - వేవోకాకీ మృగశిరః - కూఘఙఛా చ రౌద్రకం - కేకోహాహీ పునర్వస్వోః హూహేహోడా చ పుష్యభం - డీడూడేడో చ ఆశ్లేషా - మామీమూమే మఖా తథా - మోటాటీటూ పూర్వభం చ - టేటోపాపీ తు చార్యభం - పూషంణాఠా చ హస్తశ్చ - పేపోరారీ చ చిత్తభం - రూరేరోతా వాయుభం స్మృతం - తీతూతేతో విశాఖభం - నానీనూనే చ మిత్రర్క్షే - నోయాయీయూ తు చైంద్రభం - యేయోబాబీ చ మూలర్క్షే - బూధాభాఢా చ తోయభం - బేబోజాజీ చ విశ్వర్క్షే - జూజేజోఖా చ విష్ణుభం - గాగీగూగే వాసవే చ - గోసాసీసూ చ వారుణం - సేసోదాదీ ప్రోష్ఠభే చ - దూథాఝాఞా హి బుధ్న్యర్క్షే దేదోచాచీ చ పౌష్ణే చ ఇత్యేతా నామతారకాః॥ టీ॥ సర్వజననామంబులనను సరించిన నక్షత్రములను దెలుపు నవే వివరమెట్టువలెనంటే - నామధేయాద్యక్షరము-చూచేచోలా అశ్విని యనే అశ్విన్యాదియిరువదేడు నక్షత్రముల అక్షరములలో నేదైయున్నదో - ఆయక్షరముల యొక్క నక్షత్రములను దెలుసుకొనేది-వాక్యముల యొక్క - మొదటి యక్షరము మొదటి పాదము-రెండ

వ పాదము-రెండవపాదము-మూడవపాదము-[illegible]నాలవ పాదము-నాలవపాదము [illegible] వడే [illegible] కృత్తికకుఅజూ చుకచేచ-యింవిఖుడు [illegible] చో [illegible] శ్వి [illegible]-లీలూలేగొగ శ్రీ అఆయీఊ-పృత్తిక - ఓవావీవు-రోహిణి- వేవోకాకీ-మృగశిర-కూఘంఙ ఛా-ఆర్ద్ర-కేకోహాహీ పునర్వసు-హూహేహోడా పుష్యమి-డీడూడే డో-ఆశ్లేష-మామీమూమే-మఖ-మోటాటీటూ-పుబ్బ-టేటోపాపీ-ఉత్త ర-పూషణాఢా-హస్త-పేపోరారీ-చిత్త-రూరేరోతా-స్వాతి-తీతూతేతో- విశాఖ-నానీనూనే-అనూరాధ-నోయాయీయూ-జ్యేష్ఠ-యేయోబాబి- మూల-బూధాభాఢా పూర్వాషాఢ బేబోజాజీ-ఉత్తరాషాఢ-జూజేజో శ్రవణం-గగీగూగే ధనిష్ఠ-గోసాసీసూ-శతభిషం-సేసోదాదీ పూర్వాభాద్ర-దూశ్యంఝాథా-ఉత్తరాభాద్ర-దేదోచాచి-రేవతి-యీక్రమము గాదెలుసుకొనేది॥ ... ... *

అశుభసంధిగలనామంబులకు గ్రంథాంతరమునందుదాహరణము.

కాలవిధానే.

శ్లో॥ కృష్ణోహ్యష్టమి దశ్మి క్షేత్ర [illegible] జ్ఞానో భీ మో జ్యై [illegible] స్వే నా హ్వాం। శంర్వా యుశ్వసు [illegible] హస్త [illegible] సూ 8 [illegible] స్వా ఢా నే ఘుటి శాంతిస్తు॥టీ॥ తాత్పర్యము పుష్యమి [illegible] కమఖ రాత్రము - ఒంటిమూడవపాదము [illegible] శతుత్త ముఅంత్యప్రథమపాదము శ్రీరామడనేపేరుకుచిత్రా నక్షత్రముఅంత్యనాలపపాదము [illegible] పేరు-హస్తనక్షత్రం-అం రెండవపాదము జ్ఞా [illegible] పేరు - ఆర్ద్రా నక్షత్రము- అంత్యమూడవపాదము-భీముడనేపే కు-ఉత్తరామీనక్షత్ర ము-అం మూడవపాదము- శైవుడనేపేరుకు- పూర్వాషాఢానక్షత్ర ము-అం మూడపపాదము [illegible] యీక్రమము [illegible] పయోగించెడి చక్రమునఅమజెప్పనున్నది। .. .. *

చక్రస్థితిప్రసిద్ధ [illegible] నక్షత్రములు.

కాలామృతే - శ్లో॥ త్రిపంచస [illegible] జ్ఞా [illegible] గంగ [illegible] చిత్రాంత్యేంమశైత్రపంచ్య [illegible] ఉ [illegible] మూలాత్రిపూర్వ [illegible] రిత్రపంచంమిదంపద్యాల్పసంజ్ఞాఫలం॥టీ॥ దప్రపటీక్ష-అశ్వని-హస్త

తృప్యమి - ఈమూలాక్షమన్న క్షిప్రం - క్షిప్రమనే పేరుగలది - అనురాధ శివజ్యేష్ఠా
గం - మూల - ఆర్ద్ర - జ్యేష్ఠ - ఆశ్లేష - ఈనాల్గు దారుణం - దారుణమనే
[illegible] నక్షత్రములు - [illegible] చిత్రా - రేవతి - మృగశిర - [illegible]
నూరాధ [illegible] మృదునక్షత్రములు - [illegible]
రాధం - రోహిణి - ఉత్తర - [illegible] ఉత్తరాషాఢ - ఉత్తరాభాద్ర - యీనాల్గు [illegible]
స్థిరనక్షత్రములు - కాలముఖాత్ పూర్వం - భరణి - మఖ - పుబ్బ - పూర్వాషాఢ -
పూర్వాభాద్ర - యీనాల్గు - ఉగ్రం - ఉగ్రనక్షత్రములు - అనేటందా
[illegible] - విశాఖ - కృత్తిక - [illegible] సాధారణమైన నక్షత్రములు - స్వా
తి - [illegible] పునర్వసు శ్రవణం ధనిష్ఠ - శతభిషం - యీనా - [illegible]
[illegible] నక్షత్రములు [illegible] - యీ నక్షత్రములు - స్వసంజ్ఞానుగుణం -
తగిన [illegible] కార్యములు [illegible] చెప్పుచున్నాము॥ ... ... *

నక్షత్రాధిపతులు.

శ్లో॥ బుధమేశా అథ [illegible] [illegible] దస్రాదితజ్ఞా
[illegible] పితరోభగ [illegible] త్వష్టా [illegible] [illegible] రాత్ - ఇం [illegible] ద్రాగ్నీ
మిత్రశక్ర [illegible] యాజ్యా విశ్వే [illegible] [illegible] పోడు [illegible]
[illegible] హిర్బుధ్న్య పూషాభిధాః॥ టీ॥ [illegible] కాలమూలత [illegible] [illegible]
దిజ్ఞానాగాః [illegible] అశ్వినక్షత్రమునకు - [illegible] అశ్వినీ దేవతలు
అధిపతులు - భరణ్యాః [illegible] [illegible] - [illegible]
[illegible] కాయాః [illegible] కృత్తిక నక్షత్రమునకు - అగ్ని - అధిప -
రోహిణ్యాః - రోహిణీ నక్షత్రమునకు - బ్రహ్మ - బ్రహ్మ అధిపతి - [illegible]
మృగశిరా నక్షత్రము [illegible] చంద్రుడధిపతి ఆర్ద్రాయాః ఆర్ద్రా
నక్షత్రమునకు - [illegible] - శివుడధిపతి - పునర్వస్వాః - పునర్వసు నక్షత్రమున
కు [illegible] దేవతా [illegible] [illegible] - పుష్యమీ నక్షత్ర [illegible] - ఇజ్యః - బృ
హస్పత్యధిపతి - ఆశ్లేషాయాః - ఆశ్లేషానక్షత్రమునకు - నాగాః - ఆశ్లే
షాధిపతి - మఘాయాః - మఘా నక్షత్రమునకు - పితృ [illegible] దేవతలధిపతులు పూ
ర్వఫల్గున్యాః [illegible] నక్షత్రము [illegible] [illegible] భగ [illegible] - ఉత్తర
ఫల్గున్యాః - ఉత్తర నక్షత్రమునకు - అర [illegible] - అర్యముడనే సూర్యుడధిపతి -
హస్తస్య - హస్తనక్షత్రమునకు [illegible] సూర్యుడధిప - చిత్రాయాః - చిత్రా
నక్షత్రమునకు - త్వష్టా - త్వష్ట [illegible] నే దేవుడధిపతి. స్వాత్యాః - స్వాతీనక్షత్ర

మునకు. అనుగః - వాయుదేవుడధిపతి - విశాఖాయాః - విశాఖనక్షత్రమునకు, ఇంద్రాగ్నీ ఇంద్రాగ్నులనే దేవతలధిపతులు - అనూరాధాయాః - అనూరాధానక్షత్రమునకు. మిత్రః - మిత్రుడనెడి పేరుగల సూర్యుడధిపతి - జ్యేష్ఠాయాః - జ్యేష్ఠానక్షత్రమునకు శక్రః - దేవేంద్రుడధిపతి - మూలస్య - మూలానక్షత్రమునకు - దనుజః - రాక్షసుడధిపతి - పూర్వాషాఢాయాః - పూర్వాషాఢానక్షత్రమునకు - తోయం - గంగ అధిపతి ఉత్తరాషాఢాయాః - ఉత్తరాషాఢానక్షత్రమునకు - విశ్వే - విశ్వేదేవతలధిపతులు - అభిజిన్నక్షత్రమునకు - ఆత్మభూః - బ్రహ్మదేవుడధిపతి - శ్రవణస్య - శ్రవణనక్షత్రమునకు - శ్రీశౌరిః - విష్ణువధిపతి - ధనిష్ఠాయాః ధనిష్ఠానక్షత్రమునకు - వసవః - అష్టవసువులధిపతులు - శతతారాయాః - శతభిషానక్షత్రమునకు - తోయపః - వరుణుడధిపతి - పూర్వాభాద్రాయాః - పూర్వాభాద్రానక్షత్రమునకు - అజచరణః - అజైకపాదుడధిపతి. ఉత్తరాభాద్రాయాః ఉత్తరాభాద్రానక్షత్రమునకు - అహిర్బుధ్న్యాఖ్యః - అహిర్బుధ్న్యుడనే శివుడధిపతి - రేవత్యాః - రేవతీనక్షత్రమునకు - పూషాహ్వయః - పూషుడనే సూర్యుడధిపతి యని యీక్రమముగా ఆయానక్షత్రములకు ఆయా అధిపతులని తెలుపబడెను॥ .. ... *

అంధకాదినక్షత్రములు.

శ్లో॥ అర్కస్థితభాదిచతుష్కం అంధాః షట్ ద్వినేత్రం ఏకనేత్రం ద్వినేత్రాణి యామ్యాని తథైవ పంచ త్రయాహుః క్రమశః ఫలాని॥ టీ॥ అర్కస్థితభాదిచతుష్కః - అర్కస్థితనక్షత్రము ఆదినక్షత్రము మొదలు చతుష్క - ౪ - నక్షత్రములు - అంధాః - గ్రుడ్డిస్వభావముగల నక్షత్రములు. షట్ - తరువాత ౬ - నక్షత్రములు - ద్వినేత్రం - ౨ - నేత్రములుగల నక్షత్రములు - తరువాత నాలుగు నక్షత్రములు - ఒకనేత్రం - ఒక నేత్రముగల నక్షత్రములు తర్వాత - పంచ - ౫ - నక్షత్రములు - తథైవ అత్రకాణములు - నేత్రాణి - యుగ్మాని - ౨ - నేత్రములుగల నక్షత్రములు తర్వాత - త్రయః - 3 - నక్షత్రములు అంధాః గ్రుడ్డినక్షత్రములని యీ ౨౭ - నక్షత్రములను - క్రమశః - వరుసగాను ఆహుః - చెప్పిరి - ఈనక్షత్రములు ఫలాని - తమస్వభావఫలములనిచ్చు

జీవ - జీర్ణనక్షత్రములు.

శ్లో॥ అర్కేర్ణాణను శసితః ... స్సిస్రోత్ర ... జీవాః ఏకోనత్రింశోస్తావసుపూర్ణజీవా - ఏకోనత్రింశత్సుపూర్ణజీవా॥ టీ॥ అర్కే

ణా-సూర్యేణ చేతను-ముక్తా-విడువబడిననక్షత్రమున్న- స్థితా - ఆసూర్యుడు న్ననక్షత్రమున్న- గమ్య పొంగసాధ్యోనక్షత్రమున్న - తారాః యాః-౩ నక్షత్రములున్న - యెంచుకొనతగ్గియట్లన్నను-సూర్యుడు- భరణీనక్షత్రము౦డగా - వెనకటిదైన - అశ్వినీ-నక్షత్రము మొదలుకొని-యెంచుకోవడమనెడి తాత్పర్యము- ఆవిడువబడిననక్షత్రము మొదలు-త్రిప్రః-౩- నక్షత్రములు-మృతాః-మృతస్వభావముగలనక్షత్రములు-తర్వాత సప్తతు- ౭- నక్షత్రములు-అర్ధజీవాః-సగముజీవముగలనక్షత్రములు-తర్వాత-ఏకః-౧-నక్షత్రము-మృతః-నిర్జీవస్వభావముగలనక్షత్రము తర్వాత అష్టౌ-౮-నక్షత్రములు-సుపూర్ణజీవాః- సంపూర్ణజీవముగలనక్షత్రములు - తర్వాత - ఏకః-౧- నక్షత్రము-మృతః-నిర్జీవస్వభావముగలనక్షత్రము-తర్వాత-సప్త-౭-నక్షత్రములు-పాదజీవాః - పాదజీవముగలనక్షత్రములని తెలుసుకొనేది॥

నక్షత్రత్యాజ్యఘటికాప్రమాణము లు.

శ్లో॥ బాణౌ జినా వ్యోమగుణాః ఖవేదాశ్చక్రాః ఖసప్తాః ఖగుణా నఖాశ్చ-
దంతాః ఖరామాశ్చ నఖాః పురాణా భూబాహవో వ్యోమకరాస్తు శక్రాః॥
ఇంద్రాశ్చ శోదశ్చ వనోరసా బాణౌ జీవా నఖాబ్ధిగశ నాగచంద్రాః। నృపాశ్చ
సిద్ధాః ఖగుణా విషాఖ్యా నాడ్యశ్చతస్రస్తు పర్యఘుస్యాత్॥

టీ॥ అశ్విన్యాః అశ్వినీనక్షత్రమునకు-బాణౌ-౫౦-ఘడియలమీదట త్యాజ్యప్రవేశము-భరణ్యాః-భరణీనక్షత్రమునకు-జినాః - ౨౪ - ఘడియలమీదనున్న-కృత్తికాయాః-కృత్తికానక్షత్రమునకు-వ్యోమగుణాః-౩౦-ఘడియలమీదను-రోహిణ్యాః-రోహిణీనక్షత్రమునకు-ఖవేదాః-౪౦-ఘడియమీదను-మృగశీర్షస్య మృగశిరానక్షత్రమునకు- శక్రః-౧౪-ఘడియలమీదను- ఆర్ద్రాయాః-ఆర్ద్రానక్షత్రమునకు-రుద్రాః-౨౧-ఘడియలమీదను-పునర్వస్వాః-పునర్వసూనక్షత్రమునకు-ఖగుణాః-౩౦- ఘడియలమీదను-పుష్యస్య-పుష్యమినక్షత్రమునకు-నఖాః-౨౦ఘడియలమీదను-ఆశ్లేషాయాః- ఆశ్లేషానక్షత్రమునకు-దంతాః- ౩౨- ఘడియలమీదను-మఖాయాః-మఖానక్షత్రమునకు-ఖరామాః-౩౦-ఘడియలమీదను- పూర్వఫల్గున్యాః-పుబ్బనక్షత్రమునకు- నఖాః-౨౦-ఘడియలమీదను-ఉత్తరఫల్గున్యాః-ఉత్తరానక్షత్రమునకు-పురాణాః-౧౮-ఘడియలమీదను-హస్తస్య-హస్తానక్షత్రమునకు-భూబాహవః-౨౧ఘడియలమీదను-చిత్రాయాః-చిత్రానక్షత్రమునకు- వ్యోమకరాః-౨౦వ ఘడి

యలమీదను-స్వాత్యాః-స్వాతీనక్షత్రమునకు-శక్రాః-పదునాలుగుఘడియ లమీదను-విశాఖాయాః-విశాఖానక్షత్రమునకు-ఇంద్రాః-పదునాలుగుఘడి యలమీదను-అనూరాధాయాః-అనూరాధానక్షత్రమునకు-దశ-పదిఘడియ లమీదను-జ్యేష్ఠాయాః-జ్యేష్ఠానక్షత్రమునకు-విశ్వవసః-పదునాలుగు-ఘడియ లమీదను-మూలస్య-మూలానక్షత్రమునకు-నగాః-౫౬-ఘడియలమీద ను-పూర్వాషాఢాయాః-పూర్వాషాఢానక్షత్రమునకు-జనాః-౨౪-ఘడియ లమీదను-ఉత్తరాషాఢాయాః-ఉత్తరాషాఢానక్షత్రమునకు-నఖాః-౨౦-ఘ డియలమీదను-శ్రవణస్య-శ్రవణనక్షత్రమునకు-దిక్-౧౦-ఘడియలమీదను-ధనిష్ఠాయాః-ధనిష్ఠానక్షత్రమునకు-దశ-౧౦-ఘడియలమీదను-శతభిషజః-శత భిషానక్షత్రమునకు-నాగచంద్రాః-౧౮-ఘడియలమీదను-పూర్వాభాద్ర యాః-పూర్వాభాద్రానక్షత్రమునకు-నృపాః-౧౬-ఘడియలమీదను-ఉత్త రాభాద్రాయాః-ఉత్తరాభాద్రానక్షత్రమునకు-సిద్ధాః-౨౪-ఘడియల మీదను-రేవత్యాః-రేవతీనక్షత్రమునకు-ఖగుణాః-౩౦-ఘడియలమీదనున్న-త్రి నాత్-పదునగాను-విషాఖ్యాః-విషఘడియలు-నాడ్యశ్చతస్ర-నాలుగుఘ డియలపర్యంతము-స్యాత్-ఉండును-గ్రంథాంతరమునందు-మూలానక్షత్ర మునకు-విశేషముగా-౨౦-ఘడియలమీదనున్న-త్యాజ్యము చెప్పియున్నది-అనగా-మూలకు రెండు త్యాజ్యములనెడి తాత్పర్యము॥ .. .. *

శ్లో॥మూలా వింశతిఛప్పన్నాడ్యా ఇతి వాసిష్ఠే॥

నక్షత్రాంశలరాశిస్వరూపము.

శ్లో॥సప్తవింశతిభం జ్యోతిశ్చక్రం తిమిరవాయుజం। తదుష్ణాంశోర్భవే ద్రాశిర్నవర్క్షచరణాంకితః॥టీ॥తిమిరవాయుజం-తిమిర-గోళాంధకారగ మందు-వాయు-వాయువువల్ల-జం-పుట్టినది-సప్తవింశతిభం-ఇరువదేడునక్ష త్రములుగలిగిన-జ్యోతిశ్చక్రం-శింశుమారచక్రము-తత్-ఆచక్రము-నవర్క్ష చరణాంకితః-నవ తొమ్మిదైన-ఋక్ష చరణ-నక్షత్ర పాదములచేతను-అంకితః-గురుతుగలిగి-ఉష్ణాంశోః-సూర్యునికి-రాశిః-మేషాదిరాశిగాను-భ వేత్-అగుచున్నది-అనగా అశ్విన్యాది-౨౭-నక్షత్రములకు-౧౦౮-పాదము లుగను కరాశి యొకటికి-తొమ్మిదిపాదములచొప్పున మేషరాశి మొదలుమీన రాశిపర్యంతము క్రమముగా జూచుకొతగినది-యెట్లన్నను అశ్విని నాలుగుపా దములు-భరణి నాలుగుపాదములు-కృత్తికలో నొకపాదమువరకు మేషరాశి

లుండు నక్షత్రాంతక్రమమునకు దాహరణము - అశ్వినీభరణీకృత్తికాపాదం
మేషం-కృత్తికాత్రయః పాదాః రోహిణీమృగశీర్షార్ధం వృషభం-మృగశీ
ర్షార్ధం-ఆర్ద్రాపునర్వసుత్రయోర్మిథునం-పునర్వసుపాదంపుష్యమి
ఆశ్లేషాంత్యంకర్కాటకం- మఖపుబ్బఉత్తరాపాదంసింహం - ఉత్తరా
త్రయోః-పాదంహస్తచిత్రార్ధంకన్యా - చిత్రార్ధంస్వాతీవిశాఖత్రయా
స్తులా-విశాఖపాదంఅనూరాధాజ్యేష్ఠాంత్యంవృశ్చికంమూలపూర్వాషాఢ
ఉత్తరాషాఢపాదంధనుః - ఉత్తరాషాఢత్రయఃపాదాః శ్రవణధనిష్ఠార్ధం
మకరం ధనిష్ఠార్ధంశతభిషపూర్వాభాద్రాత్రయఃకుంభం-పూర్వాభాద్ర
పాదంఉత్తరాభాద్రరేవత్యంతంమీనం- ఈక్రమాననే తెలుసుకొనేది: అందు
అంశలక్రమము-ఇరువదేడునక్షత్రములకు-౧౦౮-పాదములుగనుక తొమ్మి
దావర్తనాలు మేషాదిరాసులకు చున్నవి-ఉదాహరణము - అశ్వినీ మొదటిపా
దమునకు మేషాంశము-రెండవపాదమునకువృషభాంశము - మూడవపాదము
నకుమిథునాంశము- నాలుగవపాదమునకుకర్కటకాంశము - భరణి మొదటిపా
దమునకు- సింహాంశము- యీక్రమముగా - ౧౦౮ - పాదములకు తొమ్మిది
ఆవర్తనాలుజూచుకునేది॥ ౯

మేషాదిరాశులు.

శ్లో॥మేషోగౌర్మిథునంకర్కిఃసింహఃకన్యావణిక్తతః । కార్పిర్ధన్వీనక్రకుం
భామీనోమేషాదితోభవేత్ ॥టీ॥మేషః- మేషము-గౌః - వృషభము. మిథునః
మిథునము-కర్కిః-కర్కాటకము-సింహః-సింహము-కన్యా- కన్య-వణిక్-తుల-
అలిః-వృశ్చికము-ధనుఃధనుస్సు-మకరః-మకరము-కుంభః కుంభము - అంత్యః-
మీనము-మేషాతః-మేష-మేషమే-ఆదిః- మొదలుకొని-భవేత్ - అగును॥

రాశ్యధిపతులు.

శ్లో॥సింహస్యాధిపతిస్సూర్యఃకర్కటస్యనిశాకరః । మేషవృశ్చికయో
ర్భౌమఃకన్యామిథునయోర్బుధః। కోదండమీనయోర్మంత్రీతులావృష
భయోర్భృగుః । నక్రస్యకుంభరాశేశ్చ నాయకస్సూర్యనందనః॥టీ॥సింహ
స్య- సింహమునకు-సూర్యః-సూర్యుడు-అధిపతిః- ప్రభువు-కర్కటస్య - క
ర్కాటకమునకు-నిశాకరః-చంద్రుడు-అధిపతిః-ప్రభువు-మేషవృశ్చికయోః-
మేష- మేషమునకును-వృశ్చికయోః-వృశ్చికమునకును-భౌమః - అంగార
కుడు-అధిపతిః - ప్రభువు కన్యామిథునయోః-కన్యా - కన్యారాశికిని- మి

థునరాశేః-మిథునరాశికిన్ని - బుధః-బుధుడు-అధిపతిః - ప్రభువు:-కోదండ-ధనుస్సుకున్ను-మీనరాశేః-మీనరాశికిన్ని-మంత్రీ- బృహస్పతి-అధిపతిః - ప్రభువు-తులావృషభరాశేః-తులా-తులకున్ను - వృషభరాశేః-వృషభమునకున్ను-భృగుః-శుక్రుడు- అధిపతిః-ప్రభువు-నక్రస్య- మకరరాశిన్ని - కుంభరాశేశ్చ- కుంభరాశికిన్ని - సూర్యనందనః- శనైశ్చరుడు-నాయకః - ప్రభువు- యీ మేషాదిరాసులకు- క్రమముగా యీ అధిపతులను జూచుకొనేది॥

మేషాదిరాశిఘటికాప్రమాణములు.

టీ॥ ప్రతిదేశములయందున్నఘటికాప్రమాణములు వేరువేరులైయున్నవియెట్లన్నను - భూమి నిమ్నోన్నతమైనందున ఆయాప్రాంత్యములయందు మేషతులాదుల ప్రవేశములకు మధ్యాహ్నకాలసూర్యచ్ఛాయయుండగానపుడు సూర్యసిద్ధాంతప్రకారముద్వాదశాంగుళప్రమాణమైనశంకు నేర్పాటుచేసి-గణితముచేయగా- ఆయాదేశములకు విషువచ్ఛాయబుట్టును- ఆయావిషువచ్ఛాయవలన - ఆయాదేశములకు - మేషాదిఘటికాప్రమాణములు- వేరువేరైయున్నవి - యీకల్యాణనగరమునందు విషువచ్ఛాయాప్రమాణము-౨-౪-౫-నఖమన్నవిషుచ్ఛాయా - అనేశాస్త్రరీత్యా- విషువచ్ఛాయనువుంచిగణితముచేసిచూడగా - ఈదేశములకునిశ్చయమైనమేషాదిఘటికాప్రమాణములు॥ ... ... *

శ్లో॥వస్వబ్ధిత ప్రాఃశరశైలపక్షాగుణేందు రామాఃగుణదైవతాని । కృశానుదంతాపనుఖాగ్నయస్స్యుర్మేషాదిషట్వ్యత్క్రమతఃపరేష్యుః॥ అనే ప్రమాణముచే॥టీ॥ మేషరాశికి -౪- ౮-వృషభరాశికి ౪-౩౫-మిథునరాశికి ౫-౧౩-కటకరాశికి-౫-౩౩- సింహరాశికి ౫-౨౨-కన్యారాశికి-౫-౮-తులారాశికి-౬-౭-వృశ్చికరాశికి-౫-౨౨-ధనూరాశి-౫-౩౩-మకరరాశికి-౫-౧౩ కుంభరాశికి-౪-౩౫- మీనరాశికి-౪-౮- అనియీరీతిగానే మేషాదిలగ్నప్రమాణములను తెలియతగ్గది॥ ... ... *

కొందరు.

శ్లో॥మీనమేషౌ చతుర్దండీగోకుంభౌ చతుగర్ధకం।పంచపాదోయుగ్మమృగౌపంచార్ధంచాపకీటౌ కర్కిసింహౌ వంశార్ధం పంచపాదస్తులాంగనే మేషాదీనాంతులగ్నానాంమానమేవంవిధుర్బుధాః॥ టీ॥ మీనమేషములు-౪-ఘటికలుగలవి-గోకుంభౌ-వృషభకుంభములు- ౪-౩౦- ఘటియ

లుగలవి-యుగ్మన్యగా-మిథునమకరములు-౫-౧౫-ఘడియలుగలవి చాపకర్క
శౌధయుక్కలకములు-౫-౩౦-ఘడియలుగలవి-కాన్పిసింహాచ-వృశ్చిక-సింహ
ములున్ను-౫ ౩౦- ఘడియలు-తులాంగనే-తులాకన్యాలగ్నములు-౫-౧౫
ఘడియలుగలవి- అని- ఈప్రకారముగా మేషాదిలగ్న ప్రమాణమును తెలియ
దగు-ఇదిదేశాంతరవిషయము॥ ... ... *

చరస్థిరద్విస్వభావ రాసులు.

శ్లో॥ చరస్థిరద్విస్వభావా మేషాదిః క్రమశో భవేత్॥ టీ॥ మేషాదిః-మేషము
మొదలైనలగ్నములు- క్రమశః-వరసగాను-చరద్విస్వభావః-చర-చరమును-
స్థిర-స్థిరమును-ద్విస్వభావః-ద్విస్వభావమును సేయుగలవి-భవేత్-అగును-అవ
గా-మేషము-చరము-వృషభము స్థిరము-మిథునము-ద్విస్వభావము-ఈవిధము
గా-మేషము మొదలు- మీనపర్యంతము మూడు మూడు రాసులుగణన చేయ
గా చరస్థిరద్విస్వభావ రాసులసంజ్ఞ దెలియుచున్నది॥ ... ... *

లగ్నముల త్యాజ్యములు.

శ్లో॥ అజవృషభధనుఃకన్యకాదౌ భుజంగః ఝషమకరకుళీరే వృశ్చికాంతే చ రాహుః-మిథునఘటతులానాం సింహమధ్యే తు గృధ్రస్సకలమునిమతం స్యాత్సర్వకార్యేషు వర్జ్యం॥ టీ॥ అజవృషభధనుఃకన్యకాదౌ- మేష-వృషభ-
ధనుః-కన్యాలగ్నములకు-ఆదౌ-లగ్నముదయించినది మొదలగగడియవరకు భుజంగః-భుజంగమనెడివర్జ్యము-ఝషమకరకుళీరేవృశ్చికాంతే- మీనమకరక
ర్కాటవృశ్చికరాసులకు-అంతే-కడపటనరగడియకలదనగా-రాహుః-రాహు
త్యాజ్యము - మిథునఘటతులానాం-మిథునకుంభతులాలగ్నములకు- సింహ
మధ్యే-సింహః-సింహామునకు-మధ్యే- ఈ రాసులుదయించినసగభాగమునకు-
గృధ్రః-గృధ్రమనెడిత్యాజ్యము-సర్వకార్యేషు-సకలపనులయందు-వర్జ్యం
త్యాజ్యము-సకలమునిమతం అందరిఋషీశ్వరులమతము- స్యాత్-అగును॥

ఉచ్చనీచరాసులున్ను పరమోచ్చపరమనీచభాగలున్ను.

శ్లో॥ అజవృషభమృగాంగనాకుళీరాః ఝషవణిజౌ చ దివాకరాదితుంగాః దశశిఖిమనుయుక్తిథీంద్రియాంశైస్త్రినవకవింశతిభిశ్చ తేస్తనీచాః॥ టీ॥ అజ-
మేషము-వృషభ-వృషభము-మృగ-మకరము-అంగనా-కన్యా- కుళీరాః-కర్కా
టకము ఝష-మీనము-వణిక్-తుల-ఈఏడు రాసులు-దివాకర-సూర్యుడే- ఆది
మొదలుగాగలిగిన-చంద్ర-కుజ-బుధ-గురు-శుక్ర- శనులకు- తుంగాః- ఉచ్చ

స్థానములు-దశ-మేషమునందు-౧౦- భాగములు-సూర్యునికి - ఉచ్చములు-అందు పదోభాగము-పరమోచ్చభాగము-తక్కిన- ౨౦- భాగములు మిత్రభాగములు-వృషభమందు-చంద్రునికి-శశి- మూడుభాగములు - ఉచ్చభాగములు-అందు-మూడవభాగము-పరమోచ్చభాగము-తక్కిన - ౨౭ - భాగములు మూలత్రికోణభాగములు - మకరమునందు కుజునికి-మనుయుక్ - ౨౮ - భాగములు-ఉచ్చభాగములు-అందు - ౨౮ - దోభాగము-పరమోచ్చభాగము-తక్కిన రెండుభాగములు-మిత్రభాగములు-బుధునికి-కన్యారాశిలో-తిథి-౧౫-భాగములు-ఉచ్చభాగములు-అందు పదునైదవభాగము-పరమోచ్చభాగము-తర్వాత ౫- భాగములు మూలత్రికోణభాగములు-తర్వాత - ౧౦ - భాగములు-స్వక్షేత్ర భాగములు-బృహస్పతికి కటకరాశియందు-యింద్రియ-౫- భాగములు-ఉచ్చభాగములు- అందు - అయిదవభాగము-పరమోచ్చభాగము-తక్కిన-౨౫- భాగములు-మిత్ర భాగములు- శుక్రునికి మీనరాశియందు-౨౭-భాగములు-ఉచ్చభాగములు-అందిరువైయేడోభాగము- పరమోచ్చభాగము-తక్కినమూడుభాగములు-మిత్రభాగములు-శనైశ్చరునికి- తులారాశియందు-౨౦- భాగములు - ఉచ్చభాగములు - అందిరువదోభాగము పరమోచ్చభాగము-తక్కిన-౧౦-భాగములు-మిత్రభాగములని క్రమముగా తెలుసుకొనేది-తర్వాత-తత్-ఆజెప్పిన - ఏడురాసుల యొక్క- అస్త - పడవస్థానము - నీచాః - సూర్యాదిగ్రహములకు-నీచస్థానములు - అందుదశాదిభాగములు-పరమనీచభాగములు-యెట్లన్నను-సూర్యునికి-తులారాశియందు-౧౦ భాగములు-నీచభాగములు-అందు పదోభాగము - పరమనీచభాగము-తక్కిన-౨౦- భాగములు-శత్రుభాగములు - చంద్రునికి-వృశ్చికరాశియందు- ౩- భాగములు-నీచభాగములు - అందు మూడవభాగము పరమనీచభాగము-తక్కిన-౨౭- భాగములు-శత్రుభాగములు-కుజునికి కటక-రాశియందు - ౨౮ - భాగములు-నీచభాగములు - అందిరువైయెనిమిదోభాగము- పరమనీచభాగము-తక్కిన-౨-భాగములు-శత్రుభాగములు-బుధునికి-మీనరాశియందు-౧౫ భాగములు-నీచభాగములు - అందు పదునైదవభాగము-పరమనీచభాగము-తక్కిన - ౧౫ - భాగములు-శత్రుభాగములు-బృహస్పతికి మకర రాశియందు-౫-భాగములు-నీచభాగములు- అందు అయిదవభాగము పరమనీచము తక్కిన-౨౫- శత్రుభాగములు- శుక్రునికి కన్యారాశియందు - ౨౭ - భాగములు నీచ

ములు - అందు - యిరువైయేడో భాగము - పరమనీచము - తక్కిన మూడు - శత్రు
భాగములు - శనైశ్చరునికి మేషరాశియందు - ౨౦ - భాగములు - నీచములు - అం
దు యిరువదో భాగము - పరమనీచము - తక్కిన - ౧౦ - భాగములు శత్రు భాగము
లని దెలుసుకొనేది॥ . ... *

మూలత్రికోణరాశులు.

శ్లో॥ సింహాగోమేషపార్థోనధనుస్తౌలిఘటేషుచ। రవ్యాదేర్నఖబాహుష్వం
చరవిశ్వాణోడశస్తథా। త్రిపంచదంశతిస్సంఖ్యా భాగో మూలత్రికోణగః॥
టీ॥ రవేః - సూర్యునికి - సింహ - సింహమందు - నఖ - ౨౦ - భాగములు - మూల
త్రికోణములు - తక్కిన - ౧౦ - స్వక్షేత్ర భాగములు - చంద్రునికి - గో - వృషభ
ము౦దు - ముందుజెప్పిన - ౩ - భాగములు - ఉచ్చములు - తర్వాత - ౨౭ - భాగములు -
మూలత్రికోణములు - కుజస్య - కుజునికి - మేష - మేషమందు - రవిః - ౧౨ - భాగ
ములు - మూలత్రికోణములు - తర్వాత - ౧౮ - భాగములు - స్వక్షేత్రములు - బు
ధస్య - బుధునికి - పార్థోన - కన్యారాశియందు - ముందుజెప్పిన - ౧౫ - భాగములు -
ఉచ్చములు - తర్వాత - ౫ - భాగములు - మూలత్రికోణములు - తర్వాత - ౧౦ -
భాగములు - స్వక్షేత్రములు - గురోః - బృహస్పతికి - ధనుః - ధనూరాశియందు
దిశః - ౧౦ భాగములు - మూల త్రికోణములు - తర్వాత - ౨౦ - భాగములు -
స్వక్షేత్రములు - శుక్రస్య - శుక్రునకు - తౌళి - తులాయాం - త్రిపంచ - ౧౫ -
భాగములు - మూలత్రికోణములు - తక్కిన - ౧౫ - భాగములు - స్వక్షేత్రములు -
శనేః - శనైశ్చరునికి - ఘట - కుంభరాశియందు - వింశతిః - ౨౦ - భాగములు - మూ
లత్రికోణములు - తక్కిన - ౧౦ - భాగములు - స్వక్షేత్రభాగములని - యీక్ర
మముగా - విదుః - తెలియుదురు॥ ... ... *

మిత్రశత్రుసమగ్రహములు.

శ్లో॥ శత్రూ మందసితౌ సమశ్శశిసుతో మిత్రాణి శేషా రవేస్తీక్ష్ణాంశుర్హి
మరశ్మిజశ్చ సుహృదౌ శేషాస్సమాశ్శీతగోః। జీవేందూష్ణకరాః కుజస్య సుహృ
దో జ్ఞోరిస్సితార్కీ సమౌ మిత్రే సూర్యసితౌ బుధస్య హిమగుశ్శత్రుస్సమా
శ్చాపరే॥ టీ॥ రవేః సూర్యునికి మందసితౌ - శని శుక్రులు శత్రువులు - శశిసుతః -
బుధుడు - సమః - సముడు - శేషాః - మిగిలిన - చంద్రకుజగురువులు - మిత్రాణి - మి
త్రులు - శీతగోః - చంద్రునికి - తీక్ష్ణాంశుః - సూర్యుడు - హిమరశ్మిజః - బుధుడు - సు
హృదౌ - స్నేహితులు - శేషాః - మిగిలిన - కుజగురుశుక్రశనులు - సమాః సములు

కుజస్య-కుజునికి-జీవేందూష్ణకరాః-జీవ-బృహస్పతిన్ని-ఇందు-చంద్రున్ని-ఉష్ణకరాః-సూర్యునిన్ని-సుహృదః-స్నేహితులు జ్ఞః-బుధుడు-అరిః-శత్రువు-సితార్కి-శుక్రశనులు-సమౌ-సములు-బుధస్య-బుధునికి-సూర్యసితౌ-సూర్య-శుక్రులు-మిత్రే-మిత్రులు-హిమగుః-చంద్రుడు-శత్రుః-శత్రువు-అపరే-మిగిలిన-కుజ-గురు-శనులు-సమాః-సములు॥ . . ..*

శ్లో॥ సూరేస్సౌమ్యసితావరీరవిసుతో మధ్యః పరేత్వన్యథా సౌమ్యార్కీ సుహృదౌ సమౌ కుజగురూ శుక్రస్య శేషావరీ శుక్రజ్ఞౌ సుహృదౌ సమస్సురగురుస్సౌరస్య చాన్యేరయో యే ప్రోక్తాస్సుహృదస్త్రికోణ భవనాత్తే మీమయా కీర్తితాః॥ టీ॥ సూరేః-బృహస్పతికి-సౌమ్యసితౌ-బుధ-శుక్రులు-అరీ-శత్రువులు-రవిసుతః-శనైశ్చరుడు-మధ్యః-సముడు-పరేతు-మిగిలిన-రవి-చంద్ర-కుజులు-అన్యథా-మిత్రులు-శుక్రస్య-శుక్రునికి-సౌమ్యార్కీ-బుధ-శనులు-సుహృదౌ-స్నేహితులు-కుజగురూ-కుజ-గురువులు-సమౌ-సములు-శేషా మిగిలిన-రవి-చంద్రులు-అరీ-శత్రువులు సౌరస్య-శనైశ్చరునికి-శుక్రజ్ఞౌ-శుక్రబుధులు-సుహృదౌ-స్నేహితులు-సురగురుః-బృహస్పతి-సమః-సముడు-అన్యే-మిగిలిన-రవిచంద్రకుజులు-అరయః-శత్రువులు. ఇతి-ఇట్లని-త్రికోణభవనాత్-త్రికోణరాసులవల్లనుంచి-అపి-ఈ-సుహృదః మిత్రులని-యే ప్రోక్తాః-యేగ్రహములు పెద్దలచే చెప్పబడ్డవో-తే-ఆమిత్రాది గ్రహములు-మయా-నాచేతను-కీర్తితాః జెప్పబడ్డవి॥ ... ...*

క్రూరసౌమ్యపురుషస్త్రీనపుంసకజాతిభేదాది గ్రహములు.

శ్లో॥ కాలామృతే-క్రూరాభానుతమశ్శనిధ్వజకుజాశ్శుక్రార్యసౌమ్యేందవస్సౌమ్యాస్తేపురుషాః కుజార్కిగురవః రాహ్విందుశుక్రాస్త్రియః-తచ్ఛేషాసునపుంసకాశ్శురుబుధ్రిగూవిప్రౌకుజార్కౌన్నృపౌ వైశ్యౌచంద్రబుధౌ తదన్యకులజో మందస్తువర్ణేశ్వరః॥ టీ॥ భానుతమశ్శనిధ్వజకుజాః-సూర్యరాహుశనికేత్వంగారకులు-క్రూరాః-పాపగ్రహములు-క్రూరస్వభావముగల గ్రహముల నెడితాత్పర్యము-శుక్రార్యసౌమ్యేందవః-శుక్రగురుచంద్రులు-సౌమ్యాః సౌమ్యగ్రహములు-యీ-3-న్నుశుభగ్రహములనియెడితాత్పర్యము-కొందరిమతమునందు బుధునికి పాపగ్రహముతో చేరినప్పుడు-శుభత్వమున్ను క్షీణచంద్రునికి పాపిత్వమున్ను-పూర్ణచంద్రునికి-శుభత్వ

మున్న - జెప్పబడియున్నది యింకను బాలబోధిని యనెడి గ్రంథమునందు దాహరణము॥ .. .. *

శ్లో॥ బుధశ్శపాపయుతశ్శౌరిః క్షీణచంద్రస్తథైవచ॥టీ॥కుజార్కగురవః-కుజరవిగురువులు-పురుషాః-పురుషగ్రహములు- రాహ్వింద్వోశ్శుక్రాః-రాహుచంద్రశుక్రులు స్త్రియః- స్త్రీస్వభావముగలవారు-తచ్ఛేషాః-తక్కిన బుధశనికేతువులు-నపుంసకాః-నపుంసకస్వభావముగలవారు-॥ గుర్వ్భృగూ-గురుశుక్రౌ-విప్రౌ- బ్రాహ్మణగ్రహములు-కుజార్కౌ - రవి కుజులు-నృపౌ-క్షత్రియజాత్యధిపతులు -చంద్రబుధౌ-చంద్రబుధులు-వైశ్యౌ-వైశ్యజాత్యధిపతులు మందస్తు శనైశ్చరుడైతేను-తదన్యకులజః-తత్ -ఆబ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యకులములకంటె అన్యమైనకులమందుబుట్టిన-వర్ణాశ్వరః-శూద్రవర్ణాధిపతి - శూద్రవర్ణాధిపతి - అనగా శూద్ర కులాధిపతి యనెడి తాత్పర్యము॥ .. .. *

నవగ్రహములయొక్క ధాత్వాదివర్ణములు.

శ్లో॥బృహజ్జాతకే॥రక్తశ్యామో భాస్కరో గౌరఇందుర్నాత్యుచ్చాంగో రక్తగౌరశ్చ వక్రః।దూర్వాశ్యామో జ్ఞో గురుర్గౌరగాత్రః। శ్వేతశ్శుక్రో భాస్కరిః కృష్ణదేహః॥టీ॥ భాస్కరః-సూర్యుడు-రక్తశ్యామలవర్ణమైనపూటలపువ్వువర్ణముగలవాడు - ఇందుః-చంద్రుడు-గౌరః-శ్వేతవర్ణముగలవాడు-వక్రః-అంగారకుడు-నాత్యుచ్చాంగః-అతిపొడుగైనవాడు గాక-రక్తగౌరః-పద్మపత్రంవంటిచాయగలవాడు-జ్ఞః-బుధుడు -దూర్వాశ్యామః-దూర్వాశ్యామలవర్ణముగలవాడు-॥ గురుః-బృహస్పతి-గౌరగాత్రః-పసుపుఛాయగలవాడు-శుక్రః-శుక్రుడు- శ్వేతః- తెలుపువర్ణముగలవాడు-భాస్కరిః॥ శనైశ్చరుడు-కృష్ణదేహః-నలుపువర్ణమైనదేహముగలవాడు॥ ... *

శ్లో॥ రాహుస్తుధూమ్రవర్ణశ్చ - చిత్రవర్ణో ధ్వజస్మృతః॥టీ॥ రాహుస్తు-రాహువైతేను-ధూమ్రవర్ణః-ధూమ్రవర్ణము - ధ్వజః-కేతువు-చిత్రవర్ణః-మంచిచిత్రవర్ణముగలవాడు ॥ ... . *

శ్లో॥ త్రిదశత్రికోణచతురస్రసప్తమాన్యవలోకయంతి చరణాభివృద్ధితః-రవిజామరేజ్యరుధిరాః పరేచయే - క్రమశోభవంతి సకలేక్షణాధికాః॥టీ॥ రవిజ-శనైశ్చరుడు - త్రిదశ-తానున్నరాశి-తృతీయదశమములయందున్న ఇంకా న్న గ్రహములను - చరణాభివృద్ధితః పాదవృద్ధిచేత చూచుచుండును. అవెట్లనె

యుంటి-జూచును-అనగా-శనైశ్చరుడు-మూడవ ఇంటినిన్ని పదో-యింటినిన్ని పాదదృష్టిచేత విశేషముగా జూచునని తాత్పర్యము-అమరేజ్యః- బృహస్పతి- త్రికోణ-తానున్న రాశికి పంచమనవమ రాసులనున్న - అందున్న గ్రహములనున్న అర్ధదృష్టిచేతను విశేషముగా- అవలోకయంతి-జూచును-అనగా-గురువు అయిదవ - ఇంటినిన్ని తొమ్మిదవ- ఇంటినిన్ని - అర్ధదృష్టిచేత-జూచునని తాత్పర్యము-రుధిరః-అంగారకుడు-చతురశ్రము-నాలవ రాశినిన్ని - అష్టమ రాశినిన్ని - అందున్న గ్రహములనున్న త్రిపాదదృష్టిచేత విశేషముగా-అవలోకయంతి-జూచును-అనగా- అంగారకుడు నాలవ రాశినిన్ని - యెనిమిదవ రాశినిన్ని విశేషముగా త్రిపాదదృష్టిచేత జూచునని తక్కిన గ్రహములు పూర్ణదృష్టి గ్రహములున్న తాముండే రాశికి యేడవ రాశినిన్ని అందున్న - గ్రహములనున్న చూచురని తాత్పర్యము॥ ... ...*

అంధకబధిరపంగురాసులు.

శ్లో॥ మేషాదిచాంధకం షట్కం చత్వారో బధిరాస్తథా। ద్వౌచ పంగూ సవిజ్ఞేయా। తద్భేదాః పరికీర్తితాః॥ టీ॥ మేషాది- మేషము మొదలు షట్కం - ఆరు రాసులు-అంధకం-గుడ్డి రాసులు-తథా- అటుతర్వాత-చత్వారః-నాలుగు రాసులు-బధిరాః-చెవిటి రాసులు-తథా-అటుతర్వాత-ద్వౌచ- రెండు రాసులున్ను - పంగూ-కుంటి రాసులని-విజ్ఞేయా-తెలియదగినవి-తద్భేదాః - ఈ రాసుల భేదములు-పరికీర్తితాః- చెప్పబడినవి॥ .. .. *

తాత్పర్యము-మేషము మొదలు కన్యా రాశివరకు- గుడ్డి రాసులు పిమ్మట తులా వృశ్చిక ధనుర్మకర రాసులు చెవిటి రాసులు- పిమ్మట కుంభ మీనములు కుంటి రాసులు ఈ రాసుల భేదములు తెలియజేయుచున్నాము.

శ్లో॥ అజోవృషో మృగేంద్రశ్చ అర్ధరాత్రే మహాంధకాః- యుగ్మాంగనా కుళీరాశ్చ మధ్యాహ్నే చాంధకాస్స్మృతాః - ఇత్యేవం కాలభేదేన శుభదాశ్చ ప్రకీర్తితాః॥ టీ॥ అజః- మేషము వృషః-వృషభము -మృగేంద్రశ్చ-సింహమును-మధ్యరాత్రే-అర్ధరాత్రియందు-మహాంధకాః- మిక్కిలి గుడ్డిరాసులు-యుగ్మాంగనా కుళీరాః-మిథునకన్యాకర్కాటకములు-మధ్యాహ్నేచ- మధ్యాహ్నకాలమందున్న - అంధకాః- గుడ్డిరాసులని స్మృతాః- చెప్పబడినవి-ఇతి-ఇట్లు-ఏవం- ఈ కాలభేదేన-కాలభేదము చేతను-శుభఫలము నిచ్చువిగా- ప్రకీర్తితాః-చెప్పబడినవి॥ ... ... *

శ్లో॥ తులాచవృశ్చికశ్చైవ బధిరౌ చాపరాహ్ణకే। రాత్రౌ చ బధిరౌ ప్రోక్తౌ మకరశ్చ ధనుర్గృహం ఉభయోస్సంధ్యయోః పంగూ। కుంభమీనౌ ప్రకీర్తితౌ॥ టీ॥ తులా చ-తులయును-వృశ్చికశ్చ-వృశ్చికమును-అపరాహ్ణకే-పట్టపగటియందు-బధిరౌ-చెవిటిరాసులుగా-ప్రోక్తౌ-చెప్పబడినవి-మకరశ్చ-మకరము-ధనుర్గృహం-ధనుస్సును రాత్రౌ చ-రాత్రియందున్ను-బధిరౌ చెవిటిరాసులుగా-ప్రోక్తౌ-చెప్పబడినవి-కుంభమీనౌ-కుంభమీనరాసులు-ఉభయోస్సంధ్యయోః-ప్రాతస్సాయంసంధ్యలయందు పంగూ-కుంటివియైనవి-ప్రకీర్తితౌ-చెప్పబడినవి॥ .. ..

షడ్వర్గలక్షణమ్.

శ్లో॥ త్రింశద్భాగాత్మకం లగ్నం హోరా తస్యార్ధముచ్యతే। రాశిత్రిభాగో ద్రేక్కాణః నవాంశో నవభాగకః॥ ద్వాదశాంశో ద్వాదశాంశస్త్రింశాంశ స్త్రింశదంశకః। షడ్వర్గలక్షణం ప్రోక్తం సర్వలగ్నేష్వయం క్రమః॥ టీ॥ లగ్నం-లగ్నము-త్రింశద్భాగాత్మకం-30 భాగములుగలది-హోరా-హోర-తస్య-ఆలగ్నమునకు-అర్ధః-సగముగా-ఉచ్యతే-చెప్పబడుచున్నది-ద్రేక్కాణః-ద్రేక్కాణమనునది-రాశిత్రిభాగః-రాశి-లగ్నము-యొక్క-త్రిభాగః-మూడవభాగమైనది-నవాంశః-నవాంశమనునది-నవభాగకః-తొమ్మిదవభాగమైనది-ద్వాదశాంశః-ద్వాదశాంశమనునది-ద్వాదశాంశః-పదిరెండవభాగమైనది-త్రింశాంశః-త్రింశాంశమనునది-త్రింశదంశకః-ముప్పదవభాగమైనది-షడ్వర్గలక్షణం-షడ్వర్గలక్షణము-సర్వలగ్నేషు-సర్వలగ్నములయందు ప్రోక్తం-చెప్పబడినది సర్వలగ్నేషు-సర్వలగ్నములయందు-అయం-ఈ-క్రమః-క్రమము॥ .. .. *

హోరాద్రేక్కాణములు.

శ్లో॥ హోరార్కచంద్రయోరోజే యుగ్మభే చంద్రసూర్యయోః। లగ్నపంచనవత్రి-నాథా ద్రేక్కాణపాః క్రమాత్ ॥ టీ॥ ఓజే-ఓజరాశియందు-అర్కచంద్రయోః-సూర్యచంద్రులయొక్క-హోరా-హోర-యుగ్మభే-యుగ్మరాశియందు-చంద్రసూర్యయోః-చంద్రసూర్యులయొక్క-హోరా-హోర-అనగా లగ్నము రెండుభాగములుచేసి-బేసిరాశికి మొదటిభాగము సూర్యహోర-రెండవభాగము-చంద్రహోర-సమరాశికి మొదటిభాగము చంద్రహోర-రెండవభాగము సూర్యహోర యనితాత్పర్యము॥

లగ్నపంచనవపుత్రనాథాః- లగ్నపంచమనవమాధిపతులు - క్రమాత్ - వరుసగాను - ద్రేక్కాణాధిపాః - ద్రేక్కాణాధిపతులు-స్యుః-అగుదురు॥

శ్లో॥ చరేస్వపుత్రనవపాః-స్థిరేధర్మస్వపుత్రపాః-పుత్రధర్మస్వపాద్విస్వే- ద్రేక్కాణస్యప్రకీర్తితాః॥ టీ॥ చరే-చరరాశియందు - స్వపుత్రనవపాః-లగ్నపంచమనవమాధిపతులు ద్రేక్కాణాధిపతులు-స్థిరే స్థిరరాశియందు-ధర్మస్వపుత్రపాః - నవమలగ్నపంచమాధిపతులు ద్రేక్కాణాధిపతులు-ద్విస్వే - ద్విస్వభావరాశియందు-పుత్రధర్మస్వపాః-పంచమనవమలగ్నాధిపతులు ద్రేక్కాణాధిపతులని-ప్రకీర్తితాః-చెప్పబడ్డవి॥ ... . *

తాత్పర్యము - లగ్నమును మూడుభాగములు చేసి - చరస్థిరద్విస్వభావరాసులను దెలుసుకొని - అందు-చరరాశి- మొదటిభాగమునకు - స్వరాశ్యధిపతి ద్రేక్కాణాధిపతి రెండవభాగమునకు- తనరాశికి-పంచమరాశ్యధిపతి ద్రేక్కాణాధిపతి-స్థిరరాశికి- మొదటిభాగమునకు-తనరాశికి తొమ్మిదవరాశ్యధిపతి-ద్రేక్కాణాధిపతి- రెండవభాగమునకు తనరాశ్యధిపతి - ద్రేక్కాణాధిపతి మూడవభాగమునకు-తనరాశికి అయిదోరాశ్యధిపతి ద్రేక్కాణాధిపతి- ద్విస్వభావరాశికి - మొదటిభాగమునకు తనరాశికి అయిదవరాశ్యధిపతి ద్రేక్కాణాధిపతి-రెండో భాగమునకు-తనరాశికి తొమ్మిదోరాశ్యధిపతి ద్రేక్కాణాధిపతి-మూడో భాగమునకు- తనరాశ్యధిపతి ద్రేక్కాణాధిపతియని క్రమముగా- పన్నెండురాసులకు - ద్రేక్కాణాధిపతులను దెలుసుకొనేది- యిదే సిద్ధాంతవచనము యింకాకొందరిమతమును జెప్పుచున్నాము॥ . .. *

శ్లో॥ కేచిత్తు ప్రాహూరాం ప్రథమాం భవస్య-వాంఛం లాభాధిపతిర్ద్వితీయాం ద్రేక్కాణసంజ్ఞామపివర్ణయంతి। స్వద్వాదశైకాదశరాశిపానాం॥ టీ॥ ఈయర్థము- కాలామృతగ్రంథమునందు-విశదము చేయబోవుచున్నాము యిది పూర్వపక్షవచనము॥ . . . . *

నవాంశక్రమము.

శ్లో॥ మేషసింహధనుషిత్వజాదయః స్త్రౌళికుంభమిధునేతులాదయః। కన్యకామృగవృషేమృగాదయః మీనకర్కటకవృశ్చికే కర్కటాదయః॥ టీ॥ మేషసింహధనుషి- మేషసింహధనుస్సులయందు - అజాదయః-మేషము మొదలుకొని నవాంశములు-త్రౌళికుంభమిధునే- తులాకుంభమిధునములయందు-తులాదయః-తుల మొదలుకొని నవాంశలు- కన్యకామృగవృషే-కన్యామకరవృ

షభములయందు-మృగాద్యాః-మకరము మొదలుకొనినవాంశలు-మీనకర్కా లిమ్న-మీనకటకవృశ్చికములయందు-కర్కటాద్యాః-కర్కాటకము మొదలు కొనినవాంశలు-అనగాలగ్నముతొమ్మిదిభాగములు చేసి- ముహూర్తకాలఘు డియలకుయేనవాంశకాలమగునో అనవాంశను మేషసింహధనువులైన- త్రికోణరాసులకు మేషము మొదలుకొని ఆసంఖ్యానవాంశయనిదెలుసుకొనవ నది - అందుతులాకుంభమిథునములైనత్రికోణరాసులకు- తులారాశినవాం శ మొదలుకొనిచూచుకొనవలసినది- కన్యామకరవృషభములైన త్రికోణరా సులకు మకరనవాంశ మొదలుకొని చూచుకోవలెను - మీనకటకవృశ్చికము లైనత్రికోణరాసులకు-కర్కాటకము మొదలుకొని చూచుకొవలసినదియని తాత్పర్యము॥ ... ... *

ద్వాదశాంశక్రమము.

శ్లో॥లగ్నాదిషు ద్వాదశాంశభవనాద్వాదశాంశపాః॥టీ॥ లగ్నాదిషు లగ్నాదిద్వాదశరాసులయందును-ద్వాదశాంశపాః- ఆద్వాదశాంశాధిప తులయినగ్రహమ్ములు- ద్వాదశాంశభవనాః-ద్వాదశాంశ రాసులుగలవారు భవంతి- అగుచున్నారు - అనగాలగ్నముపన్నెండుభాగములు చేసి నిశ్చయ మైనముహూర్తకాలమునకయీభాగములలోయేభాగముండునో అదిల గ్నాదిఆసంఖ్యాద్వాదశాంశయనిన్ని ఆద్వాదశాంశాధిపతియనిన్ని తెలు సుకొనేది- మేషరాశి మొదలుకొనిమీనరాశిపర్యంతమున్ను - వృషభరాశి మొదలుకొనిమేషరాశివరకున్ను- మిథునరాశి మొదలుకొని వృషభరాశివ రకున్ను - ఈక్రమముగా తక్కిన రాసులకున్ను చూచుకొనునది యని తాత్పర్యము॥ ... ... *

త్రింశాంశలక్షణము.

శ్లో॥ కుజరవిజగురుజ్ఞశుక్రభాగాః పవనసమీరణకౌర్పిజూకలేయాః। అయుజియుజితు-తేవిపర్యయస్థాశ్శశిభవనాళిఝషాంత్యఋక్షసంధిః॥టీ॥ కుజరవిజగురుజ్ఞశుక్రభాగాః-కుజశనిగురుబుధశుక్రుల యొక్కభాగములు - పవన సమీరణకౌర్పిజూకలేయాః-౫-౫-౮-౭-౫-అయుజి-బేసిరాశియందు-క్రమ స్థాః-క్రమముగానుండును-తే- ఆగ్రహభాగములు-యుజితు-సమరాశియం దైతేను విపర్యాసముగానుండునవి - శశిభవనాళిఝషాంత్య ఋక్షసం ధిః-కర్కాటకవృశ్చికమీనరాసుల యొక్క అంత్యకాలము రాశిసంధియనిన్ని

నక్షత్రసంధియనిన్ని అనబడును - అనగాలగ్నముమువ్వదిభాగములుచేసి-ఆభాగములనుకుజునికి-౫-భాగములు-శనైశ్చరునికి-౫-భాగములుబృహస్పతికి-౮-భాగములు-బుధునికి-౭-భాగములు-శుక్రునికి-౫-భాగములు-యీప్రకారముపంచగా-ముహూర్తఘటికలెవని భాగములోయుండునో ఆగ్రహాము ను-లగ్నముబేసి రాశియైనట్లయితే- కుజునిభాగము మొదలుకొని క్రమముగానాభాగములుగలవారు త్రింశాంశాధిపతియని తెలుసుకోనది - ఆలగ్నముసమరాశియైనట్లయితే శుక్రునిభాగము మొదలుకొని వ్యుత్క్రమముగానా భాగముగలవారు - త్రింశాంశాధిపతియని తెలుసుకోదగినది-భావము-కటకరాశ్యంత్యభాగమున్ను - సింహరాశిపూర్వభాగమున్ను - వృశ్చికరాశ్యంత్యభాగమున్ను - ధనూరాశిపూర్వభాగమున్ను - మీనరాశ్యంత్యభాగమున్ను - మేషరాశిపూర్వభాగమున్ను - రాశిసంధులనిన్ని - నక్షత్రసంధులనిన్ని తెలుసుకోనేది - నక్షత్రసంధులకుదాహరణము ॥ శ్లో॥ ఆశ్లేషాంత్యంమఘాత్వాగ్రం జ్యేష్ఠాంత్యంమూలపూర్వకం। రేవత్యాశ్వినయోర్మధ్యే గండదోషాఃప్రకీర్తితాః ॥ ఇందుకుతాత్పర్యముకాలామృతగ్రంథమునందువిశదముగా జెప్పియున్నది॥ ... ... *

పక్షచ్ఛిద్రములు.

శ్లో॥ అష్టమీద్వాదశీషష్ఠీచతుర్థీచచతుర్దశీ।పక్షచ్ఛిద్రాశ్చతిథయఃశుభకార్యేషునిందితాః॥ టీ॥ అష్టమీ- అష్టమీయు-ద్వాదశీ-ద్వాదశియు-షష్ఠీ-షష్ఠియు-చతుర్థీ - చతుర్థియు- పక్షచ్ఛిద్రాః - పక్షచ్ఛిద్రములుః తిథయః- ఆతిథులు-శుభకార్యేషు- శుభకార్యములయందు - నిందితాః-నిందితములు - అనగానీతిథులుపక్షచ్ఛిద్రములనిపేళ్లుగలవిన్ని శుభకార్యములయందుకొరగానివిన్ని అమట॥ ... ... *

పంచపర్వములు.

శ్లో॥ కృష్ణాష్టమీచతుర్దశ్యప్యమావాస్యాచపూర్ణిమా।సంక్రాంతిఃపర్వతిథయోమునిభిఃపరికీర్తితాః॥ టీ॥ కృష్ణాష్టమి కృష్ణపక్షాష్టమియు - చతుర్దశ్యపి-కృష్ణపక్షచతుర్దశియు- అమావాస్యాచ - అమవసయును- పూర్ణిమా- పున్నమయు-సంక్రాంతిః-సంక్రమణప్రవేశతిథియును - పర్వతిథయః-పంచపర్వతిథులని-మునిభిః-ఋషీశ్వరులచేతను-పరికీర్తితాః- చెప్పబడినది॥ ...*

ఘటికాప్రమాణజ్ఞానము.

శ్లో॥ యావత్యశ్చరణప్రభాః ప్రతిదినం మేషాదిషట్సు క్రమాదోజ్యాశ్చైవ తులాదిషట్సు జలధిత్రిద్వ్యక్షిరామాబ్ధయః। అర్ధీకృత్య దినప్రమాణఘటికాస్సప్తాహతా నాడికాస్తావత్యః పరపూర్వయోః స్థితగతా యత్పూర్వసంఖ్యాభిధాః॥ టీ॥ ప్రతిదినం-ప్రత్యహమున్న - చరణప్రభాః - పాదచ్ఛాయలు-యావత్యః - ఎన్నియడుగులో-తాను - ఆయడుగులయందు-మేషాదిషట్సు-మేషమాసము మొదలుగాగల ఆఱుమాసములయందు- క్రమాత్ - వరుసగాను-జలధిత్రిద్వ్యక్షిరామాబ్ధయః-౪-౩-౨-౨-౩-౪-ఈ- సంఖ్యలను-యోజ్యాః - కూర్చదగినవి-తులాదిషట్సుచ - తులామాసము మొదలుగాగల-౬-మాసములయందును-క్రమాత్ -వరుసగాను-యోజ్యాః - పైన చెప్పిన ప్రకారము కూర్చదగినది-తాః - ఆవేరువేరుగా కూర్పబడినసంఖ్యలను తీసుకొని- దినప్రమాణఘటికాః - అహఃప్రమాణ ఘటికలను - అర్ధీకృత్య - సగము జేసి-సప్తాహతాః-౭- చేతగుణించి- యత్పూర్వసంఖ్యాభిధాః-యే పూర్వధ్రువముల చేత కూర్పబడినపాదచ్ఛాయాసంఖ్యలుగలవో వాట్లచేతనుపంచగావచ్చిన-నాడికాః-గడియలు-యావత్యః - ఏయెన్ని సంఖ్యలవచ్చునవో-తావత్యః - అన్నిగడియలు-పర-పూర్వయోః - దినము యొక్క-పూర్వాపరాహ్ణములయందు- స్థితగతాః- స్థితః- ఉండినవనిన్ని - గతాః-గతించినవనిన్ని - ఉక్తాః చెప్పబడినవి॥ ... .*

తాత్పర్యము॥ సూర్యునివెనకనుంచుకొని పాదచ్ఛాయలు వేసి - అవియెన్నియడుగులగుచున్నవో ఆయడుగులలో మేషమాసమునకు నాలుగు - వృషభమాసమునకు మూడు-మిథునమాసమునకు రెండు - కటకమాసమునకు రెండు-సింహమాసమునకు మూడు - కన్యామాసమునకు నాలుగు - తులామాసమునకు నాలుగు - వృశ్చికమాసమునకు మూడు - ధనుర్మాసమునకు రెండు మకరమాసమునకు రెండు- కుంభమాసమునకు మూడు - మీనమాసమునకు నాలుగు - యీక్రమముగా నాయామాసధ్రువములను జేర్చి యొకస్థలమునందుంచుకొనేది - తర్వాత సర్వకాలల అహఃప్రమాణము రెండువంతులు చేసి అందులో నొకపాలును యేడింటిచేత గుణించి యుంచి యుంచిన ధ్రువసమూహము చేత పంచగా వచ్చిన లబ్ధము గడియలగును- ఆగడియలు ప్రొద్దు తిరుగుటకు పిమ్మట చెల్లిన దినగడియలనిన్ని తెలుసుకోవలసినది - యీఘటికాప్రమాణము

నకుగణితములేకనత్యంతసులభముగ తెలుసుటకు - వరరుచియనువారుకొన్ని వాక్యములను జెప్పియున్నారు - ఎట్లన్నను-మే షేగిరిపు-వృష ఘటసట - మిథు నేకరలి-కటకేకరుబ - సింహేకయ - కన్యాకరుబ తులాలనశ - వృశ్చికమా తాస-ధనుషిసిజల-మకరేంరదాసి- కుంభెసితశ- మీనేశుభగ- యీ - ౧౨- వాక్యములకున్న తాత్పర్యము - మేషమాసమందు మొదటపదితేదులవరకు తానువుంచినపాదచ్ఛాయఅంగులలోఅర అంగులతీసివేసిమిగిలిన అంగు లలోమేషమాసవాక్యమందున్న మొదటియక్షరమునకుగలప్రమాణముతీసి వేసిమిగిలినప్రమాణమునుంచుకొనునది - మేషమాసమునందు రెండోపదితే దులకు రెండో అక్షరప్రమాణముతీసివేసేది - మూడోపదితేదులలోనుమూడో అక్షరప్రమాణముతీసివేసేది - వృషభమాసమునందు వృషభమాసమునం దున్న మూడక్షరములును-పదితేదులకొక యక్షరముచొప్పున నక్షరమునకు గలప్రమాణమునుతీసివేసితక్కిన యంగులకుగలఘడిప్రమాణములు - ముం దుజెప్పబోయెడిప్రకారమునిశ్చయముచేసుకోనేది-యీక్రమముగాపది రెం డుమాసములకున్న జూచుకొనేయక్షర ప్రమాణమనగా - సాంకేతనిఘం టువందు చెప్పనప్రకారము-అక్షరమునకుయేసంఖ్యవచ్చునో ఆసంఖ్యపరక లనుతీసివేసేది - ఎట్లన్నను-గియనే అక్షరమునకుమూడుసంఖ్య - అందుమూ డుపరకలు పోతికాపరకి యీక్రమముగా తెలుసుకోనేది॥ ... ... *

పాదచ్ఛాయఅంగులకుగడియలుచూచేక్రమము.

శ్లో॥ సప్తత్యష్టపదాదేకానాడికాతత్రకథ్యతే। పంచాశచ్చత్వారింశద్ద్వే అష్టావింశత్త్రయస్తథా॥ ఏకోనవింశచ్చత్వారిచతుర్దశ్యాంతుపంచకం। దశా ర్ధేనాడికాషట్చ అష్టకేసప్తనాడికాః। షట్పదేచాష్టకంవింద్యాచ్చతురర్ధేనవ మ్తకం। త్రికార్ధేదశకంవింద్యాద్వ్యర్ధేఏకాదశస్తథా। ఏకత్రిపాదోద్వాదశ కంపాదమేకంత్రయోదశ। చతుర్థాంశౌపాదేచతుర్దశ్యే పంచదశస్మృతాః

టీక॥ తాత్పర్యము ౭౮-అంగులకునొకగడియ-౪౫- అంగులకు రెండు గడియలు-౨౮-అంగులకుమూడుగడియలు-౧౯-అంగులకు నాలుగుగడియ లు-౧౪-అంగులకు అయిదుగడియలు-౧౦-అంగులకు ఆరుగడియల ౮-అ ంగులకుయేడుగడియలు-౬-అంగులకుఎనిమిదిగడియలు-౪౪-అంగులకు తొ మ్మిదిగడియలు-౩౪-అంగులకు-పదిగడియలు-౨౪ అంగులకుపదకొండుగ డియలు-౧౪-అంగులకుపన్నెండుగడియలు - ౧ - అంగులకు పదమూడు గడి

యలు-౪-అను గుణపడు నాలుగు గడియలు-శూన్యచ్ఛాయ అయితేను పదునైదు గడియలని దెలుసుకోనేది॥... ... ...*

ఈ వరరుచిమతము-యీ గ్రంథకర్తమతమునకు కొంచె మెచ్చుతక్కువగా వున్నందునమున్ను - గణిత బాహుళ్యము లేక పోవుటవలనను న్ను యిక్కడ నుదాహరించడమైనది॥ రాత్రియందు ఘటికా ప్రమాణకాలములను దెలుసుటకై నక్షత్ర స్వరూపములను జెప్పుచున్నాము॥ ... ... *

వరరుచివాక్యములు.

తురగముఖాశ్వినీ త్రీణి - భరణీ యోని త్రీణి - కృత్తికా క్షురావట్టం శకటం పంచ రోహిణీ - మృగశిరా శీర్షనక్షత్రయం - ఆర్ద్రా ప్రవాళమేకం - పునర్వసు కులాలచక్రం పంచ - శరటా పుష్యా త్రీణి - అశ్లేషా సర్పాకారేణ షట్ - మఖాందోళికా పంచ - పుబ్బ ఉత్తర నేత్రద్వయోః - హస్తా పాణినా పంచ - చిత్రా మౌక్తికమేకం - స్వాతీ మాణిక్యమేకం - విశాఖా కులాలచక్రం పంచ - అనూరాధా జ్యేష్ఠాం ఘుశ ఛత్రాకార త్రయం - మూలా కుప్పతేంగ సరీపంచ - పూర్వాషాఢా ఉత్తరాషాఢ ద్వే ద్వే చాకం - శ్రవణే మచ్ఛాకార త్రయం - ధనిష్ఠా శీర్షత్రయం - శతభిషచ్ఛతతారయోః - పూర్వాభాద్ర ఉత్తరాభాద్ర ద్వే ద్వే ఖట్వాం - రేవతీ మత్స్యాకార త్రయం - ఈ-వి ఇన్న నక్షత్ర స్వరూపములు యెట్లున్నను - అశ్వినీనక్షత్రము - అశ్వముఖమువలెనె మూడుసొట్టి నక్షత్రములు గలదై యుండును - భరణీనక్షత్రము యోనిరూపమువలె మూడు నక్షత్రములు గలదై యుండును - కృత్తికనక్షత్రము మంగలకత్తివలె నారు నక్షత్రములు గలదై యుండును - రోహిణినక్షత్రము బండివలె అయిదు నక్షత్రములు గలదై యుండును - మృగశిరానక్షత్రము - శిరస్సువలె మూడు నక్షత్రములు గలదై యుండును - ఆర్ద్రానక్షత్రము - పగడపువన్నెను లిగిన నొక నక్షత్రము గొప్పదై యుండును - పునర్వసు నక్షత్రము - కుమ్మరసానవలె అయిదు నక్షత్రములు గలదై యుండును పుష్యమినక్షత్రము - తొండరూపమువలె మూడు నక్షత్రములు గలదై యుండును - ఆశ్లేషానక్షత్రము సర్పాకారమువలె నారు నక్షత్రములు గలదై యుండును - మఖానక్షత్రము పాలకివలె అయిదు నక్షత్రములు గలదై యుండును - పుబ్బనక్షత్రము నేత్రములవలె రెండు నక్షత్రములు గలదై యుండును - ఉత్తరనక్షత్రము నేత్రములవలె రెండు నక్షత్రములు గలదై యుండును - హస్తనక్షత్రము చేతివేళ్లవలె అయిదు నక్షత్రములు గలదై యుండును - చిత్రాన

క్షత్రము-ముత్యమువలెనొకనక్షత్రముగలదై యుండును-స్వాతినక్షత్రము మాణిక్యమువలెనొకనక్షత్రముగలదై యుండును- విశాఖనక్షత్రము- కుంమ్మరసారెవలె అయిదునక్షత్రములుగలదై యుండును - అనూరాధజ్యేష్ఠలు అంకుశములవలెఛత్రాకారమైమూడునక్షత్రములుగలదై యుండును మూలానక్షత్రముగొంగసింహమువలె అయిదునక్షత్రములు గలదై యుండును- పూర్వాషాఢఉత్తరాషాఢలు రెండున్ను రెండు రెండు నక్షత్రములు ఒకచాకమువలెయుండును - శ్రవణనక్షత్రము-మత్స్యాకారమువలె - మూడునక్షత్రములుగలదై యుండును - ధనిష్ఠానక్షత్రము- శిరస్సువలెమూడునక్షత్రములుగలదై యుండును - శతభిషనక్షత్రము నూరునక్షత్రములు నొకపుష్పమువలెనుండును-పూర్వాభాద్ర ఉత్తరాభాద్రలు రెండున్ను రెండు రెండు నక్షత్రములుగలిగిమంచపుకోళ్లవలె యుండును - రేవతీనక్షత్రము-మత్స్యకారమువలె-మూడునక్షత్రములుగలదై యుండును॥ .. . . *

ఈక్రమాన నక్షత్రముల స్వరూపములనుకనిపెట్టి ఉచ్చనక్షత్రములను దెలుసుకొనేది॥ ... ...*

శ్లో॥ జ్యేష్ఠాదీనామతిక్రమ్య పౌష్ణాదీనామనాగమే । ఆర్ద్రాదీనాంసమంతర్యాన్నైః షట్ద్వాదశ క్రమాత్ ॥టీ॥ నవ-తొమ్మిదయయిన - జ్యేష్ఠాదీనాం- జ్యేష్ఠ మొదలుగాగల-నక్షత్రములకు- ఉచ్చం- ఉచ్చమును. అతిక్రమ్య-దాటినపిమ్మట-ఉచ్చ-ఉచ్చము-షట్- ఆరైన-పౌష్ణాదీనాం- రేవతీ మొదలుగాగలనక్షత్రములకు-ఉచ్చం-ఉచ్చమును కూర్చి-అనాగమే- రాహోర్యేకాలమందు- ఉచ్చ-ఉచ్చము-ద్వాదశ-పదిరెండు అయిన-ఆర్ద్రాదీనాం- ఆర్ద్ర మొదలుగాగలనక్షత్రములకు ఉచ్చం - ఉచ్చము-సమంపొందియుండగా- ఉచ్చ-ఉచ్చము-అనగా జ్యేష్ఠ మొదలు తొమ్మిదినక్షత్రములును - ఉచ్చము దాటినపిమ్మట ఉచ్చము రేవతినక్షత్రము మొదలు ఆరునక్షత్రములువుచ్చసామీప్యమునుకూర్చివచ్చుచుండగానుచ్చము - ఆర్ద్రానక్షత్రము మొదలు పదిరెండునక్షత్రములువుచ్చయిందువుండేటప్పుడువుచ్చము-వుచ్చయనగా - తాను ఆకాశమును జూచేటప్పుడు తనముక్కుకుసూటిగల ప్రదేశము వుచ్చమని క్రమముగా తెలుసుకోవడమని తాత్పర్యము॥ ... ... *

ఉచ్చనక్షత్రములను కనిపెట్టి మేషాదిరాసుల ప్రమాణముల లోచెల్లినగడియలను దెలుసుకొనే వివరము॥ ... ... *

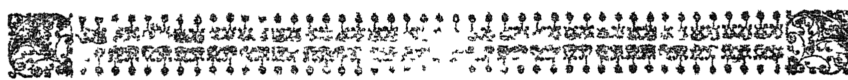
వరగుడవాక్యములు

శ్లో॥ గ్రామే షేరణా - శ్రవిష్ఠావృషభే నభ - శతభిషగ్వృషభే రామః - ప్రోష్ఠపాన్మిథునే వరః - అహిర్బుధ్న్యమిథునే భానుః - రేవతీకర్కటే యజ్ఞః - అశ్వినీకర్కటే రూప - భరణీకర్కటే శాబ - రోహిణీసింహే గురుః కృత్తికాసింహే కాయ మృగశిరాకన్యానేయ - ఆర్ద్రాకన్యా యుతా - పునర్వసు తులానీలా - పుష్య తులా గమః ఆశ్లేషాతులాభోగి - మఖావృశ్చికే శల - ఫల్గునీవృశ్చికే కలశా - ఉత్తరాధనుర్నామ హస్తాధనుష్యబ్జా - చిత్తాధనుష్యరైః - స్వాతీమకరే కామ - విశాఖామకరే రసనం అనూరాధాః కుంభే నాభిః - జ్యేష్ఠా కుంభే శ్రద్ధా - మూలా కుంభే గచ్ఛ - పూర్వాషాఢా మీనే కవిః - ఉత్తరాషాఢా మీనే గాధ - యిందుకు ఉదాహరణము - (శ్లో) గ్రామే షేరణా - శ్రవణనక్షత్రము వచ్చియుండగా మేషలగ్నమునందు ౨౪ గడియ జెల్లును - శ్రవిష్ఠా వృషభే నభ - ధనిష్ఠానక్షత్రము వచ్చియుండగా వృషభలగ్నమునందు మూడుపాతిక గడియ చెల్లును - శతభిషగ్వృషభే రామః - శతభిషనక్షత్రము వచ్చియుండగా వృషభలగ్నమునందు రెండున్నరపాతిక గడియ చెల్లును - ప్రోష్ఠపాన్మిథునే వరః - పూర్వాభాద్రనక్షత్రము వచ్చియుండగా మిథునలగ్నమునందు - ఒకటింపాతికగడియ చెల్లును - అహిర్బుధ్న్యమిథునే భానుః - ఉత్తరాభాద్రనక్షత్రము వచ్చియుండగా మిథునలగ్నమునందు నాలుగు గడియలు చెల్లును - రేవతీకర్కటే యజ్ఞః - రేవతీనక్షత్రము వచ్చియుండగా కర్కాటకలగ్నమునందు - ఒకటిన్నర పాతికగడియ చెల్లును - అశ్వినీకర్కటే రూప - అశ్వినీనక్షత్రము వచ్చియుండగా కర్కాటకలగ్నమునందు - రెండుంపరక గడియ చెల్లును - భరణీకర్కటే శాబ - భరణీనక్షత్రము వచ్చియుండగా కర్కాటకలగ్నమునందు - అయిదుంపాతికపరక గడియ చెల్లును - కృత్తికాసింహే కాయ - కృత్తికానక్షత్రము - వచ్చియుండగా - సింహలగ్నమునందు - ఒకటింపరక గడియ చెల్లును - రోహిణీసింహే గుః రోహిణీనక్షత్రము - వచ్చియుండగా - సింహలగ్నమునందు - మూడుంపాతికగడియ చెల్లును - మృగశిరాకన్యానేయ - మృగశిరానక్షత్రము వచ్చియుండగా - కన్యాలగ్నమునందు - పరకగడియ చెల్లును ఆర్ద్రా కన్యా యుతా - ఆర్ద్రానక్షత్రము వచ్చియుండగా - కన్యాలగ్నమునందు - ఒకటింముక్కాలు గడియ చెల్లును - పునర్వసు తులానీలా - పునర్వసు నక్షత్రము వచ్చియుండగా - తులాలగ్నమునందు - పాతికపరక గడి

యచెల్లును - పుష్యస్తులారామః - పుష్యమినక్షత్రము ఉచ్చయందుండేను తులాలగ్నమునందు - రెండున్నరావరకుగడియ చెల్లును - అశ్లేషాతులాభోగి - ఆశ్లేషానక్షత్రము - ఉచ్చయందుండేను - తులాలగ్నమునందు - నాలుగుంపాతికావరకు గడియ చెల్లును - మఖావృశ్చికకల-మఖానక్షత్రము-వుచ్చయందుండేను-వృశ్చికలగ్నమునందు - ఒకటింపాతికావరకుగడియ చెల్లును. ఫల్గునీవృశ్చికలతా-పుబ్బానక్షత్రము వుచ్చయందుండేను వృశ్చికలగ్నమునందు - మూడుంముక్కాలుగడియ చెల్లును - ఉత్తరాధనునాగమ-వుత్తరానక్షత్రము-వుచ్చయందుండేను - ధనుర్లగ్నమునందు - అరావరకుగడియ చెల్లును-హస్తాధనుష్యాలా-హస్తనక్షత్రము-వుచ్చయందుండేను-ధనుర్లగ్నమునందు - మూడుంపాతికావరకుగడియ చెల్లును-చిత్రాధనుశ్శరైః - చిత్తానక్షత్రము - ఉచ్చయందుండేను - ధనుర్లగ్నమునందు అయిదుంకాలుగడియ చెల్లును-స్వాతీనకరే కామ-స్వాతీనక్షత్రము-వుచ్చయందుండేను మకరలగ్నమునందు - ఒకటింన్నరావరకుగడియ చెల్లును - విశాఖామకరేవనం-విశాఖానక్షత్రము-వుచ్చయందుండేను - మకరలగ్నమునందు నాలుగు గడియలు చెల్లును-అనూరాధాకుంభేనాభిః-అనూరాధానక్షత్రమువుచ్చయందుండేకుంభలగ్నమందరావరకుగడియ చెల్లును-జ్యేష్ఠాకుంభేకధా-జ్యేష్ఠానక్షత్రమువుచ్చయందుండేకుంభలగ్నమందు ఒకటింముప్పాతికావరకుగడియ చెల్లును-మూలాకుంభేగచ్ఛ-మూలానక్షత్రము ఉచ్చయందుండేను-కుంభలగ్నమునందు మూడుంముప్పాతికావరకుగడియ చెల్లును - పూర్వాషాఢామీనేకవిః-పూర్వాషాఢానక్షత్రము-వుచ్చయందుండేను - మీనలగ్నమునందు-ఒకటింనరగడియ చెల్లును-ఉత్తరాషాఢామీనేగాధా-వుత్తరాషాఢానక్షత్రమువుచ్చయందుండేనుమీనలగ్నమునందు-మూడుంముప్పాతికావరకు గడియ చెల్లును-యీక్రమముగా దెలుసుకొనునది - యీవాక్యములయందు అంత్యానక్షరములైన రెంటిలోను- మొదటియక్షరమునకుగడియలున్ను రెండవయక్షరమునకు పరకలున్ను అని తెలుసుకొనునది॥ ... ...*

సంజ్ఞాప్రకరణము.

సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు.

జాతకర్మాదిముహూర్తప్రకరణము,

అంమజాతకర్మప్రకరణము,

శ్లో॥ ముఖావలోకేనసుతస్యజీవతఃపితాఋముచ్యేతయత స్తదర్ణతః।
తతఃక్షణాదీన్విగణయ్యతత్క్షణంవిధీయ్యతే జన్మవిధిస్సుతోదయే॥

టీక॥ జీవతః-జీవించుచున్న - సుతస్య-కొమారునియొక్క - ముఖావలోకేన- మోము చూచుటచేతను - పితా-తండ్రి - తదర్ణతః పితృఋణమువలననుంచి యతః-ఏకారణమువలన విముచ్యేత-విడువబడునో-తతః-అదిమొదలుకొని-క్షణాదీన్- క్షణాదికాలములను - విగణయ్య - ఎంచి-తత్ క్షణం - అదేపుడు-సుతోదయే-కొమారుడుబుట్టుటయందు-జన్మవిధిః-జాతకర్మ -విధీయ్యతే-విధింపబడుచున్నది - అనగా తండ్రి పుట్టినకొమారునిముఖముజూచుటవలన తనపితృఋణముక్తుడెటువలెనగుచున్నాడో అటువలెనేయెప్పుడు క్షణాదికాలములనుయెంచియున్నారో - అప్పుడేతానుజాతకర్మము చేయతగినదని తాత్పర్యము॥ ... ...*

శ్లో॥ పుత్రజన్మనియజ్ఞేచతథాసంక్రమణేరవేః। రాహూః ప్రదర్శనే స్నానంప్రశస్తంనాన్యథానిశి॥ టీ॥ పుత్రజన్మని-పుత్రోత్పత్తియందున్నుయజ్ఞే-యజ్ఞమందున్ను-తథా- ఆప్రకారము రవేః-సూర్యునియొక్క - సంక్రమణేచ-సంక్రమణపుణ్యకాలములయందున్ను- రాహోః ప్రదర్శనే- గ్రహణములయందున్ను-స్నానం-రాత్రిస్నానము- ప్రశస్తం- ప్రశస్తము-అన్యథా-తక్కిన నిశి-రాత్రియందు-స్నానం-స్నానము-న- ప్రశస్తముకాదు- అనగా కొమారుడుకొమార్తెబుట్టినకాలములయందున్నుయజ్ఞాంతకాలములయందున్ను సంక్రమణప్రవేశపుణ్యకాలములయందున్ను సూర్యచంద్రగ్రహణములయందున్న స్నానముముఖ్యము-యివి రాత్రియందు ప్రాప్తమైతేనప్పుడే స్నానము జేయుటము ముఖ్యమని తాత్పర్యము॥ ... ... *

శ్లో॥ గ్రహణోద్వాహసంక్రాన్తియాత్రాసు ప్రసవేషు చ। దానం నైమిత్తికం జ్ఞేయం రాత్రావపి నదూష్యతి॥ టీ॥ గ్రహణోద్వాహసంక్రాంతియాత్రాసు ప్రసవేషు-గ్రహణ-గ్రహణకాలములయందున్ను - ఉద్వాహ-వివాహములయందున్ను-సంక్రాంతి-మేషాదిసంక్రమణకాలములయందున్ను-యాత్రాసు-యాత్రలయందున్ను ప్రసవేషు-పుత్రపుత్రికోత్పత్తికాలములయందున్ను-నైమిత్తకం-నిమిత్తమువల్లవచ్చినదని-జ్ఞేయం-తెలియదగినది-రాత్రావపి-రాత్రియందున్ను - నైమిత్తికం దానం - నిమిత్తమువల్ల వచ్చినదానము-నదూష్యతి-దూషింపదగినదికాదు అనగా నైమిత్తికదానములకు రాత్రియందు దోషము లేదని తాత్పర్యము॥ ... .*

శ్లో॥ యావన్నచ్ఛిద్యతే నాళం తావన్నాప్నోతి సూతకమ్। ఛిన్నేనాళే తతః పశ్చాత్సూతకం తు విధీయతే॥ టీ॥ నాళం-బొడ్డుతీగె - యావన్నచ్ఛిద్యతే-ఎంతకాలముకోయరో-తావత్-అంతపర్యంతము సూతకం- జాతాశౌచము-నాప్నోతి-లేదు-తతః - అటుతర్వాత- నాళేచ్ఛిన్నేసతి బొడ్డుతీగె కోయబడుచుండగా- పశ్చాత్ - అటుతర్వాత - సూతకం తు - జాతాశౌచమున్ను - విధీయతే-విధింపబడినది - అనగా శిశువు పుట్టినపిమ్మట యెంతపర్యంతము బొడ్డుతీగె కోయరో అంతపర్యంతము పురుడు లేదని తాత్పర్యము॥ ..*

శ్లో॥ దృష్ట్వా తతశ్చ విధివత్సచేలస్నానమాచరేత్। దత్త్వా గోభూహిరణ్యాది పశ్చాల్లగ్నం నిరీక్షయేత్॥ టీ॥ తతః - అటుతర్వాత-దృష్ట్వా - శిశువును చూచి-విధివత్ - యథాశాస్త్రముగాను - సచేలస్నానం-వస్త్రముతోటి స్నానమును-ఆచరేత్ - చేయదగినది- గోభూహిరణ్యాది - గోదానభూదాన బంగారు మొదలయిన దానములను-దత్త్వా- ఇచ్చి- పశ్చాత్ -పిమ్మట-లగ్నం జనించిన కాలలగ్నమును-నిరీక్షయేత్ చూడతగినది - అనగా శిశువు బుట్టినపిమ్మట- కట్టువస్త్రములతో స్నానము చేసి గోదానము మొదలయిన దానములు చేసి పిమ్మట జాతకుని యొక్క-భావఫలములు జూడవలసినదని తాత్పర్యము॥ః

శ్లో॥ తస్మిన్ జన్మముహూర్తేపి సూతకాన్తేథవా శిశోః। జాతకర్మ చ కర్తవ్యం పితృపూజనతత్పరైః॥ టీ॥ తస్మిన్ - ఆ ప్రసిద్ధమయిన-జన్మముహూర్తేపి-జననకాలముహూర్తమందైన - అథవా - అటుగాకపోయినట్టయితే-శిశోః-శిశువు యొక్క - సూతకాంతే-పురుడు తీరినకాలమందైన -పితృపూజనతత్పరైః- మాతృపితృపూజాసక్తులైనవారిచేత జాతకర్మ-జాతకర్మము-కర్తవ్యా*

చేయదగినది-అనగా శిశువు పుట్టినప్పుడైనా పురుడుతీసినపిమ్మటనైనా నామకరణకాలమందైనా జాతకర్మము చేయవచ్చునని తాత్పర్యము॥ ... ... *

నామకరణము.

శ్లో॥ నామకర్మ దశమేథవాహని ద్వాదశేథ శుచిషు వాథియతే। స్వోచ్చమిత్రభవనేషు సద్గ్రహైః సాధ్యమేతదపి లోకితాశ్శుభాః॥ టీ॥ దశమేహని - దశమదివసమునందైనా - అథవా - అటుగాక - ద్వాదశేహని - పదిరెండవదివసమునందైనా - శుచిషువా - శుభదివసములయందైనా - శుభాః - శుభఫలప్రదములైన - సద్గ్రహాః - శుభగ్రహములు - స్వోచ్చమిత్రభవనేషు - తమతమ స్వోచ్చమిత్రక్షేత్రములయందు - తాదృశైః - ఇటువంటి శుభగ్రహముల చేతను - విలోకితా యది - చూడబడినట్లాయెనా - నామకర్మ - నామకరణము - విధీయతే - చేయదగినది - అనగా నామకరణము దశమదివసమందైనను పదిరెండవదివసమందైనను జేయుటమంచిది - అటుగాకున్న శుభదినములయందు సూర్యాది గ్రహములు తమతమ స్వోచ్చమిత్ర స్వక్షేత్ర కేంద్రకోణములలో గూడియున్న కాలములయందు నామకరణము జేయుట మంచిదని తాత్పర్యము ఈ శ్లోకార్థమందు నామకరణము దశమదివసమందైనా ద్వాదశదివసమందైనా జేయుట మంచిదని చెప్పియున్నదిగదా యీయర్థమితర గ్రంథకర్తలకు విరుద్ధమై యున్నందున యీవచనమును పూర్వపక్షవచనముగ నిర్ణయము చేసి సిద్ధాంతవచనము వ్రాయుచున్నాము॥ ... . *

కాలామృతే.

శ్లో॥ జాతానంతరమేవ నామకరణం శస్తం ద్వాదశేహ్ని స్ఫుటం వ్రస్యైపసమాత్సరంతు యువతేః కార్యంతతోప్యత్రయం। శుద్ధిర్జాతకవచ్చ నామ్ని సకలే తద్వాదశే షోడశే ద్వావింశే త్వథత్రింశకేహ్ని విహితం జాతివ్యవస్థాం వినా॥ ఈ॥ శ్లోకమునకు తాత్పర్యమిక్కడ సూచనగా తెలియజేయుచున్నాము

పదకొండవదివసమునందు - బ్రాహ్మణులకున్ను - పదిరెండవ దివసమునందు క్షత్రియులకున్ను - పదునారవదివసమునందు - వైశ్యులకున్ను - యిరువదిరెండవదివసమునందు - శూద్రులకున్ను - యీక్రమముగ - నామకరణము జేయుటమంచిది - అటుగాన - యిరువదవదివసమునందు - బ్రహ్మ - క్షత్రియ - వైశ్య - శూద్రులకు జాతివ్యవస్థనిమిత్తము లేక నామకరణము జేయుట మంచిదని భావము॥ ... ... *

శ్లో॥ మిత్రాదిత్యమఖోత్తరాశతభిషక్స్వాతీధనిష్ఠాచ్యుతప్రాజేశాశ్విశశాంకపౌష్ణదినకృత్పుష్యేషు రాశౌస్థిరే ॥ భిత్రాన్పంచదశీంవిహాయనవమీంశుద్ధేష్టమేభార్గవజ్ఞాచార్యామృతపారవారధివసేనామానికుర్యాచ్ఛిశోః॥ టీ॥ మిత్రాదిత్యమఖోత్తరాశతభిషక్స్వాతీధనిష్ఠాచ్యుతప్రాజేశాశ్విశశాంకపౌష్ణదినకృత్పుష్యేషు-మిత్ర-అనూరాధ - ఆదిత్య - పునర్వసు-మఖ-మఖ-ఉత్తర-ఉత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రలు-శతభిషక్-శతభిషము-స్వాతీ-స్వాతీ-ధనిష్ఠా-ధనిష్ఠ-అచ్యుత-శ్రవణము-ప్రాజేశ-రోహిణీ అశ్వి-అశ్వినీ-శశాంక-మృగశీర్ష-పౌష్ణ-రేవతి-దినకృత్-హస్త-పుష్య-పుష్యమి-ఈనక్షత్రములయందున్న-స్థిరే-స్థిరమైన-రాశౌ-రాశియందున్న-భిత్రాన్-పక్షఛిద్రతిథులనున్న-పంచదశీం పౌర్ణమాస్యమున్న-నవమీ-నవమినిన్ని-విహాయ-విడిచిపెట్టి-అష్టమే-ఎనిమిదవస్థానము-శుద్ధేసతి-గ్రహవర్జితమగుచుండగానున్న-భార్గవజ్ఞాచార్యామృతపారవారదివసే-శుక్రబుధగురుసోమకుజవారములయందున్నపితాతండ్రి-శిశోః-శిశువునకు-నామాని-మాసనామనక్షత్రనామవ్యవహారనామములను-కుర్యాత్ చేయవలసినది॥ *

శ్లో॥ దైవపూర్వంనరాఖ్యంహిశర్మవర్మానుభావకః॥ సుశ్రీయుతంనామపూర్వంరేఖాంతంపునరోష్ఠకైః॥ టీ॥ దైవపూర్వందేవతావాచకశబ్దముపూర్వమందుగలిగినట్టిన్నిపూర్వం-వ్యవహారనామంబునకాదియందు-సుశ్రీయుతం శుభకరమైనశ్రీకారముతోగూడినట్టి-నామ-నామధేయము-సువర్ణోష్ఠకైః-సంస్కృతభాషావర్ణములచేత-రేఖాంతం-పర్యంతముగలదనుక-శర్మవర్మానుభావాః-బ్రాహ్మణక్షత్రజాతులకువిహితంబులైనశర్మవర్మగుప్తదాసంబులనుండి-కరాఖ్యంహి-హస్తముచేతవ్రాయవలసినదియనుట॥ ... . *

శ్లో॥ కృష్ణోనంతోచ్యుతశ్చక్రీవైకుంఠోథజనార్దనః॥ ఉపేంద్రోయజ్ఞపురుషోవాసుదేవస్తథాహరిః॥ గోవిందఃపుండరీకాక్షోమాసనామాన్యనుక్రమాత్। కేచిన్నక్షత్రనామానికుర్వంతివిదితాగమాః॥ టీ॥ కృష్ణః-కృష్ణుడు - అనంతః అనంతుడు-అచ్యుతః-అచ్యుతుడు-చక్రీ-చక్రి-వైకుంఠ-వైకుంఠుడు-జనార్దనః-జనార్దనుడు-ఉపేంద్రః-ఉపేంద్రుడు-యజ్ఞపురుషః-యజ్ఞపురుషుడు-వాసుదేవః వాసుదేవుడు-హరిః హరి-గోవిందః-గోవిందుడు-పుండరీకాక్షః పుండరీకాక్షుడు-యీపదిరెండున్ను అనుక్రమాత్-వరుసగాను-మాసనామాని చైత్రాదిద్వాదశమాసనామంబులగుచున్నవియెఱుంగవలయు-కేచిత్-కొందరైన

విదితాగమాః-శాస్త్రవేత్తలు-నక్షత్రనామాని- నక్షత్రనామంబులను- కుర్వంతి-చేయుచున్నారు- అనగా తండ్రి కుమారునికి నామకరణము సేయునపుడు ముందుగా నిందు చెప్పియున్న కృష్ణుడు మొదలయిన పదిరెండు నామధేయములను తెలుసుకొని చైత్రాదిమాసంబులలో నేమాసంబందునో ఆమాసమును వ్రాయవలసినది-యీప్రకారముగా నే నక్షత్రనామవ్యవహారనామంబులను వ్రాయవలసినదనుట॥ .. .. *

స్త్రీణాంతు.

శ్లో॥ మార్గశీర్షే చ వాగ్దేవీ పుష్యే పద్మావతీ భవేత్। శ్రీదేవీ చైవ సావిత్రీ భూమిః కల్యాణికా స్మృతా। సత్యభామా పుణ్యవతీ రూపిణీ చేందుమత్యపి। చంద్రావతీ చ లక్ష్మీశ్చ స్త్రీనామకరణే విదుః॥ టీ॥ మార్గశీర్షే- మార్గశీర్షమాసమునందు-వాగ్దేవీ-వాగ్దేవి-పుష్యే-పుష్యమాసమునందు- పద్మావతీ-పద్మావతి- శ్రీదేవీ- మాఘమాసమునందు శ్రీదేవి-సావిత్రీ-ఫాల్గుణమాసమునందు-సావిత్రి- భూమిః-చైత్రమాసమునందు-భూదేవి- కల్యాణీ-వైశాఖమాసమునందు-కల్యాణి-సత్యభామా-జ్యేష్ఠమాసమునందు-సత్యభామ-పుణ్యవతీ-ఆషాఢమాసమునందు-పుణ్యవతి-రూపిణీ-శ్రావణమాసమునందు-రూపిణి- ఇందుమతీ-భాద్రపదమాసమునందు-ఇందుమతి- చంద్రావతీ-ఆశ్వయుజమాసమునందు చంద్రావతి-లక్ష్మీః-కార్తికమాసమునందు లక్ష్మి-ఏతాని-స్త్రీనామకరణే- స్త్రీల యొక్క నామకరణమందు- మాసనామానీతి-మాసనామంబులని- విదుః- పెద్దలు తెలుసుకొనుచున్నారు॥ .. .. *

శ్లో॥ కుమారస్యాభివృద్ధ్యర్థం కుర్యాద్బ్రాహ్మణభోజనం। టీ॥ కుమారస్య - కుమారునకు-అభివృద్ధ్యర్థం - ఉత్తరోత్తరాభివృద్ధిగలుగుటకొరకు- బ్రాహ్మణభోజనం-బ్రాహ్మణులకు భోజనంబు పెట్టుటను-పితా-తండ్రి-కుర్యాత్ చేయవలయు॥ ... . *

శ్లో॥ ద్వ్యక్షరం వా చతురక్షరం వా విసర్గితో వాంత్యలకారరేఫమ్। తన్నామనామాదికమేకచిత్తస్స్ఫుటం వదేద్దక్షిణకర్ణరంధ్రే। టీ॥ తండ్రి యగువాడు-ఏకచిత్తః-నిశ్చలచిత్తుండై- విసర్గితో వా- అంత్యలకారరేఫం-వ్యవహారనామము యొక్క-అంతమాటుగ ముదకు పూర్వమునందు విధింపబడిన లకారరేఫము గలిగినట్టియు ద్వ్యక్షరం వా రెండు వర్ణములు గలదిగానైనను - చతురక్షరం వా నాలుగు వర్ణములు గలదియైనను-వ్యవహారనామమును- తన్నామనామాదికం॥ ఆ

శిశువుయొక్క-నామ-సనక్షత్ర నామపూర్వకంబుగా- దక్షిణకర్ణరంధ్రే - శిశువుయొక్క కుడిచెవిరంధ్రమున - స్ఫుటం- వ్యక్తముగునట్లు-వదేత్ - చెప్పవలయుననుట॥ .. .. *

శ్లో॥ అష్టమస్థా గ్రహాస్సర్వే నేష్టాస్తే నామకర్మణి।ధనపుత్రసుహృద్భాతృనవమేనశుభశ్శశీ।పాపాస్త్రిషష్టలాభస్థాఃనామకర్మణిపూజితాః॥ ద్వాదశేహానికర్తవ్యమ్ శిశోర్నిష్క్రమణంగృహాత్ ॥ టీ॥ నామకర్మణి నామకరణమందు- సర్వేగ్రహాః-సూర్యాదినవగ్రహములు- అష్టమస్థాః- అష్టమస్థానమందున్న వారలైనచున్న నేష్టాఃఇష్టఫలంబులనిచ్చువారుగారు-సశుభః-శుభగ్రహయుక్తుడై ధనపుత్రసుహృద్భ్రాతృనవమేద్వితీయపంచమచతుర్థ-తృతీయనవమస్థానములందు-స్థితః-ఉన్న-శశీ-చంద్రుడును-త్రిషష్టలాభస్థాః-తృతీయషష్ఠలాభస్థానములందున్న-పాపాః-పక్షంగాదకశనిరాహుకేతువులున్ననామకర్మణినామకరణమందు-పూజితాః పూజింపబడినవారు-అనగా శుభఫలంబులనిచ్చువారనుట॥ ... ... *

ద్వాదశేహని-పదిరెండవదివసమునందు-గృహాత్ -సూతికాగృహమువలననుండి - శిశోః చిన్నవానియొక్క-నిష్క్రమణం-బయలువెడలించుట-కర్తవ్యం- చేయదగినది॥ .. .. *

అథకంచుకధారణం.

శ్లో॥అశ్వినీత్వష్ట్రపౌష్ణేజ్యమిత్రోత్తరకరానిలే। సితసౌమ్యేజ్యవారేషు చంద్రతారాబలాన్వితే।శుభేముహూర్తేపూర్వాహ్ణే జయేపూర్ణదినే తథా।కేంద్రత్రికోణగాస్సౌమ్యాః పాపాస్త్ర్యాయారిరాశిగాః । శిశూనాంధారయేత్తత్ర కంచుకంచిత్రవర్ణకమ్॥ టీ॥ అశ్వినీ-త్వష్ట్రపౌష్ణేజ్యమిత్రోత్తరకరానిలే - అశ్విని-చిత్ర- రేవతి-పుష్యమ్యనూరాధోత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రాహస్తస్వాతులయందునిసౌతమ్యేజ్యవారేషు- శుక్రబుధగురువారములయందు-చంద్రతారాబలాన్వితే-చంద్రతారాబలములతోగూడినట్టిశుభేముహూర్తేశుభముహూర్తమునందుపూర్వాహ్ణేపగటిమొదటిభాగమునందు-జయే-జయతిథులయందు- పూర్ణదినే సంపూర్ణదినములందు సౌమ్యాః-శుభగ్రహములుకేంద్రత్రికోణగాస్సంతః - కేంద్రత్రికోణస్థానములనుబొందియుండగాను-పాపాః-పాపగ్రహములు- త్ర్యాయారిరాశిగాస్సంతః-తృతీయైకాదశషష్ఠస్థానములనుబొందియుండగానున్న శిశూనాం

బాలురకు - చిత్రవర్ణకం-నానావిచిత్రవర్ణములుగల-కంచుకం-చొక్కాయను-ధారయేత్-తొడిగింపవలయు॥ ... ... *

డోలారోహణమ్.

శ్లో॥ తృతీయేపంచమేమాసితస్మాత్సేనాశుభదినే। ధాతృమూలోత్తరత్రీణితిర్యగ్భేషుద్విదైవభే॥ చంద్రతారాబలయుతే చాష్టమేశుద్ధిసంయుతే। డోలామారోపయేద్బాలంద్విజపుణ్యాంగనాదిభిః॥ టీ॥ తృతీయే మూడవమాసమునందైనను- పంచమేమాసి - ఐదవమాసమునందైనను-తస్మాత్సేవా- ఆశిశువుజనించినమాసమునందైనను-శుభదినే శుభదినమునందు - ధాతృమూలోత్తరత్రీణితిర్యగ్భేషు-రోహిణిమూలోత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్ర తిర్యఙ్ముఖనక్షత్రములయందును-తిర్యఙ్ముఖనక్షత్రంబులనగా-రేవతి-పునర్వసు-హస్త-చిత్త-స్వాతి-అశ్వని-మృగశీర్షానూరాధా జ్యేష్ఠలనుట- ద్విదైవభే-విశాఖానక్షత్రమునందును-చంద్రతారాబలయుతే- చంద్రతారాబలసంపన్నంబైనశుభముహూర్తంబునందును-అష్టమే- ఎనిమిదవస్థానము-శుద్ధిసంయుతేసతి-గ్రహవర్జితంబగుచుండగానున్న - ద్విజపుణ్యాంగనాదిభిః- బ్రాహ్మణుతైదువలు మొదలగువారిచేత- బాలం-శిశువును-డోలాం- ఉయ్యాలను-ఆరోపయేత్- ఎక్కింపవలయుననగా-శిశువును-ఉయ్యాలమీద-గూర్చుండబెట్టియూచవలయుననుట॥ ... ... *

అథాన్నప్రాశనం.

శ్లో॥ షష్ఠేష్టమేవాదశమేచమాసి సంవత్సరేవాదివసేప్రవృద్ధే। పక్షేసితే వ్యోమ్నివిశుద్ధిభాజి- బాలాన్నభుక్తిర్విహితామునీంద్రైః॥ టీ॥ షష్ఠే- ఆరవమాసమందైనను - అష్టమేవా- ఎనిమిదవమాసమందైనను- దశమేచమాసి-పదవమాసమందైనను-సంవత్సరేవా-సంవత్సరాంతమునందైనను-దివసే-పగటియందును-ప్రవృద్ధే పక్షే-శుక్లపక్షమునందును-సితే శుక్రుడు-వ్యోమ్ని-ఆకాశమునందు-విశుద్ధిభాజిసతి-మిక్కిలి పరిశుద్ధుండై ప్రకాశించుచుండగాను-బాలాన్నభుక్తిః- బాలురకునన్నప్రాశనము-మునీంద్రైః - ఋషీశ్వరులచేత-విహితా చెప్పబడినది॥ .... *

శ్లో॥ దేవతాపురతస్తస్య ధాత్ర్యుత్సంగగతస్యచ। అలంకృతస్యభూషాభిఃస్వర్ణపాత్రేచవాంఛితే। మధ్వాజ్యకనకోపేతే ప్రాశయేత్పాయసంశుభం॥ టీ॥ దేవతాపురతః- దేవునెదుట- ధాత్ర్యుత్సంగగతస్యచ-అన్నప్రాశనము-సే

యువానితొడ యందు గూర్చుండబెట్టియు-భూషాభిః-ఆభరణములచేత-అలం కృతస్య-అలంకరింపబడిన-తస్య - ఆశిశువునకు-మధ్వాజ్యకనకోపేతే-తేనె నెయ్యి-బంగారులతోగూడిన-వాంఛితే-ప్రియమైన- అన్నపాత్రే-సువర్ణరజితాదివికారంబైనభోజనపాత్రంబునందు-స్థితం - ఉంచిన శుభంకరమైన-పాయసంతీరాన్నము ప్రాశయేత్ -భక్షింపజేయవలయును - అనగాబాలురకన్నప్రాశనము సేయునెడల మేనమామ మొదలగువారు శిశువునుదమతొడమీదగూర్చుండబెట్టుకొని సువర్ణాదివికారంబైనపాత్రంబునందు పాయసంబునుంచి దానియందు నెయ్యి-తేనెయునుమిశ్రనుముచేసి అట్టిపాయసంబునుసువర్ణాభరణాదులచేత దేవునెదుటనాశిశువునకునూతనాన్నప్రాశనము సేయవలయునని తాత్పర్యము॥ ... ... *

శ్లో॥ ఆదిత్యసౌమ్యవసుతిష్యకరానిలాశ్విమిత్రాఖ్యవిష్ణువరుణోత్తరభానిచిత్రా। బాలాన్నభోజనవిధౌదశమేచశుద్ధే। భిద్రాన్విహాయనవమీంతిథయశ్శుభాస్స్యుః॥ టీ॥ ఆదిత్య- సౌమ్య- వసుతిష్యకరానిలాశ్విమిత్రాఖ్య-విష్ణువరుణోత్తరభాని-ఆదిత్య-పునర్వసు-సౌమ్య-మృగశీర్ష-వసు-ధనిష్ఠ-తిష్య-పుష్యమి-కరహస్త- అనిలస్వాతి- అశ్వి - అశ్విని-మిత్రాఖ్య-అనూరాధ-విష్ణుశ్రవణమువరుణశతభిషము - ఉత్తరభాని - ఉత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రలున్న-చిత్రా చిత్తానక్షత్రమును దశమేచ- అన్నప్రాశనలగ్నమునకుబదియవదియగుస్థానము-శుద్ధేసతి- గ్రహరహితంబగుచును దగానున్న- భిద్రా-భిద్రతిథులనున్నవవమీంచ-నవమినిన్నివిహాయ-విడిచి- తిథయః మిగిలినతిథులును-బాలాన్నభోజనవిధౌ-బాల-బాలురయొక్క అన్నభోజనవిధౌ అన్నప్రాశనవిధియందు-శుభాశ్శుభఫలంబులనిచ్చునవి-స్యుః-అగుచున్నవి॥

శ్లో॥ వారాశ్శుభాశ్చగురుచంద్రసితేందుజానాం। మేషాదిమీనరహితా విహితాసిభాని భుక్తౌశిశోశ్శుభకరాః పరిహృత్యసౌమ్యం- భౌమంసితంనవమనైధనసప్తమేషు॥ టీ॥ శిశోః శిశువుయొక్క- భుక్తౌ- అన్నప్రాశనవిధియందు-గురుచంద్రసితేందుజానాం గురుసోమ-శుక్రబుధులయొక్క వారాశ్చ వారములును శుభాః-శుభకరములైనవి- మేషాలీ-మీనరహితాని-మేషవృశ్చికమీనరాసులచేత - వర్జితములైనభాని-రాసులును హితాని - ఇష్టఫలములనిచ్చునవి నవమనైధనసప్తమేషు నవమాష్టమసప్తమస్థానములయందు సౌమ్యం బుధుని- భౌమం అంగారకుని సితం శుక్రుని - క్రమముగాపరిహృత్య

విడిచిపెట్టియితరస్థానములయందున్న సూర్యాదినవగ్రహములనుశుభక
రాః- శుభములను జేయువారనుట - ఇతరములైనకాలామృతాదిగ్రంథముల
యందైన-నన్న(ప్రా)శనలగ్నంబునందు పాపగ్రహంబులుండినను విశేష
దోషంబనియును - శుభగ్రహంబులుండినను విశేషశుభఫలంబనియును ప్రతి
పాదింపబడియున్నదిగాననిచ్చటనట్టివిషయమును దెలియజేయనికతంబున
కాలామృతశ్లోకంబిచ్చటవ్రాయబడుచున్నది॥ .. .. *

శ్లో॥ పుష్టిలగ్నగతేవాతనుకే చంద్రే సదాభియుకః పూర్ణేందౌబ
హుసత్రకోవనిసుతేప త్రాణనోజ్ఞానవాన్ - సౌజీవేబహుభోగవాన్భృగు
సుతే దీర్ఘాయురర్కాత్మజే - వాతాంగితమసిధ్వజేప్య నశనీబాలాన్న
భోక్త్రాభవేత్॥ ... ...*

ఈశ్లోకార్థము కాలామృతవ్యాఖ్యయందు విశేషముగా వివరింపఁ
బడియున్నదిగనుకనిచ్చటసూక్ష్మముగా దెలియజేయబడెను॥ • *

నవవస్త్రధారణమ్

శ్లో॥ హస్తోత్తరావాయు పునర్వసుతిష్యమిత్రత్వష్టృద్విదైవవిధివారు
ణపౌష్ణభేషు-రిక్తాః క్రియాళి హరిచాపఝషార్కభౌమవారాన్విహాయనవ
వస్త్రముశంతిధార్యం॥ టీ॥ హస్తోత్తరావాయుపునర్వసుతిష్యమిత్రత్వష్ట్ర
ద్విదైవవిధివారుణపౌష్ణభేషు-హస్త హస్త-యందును ఉత్తరా ఉత్తరోత్తరా
షాఢోత్తరాభాద్రలయందును-వాయు-స్వాతియందును-పునర్వసు-పునర్వసు
నక్షత్రమందును-తిష్యపుష్యమియందును మిత్ర అనూరాధయందును-త్వష్ట్ర
చిత్తయందును-ద్విదైవవిశాఖయందును-విధి-రోహిణియందున-వారుణ-శత
భిషయందును పౌష్ణభేషు- రేవతియందును-రిక్తాః-రిక్తతిథులందున - క్రియాళిహ
రిచాపఝషార్కభౌమవారాన్- క్రియ- మేషమునను-అళివృశ్చికమునను- హ
రిసింహమునను- చాపధనుస్సునను-ఝష మీనమునను-అర్క-ఆదివారమును భౌ
మవారాన్ అంగారకవారమునను విహాయ విడిచిపెట్టి మిగిలినతిథిరాశివా
రములయందునవవస్త్రం నూతనవస్త్రము ధార్యం-ధరింపదగినదియని శంతి
పెద్దలుచెప్పుచున్నారనుట॥ ... ...

కేశఖండనమ్

శ్లో॥ అశ్వీపుష్యపునర్వసూమృగశిరస్స్వాత్యంతవిష్ణుత్రయం చంద్ర
జ్ఞామరపూజ్యశుక్రదినాహితాః పూర్ణాజయాఖ్యాశ్శుభాః పూర్వాహ్ణేశుభల

గ్న హోరాదివసే యుగ్మే చ మాసే శిశోః కేశచ్ఛేదనమిష్టదం మునివరైరు
క్తం వరాహాదిభిః॥ టీ॥ అశ్వి-అశ్వినియు-పుష్య పునర్వసూ-పుష్య పునర్వసు నక్ష
త్రములును-మృగశిరస్స్వాత్యంత ధనిష్ఠాత్రయం మృగశీర్ష-స్వాతి-రేవతి శ్ర
వణ ధనిష్ఠ శతభిషములును-చంద్రజ్ఞామరపూజ్య శుక్ర సహితాః చంద్ర బుధ గు
రు శుక్ర వారములతో గూడిన-పూర్ణాః-పూర్ణతిథులును-జయాఖ్యాః జయతిథులు
ను శుభాః కేశఖండనమునందు శుభకరములైనవియునుం గాక పూర్వాహ్నే
పగటి పూర్వభాగమునందును శుభలగ్న హోరాదివసే శుభగ్రహాధిపత్యము
గల-లగ్న-లగ్నమునందును హోర-హోరయందును దివసే-దినమునందును
యుగ్మే మాసే చ సమ మాసమునందు శిశోః-శిశువునకు-కేశచ్ఛేదనం-కేశఖం
డనము-ఇష్టదం-శుభప్రదంబని-వరాహాదిభిః వరాహమిహిరులు మొదలుగా
గల-మునివరైః ఋషిశ్రేష్ఠులచేత-ఉక్తం చెప్పఁబడినదియనుట॥ ... ... *

అథ కర్ణవేధః.

శ్లో॥ మాసే షష్ఠే సప్తమే వాష్టమే వా వేధ్యౌ కర్ణౌ ద్వాదశే షోడశేహ్ని-మ
ధ్యే వాహ్నః పూర్వభాగే న రాత్రౌ-నక్షత్రే ద్వే ద్వే తిథీ వర్జయిత్వా॥ టీ॥
ద్వాదశే-శిశువు బుట్టిన దినమునకు పండ్రెండవ దివసమునందైనను - షోడశే
హ్ని-పదియారవ దివసమందైనను-అథవా అటుగాకపోయిన-షష్ఠే మాసే-
ఆరవ మాసమందైనను-సప్తమే వా-ఏడవ మాసమునందైనను-అష్టమే వా-ఎ
నిమిదవ మాసమునందైనను మధ్యే వా-మధ్యాహ్నకాలమందైనను-అహ్నః
పూర్వభాగే-అహ్నః-పగటియొక్క-పూర్వభాగే-పూర్వభాగమునందైన
ను-ద్వే నక్షత్రే రెండు నక్షత్రములను - ద్వే తిథీ-రెండు తిథులను - వర్జయి
త్వా విడిచిపెట్టి-అనఁగా [illegible] నక్షత్ర [illegible] మును-శిశోః-శిశువు
యొక్క-కర్ణౌ-చెవులు వేధ్యౌ-కుటవవలెను [illegible] రాత్రౌ-రాత్రి కాలమునందు
నకర్ణవేధనము కూడదనుట॥ ... . *

శ్లో॥ హరిహరకరచిత్రా సౌమ్య పౌష్ణోత్తరాశ్వి [illegible] ఘటాలీ
సింహలగ్నే వివర్జ్యే- శశిబుధగురుశుక్రాశ్చైవ [illegible]
శుద్ధే నైధనే కర్ణవేధః॥ టీ॥ హరిహరకరచిత్రా సౌమ్య పౌష్ణోత్తరాశ్వి ఇతి
వసుఘ శ్రవణ [illegible] హస్త చిత్రా మృగశీర్ష రేవత్యుత్తరోత్తరాషాఢో
త్తరాభాద్రా పుష్య పునర్వసు ధనిష్ఠా యం [illegible] - ఘటాలీ సింహలగ్నైః
కుంభవృశ్చికసింహ లగ్నములచేత - వివర్జిత విడువఁబడిన యితరలగ్నము

లయందు-శశిబుధగురుశుక్రవారే-సోమబుధగురుశుక్రవారములయందు పర్వరిక్తారహితతిథిషు-పర్వ - పంచపర్వములచేతను రిక్తతిథులచేతను రహిత - వర్జితములైన-తిథిషు ఇతరతిథులయందు నైధనే-కర్ణవేధలగ్నంబునకెనిమిదవస్థానము-శుచేసత్రిగ్రహవర్జితంబగుచుండగానుకర్ణవేధః- కర్ణవేధము-కార్యః చేయదగినది యనుట॥ ... ... *

శ్లో॥కర్ణవేధనలగ్నస్య నేష్టాస్సర్వేష్టమేస్థితాః - ఉక్తేనైవవిధానేనకుర్యాత్కర్ణస్యవేధనం- అనుక్తమపికుర్యాచ్చేత్కర్ణచ్ఛేదోభవిష్యతి॥టీ॥కర్ణవేదనలగ్నస్య-కర్ణవేధనలగ్నమునకు-అష్టమే-ఎనిమిదవస్థానమునందు-స్థితాః ఉన్న- సర్వే- సర్వగ్రహములును-నేష్టాఃఇష్టప ములనిచ్చువారుగారు-ఉక్తేనైవవిధానేన-ఈవెనుకజెప్పబడినవిధిచేతనె-కర్ణస్యవేధనం-కర్ణవేధనంబను-కర్మమును-కుర్యాత్ చేయవలయును-అనుక్తమ్-ఈచెప్పబడినవిధికంటె వ్యతిరిక్తముగాను-కుర్యాచ్చేత్ - చేసినను-కర్ణచ్ఛేదః కర్ణ-చెవులయొక్క చ్ఛేదః- తెగిపోవుట-భవిష్యతి-కాగలదనుట॥ ... ...*

చౌలవిధిః

శ్లో॥తృతీయవర్షేవ్యథపంచమేబ్దేగతత్రిభాగే ప్రవదంతిచౌలమ్। ఉదగ్గతేర్కేగురుశుక్రతేజః - ప్రకాశితంవ్యోమ్నిచశుక్లపక్షే॥టీ॥ తృతీయవర్షేపి-మూడవసంవత్సరమునందైనను- అథ- అటుగాకపోయిన పంచమేబ్దే ఐదవసంవత్సరమునందైనను-గతత్రిభాగే త-గడచినట్టి-త్రిభాగే-మూడుభాగములుగలిగిన-పంచమ-సంవత్సరమునందున-అర్కే-సూర్యుడు-ఉదగ్గతేసతి ఉత్తరాయణమును బొందియుండగాను - వ్యోమ్ని- ఆకాశమునందు-గురుశుక్రతేజఃగురుశుక్రులతేజస్సు - ప్రకాశితంసత్ -ప్రకాశించుచునుండగాను - శుక్లపక్షేచశుక్లపక్షమునందు-చౌలమ్ - చౌలకర్మము-కార్యమ్-చేయదగినదియని-ప్రవదంతి చెప్పుచున్నారు॥ ... ...*

శ్లో॥ఆదిత్యసౌమ్యవసువైష్ణవపౌష్ణతిష్య - త్వాష్ట్రాశ్విచండకిరణేషుదివాప్రశస్తమ్-స్వాతివిధాతృవరుణోత్తరభాంశుమధ్యా - న్యాహుర్నిశాస్వపిన చతుష్కకర్మకార్యమ్॥టీ॥ ఆదిత్యసౌమ్యవసువైష్ణవపౌష్ణతిష్య త్వాష్ట్రాశ్విచండకిరణేషు- ఆదిత్యపునర్వసుయందును-సౌమ్యమృగశిరయందును-వసు-ధనిష్ఠయందును- వైష్ణవ- శ్రవణనక్షత్రమునందును-పౌష్ణ - రేవతియందును-తిష్యపుష్యమియందును-త్వాష్ట్ర-చిత్తయందును-అశ్వి-అశ్వినియందును-చండకిర

శేషు-హస్తయం మృగశిరా వగటియను-చౌలమ్-చౌలము-ప్రశస్తమ్-ప్రశస్తంబైనవి-యానియును-స్వాతీ ధాతృవ శ్రోత్రభాని-స్వాతీరోహిణీశతభిషక్ ఉత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రలును ధ్యా చూడాకర్మంబునందు నక్షమనక్షత్రంబులనియు-నిశాస్వపి-రాత్రియందును-చూడాకర్మ చౌలకర్మ మనకార్యమ్-చేయదగినది గాదనియును - ఆహుః పెద్దలు చెప్పిరటను॥ ... *

శ్లో॥ షష్ఠ్యష్టమీప్రతిపద స్తిథయశ్చరిక్తావర్జ్యాశ్చ శశాంకగురుసోమజభార్గవాణాంవారాంశకోదయవిలోకనమిష్టమాహుః చౌరే కర్మణిశుభం నవిశంతిచాన్యే॥ టీ॥ చౌరే చూడాకర్మణి చౌలకర్మమునందైన-షష్ఠ్యష్టమీ ప్రతిపదః-షష్ఠ్యష్టమీప్రతిపత్తులనెడు-తిథయశ్చ-తిథులును-రిక్తాః-రిక్తతిథులును వర్జ్యాః విడువందగినవి-శశాంకగురుసోమజభార్గవాణాం చంద్ర గురు బుధ శుక్రులయొక్క-వారాంశకోదయవిలోకనం-వారవారములును-అంశకఅంశలనన్న ఉదయలగ్నములనన్నవిలోకనమ్ దృష్టులనన్న ఇష్టం అభీష్టఫలంబులనిచ్చువాటినిగా ఆహుః-చెప్పుదురు అన్యే ఇతరములైనపాపగ్రహములయొక్క- వారాంశలగ్నదృష్టులైనశుభమ్ శుభఫలము నవిశంతి ఇవ్వవనియర్థంబనుట॥ ... ... *

శ్లో॥ కర్కటాంగనామిథునమీనతులోక్షనక్రాః పూజ్యాః క్రియాళిహరిచాపఘటాజఘన్యాః - తేపిస్వవీర్యశుభఖేటయుతా విధేయాచవులేఘటో శుభయుతోపినిషిద్ధ ఏవ॥ టీ॥ చౌలేచూడాకర్మమునందు కర్కట్యంగనామిథునమీనతులోక్షనక్రాః-కర్కాటకకన్యా - మిథునమీనతులావృషభ మకరరాసులుపూజ్యాః - ఉత్తమంబులు - క్రియాళిహరిచాపఘటాః-మేషవృశ్చికసింహధనుః-కుంభరాసులుజఘన్యాః అధమములు తేపి - ఆయధమములైన మేషవృశ్చికసింహధనుఃకుంభ రాసులును-స్వవీర్య - శుభఖేటయుతాశ్చేత్ స్వవీర్యతనయొక్కబలములతోటిన్ని శుభఖేటశుభగ్రహములతోటిన్నియుతాశ్చేత్ గూడుకొనియున్నట్టయితె విధేయా- చేయదగినవి-అయినప్పటికిన్ని ఘట కుంభరాశిశుభయుతోపి-శుభగ్రహసహితంబైనప్పటికిన్ని- నిషిద్ధఏవ చూడాకర్మంబునందు నిషేధింపబడినదియనుట॥ ... . *

శ్లో॥ త్రికోణకేంద్రాయగతేషుసౌమ్యే-ష్వాయారిదుశ్చిక్యచమాత్రితేషుపాపేషునషష్టమకే శిశూనాం చౌలం ప్రశస్తంమునిభిః ప్రదిష్టమ్॥ టీ॥ సౌమ్యేషు సౌమ్యగ్రహములు త్రికోణకేంద్రాయగతేషు సత్సు త్రికో

ణపంచమనవమదశమస్థానములయందును- కేంద్ర-లగ్నచతుర్థసప్తమ-దశమస్థానములందున్న-త్రి-షట్-ఏకాదశస్థానములయందును-గతేషుసత్సు-పొందియుండగాను-పాపేషు-పాపగ్రహములు-ఆయత్రిషష్ఠగేషు - పదకొండవ-ఆరవ-మూడవ స్థానములను - ఆశ్రితేషుసత్సు- ఆశ్రయించియుండగాను న్న-అష్టమకేంద్ర-అష్టమస్థానము-శుద్ధేసతి - గ్రహవర్జితంబగుచునుండగాను న్న-శిశూనాం-శిశువులకు-చౌలం-చౌలకర్మ ప్రశస్తం-ప్రసిద్ధమైనదిగాను-మునిభిః- ఋషి వ్రజులచేత- ప్రదిష్టం- చెప్పబడినదియగుట॥ .. .. *

శ్లో॥ సూనోర్మాతరిగర్భిణ్యాం చూడాకర్మ నకారయేత్। యదికుర్యాద్వి పత్తిస్స్యాద్దంపత్యోశ్చ శిశోశ్చ వా॥ టీ॥ సూనోః-శిశువుయొక్క-మాతరి-తల్లి-గర్భిణ్యాం-సత్యాం గర్భముగలదియగుచుండగా- చూడాకర్మ - చూడాకర్మము-నకారయేత్ -చేయగూడదు-కుర్యాద్యది-చేసిన-దంపత్యోశ్చ-దంపతులకునైనను-శిశోశ్చవా-శిశువునకునైనను-విపత్తిః-ఆపద-స్యాత్ -అగునని తెలియవలయునదుట, ... *

అక్షరస్వీకరణమ్.

శ్లో॥ ఉదగర్కే పంచమేబ్దే పంచమేమాసి పంచమే। దివసేపిచ బాలానా మక్షరగ్రహణం స్మృతమ్॥ టీ॥ ఉదగర్కే-సూర్యుడుత్తరాయణమును-పొందియుండగానున్న పంచమేబ్దే-ఐదవసంవత్సరమునందు-పంచమేమాసి-ఐదవమాసమునందును-పంచమేదివసేపిచ-ఐదవదివసమునందును-బాలానాం- గ్రహణధారణ-పటువులైన- బాలురకు- అక్షరగ్రహణం- అక్షరస్వీకరణము స్మృతం మునులచేతజెప్పబడినది॥ ... ... *

శ్లో॥ ఉదగ్గతే భాస్వతి పంచమేబ్దే ప్రాప్తేక్షరస్వీకరణం శిశూనాం। సరస్వతీం విఘ్నవినాయకంచ గంధాదినానాద్యైరభిపూజ్య కుర్యాత్॥ టీ॥ భాస్వతి - సూర్యుడు-ఉదగ్గతేసతి- ఉత్తరదిక్కును పొందియుండగానున్న-పంచమేబ్దే- ఐదవసంవత్సరము ప్రాప్తేసతి-సంప్రాప్తమగుచుండగా-సరస్వతీం సరస్వతీదేవిని-విఘ్నవినాయకం-గణాధిపతిన్ని- గంధనానాద్యైః - గంధాదులు మొదలైన-ద్రవ్యములచేత అభిపూజ్య- పూజించి-శిశూనాం - బాలురకు-అక్షరస్వీకరణం-అక్షరస్వీకారమును-కుర్యాత్ - చేయవలయునదుట॥ *

శ్లో॥ హస్తాదిత్యసమీరమిత్రపురజిత్పౌష్ణాశ్విచిత్రాచ్యుతే। స్వారారార్కార్కజవాసరాదిరహితే రాకౌచరేచోత్తమే। పక్షే, స్వాంగ్యశాకరేప్ర

పఞ్చాఙ్గవిహీనయాప్తమేంశే। వక్ష్యమష్టమశుద్ధిభాజి భవనే ప్రోక్తాక్షరస్త్యైతిథిః॥
టీ॥ హస్తాంత్య సమీ మిత్ర ప్రాజిత్త్వాష్ట్రాశ్విచిత్రా త్ర్యుత్తరేషు - హస్త పున
ర్వసు - స్వాతి - అనూరాధ - ధనిష్ఠా - రేవతీ - అశ్వినీ - చిత్రా - శ్రవణములయందును - అగ్రా
రాంత్యద్వాదశ తారకారహితే - కుంభానుపమంగవారముల చేత వర్జితంబులైన-
వారములయందును - అనగా శుభగ్రహవారములయందును - చరే రాశౌ -
చరరాశియందున - ఉదయేవతౌ - ఉదయపదము ... ఉదయమున్న - పూర్ణశశా
కరే - పూర్ణచంద్రుడు - స్థితేసతి - ఉండగానున్న - ప్రతిపదం ఉదయ
ప్రతిపత్తియందున్న రిక్తారిక్తతిథులనున్న - అష్టమీం - ఉభయాష్టమీలను
వర్జించి - పంచాంగవిహీనయా - పంచమయుక్తసప్తమి - వక్ష్యమష్టమశుద్ధిభాజి -
అష్టమశుద్ధిని పొందినటువంటి భవనే - లగ్నమునందును - అక్షరస్త్యైతిథిః - అక్షర
స్వీకరణము ప్రోక్తా - చెప్పబడినది॥ .. . . *

అథోపనయనప్రకరణమ్,

శ్లో॥ ఉత్పత్తికాలాత్ గర్భాష్టమాబ్దే ష్టమవర్షే విప్రాణాముచ్యతే మౌంజీబంధః॥
అథవా స్త్రీగర్భతః త్ర్యబ్దసంస్థే చేద్వాగీశే వా ఛిత్తిలోకే మౌంజీబంధః టీ।
గర్భాష్టమాబ్దే ష్టమవర్షే - గర్భాష్టమేషు - బ్రాహ్మణముపనీతేత్యాది ప్రమాణ
ములచే చెప్పబడిన - గర్భాష్టమవర్షములయందును - ఉత్తరాయణే - వసంతాది
ఋతువులయందును - విప్రాదీనాం - బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యులకు - మౌంజీబం
ధః - ఉపనయనము. ఉచ్యతే చెప్పబడుచున్నది - వాగీశే - బృహస్పతి - అథ
యస్త్రీవర్తపుత్రాక్ష్య - సంస్థేచేత్ శిశుజన్మనక్షత్రాచ్ఛిక్ష్యతియలాభ స
ప్తమనవపంచమస్థానములం దుండినట్లాయెనా - శిశోః - బాలునకు - మౌంజీ
బంధః - ఉపనయనము - స్యాత్ - అగునని తెలియవలయుననుట॥ .. ... *

శ్లో॥ ఋగ్వేదాధిపతిర్జీవో యజుర్వేదాధిపస్సితః। సామవేదాధిపో భౌ
మశ్శశిజోథర్వణాయకః॥టీ॥ జీవః బృహస్పతి - ఋగ్వేదాధిపః - ఋగ్వే
దంబునకధిపతియని యున్నది - సితః - శుక్రుండు - యజుర్వేదాధిపః - యజుర్వేదంబు
నకధిపతియని - భౌమః - అంగారకుడు - సామవేదాధిపః - సామవేదంబునక
ధిపతియగును - శశిజః - బుధుడు - అథర్వణనాయకః - అథర్వణవేదంబునకధిప
తియనియుం దెలియవలయుననుట॥ . .. . *

శ్లో॥ చంద్రాదిత్యోత్తరాశ్విశ్రవణగురుమృగత్వాష్ట్రపౌష్ణార్కమిత్ర
ప్రాజాపత్యేషు సౌమ్యాయనగురుశశిభృద్భార్గవరాశ్యంశకేషు। త్యక్త్వాన
ధ్యాయరిక్తాపితృతిథిషు యమారార్కయుగ్మేత్రరాశౌ గోజోపాంత్యేష్టే

నాకర్కి తులమిథునభేష్వష్టమే దాయిన్యపి ॥ టీ॥ చంద్రాదిత్యోస్తృతిశ్రవ
ణాః సమసత్వన్యల పౌష్ణ్యా మిత్ర ప్రాజేశార్యేషు - మృగశీర్షపుష్య
పూర్వాషాఢోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రాశ్వినీ-శ్రవణ-ధనిష్ఠ-స్వాతి-చిత్ర-రేవతి
హస్తానూరాధా-రోహిణీ-పుష్యములయందును - సౌమ్యమైనగు - శశ
శృద్వాంగారశ్చ కేతు బుధగురు-సోమ శుక్రాంగారకముల యొక్క -రా
సులయందును- కేంద్రములయందును-త్రి కోనధ్యాయము త్రికాపిత్రు ... -త్రి క-ని
డిచిపెట్టబడిన-అనాధ్యాయ-నిత్యమైన ప్రానాధ్యాయములును - కార్తి క
తిథులును- పితృతిథియు- శ్రావణమునుయున్న- గలతిథులయందును-యమా
శాపక్ష యుక్తాన్యహా- శస్యంగా కనూక్యలతో గూడిన ... సులకంటే- న
న్యంబులైన రాశులయందును - గోచరోపాంత్యంగనాకి ... తు- మిథునభే
షు-వృషభ-మేష-కర్క-కన్యా-కటక- తులామిథునరాసులయందును - అష్ట
మే ధామిన్ని ఉపనయనలగ్నంబున కెనిమిదవలగ్నంబు- శుద్ధేసతిగ్రహావ్యాప్తం
బగుచునుండ గాను-ఉపనయనం ఉపనయనము-సాగ్యవసాయాగినవయుంటు

గ్రంథాంతరే.

శ్లో॥ మైత్రహస్తత్రయే విష్ణుత్రయే పౌష్ణోత్తరాత్రయే। ధాత్ర్యదిత్యే ... ది
జ్యేచ ప్రభేష్యుత్తమం వ్రతం ॥ టీ ॥ మైత్రహస్తత్రయే-అనూరాధా-హ
స్త-చిత్ర-స్వాతులయందును-విష్ణుత్రయే-శ్రవణ-ధనిష్ఠా-శతభిషము-లయం
దును-పౌష్ణోత్తరాత్రయే-రేవత్యుత్తరాషాఢోత్తరా-భాద్రలయందును
ధాత్ర్యస్వయే రోహిణీమృగశీర్షలయందును -అదితి జ్యేచ-పునర్వసు-పుష్య
ములయందును దస్రభేచ-అశ్వినియందును- వ్రతం-ఉపనయనవ్రతము
వుత్తమంహి-ముఖ్యమైనదియనుట॥ ... .

శ్లో॥ మాఘే జన్మని గర్భ్యతే బ్రాహ్మణానాం జన్మధ నామ్నా తో వాష్టమే
బ్దే। భూమీపానామేకాదశేబ్దేవైశ్యానాం ... చ్యాక ... దేవ॥ టీ॥ బ్రా
హ్మణానాం- బ్రాహ్మణులకు- గర్భాధానాత్ - గర్భాధారణము మొదలుకొని
నిదైనను- జన్మతో వాస్తవ్యదినది మొదలుకొనియైనను - అష్టమే-యెనిమిదవ
దైన- అబ్దే- సంవత్సరమునందు మాంజీబంధః - వ్రతము ముళస్యతే ప్రశం
సింపబడుచున్నది- నం- ఈ చెప్పినగర్భధానజన్మదినప్రకారము - ఏకా
దశే పదునకొండవదియగు- అబ్దే- సంవత్సరమునందు భూమిపానాం- క్షత్రి
యులకున్ను- తథైవచ- అట్లెగుననె-ద్వాదశే- పండ్రెండవసంవత్సరమున

నంక-నైశ్చ్యాదిత్రుతైశు. లకున్ను-మౌంజీబంధః-ఉపనయనము శస్యతే ప్రశంసింపబడుచున్నదియని నిర్ణయింబనుట॥ ... ... *

శ్లో॥ ఋతుర్వసంతస్త్వగ్రజానాం గ్రీష్మోనృపాణాంచశరద్విశాం చ। వ్రతస్యబంధేయదివాఖిలానాం మాఖాదయః పంచభవన్తిమాసాః॥ టీ॥ అగ్రజానాం-బ్రాహ్మణులకు-వసంతఋతుః-వసంతఋతువున్ను-నృపాణాం తు-క్షత్రియులకు-గ్రీష్మఋతువున్ను-విశాం-వైశ్యులకు-శరత్-శరదృతువున్ను వ్రతస్యబంధే-ఉపనయనవ్రతమునందు శుభదః-శుభప్రదంబైనది-యది వారిపట్టింతవుంబునందు-అఖిలానాం-సమస్తబ్రాహ్మణాదివర్ణములకున్ను మాఖాదయః మాఘమాసము మొదలైన పంచమాసాః-ఐదుమాసములున్ను-శుభదాః శుభకరంబులు-భవంతి-అగుచున్నవియని యెఱుంగవలయునది॥ ... ... *

శ్లో॥ చంద్రోమాతాపితాసూర్యః ప్రాణాశ్చైవబృహస్పతిః। తస్మాద్బలత్రయంగ్రాహ్యం లగ్నేవాగోచరేపివా॥ టీ॥ చంద్రః-చంద్రుడు-మాతా మాతృకారకుడు-సూర్యః-సూర్యుడు-పితా-పితృకారకుడు-బృహస్పతిః-గురుడు ప్రాణాశ్చైవ-ప్రాణకారకుడున్ను-భవతి-అగుచున్నాడు-తస్మాత్-అందువలన-లగ్నేవా-ఉపనయనలగ్నమునందైనను గోచరేపివా గ్రహచారమునందైనను-బలత్రయం చంద్రరవిగురుబలములు-గ్రాహ్యం-గ్రహింపదగినదియనగా విచారింపదగినదియనుట॥ ... ... *

శ్లో॥ శాఖేశవారేశవర్ణేశగురూణాంబలభూర్వకమ్। తథాప్యేషాంగురుర్బలంముఖ్యమాచార్యశిష్యయోః॥ టీ॥ శాఖేశవారవర్ణేశ గురూణాం స్వశాఖాధిపవారవర్ణాధిపబృహస్పతులయొక్క బలభూర్వకమ్ బలము భూర్వమును గలుగునట్లుగా-ఉపనయనముహూర్తము విచారింపదగినది--తథాపి-అట్లైనను ఈ చెప్పినస్వశాఖాది వారవర్ణాధిప బృహస్పతులలోపల గురుబలమ్ బృహస్పతిబలము ఆచార్యశిష్యయోః ఆచార్యవటువులకు ముఖ్యమ్ అవశ్యకంబుగా నుండవలయుననుట॥ ... ... *

శ్లో॥ ఉక్తేపివర్షేబలీగురుశ్చేద్వాలంత్యాజ్యప్రశస్తంవ్రతబంధకర్మ అనుక్తేపివర్షేసబలప్రదోపి నైవైతమోఽబ్దబలంబలీయః॥ టీ॥ ఉక్తేపివర్షే ఉపనయనాహంబుగాఁ జెప్పఁబడినగర్భాష్టమాదిసంవత్సరమునందును గురుః-బృహస్పతి-నబలీచేత్ స్థానాదిబలయుక్తుఁడు కాకపోయినట్లాయె

నాశాంత్యా ఆబృహస్పతిః వయస్యైన పహోమాదిశాంతిచేత- ప్రతిబం
ధకర్మ-ఉపనయన వ్రతము-ప్రశస్తమ్-ప్రసిద్ధంబగును-అనుక్తపక్షే-చెప్ప
బడని-సంవత్సరమునందు సః- ఆబృహస్పతి-బలప్రతోపి బలయుక్తుండైనను-
నైవ-సమర్థుండు గాడు-తయోః-ఆసంవత్సర-బృహస్పతి-బలంబులలోపల అ
బ్దబలం-సంవత్సర-బలము బలీయః-బలవత్తరమైనదియని తెలియవలయుననుట॥

శ్లో॥ జన్మాంత నిధనస్థోపి పూజయా శుభదో గురుః-ఉక్తాబ్దే చేతను క్తేతు న
శుభో బలవానపి॥ టీ॥ ఉక్తాబ్దే - ఉక్తసంవత్సరంబునందు -గురుః-బృహస్పతి-
జన్మాంత్య నిధనస్థోపి వటువుకు జన్మద్వాదశాష్టమ స్థానములయందుండినను
పూజయా-జప హోమ దానాది పూజచేత శుభదః శుభప్రదుండు-భవతి- అ
గుచున్నాడు- అనుక్తే తు-చెప్పంబడని సంవత్సరమునందైన సః ఆబృహస్ప
తి-బలవానపి బలవంతుడైనను- నశుభః - శుభప్రదుడు గాడని తెలియవల
యుననుట॥ .. .. *

శ్లో॥ కోదండకర్కటమీనేష్వస్థితోపి శుభదో గురుః - తద్రాశి భాగసంస్థో
పి శుభదః ప్రోచ్యతే స్వయం॥ టీ॥ గురుః-బృహస్పతి- కోదండకర్కటమీనేషు-ధ
నుః కటకమీన రాసులయందు-స్థితోపి-ఉన్నవాడై చున్న శుభదః-శుభప్రదుం
డు-భవతి-అగుచున్నాడు-సః-ఆబృహస్పతి-స్వయంతాను తద్రాశి భాగసం
స్థోపి-ఆధనుః కటకమీనరాసులయొక్క - అంశలయందున్నవాడైన అశుభదః -
అశుభప్రదుండని ప్రోచ్యతే-చెప్పబడుచున్నాడనుట॥ ... ...*

శ్లో॥ స్వోచ్చే స్వమిత్రే స్వగృహే త్రికోణే జీవో యద్యుపనీతకాలే-
శిశోశ్చతుర్థే నిధనే త్రిత్యే వ్యోకర్మాంత్యసంస్థోపి శుభప్రదస్స్యాత్॥ టీ॥ ఉప
నీతకాలే ఉపనయనకాలమునందు-జీవః-బృహస్పతి-శిశోః-శిశువుయొక్క-
జన్మరాశికి-చతుర్థే-నాలుగవయింటను-నిధనే - ఎనిమిదయింటను త్రిత్యే-
మూడవయింటను-కర్మాంత్యసంస్థోపి-కర్మ-పదియింటను-అంత్య- పండ్రెండింట
నును-సంస్థోపి-ఉన్నవాడైనను-స్వోచ్చే తన ఉచ్చయందైనను-స్వమిత్రే-త
నమిత్రక్షేత్రమందైనను స్వగృహే-తన-యింటనైనను - త్రికోణే-తనమూ
లత్రికోణమునందైనను-గతోయది-పొందియుండినట్లాయెనా-శుభదః శుభఫ
లంబులనిచ్చువాడు-స్యాత్-అగును॥ .... *

శ్లో॥ ద్వితీయాచ తృతీయాచ పంచమీ సప్తమీ తథా - త్రయోదశీ చ దశమీ
ప్రశస్తా స్థితయో వ్రతే॥ టీ॥ వ్రతే-ఉపనయన వ్రతమునందు-ద్వితీయా-వి

దియయును తృతీయా తదియయును-పంచమీ-పంచమియును సప్తమీ-సప్తమియును త్రయోదశీచ - త్రయోదశియును-దశమీ-దశమియును-తిథయః- ఈ తిథులు ప్రశస్తాః-ప్రసిద్ధంబులని తెలియవలయుననుట॥ .. .. *

శ్లో॥ పూర్వపక్షశ్శుభః ప్రోక్తః కృష్ణశ్చాంత్యత్రికం వినా-కృష్ణపక్షేపి తత్త్రింశే త్రయోదశ్యపి కేచన॥టీ॥ వ్రతే-ఉపనయనవ్రతమునందు-పూర్వపక్షః-శుక్లపక్షము-శుభః-శుభకరంబని- ప్రోక్తః - చెప్పబడినది-కృష్ణశ్చ - కృష్ణపక్షమున్ను-అంత్యత్రికం వినా- మూడవపంచకము విడిచి శుభః-శుభప్రదంబగును కేచన - కొందరు గ్రంథకర్తలు - కృష్ణపక్షే - కృష్ణపక్షమందు-తత్త్రింశేపి ఆకృష్ణపక్షపు మూడవపంచకంబునందును త్రయోదశ్యపి త్రయోదశియందును-శుభా-శుభకరంబని చెప్పుచున్నారనుట॥ .. .. *

శ్లో॥ ఆపంచమ్యాః తిథయః పరాస్స్యుర్గతినిందితాః త్యాజ్యానధ్యాయదివసాన్ వర్జయేదౌపనాయనే॥టీ॥ ఆపంచమ్యాః-పంచమి మొదలుకొని పరా కృష్ణపక్షసంబంధములైన తిథయః- పదిదినములున్ను అతినిందితాః-మిక్కిలి నిందింపబడినవి-స్యుః అగుచున్నవి-గనుక నాతిథులున్ను నిత్యానధ్యాయదివసాన్ నిత్యనైమిత్తికానధ్యాయదినములనున్ను-ఔపనాయనే-ఉపనయనవ్రతమునందు - వర్జయేత్ త్యజింపవలసినది అనగా నీశ్లోకమందు జెప్పబడిన తిథులను వర్జించి యితరములైన తిథులయందు నుపనయనము సేయదగినదియని తెలియవలయుననుట॥ ... ...*

అనధ్యాయాః.

శ్లో॥ నైమిత్తికాస్త్వనధ్యాయా ధృతిపాతాగ్నిమీరితాః అష్టమ్యాంచ చతుర్దశ్యాం పూర్ణిమాయాం కుహూతిథౌ - సంధ్యయోర్గర్జితే నైవ స్వాధ్యాయః ప్రతిపత్స్వపి ప్రాక్సంక్రాంతేర్యదా మేఘో-యత్ర గర్జతి వాషరే న వేదాధ్యయనం కార్యం సర్వదైవ మహానిశి॥టీ॥ ధృతిపాతాగ్నిః-ధృతి-నైధృతీనామయోగము-పాతాగ్నిమ్ పాత- వ్యతీపాత మహాపాతలు వీటితో గలసిన దినము యొక్క-అగ్నిః-సగము నైమిత్తికాః నైమిత్తికంబులనేడు - అనధ్యాయాః-అనధ్యాయంబులని - ఈరితాః-చెప్పబడినవి గనుక నైమిత్తికానధ్యాయంబులయందును- అష్టమ్యాంచ-ఉభయాష్టములయందును-చతుర్దశ్యాం ఉభయ-చతుర్దశులయందును పూర్ణిమాయామ్-పున్నమయందును కుహూతిథౌ అమవసయందున్ను సంధ్యయోః సాయం ప్రాతస్సంధ్యల

యందుసింహగజీతే ఉభయమునందును ప్రతిపత్స్వపి ఉభయప్రతిపత్తు లయందును- అనగానీ- చెప్పినవిత్యానధ్యాయములయందును-స్వాధ్యాయః- అధ్యయనము నైవకర్తవ్యం-చేయగూడనిది ఇదియునంగాక పూర్వరాత్రే పూర్వరాత్రియందును-యత్ర యాయేవమునందు-యదాపుప్పుడు మేఘః మేఘుడు గర్జేత్- ఉరుముచుండునో లప్తిక్షా అనినుంచును మహాళి- అ దర్రాత్రసమయంబునందు- స్వాధ్యాయ-నమస్త్రప్రాములకేతను వేదాధ్యయనమ్- వేదము నుచ్చరించుట- నకార్యం చేయదగినది గాదని చెప్పుచుండగవలయుననుట॥ ... ... *

శ్లో॥ త్రయోదశీసప్తమీచ చతుర్థీక యదాయుడ-రాత్రౌస్పృశేత్ మహానీ స్యాత్ప్రదోషితత్ర మానవః॥ టీ॥ త్రయోదశీయనుసప్తమియును చతుర్థీ- చవితియును-కలయదా-ఒకనాడియసెట్లనైనను-రాత్రౌ రాత్రియందు స్పృశేత్ యది-స్పృశించినట్లాయెనా- అది ప్రదోషమన బడు -తత్ర ప్రదోషే అట్టిత్రయోదశ్యాదిప్రదోషకాలముల యందు- మానవః-నరుడు-మహానీ అధ్యయనము సేయకమహానముబట్టియున్నవాడు-స్యాత్ -కావల ను

శ్లో॥ విన ర్తుసాపసంతేసకృష్ణపక్షే గళ గ్రహే, ఉపనీతస్సంధ్యాయేపు నస్సంస్కారమర్హతి॥ టీ॥ వసంతేన బుతుః నాపినా-వసంతబుతువు పురుపి డిచిపెట్టియిలే బుతువులయందైనను కృష్ణపక్షే కృష్ణపక్షమునందైనను-గళగ్రహే-గళగ్రహాదులయందైనను - అనధ్యాయే-అనధ్యయనదినమునందైనను-ఉపనీతః ఉపనయనసంస్కృతుండైనచిన్నవాడు- పునఃమరలసంస్కారం-పునరుపనయనసంస్కారమునుగూర్చి - అర్హతి-తగుచున్నాడనగా మరల నుపనయనమును-జేసుకొనవలయుననుట॥ . ... *

శ్లో॥యే చైత్రవైశాఖసితే తృతీయే మాఘేచ సప్తమ్యథఫాల్గునేచ। మహాం జీవ్రతంతాప శుద్ధంవదంతిరి సిష్ఠ గర్గ్య ముఖ్యాముని ర్యాః॥టీ॥ చైత్రవైశాఖ మాసముల యొక్క - శుక్లపక్షసంబంధములైన-తృతీయే-తదియలు - ఏమ్నా-మాఘే చ-మాఘమాసమునందు - అథ - అటుపిమ్మట-ఫాల్గునేచ ఫాల్గునమాసమునందు--సప్తమీ -సప్తమి యనా-యేదోతాసు - అదియందు-మహాంజీవ్రతం-పునరుపనయనవ్రతము -శుద్ధం-శుభప్రదమైనదానిగా-వసిష్ఠగార్గ్యముఖ్యాముని ర్యాః - వసిష్ఠగార్గ్యులు మొదలైన మునిసత్తములు- వదంతి- చెప్పుచున్నారనుట॥ .. .. *

శ్లో॥ ఆచార్యకావ్యసౌమ్యానాంవారాశ్శస్తాశ్శుభోదయే-వారౌసుతు ధ్యఫలదావితరౌనింద్యతౌ వ్రతే టీ॥ వ్రతే-ఉపనయనమునం -శుభోదయే- శుభఫలంబు గలుగఁ జేయు-విషయమై- ఆచార్యకావ్యసౌమ్యానామ్-గురుశు క్రబుధుల యొక్క -వారాః-వారములు శస్తాః ప్రశస్తంబులైనవి యనియు ను-వారౌతు-భానుచంద్ర వారంబులైతే- మధ్యఫలదౌ-మధ్యమఫలదాయకం బులనియు- ఇతరౌ- మిగిలిన కుజమందవారములు-నింద్యౌ - నిందింపఁబడినవి యని నెఱుంగవలయునట॥ ... ... *

శ్లో॥మందవారే మౌంజిబంధం యః కుర్యాద్వటునాశనమ్ అంగారకే మౌం జిబంధం యజమానో మృతో భవేత్॥ టీ॥ యః- ఎవ్వండైనను-మందవారే-శని వారమునందు-మౌంజిబంధమ్ ఉపనయనమును-కుర్యాత్ -చేసినటులైతే-వ టునాశనమ్ ఉపనీతవటువుయొక్క నాశనము సంభవించును - అంగారకే-కుజవా రమునందు మౌంజిబంధం - ఉపనయనమును- కుర్యాచ్చేత్ -చేసినటులైతే- యజమానః-వటువుయొక్క తండ్రి మృతః మృతినిబొందినవాఁడు - భవేత్ - అగునట॥ . ... *

శ్లో॥సహస్రగుణయుక్తే మందవారే కృతం తథా - శుభాన్యపి న కుర్వీత కుర్యాచ్చేన్మరణం ధ్రువం॥ టీ॥ సహస్రగుణయుక్తేపి- వేయిసద్గుణంబులతోఁ గూడియుండినప్పటికిని మందవారే-శనివారమునందును-శుభాని-శుభకార్య ములు-న కుర్వీత-చేయఁగూడదు-కుర్యాచ్చేత్ - ఒకవేళ చేసినటులైతే మరణమ్ నాశనము-ధ్రువమ్-నిశ్చయంబునట॥ . ... *

శ్లో॥ అహ్నః ప్రమాణస్తత్ర త్ర్యంశే దైవికం-ద్వితీయే మానుషం కార్యం తృతీయాంశేపి పైత్రకం॥ టీ॥ అహ్నః ప్రమాణస్తు - పగటియొక్క ప్రమాణమునైతే- త్రైభాగ్యము మూడు భాగంబులుగ -విభాగించి-తత్ర-ఆమూడు భాగంబులలో-ఆద్యంశేపి మొదటిభాగమునందు-దేవతాకార్యములును-ద్వి తీయే-రెండవభాగమునందు-మనుష్యకార్యములును - తృతీయాంశేపి-మూ డవభాగమునందును - పైత్రకమ్-పితృదేవతాకార్యములును - కార్యం చే యఁదగినవియునట॥ ... . *

శ్లో॥ ఏకస్మిన్ కేంద్రగే జీవే శుక్రేవా పాపకేంద్రజాః - దోషాః నాశ మాయాంతి వహ్నౌగిరదీజలం తత్॥ టీ॥ ఏకస్మిన్- జీవే- ఒక బృహస్పతియైనను- ఏకస్మిన్ శుక్రేవా - ఒక శుక్రుండైనను- కేంద్రగే - కేంద్రములుం బొంది

యుండినట్లాయెనా-పాపకేంద్రాః- పాపగ్రహములు-కేంద్రములయందున్నం
దువల్లజనించిన-దోషాః- సకలదోషములున్న భాగేభిజయంతి గుణోత్తమం
వల్ల-పాపమివ-పాపంబులుగ-నాశమ్- నాశమును- ఆమూంశ- పొందు
చున్నవియనుట॥ .. .. *

శ్లో॥మిత్రరాశి తేజివేషు త్రివాప పకేంద్రజాః। హరే ద్భాస్కరదో
షాశ్చ స్తసహా ఘురాశయః॥టీ॥ సుకుడైనను-శత్రుక్షేత్రగతుడైన
ను-మిత్రరాశి తేయు-మిత్రక్షేత్రగతుండైనట్లాయెనా-పాపకేంద్రాః
పాపగ్రహములు కేంద్రములయందుండుటచేత బుట్టిన-దోషాః-సమస్తదోషా
ములుహరేత్ విష్ణుదేవునియొక్క- స్తోత్రాత్- స్తవనమ్- అఘురాశయును
వ-పాపపుంజంబు లెను-నశ్యంతి-నశించుచుండుననుట॥ . ... *

శ్లో॥ అ మిత్రనవాంశస్థే శాఖాశేస త్రికోణగే। దోషావినాశమాయాం
తి గ్రీష్మేషు సలిలం యథా॥టీ॥ శాఖాశేచ-స్వశాఖాధిపతిస్సన్-అతిమిత్రనవాం
శస్థే-అతిమిత్రనవాంశయందుండినను-అతిమిత్రుడన గాని మిత్రత్వంబు
నుటనవాంశంబనగా-త్రింశద్భాగాత్మకంబైన లగ్నంబులలో తొమ్మిది భాగం
బనుట - త్రికోణగే పతి-పంచమనవమ త్రికోణములయందుండినను-దోషాః-స
మస్తదోషంబులున్న- గ్రీష్మేషు-వేసవి కాలములయందు-సలిలంయథా-జ
లమట్లు-వినాశం-వినాశమునుపొందుచున్నవియనుట॥ .. *

శ్లో॥యత్రైకాంశగసూర్యాస్తం చంద్రామిత్రగతిః। హంతిలగ్నో
త్థవందోషమ్నాతనామివకేశసః॥టీ॥ యత్ర - ఏయే పరంపరముహూర్తం
బునందైనను- ఏకాంశగః-ఒకనవాంశయందుండు-సూర్యః- సూర్యుండై
నను-మిత్రరాశిగః-సుహృత్క్షేత్రగతుండైన-చంద్రో- చంద్రుండైనను
లగ్నోత్థవం- ఆముహూర్తమునం బుట్టిన-దోషం దోషమును - హంతి-కొ
ట్టుచున్నాడు-అంకుశస్పృష్టాంతంబెట్లంటె - కేశసత్రృష్ణమూర్తి నామిం
వ-పూతనను నెన్నపేరుగల పిశాచిని చంపెనో యట్లనుట॥ . *

శ్లో॥ అతిమిత్రగలమూర్యస్స్థం ద్రో నాయుడలగ్నగః। హంతిదోషచయా
న్ త్యజ్యాపసంఘంనారేన్నతః॥టీ॥ అతిమిత్రగేహే-అతిమిత్రక్షేత్రమం
దుండిన-సూర్యః-సూర్యుండును-లగ్నమందిపడనకొండవయుండినుండిన
చంద్రో వా-చంద్రుండైనను దోషచయంగ-పాపసంఘంలద్వత్-పాపపుం
జంబునవలె-హంతి-కొట్టుచున్నాడనుట॥ .. .. *

10

శ్లో॥ త్రిషష్ఠలాభగో భౌమశ్శశీ వాయది తుంగగః। సర్వదోషచయం హంతి పాపం పంచాక్షరీ యథా॥ టీ॥ త్రిషష్ఠలాభగోయది తృతీయషష్ఠలాభస్థానములను బొందినట్లాయనా-భౌమః-అంగారకుడున్నను గగోయది-ఉచ్చంగతుండైనట్లాయెనా-శశివా-చంద్రుండైనను-సర్వదోషచయం-సకలదోషపుంజములను పంచాక్షరీ-శివపంచాక్షరీమహామంత్రము-పాపంయథా-కిల్బిషమును వలెను-హంతి-కొట్టివేయుచున్నాడు॥ ... ...*

శ్లో॥ స్వకమిత్రగతో భౌమశ్శశీ వాయది లాభగః। హంతి దోషచయం సర్వం పినాకీ త్రిపురం యథా॥ టీ॥ స్వకమిత్రగతోయది-స్వక్షేత్రమిత్రక్షేత్రగతుండైనను-భౌమః-అంగారకుడున్న - లాభగోయది-లాభస్థానగతుండైనను-శశివా-చంద్రుండైనను-సర్వం-సమస్తంబైన-దోషచయం-దోషసంఘమును-పినాకీ-రుద్రుండు త్రిపురం యథా-త్రిపురాసురులభంగి-హంతి-నశింపజేయుచున్నాడనుట॥ .. .. *

శ్లో॥ లగ్నాత్త్రిషష్ఠగస్సూర్యస్స్వతుంగస్థో భవేద్యది-నాశయత్యఖిలాన్దోషాంస్స్వోదయాత్తిమిరం యథా॥ టీ॥ లగ్నాత్-ఉపనయనలగ్నముకంటె త్రిషష్ఠగః తృతీయషష్ఠస్థానములను బొందిన-సూర్యః- సూర్యుడు-స్వతుంగస్థః-తనయొక్క-యుచ్చయందుండినవాడు-భవేద్యది - అయినట్లాయెనా-అఖిలాన్ సమస్తములైన-దోషాన్- దోషములను-స్వోదయాత్ - తనయుదయమువల్ల-తిమిరంయథా- చీకటినివలె-నాశయతి-నశింపజేయుచుండునుట॥ *

శ్లో॥ కేంద్రత్రికోణగస్సౌమ్యో మిత్రరాశ్యంశగోయది। పాపకేంద్రకృతాన్దోషాన్హంతిభం కేసరీ యథా॥ టీ॥ కేంద్రత్రికోణగః- కేంద్రత్రికోణములయందుండిన-సౌమ్యః బుధుడు-మిత్రరాశ్యంశగోయది మిత్రక్షేత్రాంశములను బొందినవాడైతే-పాపకేంద్రకృతాన్-పాపగ్రహములు- కేంద్రములనున్నందున జనించిన-దోషము - ఇభం యథా - ఏనుగునువలెనని తెలియవలయుననుట॥ ... ...*

శ్లో॥ లగ్నాధిపోవాంశపతిర్బలిష్ఠః కేంద్రత్రికోణత్రిభవేస్థితోపి। లగ్నాస్య కేంద్రేప్యశుభస్థదోషాన్హంతి సౌమ్యైర్యుతవీక్షితో వా॥ టీ॥ లగ్నాధిపో వా - ఉపనయనలగ్నాధిపతియైనను - అంశపతిః-ఉపనయనలగ్ననవాంశాధిపతియైనను-బలిష్ఠః-బలవంతుండై - సౌమ్యైః-శుభగ్రహములతోడంగూడినను జూడంబడినట్లైనను-కేంద్రత్రికోణ కేంద్రకోణములయందు - స్థిత-ఉ

న్నవాఁడై - త్రిభవేష్టితోపి - తృతీయలాభస్థానంబులయందుండినప్పటికిని లగ్నాన్యకేంద్రేష్వశుభదోషాః - లగ్నంబుకంటె నితరంబులైన - కేంద్రంబులయందుఁ బాపగ్రహంబులుండినట్టి దోషంబులనెల్లను - నిహంతి - నశింపఁ జేయుచున్నాఁడనుట॥ ... .*

శ్లో॥ విద్యాం పటోర్వ్యనశ్యేతాం మందభౌమౌ ద్వితీయగౌ। అన్యోన్యమ భవాష్టస్థౌ ద్వాదశస్థౌతు బంధనం॥ టీ॥ ద్వితీయగౌ - ఉపనయనలగ్నంబునకు ద్వితీయస్థానంబునవున్న - మందభౌమౌ - శన్యంగారకులు - పటోః - వటువుయొక్క - విద్యాం - విద్యను - వినశ్యేతాం - నశింపఁజేయుచుందురు గనఁ గా వచ్చిన విద్య మఱచిపోవునట్లును - నూతనవిద్య రాకయుండునట్లును జేయుచుందురనుట. తౌ - ఆశన్యంగారకులు. అన్యోన్యం - పరస్పరమున్నొకనితో నొకఁడు - అష్టస్థౌ - అష్టమస్థానగతులైనను. అథవా - అటుగాకపోయినను - ద్వాదశస్థౌతు - పదిరెండవస్థానమందు నుండినవారైనను - బంధనం వటువునకు బందీకరణము మొదలైన యశుభఫలములను జేయుచుందురనుట॥ ... .. ।... .. . *

శ్లో॥ కుజార్కజౌ బంధనదౌ వ్యయస్థౌ విద్యా ప్రదౌ వా ధనబంధుసంస్థౌ। వ్యయస్థమర్కం త్వితి జో విపశ్యన్నాచార్యమంధం కురుతే బలాఢ్యః॥ టీ॥ కుజార్కజౌ - అంగారకశనులు - వ్యయస్థౌ - పండ్రెండవయింటనున్నవారలగుచున్న - బంధనదౌ - వటువునకుఁ గారాగృహప్రవేశము మొదలగునరిష్టములనుగలుగఁజేయువారు - స్యాతాం - అగుచున్నారు - ఇచ్చట స్యాతామను క్రియాపదంబధ్యాహరించుకొనఁదగినది - ధనబంధుసంస్థౌ - ద్వితీయ చతుర్థస్థానంబులనున్నట్టి - తౌ - ఆయంగారకశనులు విద్యాప్రదౌ - వటువునకు సకలవిద్యలనిచ్చువారగుచుందురు - బలాఢ్యః - బలవంతుఁడైన - క్షితిజః - అంగారకుఁడు - వ్యయస్థం - వ్యయస్థానస్థితుండైన - అర్కం - సూర్యుని - విపశ్యన్ - చూచుచున్నవాఁడగుచున్న - ఆచార్యం - తండ్రిని - అంధం గ్రుడ్డివానినిగా - కురుతే - చేయుచున్నాఁడనుట॥ ... ... *

శ్లో॥ వ్యయస్థం రవిమార్కిర్వా స్వదృష్ట్యా యది పశ్యతి। శిష్యవిద్యాం బలీ హన్యాద్విబలీ కోగురుశ్శిశోః॥ టీ॥ బలీ - బలవంతుఁడైన - ఆర్కిర్వా - శనియైనను - వ్యయస్థం - పదిరెండవ యింటనున్న - రవిం - సూర్యుని - స్వదృష్ట్యా - తనతృతీయసప్తమదశమదృష్టులలోపల నేదృష్టిచేతనైన - పశ్యతియది - చూచుచుండినట్లాయెనా - శిష్యవిద్యాం - వటువుయొక్క విద్యను - హన్యాత్ - కొట్టుచుం

దురు - గణితమంతను - విబలిస్వనాశసు హీనుండై వెనక చెప్పిన ప్రకా రంబుండిన తైనై తే - శిశోః వటువు ఖరతర - రోగ - పీడితుడౌనాడనుటు॥...... *

లగ్నచంద్రఫలం.

నారిష్టం.

శ్లో॥ప్రాప్తే యాంశ్యాయాం లగ్నసంస్థే సౌపపక్షేపి నేత్రరోగీ। ప్రతీశ సౌమ్యగ్రహాణ్ణాగే పిఖంగోపి నిస్వశ్చ క్రియా హీనః॥టీ॥ వ క్షపక్షేపి శుక్లప క్షంబైనప్పటికిన్ని ప్రాప్తే యాంశ్యా - చంద్రః సౌమ్య గ్రహణ్ణాగే పి - శుభ గ్రహంబుల దృష్టములం బొందియున్నప్పటికిన్ని లగ్నసంస్థే యా - వృషభ యైన లగ్నమందుండినట్లాయెనా - ప్రతీ వృషభమందు వుత్ర రోగి వ్యాధిగ్రస్తుడగు ను - ఖంజోపి - పరిశ్రగమనా - నిస్వః - దరిద్రుడును - క్రియా హీనః - వేద చోదితకర్మానుష్ఠాన హీనుండును - భవేత్ - అగునని తెలియవలయు ననుట॥*

కార్యస్థే.

శ్లో॥పోష్యప్రసంస్థోపి సీతాంశు స్త్రీసంయుతిలగ్నగః। తంకరోతి శిశుందీ ర్ఘ్యంగతతంతుయరోగిణం॥టీ॥ శీతాంశుః - చంద్రుడు - స్వోచ్చసంస్థోపి - తనయుచ్చస్థానమందుండు టిటిన్ని లగ్నగోయ - వృషభము లగ్నగతుడై నట్లాయెనా ప్రశస్తం - వటువైన - తం శిశుం - ఆశిశువును - దీర్ఘం - కనిష్ఠనిగా ను - సతతం - ఎప్పుడున్ను - రుయరోగిణం రోగపీడితుని గానున్ను - క రోతి - సేయుచునాయడనుట॥ .... *

తత్రన్యవస్థా మా సంగ్రహః.

శ్లో॥ప్రాప్తే యరశ్మిక్ష్య లగ్నసంస్థో వృషభ పక్షేశుభకృన్నితాంతం। సోపి హా సౌమ్యగ్రహావర్గగశ్చేద్బహుస్వయారోగ్యసమానిదద్యాత్॥టీ॥ అహా - ఈ వృషభయన ప్రకవిషయమై - వలక్షపక్షే - శుక్లపక్షంబునందు - ప్రాప్తే యరశ్మిః - చంద్రుడు - లగ్నసంస్థోయది - వృషభయైన లగ్నంబునందుండినట్లాయెనా - ని తాంతం - మిక్కిలిన్ని - శుభకృత్ - శుభము సేయునాడని యచుంచును - సోపి ఆలగ్నస్థుడైనచంద్రుండును - సౌమ్యగ్రహవర్గగశ్చేత్ - శుభగ్రహషడ్వర్గ మునందుండెనైన తైనను - వటువు - వృషభం - బహుస్వారోగ్యసుఖాని - విశే షంబుగా నాయురారోగ్యైశ్వర్యసౌఖ్యంబులను - దద్యాత్ - యిచ్చు చుండునట॥ .... *

లగ్నదోషాపగ్రహః.

గార్గ్యః.

శ్లో॥ లగ్నే కటీరే గురుచంద్రసంస్థే మేషే సితజ్ఞౌ వృషభే పతంగే - శేషైస్త్రిషష్ఠాయగతైస్త్రిహీనా స్యాద్ద్విజోపనీతస్సముపైతి లక్ష్మీమ్॥ టీ॥ లగ్నే కటీరే గురుచంద్రసంస్థే - కటకలగ్నమునందు గురుచంద్రులు గలసియుండగానున్న - మేషే సితజ్ఞౌ - మేషలగ్నమునందు శుక్రబుధులుండగానున్న వృషభే పతంగే వృషభలగ్నమునందు సూర్యుడుండగానున్న - శేషైః మిగిలిన గ్రహైః గ్రహములు - త్రిషష్ఠాయగతైః తృతీయ షష్ఠలాభస్థానములను బొందియుండగాను - ద్విజః - ఎవడైనను ఉపనీతః ఉపనయనసంస్కృతుండై - స్యాత్ - అగునో - సః - వాడు - లక్ష్మీమ్ - సంపదను - సమైతి - పొందుచున్నాడని యర్థము॥ ... ... *

శ్లో॥ కేంద్రే సురేజ్యే భవనే పతంగే చంద్రే శుభాంశే భవతీశ్వరోఽసౌ వాగీశ్వరీ తస్య ముఖే వసంతి పద్మా యథా వక్షసి వాసుదేవ్యాః॥ టీ॥ అమరేజ్యే - బృహస్పతి - కేంద్రే - కేంద్రములయందుండగాను - పతంగే - సూర్యుడు - భవనే - ఉపనయనలగ్నమునందుండగాను - చంద్రే - చంద్రుండు - శుభాంశే - శుభగ్రహాంశము గలవాడై - భవతీశ్వరో నూడవయుంటను - భవ - ఉండగా బున్న - శ్లోకోపనీతః - ఎవండుపనీతుండగునో - తస్య - వాని యొక్క - ముఖే - మొగమునందు - వాగీశ్వరీ సరస్వతీదేవి - పద్మా - లక్ష్మీ - వక్షవనే - కములు నాడు - సదా చ - ఎల్లప్పుడున్న - సుధా - పద్మ ప్రకారము గా నివసించియుండునో - తథా - ఆప్రకారముగానే వసంతీ - నివసించియుండుననగా నిచ్చట చెప్పిన గ్రహసంపత్తిగల లగ్నమునందు ఉపనయనసంస్కృతుండైన బాలుడు సకల వేదవేదాంగ శాస్త్రవిద్యా సపురాణములు వక్తగా వచ్చునని తాత్పర్యము॥ . . . ... *

శ్లో॥ లగ్నే సితః కర్మణి దేవపూజ్యో భవేద్ద్వితీయే కరశ్శుభాంశే హ్యభిషిక్త శాస్త్రైర్వివర్ధయంతి శ్రియమాశు తస్యైవ సుఖేంద్రియాణి॥ టీ॥ లగ్నే ఉపనయనలగ్నమందు - సితః - శుక్రుండున్న - కర్మణి - దశమస్థానమందు - దేవపూజ్యః - బృహస్పతియును - శుభాంశే శుభనవాంశయందు - అర్కః సూర్యుడును - శీతకరః - చంద్రుడును - భవేచ్చేత్ - ఉండిన నైన - హ్యభిషిక్తశాస్త్రైః - వటువు యొక్క హ్యభిషిక్తంబులైన సకలవేదశాస్త్రంబులను - వర్ధయంతి - బహిర్గతంబులయివృద్ధిబొందించుచుండు నెట్లనిన - ఇంద్రియాణి - కరణవ్యాపారములు - ప్రే

యత్నశ్చేనైన-ఇష్టమైనయుత్సవంబులచేత యథా-ఏప్రకారము సాగుచుండునో తథా-ఆప్రకారంబని యూహింపవలయు ననుట॥ ... ... *

శ్లో॥ భృగౌమీనేవృషేవాపి జీవే కేంద్రత్రికోణగే- కర్కిచాపఝషే తస్మిన్ యోగశ్శుభతరాహ్వయః॥ టీ॥ భృగౌ-శుక్రుడు-మీనే వృషేవాపి-మీనరాశియందైనను వృషభరాశియందైననుండగాను - జీవే-బృహస్పతి-కేంద్రత్రికోణగే-కేంద్రత్రికోణములయందుండగానైనను-తస్మిన్ ఆబృహస్పతి-కర్కిచాపఝషే-కటకధనుర్మీనరాసులయందుండగానైనను- శుభతరాహ్వయః- అత్యంతశుభంబనియెడు-యోగః-సుయోగము-పటువునకు బుడుచుండుననుట॥ ... ... *

శ్లో॥ జీవశ్శాప్యేపినాయస్య మౌంజీబంధనలగ్నగః - తస్యవిద్యాప్రభూతాస్యాద్వివాహశ్చాచిరాద్భవేత్ ॥ టీ॥ జీవః-గురుండైనను- శాప్యేపివా-శుక్రుండైనను-యస్య ఎవనియొక్క-మౌంజీబంధనలగ్నగః- వుపనయనలగ్నమును బొందియుండునో-తస్య- వానికి-విద్యా- విద్య-ప్రభూతా-ప్రచురంబైనది-స్యాత్ -అగుననగా విశేషవిద్యలు వచ్చును - అచిరాత్ -శీఘ్రముగా-వివాహశ్చ- పెండ్లియును-భవేత్ -అతిత్వరితముగ-అగుననుట॥ ... *

శ్లో॥ దోషేబలవిహీనేచ గుణేబహుబలైర్యుతే - అపవాదబలైర్దోషప్రధ్వంసాభావకశ్శుభః॥ టీ॥ దోషే-దోషము-బలవిహీనేచ-బలముతక్కువదియగుచునుండగా- గుణేచ-గుణము బహుబలైర్యుతే- బలముగలిగినదియగుచునుండగాను-శుభః-శుభము అపవాదబలైః-విశేషశాస్త్రబలముల చేత-దోషప్రధ్వంసాభావః- దోషముయొక్క-ప్రధ్వంసాభావముగలదియనగా నాశనముగలది- ప్రాగభావంబనియు- ప్రధ్వంసాభావంబనియు నన్యోన్యాభావంబనియు నత్యంతాభావంబనియు నభావంబులు నాలుగువిధంబులు గలవని న్యాయశాస్త్రమునందు జెప్పియున్నదనుట - అనగానే ముహూర్తంబునకైనను దోషస్వల్పతయు గుణాధిక్యము గలిగియున్న పక్షంబునందు సకలదోషంబులు నశించి విశేషశుభములగునని తాత్పర్యము॥ ... ... *

మాతరిగర్భిణ్యాముపనయననిషేధః.

శ్లో॥ కర్తుర్భార్యా గర్భిణీచేద్వాస్తుకర్మోపనాయనం-షణ్మాసాత్పరతస్సోపి నకుర్యాదితిశౌనకః॥ టీ॥ కర్తుః-వుపనయనకర్తయొక్క-భార్యా-జాయ-గర్భిణీచేత్ గర్భవతియైనట్లాయెనా-షణ్మాసాత్పరతః- ఆరుమాసములకుపైనను

సోపి - ఆయజమానుఁడు-వాస్తుకర్మోపనాయనం- గృహానిర్మాణారంభోపనయనములను-నకుర్యాత్ -చేయఁగూడదనిశౌనకమహామునిమతము-అనఁగా వటువుయొక్క-తల్లిగర్భముతోఁడయుండినసారుమాసములకుఁబూర్వముపనయనము సేయవచ్చునుగాక-యా ఋమాసములకుపరమందుపనయనమున్ను వాస్తుకర్మారంభమున్ను సేయఁగూడదనితాత్పర్యము॥ ... ... *

శ్లో॥ రజస్వలే వటోర్మాతా ఇడావాచఁ తతః పురా- నైవోపనయనం కార్యమ్భగతశ్చేచ్ఛుభం జగుః॥ టీ॥ వటోః- శిశువుయొక్క-మాతా-తల్లి ఇడావాచనతః పురా-పుణ్యాహవాచనదేవతాహ్వానములకంటెఁబూర్వమందు - రజస్వలా-బహిష్టురాలైనట్టాయెనా· వుపనయనం- వుపనయనవ్రతము - న కార్యం-చేయదగినదిగాదు-పగతశ్చేత్ -స్వస్తిపుణ్యాహవాచన దేవతాహ్వానములకంటెఁబరమందైన-వుపనయనం-వుపనయనము-శుభం-మంగళప్రదంబని-జగుః- కొందరుపలికిరనుట॥ .... *

రజస్వలాదోషేపరంగః.

శ్లో॥ అలబ్ధే సుముహూర్తస్య రజోదోషే చ మాతరమ్। స్త్రియం సంపూజ్య తతః కుర్యాన్మౌంజీబంధనముత్తమమ్॥ టీ॥ సుముహూర్తస్య- ఉపనయనముహూర్తంబునకు-రజోదోషే చ-రజస్సంబంధమైనదోషము - అలబ్ధే సంప్రాప్తంబుగాకపోవుచుండగా-మాతరం స్త్రియమ్-తల్లిని-సంపూజ్య- పూజింపజేసి-శిశోః-శిశువునకు-ఉత్తమమ్ శ్రేష్ఠంబైన-మౌంజీబంధనం- ఉపనయనమును-కుర్యాత్ -తండ్రియగువాడు సేయువలయుననుట॥ ...... *

శ్లో॥ శాఖాధిపతివారశ్చ శాఖాధిపబలం శిశోః। శాఖాధిపతిలగ్నంచ దుర్లభం త్రితయం వ్రతే॥ టీ॥ వ్రతే-ఉపనయనవ్రతమునందు- శాఖాధిపతివారశ్చ-స్వశాఖాధిపతియొక్క -వారమును-శాఖాధిపబలం-స్వశాఖాధిపతియొక్క-బలమును- శాఖాధిపతిలగ్నంచ-స్వశాఖాధిపతి గాశియును - త్రితయం -ఈమూడును-శిశోః-శిశువునకు-దుర్లభం - సాధారణంబుగా లభింపదనుట॥

శ్లో॥ న నైధనం నైధనశుద్ధిలగ్నం న నైధనగం న చ తన్నవాంశం। న నైధనైశో న చ వాంత్యకేశో లగ్నే ప్రశస్తం ఖలు రాత్రినాథః॥ టీ॥ నైధనం-వటువుయొక్క- జన్మనక్షత్ర రాశికెనిమిదవలగ్నముగూడదు- నైధనశుద్ధిలగ్నం-వుపనయనలగ్నంబష్టమశుద్ధిగలిగియుండవలసినది- న నైధనగం - నైధనతారగూడదు-నచతన్నవాంశం - ఎనిమిదవనవాంశంబుయుక్తంబుగాదు - న నైధ

వైశ్యోరాత్రినాథః - అష్టమచంద్రుఁడు శుభుండుగాఁడు - నచవాంత్యః కేశః ద్వాదశచంద్రుఁడు శుభుండుగాఁడు - ఈప్రకారము - బ్రాహ్మణోపనయనలగ్నం బు - కుంభ - షష్ఠసంఖ్య - ప్రశస్తంబైనను [illegible] సంగ్రహించి కలిగి యుండవలయునట॥

కేంద్రగత పాపగ్రహఫలము.

శ్లో॥ కుజే కేంద్రగతే [illegible] సత్వవినాశనం। మందే తు గుధిరోదోషః కేకరో [illegible] రాహౌ [illegible] ఆయుర్వినాశనం। కేతౌ కేంద్రే తూగ్రదోషో విద్యాబుద్ధి వినాశనం। పంచదోషేతరం లగ్నం శుభం చోపనాయనే। ద్వాదశస్థే చ భౌమః పశ్యన్నాచార్యనేత్ర హృత్॥ టీ॥ కుజే - అంగారకుడు - కేంద్రస్థితే చేత్ - కేంద్రమునందుండినట్లా యెనా - కూజితో దోషః - కూజితంబను పేరుగలదోషము - సః - ఆదోషము - శిష్యాచార్యవినాశనం - తండ్రికొమార్లను జంపును - మందే - శనైశ్చరుండు తే కేంద్రగతే చేత్ - కేంద్రగతుండైనట్లైతే - రుధిరోదోషః - రుధిరనామకంబగు దోషము - సః - ఆదోషము - మరణంబు - వటువునకు మిక్కిలివ్యాధి నిగలిగించు ను - రాహౌ - రాహువు - కేంద్రగతే చేత్ - కేంద్రగతుండైనపక్షమందు - రంధ్రా ఖ్యయోదోషః - రంధ్రంబనెడుదోషము - సః - ఆదోషము - శిష్యాచార్యవి నాశనం - వటువునకు నాత్మ - విరోధము సంపాదించును - కేతౌ - కేతువు - కేంద్రగతే చేత్ - కేంద్రగతుండైనను - ఉగ్రదోషః - ఉగ్రంబను దోషము - సః - ఆదోషము - విద్యాబుద్ధినాశనం - వటువుయొక్క - విద్యాబుద్ధి ధన మును - ఆయువును నశింపజేయును గాన - ఉపనాయనే - ఉపనయనవ్రతమునం దు - పంచదోషేతరం - చెప్పినయైదు పాపగ్రహకేంద్రదోషంబులుగల గని - లగ్నం - ముహూర్తంబు - శుభదం - శుభప్రదంబైన - ఇదియునుం గా క - భౌమః - కుజుడు - ద్వాదశస్థః - ద్వాదశస్థానమందుండుముహూర్తంబు శుభంబగునదియైయున్న - పిం - సూర్యుని - పశ్యన్ - చూచినట్లాయెనా - ఆచార్య నేత్ర హృత్ - వటుజనకుని - కన్నులు లేనివానిగా జేయునట॥ , . *

శ్లో॥ సర్వత్ర శుభదః శుక్రో గురుఃషష్ఠాష్ట వర్జితః। షష్ఠాష్టవ్యయ వినా జీవస్సర్వత్ర శుభకృత్సదా॥ టీ॥ శుక్రః - భార్గవుఁడు - షష్ఠాష్టస్థానాన్వినా - ఉప నయనలగ్నంబునకుం బదునొకొండవదైన యెనిమిదవ స్థానములను విడిచిపెట్టి సర్వత్ర - ఇతరస్థానంబులలోపల నెచ్చటనుండినను - శుభః - శుభఫలంబుల నిచ్చుచుండును - జీవః - బృహస్పతి - షష్ఠాష్టవ్యయవినా - ఆఱవయెనిమిదవ స్థాన

ములనుపడిచి-సర్వత్ర-అశుభములైనస్థానములలో నెచ్చటనుండినను సదా-ఎల్లప్పుడును-శుక్రకృత-దోషము పోవునట॥ .. .. *

శ్లో॥ శేషా నైధనస్థాననైవ్యాంతే స్వగ్రహాః । ఆచార్యాంతంశు ఘాత్యం శిష్యంచన్నం శుభేతరాః॥ టీ॥ నైధనస్థానే-ఉపనయనముహూర్తంబునందష్టమమునందున్న గ్రహాః-గ్రహంబులన్నియు-సర్వదా-ఎల్లప్పుడున్ను-శేషాత్-ఎంతమాత్రమున్ను-నైవ్యాంతే-అస్తంబులైనలగ్ను-అనగానష్టమమునందున్న గ్రహంబులు వటువునకెంతమాత్రంబైనను-మేలుచేయక యనిశ్చయంబైన కీడును జేయుచుందురని యెల్లరుం దెలియవలయు-శుభాః-శుభగ్రహంబులష్టమస్థానగతంబులైనట్లైతే తమాచార్యం-ఆచార్యుడైనగురుని-ఘ్నంతి చంపుచున్నారు-శుభేతరాః-పాపగ్రహంబులష్టమస్థానగతంబులైనట్లాయెనా శిష్యం శిశువును ఘ్నంతి చంపుచున్నారనుట॥ ... ... *

అథైకస్మిన్నే వివాహోపనయనే.

శ్లో॥ వివాహోపనయానాయత్ర త్వేకస్మిన్దివసే యది । మేఖలాబంధనమూర్ధ్వం కుర్యాద్వైవాహికం జగుః॥ టీ॥ యత్ర-ఎచ్చటనైనను-ఏకస్మిన్దివసే-ఒకదివసమునందు-వివాహోపనయనాయది-వివాహోపనయనములు రెండైతే సర్వసాధారణముగా మేఖలాబంధనం-ఉపనయనము-ఊర్ధ్వం-అనంతరమునందు-వైవాహికం-వివాహము జేయవలసినదియని-జగుః-పెద్దలుపలికిరనుట॥... .. .. *

శ్లో॥ చౌలోపనయసీమంతజాతనామాన్నపుంసవే । చాతుర్వ్రత్యే త్వథోపాకర్మం సోదరాణాం యుగపత్త్యజేత్॥ టీ॥ చౌలోపనయసీమంతజాతనామాన్నపుంసవే-చౌల-చూడాకర్మమునందును-ఉపనయ-ఉపనయనమునందు-సీమంత-సీమంతమునందును-జాత-జాతకర్మమునందును-నామ-నామకరణమునందును-అన్న-అన్నప్రాశనమునందు-పుంసవే-పుంసవనమునందును-చాతుర్వ్రత్యే-వేదవ్రతచతుష్టయంబునందును-అథోపాకర్మం-నూతన శ్రావణోపాకర్మయందును-సోదరాణాం-ఏకోదరులైనపుత్రులను-యుగపత్-ఏకకాలమునందు-త్యజేత్-విడువవలసినదియనగా రెండొరులకొమాఱ్లుగ చౌలోపనయనాదులు జేయునెడల నొక్కొక్కనికిందొక్కొక్కనికొకసారిగా నిద్దరికి ముప్పురకుఁ జేయఁగూడదని తాత్పర్యము॥ ... ... *

వేదారంభః,

శ్లో॥ హస్తాశ్వయుక్శ్రవణపుష్యసమీరమిత్రచిత్రాదితిత్రిపురజేతృజలాసురేషు। శస్తోత్తరామలసమ్యగ్భపౌష్ణభేషు ప్రోక్తం నవశ్రుతిసమాగమనం ద్విజానాం॥ టీ॥ హస్తాశ్వయుక్శ్రవణపుష్యసమీరమిత్రచిత్రాదితిత్రిపురజేతృజలాసురేషు - హస్తాశ్వనీశ్రవణపుష్యస్వాత్యనూరాధాచిత్రాపునర్వసుపూర్వాద్రాత్రిషాఢామూలానక్షత్రములయందును-శస్తోత్తరామలసమ్యగ్భపౌష్ణభేషు-ప్రశస్తంబులైనయుత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రారోహిణీరేవతులయందును-ద్విజానాం - బ్రాహ్మణులకునవశ్రుతిసమాగమనం-నూతనవేదారంభణము-ప్రోక్తం-చెప్పబడినదియనుట॥ . . *

శ్లో॥ రిక్తాష్టమీపంచదశీనిషిద్ధా త్రయోదశీ సప్తమికా చ మధ్యే। విద్యాగమే యాచితమంత్రిణాం స్యుర్వారోంశయం మధ్యమిందుభాన్వోః॥ టీ॥ యాచితమంత్రిణాం - కోరబడిన వేదమంత్రములుగల బ్రాహ్మణులకు - విద్యాగమే-వేదశాస్త్రాదివిద్యారంభమందు-రిక్తాష్టమీ-చతుర్థీనవమీచతుర్దశ్యష్టములున్ను - పంచదశీ పూర్ణిమయును - నిషిద్ధాః - నిషేధింపఁబడినవియనగానధమంబులనుట- త్రయోదశీ - త్రయోదశియును-సప్తమికాచ-సప్తమియును-మధ్యే-మధ్యమంబులు-స్యాతాం- అగుచున్నవి - ఇందుభాన్వోః - చంద్రసూర్యులయొక్క - వారోంశయాం-వారములున్ను - లగ్నములున్ను - మధ్యమం-మధ్యమంబులనుట॥... ... . *

శ్లో॥ వేదారంభే స్వస్వభావావశిష్టా వంధ్యాః ప్రోక్తా యే చరా రాశయశ్చ। శుద్ధే రాశౌ నైధనే చాంద్రవారే కుర్యాద్రాజ్ఞస్సర్వవిద్యాసమాప్తిం॥ టీ॥ వేదారంభే- వేదమారంభించుటయందు - స్వస్వభావావశిష్టాః - స్వస్వభావరాసులకంటె ఇతరంబులైనస్థిరరాసులున్ను - యే చరారాశయశ్చ। చరరాసులేవైనాయవియున్ను - వంధ్యాః-నిష్ఫలంబులని - ప్రోక్తా - చెప్పబడినవి-మఱియు-నైధనే రాశౌ - ఎనిమిదవరాశి-శుద్ధేసతి- గ్రహవర్జితంబగుచుండగా-చాంద్రవారే - ఇందువారమునందు-రాజ్ఞః - క్షత్రియునకు-సర్వవిద్యాసమాప్తిం-సకలవిద్యలయొక్క - పరిసమాప్తిని - కుర్యాత్ -చేయవలయుననుట॥ ... ... *

శ్లో॥జన్మయోగశకునాదివిస్తరే గోచరే చ శుభదే వ్రతోషితః। సాంప్రదాయసమయే శుభాన్వితే పాణిపీడనవిధిర్విధీయతే॥ టీ॥ జన్మయోగశకు

నాడీవిస్తరే- జననకాలలగ్నమునందుండు గ్రహసంపత్తియును - శకునములు మొదలైనవియును - గోచరేచ - గోచారమును - శుభదే-శుభదాయకంబగుచునుండగా - గుణాన్వితే- వర్గణసంపన్నంబైన - సాంప్రదాయసమయే సత్సంప్రదాయయుక్తంబగు సమయంబునందు-నృయోషితోః- స్త్రీపురుషులకు-పాణిపీడనవిధిః - వివాహవిధి-విధీయతే- విధింపఁబడుచున్నది॥

శ్లో॥ అర్కేఽకర్కటకన్యకాఘటధనుర్మ్యకేభృగౌమంత్రిణి స్ఫూర్జజ్యోతిషిశీతరోచిషి బలోపేతే పరత్రే తిథౌ। రోహిణ్యుత్తరరేవతీపితృమఘామైత్రేందుహస్తాసు రేష్వారార్కిగజవాసరైశ్చ రహితేష్వుద్వాహకర్మారభేత్॥టీ॥ అర్కే - సూర్యుడు - కర్కటకన్యకాఘట ధనుర్మ్యకేసతి - కటక కన్యాకుంభ ధనూరాసులయందు లేకపోవుచుండగాను - భృగౌ-శుక్రుడును-మంత్రిణిబృహస్పతియును- స్ఫూర్జజ్యోతిషిసతి - ప్రకాశమానంబైన తేజస్సుగల వాగగుచునుండగానున్ను - శీతరోచిషి-చంద్రుఁడు-బలోపేతేపతి-బలవంతుఁడైయుండగానున్ను - పరిక్తేతిథౌ -రిక్తతిథులుగాక నితరములైన-తిథులయందును- రోహిణ్యుత్తరేవతీపితృమఘామైత్రేందుహస్తాసు రేషు- రోహిణ్యుత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రా రేవతీ - మఘాస్వాత్యనూరాధామృగశీర్షహస్తమూలలయందున- ఆరార్కిగజవాసరైశ్చరహితేషు-అంగారకరవిశనివారాములచేత రహితములైనశుభగ్రహవారములయందును - ఉద్వాహకర్మ - వివాహకర్మము - ఆరభేత్ - ఆరంభింపవలయుననుట॥ ... ...*

శ్లో॥ శ్రేష్ఠాస్త్రౌళియమాంగనాఘటధనుర్గోకర్కికంఠీరవా మధ్యాస్స్యాయుతాస్తదుర్గ్వరహితాస్సర్వే వివాహే హితాః- సౌమ్యైః కేంద్రధనాయపుత్రసహితాః స్త్రీపాపవస్థాయగాః పూజ్యాశ్శుక్రగురూమృతాసను శ్చేదౌశుద్ధ్యేస్తత్సపమః॥టీ॥ వివాహే-వివాహమునందు - తౌళియమాంగనాఘటధనుర్గోకర్కికంఠీరవాః-తులామిథునకన్యాకుంభ ధనుర్వృషభకటకసింహరాసులుశ్రేష్ఠాః- ఉత్తమములు-మధ్యాః - శేషించినరాసులు - మధ్యమములు-సర్వే - సమస్తరాసులును - సౌమ్యగ్రహసహితములును - తదాద్యూనాంశహితాః పాపగ్రహవర్జితములును అయినహితా - అష్టంబులైనవి॥ కేంద్రధనాయపుత్రసహితాః-కేంద్ర కేంద్రములయందును-ధనద్వితీయమునందును- ఆయ ఏకాదశస్థానమునందును-పుత్ర-పంచమస్థానమునందును-స

సహితాః-కూడియున్న - సౌమ్యాః - గురుశుక్రబుధపూర్ణచంద్రులును-త్రిషష్ఠాయగాః-తృతీయషష్ఠలాభస్థానములను బొందిన-పాపాః రవ్యంగారకశనిరాహుకేతువులును-పూజ్యాః-పూజింపదగినవియనగా ఇష్టఫలంబుల నిచ్చుచుండుననుట- శుక్రగురూ-శుక్రబృహస్పతులు-సార్కౌ - సూర్యునితో నస్తమించినపుడు - అశుభదాః-శుభములనిచ్చువారు గారు- అనగా గురుశుక్ర మౌఢ్యము గూడదనుట - సప్తమః-వివాహముహూర్తంబున కేడవస్థానము-శుద్ధః-గ్రహవర్జితంబైనది-భవేత్-కావలయుననగా సప్తమశుద్ధియుండవలయుననుట॥

వివాహప్రశ్నః.

శ్లో॥ శుభే దినే దేవవిదం స్వదేశే తాంబూలపుష్పాక్షతపూర్ణపాణిః- కర్తా చ గత్వా ప్రణిపత్య పృచ్ఛేన్నివేద్య తస్మై వరకన్యయోర్భమ్॥ టీ॥ కర్తా చ-వివాహకర్తయగువాడు - తాంబూలపుష్పాక్షతపూర్ణపాణిః - తాంబూలపుష్పాక్షతలచేత నిండింపబడినహస్తములుగలవాడై శుభే దినే చంద్రతారాబలాన్వితంబైన పంచాంగశుద్ధదినంబునందు- అక్షిజ్ఞమ్ తెలిసినట్టి - దైవవిదం- జ్యోతిషునిగూర్చి - గత్వా - సమీపంబునకుబోయి- ప్రణిపత్య-నమస్కరించి-తస్మై- ఆజ్యోతిషికునికొరకు వరకన్యయోర్భమ్- పెండ్లికొమార్తె- పెండ్లికుమారులయొక్క-జన్మనక్షత్రములను-నివేద్య ఎఱింగించి-పృచ్ఛేత్-ఫలంబడుగవలయుననుట॥ ... ... *

గోత్రవర్జనమ్.

శ్లో॥ స్వగోత్రప్రవరోపేతా హీనాధికకులోద్భవా-కన్యా వయోధికా నేష్టా దుర్లక్షణగుణాన్వితా॥ టీ॥ స్వగోత్రప్రవరోపేతా-వరునియొక్క-గోత్ర ప్రవరలతోగూడినట్టియు హీనాధికకులోద్భవా - ఎక్కువతక్కువకులమునందుబుట్టినదియు దుర్లక్షణగుణాన్వితా - దుష్టలక్షణదుష్టగుణములతో గూడినట్టియు - వయోధికా - వరునికంటె నధికవయస్సుగల-కన్యా - కన్యక-నేష్టా-వివాహంబునకు విహితంబైనదిగాదని తెలియవలయుననుట॥ ... ... *

శ్లో॥ కులం చ శీలం చ వపుర్వయశ్చ విద్యాం చ విత్తం చ సనాథతాం చ-ఏతాన్ గుణాంత్సప్త పరీక్ష్య దేయా కన్యా బుధైః శేషమచింతనీయమ్॥ టీ॥ కులం-వంశమును-శీలం చ- స్వభావసదాచారసంపత్తిని-వపుః- శరీరసౌష్ఠవసౌందర్యమును-వయశ్చ - వయస్సును-విద్యాం చ- వేదశాస్త్రా... లనము-విత్తం చ-భాగ్యమును-సనాథతాం చ-సామర్థ్యమును- ఏతాన్- ఈ

చెప్పిన-సర్వ-ఏవైన-గుణాగుణ-లక్షణములను-పరిత్యజ్య-పరిశీలించి-బుధైః-తెలిసినవారిచేత-కన్యాః-కన్యకల-దేయాః-వరులకొఱకివ్వఁదగినవారలగుదురు-శేషమ్-కులశీలాదిసద్గుణంబులకంటె నితరంబేమియును అచింతనీయమ్-విచారింపదగినది గాదు-అనగాఁ గన్యాదాతయగువాఁడు తనకొమార్తెను వరునకిచ్చి వివాహము సేయు నెడల ముందుగా వరునియొక్క-కులశీలాదులను జక్కగా విచారించుకొనియనంతరమున దుద వివాహము చేయవలయునని యభిప్రాయము

జన్మతారానామతారాకథనము.

శ్లో॥ దంపత్యోర్జన్మతారాభ్యాం నామతారాభ్యామథాపివా స్త్రీజన్మతారాపూర్వాభ్యామ్ప్రాజ్ఞైర్జ్ఞేయశ్శుభాశుభం. టీ॥ ప్రాజ్ఞైః-తెలిసిన జ్యోతిషికులచే-స్త్రీజన్మతారాపూర్వాభ్యాం-కన్యాజన్మనక్షత్రముపూర్వముగఁగలిగిన-దంపత్యోః-కన్యావరులయొక్క-జన్మతారాభ్యామ్-జననకాలనక్షత్రములచేతనైనను-అథాపివా-అటుగాకపోయినను నామతారాభ్యాం నామనక్షత్రములచేతనైనను-శుభాశుభమ్-శుభాశుభఫలములను-బ్రూయాత్-చెప్పవలయుననుట॥ ... .*

శ్లో॥ జన్మధిష్ణ్యభవనోద్భవమ్ఫలం కామినీపురుషయోర్విచింతయేత్-జన్మధిష్ణ్యభవనానభిజ్ఞయా నామతోఖిలమిదంవిచింతయేత్ ॥టీ॥ కామినీపురుషయోః-స్త్రీపురుషులకు జన్మధిష్ణ్యభవనోద్భవమ్-జన్మనక్షత్రజన్మరాసులవలననుత్పన్నంబైన-ఫలమ్-శుభాశుభఫలమును-విచింతయేత్-విచారింపవలయును-జన్మధిష్ణ్యభవనానభిజ్ఞయా-జన్మనక్షత్రజన్మరాసులు దెలియకపోవుటచేత నామతః నామనక్షత్రప్రకారముగా-అఖిలమ్-సమస్తంబైన-ఇదమ్-పూర్వోక్తంబగు శుభాశుభంబగు ఫలంబును-విచింతయేత్ విమర్శింపవలయుననుట॥ ... ...*

శ్లో॥ అజ్ఞాతజన్మనాంనౄణాంనామభమ్పరికల్పయేత్-తేనైవచింతయేత్సర్వంరాశికూటాదిజన్మవత్ ॥టీ॥ అజ్ఞాతజన్మనామ్-తెలియఁబడనిజన్మనక్షత్రముగల-నౄణామ్ మనుష్యులకు నామభమ్-నామనక్షత్రంబును పరికల్పయేత్-కల్పింపవలయు తేనైవ-ఆనామనక్షత్రముచేతనె సర్వమ్-సమస్తమైన రాశికూటాది-రాశిగ్రహకూటాదికమును-జన్మవత్-జన్మనక్షత్రమువలె-చింతయేత్ విచారింపవలయుననుట॥ .. .. *

శ్లో॥ జన్మనాజన్మనక్షత్రనామ్నా నామైవకారయేత్ . ఉభయస్యైవహీ

నంచేత్పుంజన్మ స్త్రీనామతః॥టీ॥జన్మనా-పురుషుని జన్మనక్షత్రముతోడ జన్మ-స్త్రీజన్మనక్షత్రమును-పరీక్షింప - వేయవలయును-నామ్నా - పురుషుని నామనక్షత్రంబుతోడ-నామైవ-స్త్రీనామనక్షత్రము నె-కారయేత్-చేయఁదగును - అనఁగాఁబురుషునకుఁజన్మనక్షత్రముండినతైన స్త్రీకిని జన్మనక్షత్రమునుబట్టియు పురుషునకుఁజన్మనక్షత్రములేక - నామనక్షత్రంబైన స్త్రీకిని నామనక్షత్రముఁబట్టియే విచారింపవలయునని తాత్పర్యము - ఉభయం స్త్రీపురుషులయొక్క-జన్మనామనక్షత్రములు రెండును-బలహీనంచేత్ బలములేనివియైనపక్షమునందు - పుంజన్మ స్త్రీనామతః పురుషునిజన్మనక్షత్రమును స్త్రీనామనక్షత్రమునుఁబట్టి ఫలము విచారింపదగినదియనుట॥ ... ...*

ఏకనక్షత్రవివాహః.

శ్లో॥ రోహిణ్యార్ద్రామఘైంద్రాగ్నితిష్యశ్రవణపౌష్ణభమ్ - అహిర్బుధ్న్యస్తథాష్టావనక్షత్రైక్యేశుభావహాః॥ టీ॥ రోహిణ్యార్ద్రామఘైంద్రాగ్నితిష్యశ్రవణపౌష్ణభమ్ - రోహిణ్యార్ద్రామఘావిశాఖపుష్యశ్రవణ-రేవతులును - తథా - ఆప్రకారముగానే - ఆహిర్బుధ్న్యః - ఉత్తరాభాద్రయును. అష్టౌచ - ఈయెనిమిదినక్షత్రములును-నక్షత్రైక్యే- స్త్రీపురుషులయేకనక్షత్రమునందు శుభావహాః శుభసంపాదకంబులగుచుండునను॥

శ్లో॥ అశ్వినీచయమస్వాతీపూర్వాఫాల్గునమేవచ-మైత్రవారుణమూలాఖ్యాంనక్షత్రైక్యేపిమధ్యమా॥టీ॥ అశ్వినిచ - అశ్వినియును-యమస్వాతీ-పూర్వాఫాల్గునమేవచ - భరణిస్వాత్యాశ్లేషాపూర్వఫల్గునులును - మైత్రవారుణమూలాఖ్యమ్ అనూరాధాశతభిషమూలలును - ఏతే - యీయెనిమిదినక్షత్రములునక్షత్రైక్యేపి స్త్రీపురుషులకు నక్షత్రైక్యమునందు - మధ్యమాః. మధ్యమంబులైనవియనుట॥ . .. .*

శ్లో॥ అజైకపాచ్ఛ్రవిష్ఠాచపునర్వస్వధకృత్తికా-మృగశీర్షంచచిత్రాచసవితోత్తరఫల్గునీ-జ్యేష్ఠాచవిశ్వతోయంచనక్షత్రైక్యేవినశ్యతి - ఏకరాశౌపృథగ్ధిష్ణ్యేచోత్తమస్యాన్నాశీబీడనం॥టీ॥ అజైకపాత్-పూర్వాభాద్రయును-శ్రవిష్ఠాచ-ధనిష్ఠయును పునర్వసుఁవును-అథ-పిమ్మట- కృత్తికా-కృత్తికయును మృగశీర్షంచ-మృగశీర్షయును-చిత్రాచ- చిత్తయును-సవితా- హస్తయును-ఉత్తరఫల్గునీ-ఉత్తరయును-జ్యేష్ఠాచ-జ్యేష్ఠయును - విశ్వతోయం-పూర్వాషాఢోత్తరాషాఢలునునక్షత్రైక్యే - యీనక్షత్రములయొక్క - ఏ

కత్వమునందు-వినశ్యతి-కన్యావరులకు నాశనము సంభవించుచున్నది - ఏక
రాశౌ-ఒక రాశియందును పృథగ్ధిష్ణ్యేచ - భిన్ననక్షత్రములయందును-పా
ణిపీడనమ్-వివాహము-ఉత్తమమ్-ఉత్తమంబైనదియనుట॥ ... . *

శ్లో॥ రాశ్యైక్యేచేద్భిన్నమృక్షంద్వయోస్స్యాన్నక్షత్రైక్యే రాశియుగ్మంతథైవ - నాడీదోషో నోగణానాంచదోషో నక్షత్రైక్యే భిన్నపాదశ్శుభస్స్యాత్ ॥టీ॥ ద్వయోః - దంపతులకు-రాశ్యైక్యే ఏకరాశిత్వమునందు-భిన్నమృక్షమ్-నక్షత్రభేదము-స్యాచ్చేత్ - ఐనను-తథైవ- ఆ ప్రకారమైన నక్షత్రైక్యే - ఏకనక్షత్రమునందు రాశియుగ్మమ్-రాశిభేదము-స్యాచ్చేత్ - ఐనను-నాడీదోషః-నాడీదోషమును-గణానాంచదోషః-గణదోషమును-న- లేదు-నక్షత్రైక్యే - ఏకనక్షత్రంబునందు-భిన్నపాదః-పాదభేదము-శుభః - వివాహమందు శుభకరంబైనది-స్యాత్ -అగునను‌ట॥ ... . *

గ్రంథాంతరే.

శ్లో॥ ఏకర్క్షేచైకపాదేషు వివాహః ప్రాణహానిదః - దంపత్యోరేకనక్షత్రే భిన్నపాదే శుభావహః॥టీ॥ ఏకర్క్షేచ - ఏకనక్షత్రమందు - ఏకపాదేషు - ఒకపాదమందైనను వివాహః ఉద్వాహము - ప్రాణహానిదః- ప్రాణనాశకరంబైనది-దంపత్యోః-వధూవరులకు-ఏకనక్షత్రే - ఒకనక్షత్రమందు-భిన్నపాదేషు పాదభేదమందైన- వివాహః- వివాహము- శుభావహః-శుభమును సంపాదించునదియనుట॥ ... . *

గ్రంథాంతరే.

శ్లో॥వారుణాక్షేమరుద్ద్రవహ్న్యపశ్చపిథుఃపితా - ఏషు స్త్రీపూర్వపత్న్యేపి రాశ్యైక్యేన దోషభాక్॥టీ॥ వారుణాక్షే మరుద్ద్రవహ్న్యపః-శతతారా హస్తాస్వాత్యశ్వనీకృత్తికా - పూర్వాషాఢలను - విధుః- మృగశీర్షమును-పితామఖయును-ఏషు-ఈనక్షత్రములయందు స్త్రీ - చిన్నది-పూర్వపత్న్యేపి- పూర్వపాదమునం బొందియున్నను-రాశ్యైక్యే - ఏకరాశిత్వంబునందు-వివాహః-ఉద్వాహము-నదోషభాక్-దోషాకరంబైనదిగానట॥

శ్లో॥యుగ్మపాదేచధిష్ణ్యేతునరః పూర్వార్ధగోజనః - అపరార్ధోద్భవానారీచైకర్క్షేపి శుభావహా॥టీ॥ వరః-పెండ్లికుమారుండు - ధిష్ణ్యేతు-ఏకనక్షత్రమందైనను యుగ్మపాదేవ - భిన్నపాదమునందును- పూర్వార్ధగోచరడి-పూర్వార్థమును బొందినట్లాయెనా-నారీచ-స్త్రీయును - అపరార్ధో

వాయుని-ఉత్తరార్ధమునుబొందినట్లాయెనా జయః - విజయముగలుగుచు న్నగి-గనుక - ఏవమేపి- స్త్రీపురుషులకుభయులకు నొకనక్షత్రంబైనను- వివాహః-పెండ్లి శుభావహః-శుభకరంబైనదియనుట॥ ... ...*

ఏకతారానక్షత్రమ్.

శ్లో॥ ఏకరాశౌద్విభనక్షత్రే పుంతారా ప్రథమాభవేత్ - అతీవశోభనం ప్రోక్తం స్త్రీతారాచేద్వినాశనం॥ టీ॥ ఏకరాశౌ-ఒకరాశియందు-ద్విభనక్షత్రే-రెండునక్షత్రములయందు పుంతారా-పురుషునినక్షత్రము - ప్రథమా భవేచ్చేత్ మొదటిదయాయెనా- అతీవ మిక్కిలి-శోభనమ్ శుభంబు-ప్రోక్తమ్ చెప్పంబడినది- స్త్రీతారాచేత్ - స్త్రీనక్షత్రము మొదటిదియైనను వినాశనం-అశుభఫలము సంభవించుననుట॥ ... ...*

నామాంశమ్.

శ్లో॥ శుభనాంశైక్యతుద్వాహే దంపత్యోర్నామతారకే - గ్రామసంగ్రామసేనాసు సమాంశశ్శుభనిదః॥ టీ॥ ఉద్వాహే-వివాహమందును-దంపత్యోః-కన్యావరులకు నామతారకే- నామనక్షత్రమందు-అంశైక్యం అంశంబొకటియగుట - శుభం- మంగళకరంబు - గ్రామసంగ్రామసేనాసు- గ్రామ- గ్రామప్రవేశమందును-సంగ్రామయుద్ధమందును- సేనాసు-గాజసేనాకలయందును-సమాంశం-ఏకాంశమును-అశుభకరః-అశుభకరంబైనదానిగా-పెద్దలుచెప్పుచున్నారనుట॥ ... .*

శ్లో॥ విరుద్ధే రాశినక్షత్రే భవేతామపి చేత్తదా - దంపత్యోః ప్రీతయేన్యానాం నామాంత్యైక్యమపేక్షతే॥ టీ॥ దంపత్యోః దంపతులయొక్క - రాశినక్షత్రేపి- రాశినక్షత్రములును- విరుద్ధే విరోధాక్రాంతంబులైనవి- భవేతాం చేత్-అయినట్లాయెనా-తదా-ఆసమయంబున అథ అటుతర్వాత-న్యానామ్ మనుష్యులకు- ప్రీతయే-ప్రియముకొఱకు-నామాంత్యకరమ్- వరునియొక్క నామధేయమును-అపేక్షించవలయుననుట॥ ... ... *

గ్రంథాంతరే.

శ్లో॥ దంపత్యోరేకనక్షత్రే స్వపదైక్యే న్మృతిర్భవేత్ - త్రిపదైక్యే గవోత్పత్తిః శ్చతుష్పాదే శుభావహః॥ టీ॥ దంపత్యోః జాయాపతులకు- ఏకనక్షత్రే ఒకనక్షత్రవిషయమైనపాదైక్యే- స్వపాదైకనక్షత్రమునందు-మృతిః మరణము భవేత్-అగును- త్రిపదైక్యే-త్రిపాదనక్షత్రమునందు-గవోత్పత్తిః-గోయా

పంబైనపలంబులుకలుగును-చతుష్పాదే- నాలుగుపాదములుగల నక్షత్రమందు-
వివాహంకి- వివాహము - తంస్థాపహం-శుభమును సంపాదింగు చుండ నగును
రెండుగవలయునుటు॥

కన్యాయానామాంతర ప్రకరణం

శ్లో॥ పంచత్వక్పితసర్షపాన్వితజలంకుంభస్థితం నూతనంబియా ద్వాశ్వత్థ
దళైర్వివాహసమయేసంప్రోక్షణంకల్పయేత్ - కన్యాయాస్తదనంతరం ద్వ
జవరస్త్రపుత్ర్యాంగనాపూర్వోక్తిమ్పరిహృత్య మంగళకరంనామాం
తరప్రతిష్టాపయేత్ ॥ టీ॥వివాహసమయే-వివాహము శేయునపుడు- ద్విజవరః-
బ్రాహ్మణోత్తముండు- నూతనం- క్రొత్తదియైనట్టిన్ని- కుంభస్థితం- కలశం
బులనున్నట్టి-పంచత్వక్పితసర్షపాన్వితజలం-పంచత్వక్- పంచ్వక్కనామడి పేరే
ఱురావి జువ్వి పువ్వుల యొక - చర్మములతో టిన్ని-సితసర్షప- తెల్లనియావ
గింజలతోటిన్ని -అన్వితం- గూడినజలం - ఉదకము దూర్వాశ్వత్థదళైః-
గరికరావిచిగుళ్ళచేత-కన్యాయాః- కన్యకకు-సంప్రోక్షణం - ప్రోక్షించుట
ను-కల్పయేత్ -కల్పింపవలసినది- తదనంతరం - జలసంప్రోక్షణానంతరంబు
న- పుత్ర్యాంగనా- ఒక బ్రాహ్మణము త్తైబువ- తస్యాశ్చ-ఆకన్యకను - పూ
ర్వోక్తం పూర్వమందుంచినసామమును-పరిహృత్య-ప త్యజించి- మంగళక
రం- శుభకరంబగు - నామాంతరం - మరియొకపేరును -ప్రతిష్టాపయేత్ - పెట్ట
వలయునుటు॥

గండతర్ణజాతవివాహం.

శ్లో॥మూలజాశ్వశురంహంతివ్యాళజాచతగంగనామ్ । జ్యేష్ఠజా భావు
కంహంతిదేవరంతుద్విశాఖజా॥టీ॥ మూలజా-మూలానక్షత్రమందుబుట్టినక
న్యక- శ్వశురం నామను-హంతి - కొట్టుచున్నది- వ్యాళజా - ఆశ్లేషానక్షత్ర
మందుజనించినపహ చు-తగంగతాం- అత్తమున్ను - జ్యేష్ఠజా-జ్యేష్ఠానక్షత్ర
మందుదయించిన న్యక భావుకం - భావనున్ను-ద్విశైవజా - విశాఖా నక్షత్ర
మందుబుట్టినస్త్రీ దేవరం - మరిదినిన్ని-హంతి - కొట్టుచున్నదియనుట॥

శ్లో॥మూలాశ్లేషావిశాఖామూహేంద్ర చోద్భవాః పుమాః । నదోషకృ
ద్వివాహేచస్త్రియశ్చేతేషునద్ధతాః॥టీ॥మూలాశ్లేషావిశాఖాను- మూలా
శ్లేషవిశాఖలయందున్ను మాహేంద్రేచ-జ్యేష్ఠానక్షత్రమందును - ఉద్భ
వాః- సుట్టిన- పుమాః-పురుషులందు-వివాహే-వివాహమందు-నదోషకృత్-

దోషమును- జేయునాఁడు గాదు- ఏతేషు- ఈచెప్పినతృతీయములయందు బుట్టిన- స్త్రియశ్చ- స్త్రీలైతే- వర్జితాః- వివాహమందు విడువఁబడుచుండును తెలియవలయుననుట॥ .. . . *

గ్రంథాంతరే.

శ్లో॥ తులాయుక్తేద్విదైవత్యే జాతా నారీ న దోషభాక్। కార్తీయుక్తే వైశ్చికే జాతా హంతి తస్త్రైనచ॥ టీ॥ తులాయుక్తే- తులారాశియుక్తంబగు- ద్విదైవత్యే- విశాఖానక్షత్రమందు- జాతా- జనించిన నారీ- కన్యక- న దోషభాక్ దోషముఁ బొందునది గాదు- తథైవచ- ఆప్రకారమే- కార్తీయుక్తే- వృశ్చికరాశిసహితంబైన- ద్విదైవత్యే- విశాఖయందు- జాతా- పుట్టినకన్నియ- దోషం- మరిదిని- హంతి- చంపుచున్నదియనుట॥ . . ... *

ద్వాదశకూటాః.

శ్లో॥ దినం గణంచ మాహేంద్రం స్త్రీదీర్ఘం యోనిరేవచ। రాశీరాశ్యధిపోవశ్యో రజ్జుర్వేధాస్తథాదశ। పునశ్చవర్ణకూటంచ నాడీకూటం ప్రశస్యతే ఏతే ద్వాదశకేటాఖ్యాః కూటిభేదాః ప్రకీర్తితాః॥ టీ॥ దినం- దినంబను కూటంబును- గణంచ- గణంబను కూటంబును- మాహేంద్రం- మాహేంద్రంబను కూటంబును- స్త్రీదీర్ఘం- కన్యాదూరంబను కూటంబును- యోనిరేవ- యోనియను కూటంబును- రాశిః- రాశియను కూటంబును- రాశ్యధిపః- రాశ్యధిపంబను కూటంబును- వశ్యః- వశ్యంబను కూటంబును- రజ్జుః- రజ్జువనెడు కూటంబును- వేధా- వేధయను కూటంబును- తథా- ఆప్రకారంబు- దశ- పదికూటములున్ను- పునశ్చ- మరియు- వర్ణకూటంచ- వర్ణంబను కూటంబును- నాడీకూటం- నాడీకూటంబును- ప్రశస్యతే- వేఱువేఱుగా ప్రశంసింపఁబడుచున్నది- ఏతే- ఈచెప్పినవి- ద్వాదశకూటాః- పండ్రెండు పొంతనంబులు- స్యుః- అగుచున్నవి- కూటభేదాః- మరికొన్ని పొంతనభేదములున్ను- ప్రకీర్తితాః- గ్రంథాంతరములందు చెప్పఁబడియున్నవియనుట॥ ... . *

శ్లో॥ రాశికూటాదికం సర్వం స్త్రీముఖాదారభ్య చింతయేత్। పుంభాత్తారావిశుద్ధిస్స్యాన్నాడీం రజ్జుం సదప్రభాత్॥ టీ॥ స్త్రీముఖాదారభ్య- స్త్రీనక్షత్రము మొదలుకొని- పుంభాత్- పురుషనక్షత్రపర్యంతమును- సర్వం- సమస్తంబైన- రాశికూటాదికం- రాశికూటంబు మొదలగు పొంతనములను- చింతయేత్- విచారింపవలసినది- నాడీ- నాడీయనుపొంతనమున్ను- రజ్జుంచ- రజ్జువనెడు

సాంతవమున్న - దస్రభాత్ - అశ్వనీనక్షత్రమువల్లనుండి - తారావిశుద్ధిః - నక్షత్రశోధనముగలది - స్యాత్ - అగుననుట॥ .. . ... *

శ్లో॥ గ్రహమైత్రం రాశికూటం తారానాడీవిశేషతః। సర్వేషామేవ వర్ణానామవశ్యం గణకూటకమ్ ॥ టీ॥ సర్వేషామేవవర్ణానాం - సకలవర్ణములవారి కిన్ని - గ్రహమైత్రం - గ్రహమైత్రియును - రాశికూటం - రాశిసాంతవమున్ను తారా - తారాబలమున్ను - నాడీ - నాడీసాంతనమున్ను - గణకూటకం - గణకూటకమున్ను - విశేషతః - విశేషంబుగా - అవశ్యం - అవశ్యకంబుగా విచారింపవలయుననుట॥ .. . . *

శ్లో॥ గ్రహమైత్రం ద్విజాతీనాం తు క్షత్రియాణాం గణస్తథా। కన్యాదూరం తు వైశ్యానాం శూద్రాణాం యోనిరేవ చ॥ టీ॥ ద్విజాతీనాం - బ్రాహ్మణులకు గ్రహమైత్రం - గ్రహమైత్రియును - తథా - ఆప్రకారము - క్షత్రియాణాం క్షత్రియులకు - గణః - గణకూటమును - వైశ్యానాంతు - మూడవకులమువారికైతే - కన్యాదూరం - స్త్రీదీర్ఘమును - శూద్రాణాం - నాల్గవజాతివారికి - యోనిరేవ చ - యోనియును - సాంతనమున్ను - అవశ్యం - ముఖ్యంబుగా జూడందగినదియనుట॥ ... ... *

దినకూటమ్.

శ్లో॥ కన్యాయావరఋక్షాంతం గణయేన్నవసంఖ్యయా। సమాంత్యే తారకం శ్రేష్ఠం దినకూటం ప్రశస్యతే ॥ టీ॥ కన్యాయావరఋక్షాంతం - స్త్రీనక్షత్రము మొదలుకొని పురుషునక్షత్రపర్యంతమున్ను - నవసంఖ్యయా - తొమ్మిదింటిచేత గణయేత్ - ఎంచవలసినది - ఆప్రకారంబెంచగా దినకూటం - దినసాంతనము - సమాంత్యే తారకం - సమంబైన అంత్యంబైనవరనక్షత్రముగలిగినట్లాయెనా - అనగా - స్త్రీతారకుపురుషతార రెండునాలుగాఱు తొమ్మిదాయెనా శ్రేష్ఠం - ఉత్తమంబని - ప్రశస్యతే - ప్రశంసింపబడుచున్నదియనుట॥ *

గణకూటమ్.

శ్లో॥ పునర్వసుద్వయం స్వాతీకరశ్రవణతారకే। పౌష్ణమైత్రేందునప్రాఖ్యాస్తారా దేవగణాస్స్మృతాః॥ టీ॥ పునర్వసుద్వయం - పునర్వసుపుష్యములున్ను - స్వాతీ - స్వాతీనక్షత్రమును - కరశ్రవణతారకే - హస్తశ్రవణనక్షత్రములున్ను - పౌష్ణమైత్రేందునప్రాఖ్యాః - రేవత్యనూరాధామృగశీర్షాశ్వినులనెడుపేరుగల తారాః - నక్షత్రములున్ను - దేవగణాః - దేవతాగణంబులని - స్మృతాః - స్మరింపబడుచున్నవనుట॥ .... *

శ్లో॥ రోహిణీ త్రీణిపూర్వాణి భరణీ రౌద్రమేవచ। త్రీణ్యుత్తరాణ్యపి జ్ఞేయా మానుషాః పరికీర్తితాః॥ టీ॥ రోహిణీ- రోహిణీయును- త్రీణిపూర్వాణి- పుబ్బపూర్వాషాఢా పూర్వాభాద్రలును- భరణీ- భరణియును- రౌద్రమేవచ - ఆర్ద్రానక్షత్రమును- త్రీణ్యుత్తరాణ్యపి ఉత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రలును- మానుషాః- మానవగణంబులని- పరికీర్తితాః - చెప్పబడినవియై - విజ్ఞేయాః- తెలుసుకొనతగినవియనుట॥ .. ... *

శ్లో॥ అగ్నిసార్పమఖాచిత్రాస్వాశైవేంద్రాశ్చమూలభం। శ్రవిష్ఠావారుణంచైవ రాక్షసాఖ్యాగణాస్మృతాః॥ టీ॥ అగ్నిసార్పమఖాచిత్రాస్వాశైవేంద్రాశ్చ - కృత్తికాశ్లేషామఖాచిత్రావిశాఖాజ్యేష్ఠానక్షత్రములును - మూలభం- మూలయును- శ్రవిష్ఠా - వారుణంచైవ- ధనిష్ఠాశతభిషములును- రాక్షసాఖ్యాః- రాక్షసంబులనెడు పేరుగల- గణాః- గణంబులని స్మృతాః- స్మరింపబడినవియనుట॥ ... ... *

శ్లో॥ స్వగణంచోత్తమంవిద్యాన్మధ్యమందైవమానుషమ్। అధమంరాక్షసందైవం మృత్యుర్మానవరాక్షసం। స్త్రీరాక్షసంనకర్తవ్యం కర్తవ్యంనరరాక్షసమ్॥ టీ॥ స్వగణంచ - స్త్రీపురుషనక్షత్రంబులు రెండు నొకగణమందైనట్టైతే- ఉత్తమం- శ్రేష్ఠంబైనదానినిగా- విద్యాత్ - యెరుంగవలయును - దైవమానుషం- స్త్రీపురుషనక్షత్రంబులలో నొకనక్షత్రంబు దైవగణమును - ఒకనక్షత్రం మానవగణమునైనట్లైతే మధ్యమం- మధ్యంబైనదానినిగానున్ను - రాక్షసం - రాక్షసగణమును - దైవం- దేవగణమును - అధమం- నికృష్టంబైనదానినిగానున్ను - విద్యాత్ - తెలియవలసినది- యిదియునుంగాక - మానుషరాక్షసం- మానవరాక్షసగణంబులైనను- మృత్యుః- మరణము సంభవించుననియు - స్త్రీరాక్షసం- స్త్రీనక్షత్రము రాక్షసగణంబైనను- నకర్తవ్యం- చేయదగినది గాదనియును- నరరాక్షసం- పురుషనక్షత్రము రాక్షసగణంబైనను కర్తవ్యం- చేయదగినదియనియును- విద్యాత్ - ఎరుంగవలయుననుట॥ *

మాహేంద్రకూటమ్.

శ్లో॥ వధ్వాదీనాంచతుస్సప్తదశమంచత్రయోదశం। షోడశైకోనవింశంచద్వావింశం పంచవింశతిః। ఏతేమాహేంద్రయోగాస్స్యుర్వివాహే ప్రశస్యతే॥ టీ॥ వధ్వాదీనా- స్త్రీనక్షత్రము మొదలుగాగల నక్షత్రంబులలో పది- చతుః- నాలుగవనక్షత్రమున్ను - సప్త- యేడవనక్షత్రము - దశమం- ప

ద్వియవనక్షత్రమున్ను - త్రయోదశ - పదమూడవనక్షత్రమున్ను - షోడశం -
పదియారగవనక్షత్రమున్ను - యేకోనవింశంచ పందొమ్మిదవనక్షత్రమున్ను
ద్వావింశం ఇరువదిరెండవనక్షత్రమున్ను - పంచవింశః - ఇరువదియైదవ
వనక్షత్రమున్ను - యేతే - ఈనక్షత్రములు - మాహేంద్రయోగః - మాహేం
ద్రకూటముయొక్క - సంబంధముగలవి - స్మృతాః అనబడున్నవి - అయం - ఈ
మాహేంద్రయోగము - వివాహేషు - ఉద్వాహములయందు - ప్రశస్యతే -
ప్రశంసింపబడుచున్నది - యనంగా స్త్రీనక్షత్రంబునకు బురుషనక్షత్రంబు
నాలుగు - యేడు - పది పదమూడు - పదునాలుగు - పదహారు - పందొమ్మిది - ఇరువదిరెండు -
ఇరువదియైదవ నక్షత్రంబులలో నొక నక్షత్రంబుగా నుండవలయునని
తాత్పర్యము॥ ... ...*

స్త్రీదీర్ఘమ్.

శ్లో॥ స్త్రీధిష్ణ్యాదాద్యనవకే స్త్రీదూరమతినిందితమ్ - ద్వితీయేమధ్యమ
మోక్తం తృతీయనవకే శుభమ్ - చతుర్దశతారోపరి స్త్రీబాహుళ్యం వి
శాంశుభమ్॥ టీ॥ స్త్రీధిష్ణ్యాత్తు - స్త్రీనక్షత్రము మొదలుకొని తొమ్మిదింటి
గణన చేయవలసినది - ఆద్యనవకే మొదటినవకంబులో బురుషనక్షత్రం
బుండిన స్త్రీదూరం - స్త్రీదీర్ఘంబు - అతినిందితం - మిక్కిలి నిందింపబడినది - ద్వి
తీయే రెండవనవకంబునందు - మధ్యమం మధ్యంబని - ప్రోక్తం - చెప్పబడిన
ది - తృతీయనవకే మూడవనవకంబునందు - శుభకరంబైనది ఐనను చతు
ర్దశతారోపరి - స్త్రీనక్షత్రంబునకు బురుషనక్షత్రంబు పదునాలుగు నక్షత్రం
బులకుమీదనుండినపక్షమందు - స్త్రీబాహుళ్యం - స్త్రీదీర్ఘంబు సొంతనము -
విశాం - వైశ్యులకు - శుభం - మంచిదియనుట॥ .. .. *

స్త్రీదీర్ఘకూటాపవాదః.

శ్లో॥ స్త్రీదీర్ఘం యది నోద్వాహే స్త్రీనాశో భవతి ధ్రువమ్ - సదోషా
నాస్తి యద్యస్తి రాశిశ్చేద్గ్రహమైత్రం॥ టీ॥ ఉద్వాహే - వివాహమునం -
స్త్రీదీర్ఘం స్త్రీదీర్ఘంబు సొంతనము - నోయది - లేకపోయినట్లాయెనా - స్త్రీ
నాశః - కన్యానాశనము - భవతి - అగుచున్నది - ధ్రువం - నిశ్చయము - రాశిశ్చే -
రాశిసొంతనమును - గ్రహమైత్రం - గ్రహమైత్రమును - అస్తియది ఉండిన
సదోషః - స్త్రీనాశనంబనెడు దోషము - నాస్తి - లేదని తెలియవలయుననుట॥

యోనికూటము.

శ్లో॥ అశ్విన్యంబుభయోరశ్వో భరణీరేవతోర్గజః ప్రత్యక్షాపుష్యయోశ్ఛాగో

రోహిణీమృగౌ భుజంగమౌ- మూలార్ద్రేశునః శ్వానౌ మఖాపూర్వాచ మూషకౌ-పాపార్జాదిత్యే చ మార్జారౌ స్వాతీహస్తచ మాహిషౌ- విశాఖాచిత్రభే వ్యాఘ్రౌ మృగౌ జ్యేష్ఠానురాధకౌ - ఉత్తరోత్తరభాద్రాసు గావౌ చ పరికీర్తితౌ-అభిజిచ్చోత్తరాషాఢా నకులౌ పరికీర్తితౌ-పూర్వాభాద్రా వసూ సింహా పూర్వాషాఢా హరిః కపీ॥టీ॥ అశ్వినీ, అశ్వనియును-శతతారం- శతభిషమును- ఈరెండునక్షత్రంబులు - అశ్వములు - భరణీరేవతులు గజౌ- ఏనుగులు కృత్తికాపుష్యౌ కృత్తికాపుష్యములు- ఛాగౌ- మేకలు - రోహిణీం మృగౌ-రోహిణీమృగశీర్షలు- భుజంగమౌ- పాములు-తథా - అప్రకారము- మూలార్ద్రేణు - మూలార్ద్రానక్షత్రములైన శ్వానౌ- కుక్కలు మఖా పూర్వాచ-మఖపుబ్బలు-మూషకౌ-ఎలుకలు-పాపార్జాదిత్యేచ- ఆశ్లేషాపునర్వసులు-మార్జారౌ-పిల్లులు-స్వాతీహస్తాచ స్వాతిహస్తలు- మాహిషౌ-దున్నలు-విశాఖాచిత్రభే-విశాఖాచిత్రానక్షత్రములు- వ్యాఘ్రౌ - పెద్దపులులు-జ్యేష్ఠానురాధకౌ మృగౌ లేళ్లు-ఉత్తరోత్తర భాద్రాచ - ఉత్తరోత్తరాభాద్రలు-గావౌచ-గోవులని-పరికీర్తితౌ చెప్పబడినవి - అభిజిచ్చోత్తరాషాఢా-ఉత్తరాషాఢాభిజిత్తులు- నకులౌ ముంగిసలని పరికీర్తితౌ-చెప్పబడినవి- పూర్వాభాద్రావసూ - పూర్వాభాద్రధనిష్ఠలు-సింహౌ - సింహములు- పూర్వాషాఢా హరిః- పూర్వాషాఢా శ్రవణనక్షత్రంబులు-కపీ కోతులనుట॥

శ్లో॥ పుంస్త్రీపూర్వాపరౌ జ్ఞేయౌ ధిష్ణ్యానాం యోనిభేదతః - ఏకయోనిషు సంపత్తిర్దంపత్యోస్సంగమే తథా- భిన్నయోనిషు మధ్యం స్యాదరిభావం న కల్పయేత్ - స్త్రీణాం స్త్రీభిశ్చ సంయోగే వాహామధ్య మోహతః-పుంసాం పుంభిశ్చ సంయోగన్న దాశత్రుత్వమాప్నుయాత్ ॥టీ॥ ధిష్ణ్యానాం నక్షత్రముల యొక్క-యోనిభేదతః-యోనికూటభేదమువల్ల - పుంస్త్రీపూర్వాపరౌ-పురుషనక్షత్రము పూర్వాంశను - స్త్రీనక్షత్రము పరము నుందుమిగిలి యోనికూటనము - జ్ఞేయౌ- తెలియదగినవి-తథా-ఆప్రకారము-సంగమే-వివాహవిషయమై-దంపత్యోః-జాయాపతులకు-యొకయోనిషు-యేకయోనికూటములయందు-సంపత్తిః- సంపదలుగలుగుచున్నవి-భిన్నయోనిషు-భిన్నయోనికూటములయందు-మధ్యం మధ్యముఫలంబు-స్యాత్ - అగును- అరిభావం శత్రుత్వముగల యోనికూటనము - నకల్పయేత్ - కల్పింపగూడదు- స్త్రీణాం స్త్రీత్రరలకు- స్త్రీభిశ్చ - స్త్రీత్రాలతోడ-సంయోగే- సంబంధము తి

గీ॥ షష్టమంగ - వివాహః-వివాహము - మధ్యమః-మధ్యమంబై-మతః-సమ్మ
తంబైనది-పుంసాం పురుషతారలకు-పుంభిశ్చ-పురుషతారలతోడ-సంయో
గః-సంబంధము-సదా- ఎప్పుడును-శత్రుత్వం- సంపత్తునైత్యమును - ఆ
పుష్ణియాత్ -పొందింపుచున్నదియనుట॥ ... ... *

శ్లో॥ గోవ్యాఘ్రంగజసింహమశ్వమహిషంశ్వైణంచబభ్రూరగం వై
రంవానరమేషకంచసుమహత్తత్స్వర్భిడాలోన్దురం - లోకానాం వ్యవహార
తోన్యదపిచజ్ఞాత్వాప్రయత్నాదిదం దంపత్యోర్నృపభృత్యయోరపివిరావ
ర్జ్యంశుభంస్యాదితి॥టీ॥గోవ్యాఘ్రములకును-గజసింహములకును- కపిమే
షములకును- మార్జాలమూషకములకును లోకవ్యవహారంబువల్లశత్రు
త్వంబులెఱింగివివాహంబునం కన్యావరులకుతత్రంబుం భృత్యతత్రయోనికూ
టములో జనిగినవానిబరిత్యజింపవలయునుట॥ ... ... *

రాశికూటమ్.

శ్లో॥ ద్విద్వాదశకేమృత్యుర్దాయుర్ద్వాదశకేద్విక్కే। తృతీయైకాదశే
దుఃఖంసుఖమేకాదశత్రికే-చతుర్దశకేనిస్వంధనం శచతుర్థకే అశుభం
పంచనవమేశుభంశునవపంచకే-షష్టాష్టకేపుత్రనాశఃపుత్రలాభోష్టషష్టకే
సమసప్తేశుమాంగల్యంకంపత్యోః ప్రీతివర్ధనమ్॥టీ॥ ద్విక్కే- స్త్రీరాశికిబురు
షరాశిరెండవదియైనపక్షమందును-ద్వాదశకే- పురుషరాశికిపండ్రెండవది
యైనపక్షమునం మృత్యుః- మరణముకలుగును-ద్వాదశకే-స్త్రీరాశికిబు
రుషరాశిపండ్రెండవదియును-ద్విక్కే-రెండవదియునాద్విక్కేపురుషరాశికిస్త్రీ
రాశిరెండవదియైనపక్షమందు - ఆయుః-దీర్ఘాయువుగలుగును - ఇత్తె
ఱంగుననె-మిగిలినశ్లోకంబులంతటనర్థవిచారంబు సేయవలయునుట॥

తథపవాదః.

శ్లో॥ ఒజౌలయస్త్రీనోయత్రమిత్రంషష్టాష్టమంవదేత్ యుగ్మేద్విద్వా
దశంచైవదంపత్యోశ్శుభసంభవేత్॥టీ॥యత్ర - ఎచ్చట-స్త్రియః-కన్యకకు
ఒజాలయః-ఒజరాశియగుచున్నదో-తత్ర - అచ్చటనాస్త్రీయొక్క - ఒజ
రాశికి-షష్టాష్టమమ్-ఆఱవది-ఎనిమిదవదియైనపురుషరాశిమిత్రమ్ - ఇష్ట
మైనదానినిగావచేసు-చెప్పవలయును-యుగ్మే రాశియందు- ద్విద్వాదశమ్
రెండవదిపండ్రెండవదియైనపురుషరాశి- దంపత్యోః- జాయాపతులకు శు
భదమ్-శుభప్రదంబైనది-భవేత్ -అగుచున్నది॥ ... . *

తదపవాదః.

శ్లో॥ ద్విర్ద్వాదశే వా నవపంచమే వా షష్ఠాష్టకే వా తులకన్యకాయాః । ఏకాధిపత్యే ప్యథ మిత్రభావే శుభా గ్రహాణాం గణమాతనోతి ॥ టీ॥ ద్విర్ద్వాదశే వా - రెండవ - పండ్రెండవదియగు రాసులయందైనను - నవపంచమే వా - తొమ్మిది యైదవ రాసులయందైనను - షష్ఠాష్టకే - ఆఱవ యెనిమిదవ రాసులయందైనను - ఏకాధిపత్యేతు - ఏకగ్రహాధిపత్యము గలుగుచుండగా నైనను - ఉభయోః - ఇరారాశులయాధిపతులకు - మిత్రత్వే - మైత్రి గలుగుచుండగా నైనను - తులకన్యకాయాః - రాతుసగణముతోఁ జేరినకన్యకనైనను - గ్రహాః - వివాహము - మంగళం - శుభము - ఆతనోతి - విస్తరింపజేయుచున్నా రనుట॥ . .. . *

శ్లో॥ తృతీయైకాదశే యత్ర చతుర్దశమే శుభే । ఉభయోస్సప్తమ స్తత్ర గ్రహమైత్రం న శోధయేత్ ॥టీ॥ యత్ర - ఎచ్చటనైనను తృతీయైకాదశౌ - దంపతులకు పరస్పరము మూడవ పదునొకొండవ రాసులగుచున్నవో - చతుర్దశమౌ వా - నాలుగవ పదియవ రాసులగుచున్నవో - ఉభయోః - దంపతులకు సప్తమః - సమసప్తకంబగుచున్నదో - తత్ర - అచ్చటచ్చట - గ్రహమైత్రం - గ్రహమైత్రమును పొంతనము - న శోధయేత్ - శోధింపవలసిననిమిత్తము లేదనుట

వర్ణకూటః.

శ్లో॥ ఝషాళికర్కటా విప్రాః క్షత్రాస్సింహధనుస్తులాః । మేషయుగ్మఘటా వైశ్యాః శూద్రా వృషభమృగాంగనాః ॥టీ॥ ఝషాళికర్కటాః - మీనవృశ్చికకటకములు - విప్రాః - బ్రాహ్మణరాసులు - సింహధనుస్తులాః - సింహధనుస్తులలు - క్షత్రాః - క్షత్రియరాసులు - మేషయుగ్మఘటాః - మేషమిధునకుంభములు - వైశ్యాః - వైశ్యరాసులు - వృషభమృగాంగనాః - వృషభమకరకన్యలు - శూద్రాః - శూద్రరాసులని యెఱుంగవలయుననుట॥ . .. *

శ్లో॥ వర్ణశ్రేష్ఠాపవర్ణ హీనవివాహం నైవ కారయేత్ । యది కుర్యాత్తు మోహేన సద్యో భర్తా వినశ్యతి ॥టీ॥ వర్ణశ్రేష్ఠాపవర్ణహీనవివాహం - ఎక్కువజాతి రాశియందుఁ బుట్టిన స్త్రీకిని - తక్కువజాతి రాశియందుఁ బుట్టిన - పురుషునకును వివాహము - నైవకారయేత్ - చేయగూడదు - మోహేన - అజ్ఞానముచేత - కుర్యాద్యది - చేసినట్లైతే - సద్యః - తత్క్షణంబున - భర్తా - పెనిమిటి - వినశ్యతి - నశించుచున్నాడనుట॥ . ... *

వశ్యకూటః.

శ్లో॥ సింహాళీకర్కివణిజౌకన్యావృశ్చికకౌ గ్రుమ్కకౌ । తులామీనయు హాన క్రకన్యేకర్కటకస్తిమిః । మేషకుంభావజోనక్ర శ్మేషాదేర్వశ్యరాశయః॥టీ॥ సింహాళీ- మేషరాశికిసింహవృశ్చికములున్ను - కర్కివణిజౌ - వృషభరాశికి కటక తులలున్ను కన్యమిథునరాశికికన్యయును - వృశ్చికకౌ గ్రుమ్కకౌకటకరాశికివృశ్చికధనుస్సులున్ను - తులా - సింహమునకు - తులయును - మీనయుహా- కన్యకుమీనమిథునములున్ను - నక్రకన్యే - తులకునుకరకన్యారాసులున్ను - కర్కటకః- వృశ్చికమునకుగటక రాశియును తిమిః -ధనుస్సనకుమీనమున్ను - మేషకుంభౌ - మకరమునకు మేషకుంభములున్ను - అజః కుంభమునకు మేషమున్ను - నక్రః - మీనమునకు మకరమున్ను - వశ్యంబులు- అనగా స్వాధీనంబులు-ఏవం- ఈ ప్రకారముగా- మేషాదేః- మేషము మొదలగు ద్వాదశ రాసులకును-వశ్యరాసులని తెలియవలయునను॥ .... *

శ్లో॥ వశ్యయోగాచ్ఛుభంప్రోక్తంస్త్రీరాశేః పురుషస్య చ।కన్యకావరయోర్నిత్యంశోధయేన్నృపభృత్యయోః॥టీ॥ స్త్రీరాశేః- స్త్రీరాశికిని- పురుషస్య-పురుషరాశికిని-వశ్యయోగాత్ - వశ్యయోగముగలుగుటవల- శుభం- శుభము- ప్రోక్తం - చెప్పబడియున్నది- యీచెప్పినవశ్యయోగమును-కన్యకా వరయోః- కన్యావరులయందును-నృపభృత్యయోః-రాజభృత్యులయందును-నిత్యం-నిత్యముగా- శోధయేత్ - శోధింపదగినదయనగా- వివాహమందు స్త్రీపురుషరాసులకు - వశ్యయోగంబును పొంతనమును విచారింపవలయునను॥ .... *

గ్రహమైత్రమ్.

శ్లో॥ శత్రూ మందసితౌసమశ్చశిసుతో మిత్రాణిశేషారవేస్తీక్ష్ణాంశుహిమరశ్మిజశ్చసుహృదౌశేషాస్సమాశ్శీతగోః । జీవేందూష్ణకరాఃకుజస్యసుహృదో జ్ఞోరిస్సితార్కి- సమామిత్రేసూర్యసితౌబుధస్యహిమగుశ్శత్రుస్సమాశ్చపరేసూతేస్సౌమ్యసితావరీరవిసుతోమధ్యః పరేత్వన్యథా । సౌమ్యార్కీ-సుహృదౌసమా కుజగురూశుక్రస్య శేషావరీశుక్రజ్ఞౌసుహృదౌసమస్సురగురుస్సౌరస్యచాన్యేరయః। యే ప్రోక్తాస్సుహృదస్త్రికోణభవనాత్తేమీమయాకీర్తితాః॥టీ॥ రవేః- సూర్యునికి - మందసితౌ - శనిశుక్రులు- శత్రూ శత్రువులు-శశిసుతః-బుధుడు- సమః- సముడు- శేషాః- మిగిలినచంద్రాంగార

కగురులు- మిత్రాణి మిత్రులని- సంజ్ఞాప్రకరణంబునందు జెప్పబడినశత్రు మిత్రసమభావముల నెఱుంగదగినది తెలిసికొనజూడవలయుననుట॥ . . . .. *

శ్లో॥ ఉత్తమోమిత్రవర్గస్స్యాత్సమమిత్రస్తుమధ్యమః కనిష్ఠస్సమవర్గస్తు వైరివర్గస్తుమారకః॥ టీ॥ మిత్రవర్గః వివాహంబునందు వధూవరులకుమిత్రగ్రహావర్గంబు- ఉత్తమః శ్రేష్ఠంబు-స్యాత్ - అగును-సమమిత్రస్తుసమమిత్రంబైనగ్రహావర్గంబైతే మధ్యమః-మధ్యమంబైనది-సమవర్గస్తు - సమగ్రహావర్గంబైతే-కనిష్ఠః-నికృష్ఠంబైనది-వైరివర్గస్తు-శత్రుగ్రహావర్గంబైతేమారకః-మృత్యుకరంబనుట॥ .. . . *

శ్లో॥ కలహశ్శత్రుమిత్రత్వే వియోగస్సమశత్రుకే। అంశనాయకయోః ప్రీతౌ పుత్తమస్పాణిపీడనం॥ టీ॥ శత్రుమిత్రత్వే - శత్రుమిత్రగ్రహావర్గంబునందు-కలహః-దంపతులకుకలతసంభవించును- సమశత్రుకే-సమశత్రుగ్రహావర్గంబునందు వియోగః-జాయాపతులకువియోగముసంభవించును-అంశనాయకయోః ప్రీతౌ-స్త్రీపురుషులయొక్క-రాశ్యాధిపతులకుబరస్పరము మిత్రత్వము లేకపోయినప్పటికిని-తద్రాశ్యంశాధిపతులకైనను మిత్రత్వంబుగలిగినపక్షమునందు-పాణిపీడనం-వివాహము పుత్తమం-శ్రేష్ఠంబైనదియనుట॥

రజ్జుకూటమి,

శ్లో॥ విధుబింబత్రయంచైవతిర్యగ్రేఖాచతుష్టయం। అశ్విన్యాదీనిధిష్ణ్యాని వామపార్శ్వాదివిన్యసేత్॥ టీ॥ విధుబింబత్రయంచైవ-చంద్రబింబాకారంబుగామూడు రేఖలను నిడువుగానున్న- తిర్యగ్రేఖాచతుష్టయం-నాలుగురేఖలనడ్డముగానున్న - లిఖిత్వా- లిఖించి- అందలి- అశ్విన్యాదీనిధిష్ణ్యాని- అశ్విని మొదలగు నక్షత్రములను- వామపార్శ్వాది-చక్రంబునకెడమపార్శ్వంబు మొదలుకొని విన్యసేతు- న్యసింపవలయుననుట॥ ... . *

శ్లో॥ శిరఃకంఠోదరకటీపాదరేఖాదిభేదతః - ఏకరేఖాభవేన్నాశో భిన్నరేఖాశుభావహః॥ టీ॥ శిరఃకంఠోదరకటీపాదరేఖాదిభేదతః- శిరః- శిరోరేఖయనియుకంఠ-కంఠరేఖయనియు - ఉదర - ఉదరరేఖయనియు-కటి-కటిరేఖయనియు-పాదరేఖా-పాదరేఖయనియు-అదిభేదతః ఇట్టి రేఖాభేదమువల్ల నక్షత్రంబులను వ్రాయవలయును- ఏకరేఖా-వధూవరులిద్దరినక్షత్రంబులుగలది యొకరేఖయైనట్లాయెనా- నాశః- నాశనము- భవేత్ - అగును-భిన్నరేఖాశ్శుభావహః నక్షత్రంబులలోపల యొకనక్షత్రంబుగలది యొకరేఖయు

నొక నక్షత్రంబుగలిగి మఱియొక రేఖయునైనను - వివాహాః - ఉద్వాహము - శుభావహాః - శుభసంపాదకంబైనదియనుట॥ ... . *

శ్లో॥ అశ్విపార్శ్వముఖా జ్యేష్ఠామూలాంత్యం పాదరజ్జవః। యామ్యార్యభాగ్యమైత్రాప్యమహిర్బుధ్న్యాః కటీరితాః॥ అగ్న్యాదిత్యార్యమాపూర్వవిశ్వప్రోష్ఠపదోదరే। బ్రహ్మరుద్రకరస్వాతిశ్రవణం వారుణం తథా॥ కంఠరజ్జుర్విజానీయాద్వసుచిత్రేందుమస్తకే॥ టీ॥ అశ్విపార్శ్వముఖా జ్యేష్ఠా మూలాంత్యం అశ్విన్యాశ్లేషామఖా జ్యేష్ఠామూలా రేవతులారునక్షత్రములు - పాదరజ్జవః - పాదరజ్జువులనియు - యమార్యభాగ్యమైత్రాప్యం - భరణీపుష్యపుబ్బనూరాధాపూర్వాషాఢలు - అహిర్బుధ్న్యః - ఉత్తరాభాద్రయునీయాఱునక్షత్రములు - కటీరితాః - కటిరజ్జువులనియు - అగ్న్యాదిత్యార్యమా। కృత్తికాపునర్వసూత్తరఫల్గునులును - పూర్వవిశ్వప్రోష్ఠపదాః - విశాఖోత్తరాషాఢాపూర్వాభాద్రలునీయాఱునక్షత్రములు - ఉదరం ఉదరరజ్జువులనియు - తథా - ఆప్రకారమే - బ్రహ్మరుద్రకరస్వాతిశ్రవణం - రోహిణ్యార్ద్రాహస్తస్వాతిశ్రవణములును - వారుణం - శతభిషమునీయాఱునక్షత్రములు - కంఠరజ్జుః - కంఠరజ్జువులనియును - వసుచిత్రేందు - ధనిష్ఠాచిత్తామృగశిరలుమూడునక్షత్రములు - మస్తకం - శిరోరజ్జువులనియునీప్రకారము। విజానీయాత్ - తెలియవలయుననుట॥ ... ... *

ఏకరేఖారజ్జుఫలం.

శ్లో॥ ముఖే పతిం గళే కన్యాం కుక్షౌ స్వస్యాత్మజాన్ హరేత్ - దరిద్రతా భవేత్కట్యాం పాదే వా భ్రమణం తథా॥ టీ॥ ముఖే - శిరోరేఖయందుండిన స్త్రీపురుషనక్షత్రము పతిం భర్తను గళే - కంఠరేఖయందుండిన స్త్రీపురుషనక్షత్రము - కన్యాం - కన్యకను - కుక్షౌ - ఉదరరేఖయందుండిన స్త్రీపురుషనక్షత్రము - స్వస్యాత్మజాన్ - దంపతులయొక్క కుమారులను - హరేత్ - హరించుచున్నది కట్యాం - కటిరేఖయందు స్త్రీపురుషనక్షత్రములుండిన - దరిద్రతా - దారిద్ర్యమును - తథా - ఆప్రకారము - పాదేవా - పాదరేఖయందుండిన - భ్రమణం తిరుగుటయును - భవేత్ - అగుచున్నదియనుట॥ ... ... *

వేధాకూటం.

శ్లో॥ అశ్వ్యాదిమూలాది మఖాదిభానాం క్రమాచ్చతుర్ణామపి వేధితాః స్యుః పురాణగాజానునభానుసంఖ్యా యథాక్రమాన్యోన్య వేధా వసామమిత్రాః॥

టీ॥ అశ్వ్యాదిమూలాదిమఖాదిభానాం-అశ్వ్యాది-అశ్విని మొదలైనట్టియు-మూలాది-మూల మొదలుకొనినట్టి-మఖాది-మఖ మొదలుకొనినట్టిభానాం-నక్షత్రములలోపల-చతుర్ణామపి-నాలుగు నాలుగు నక్షత్రములకుమక్రమాత్-యీ చెప్పినయశ్విన్యాదిక్రమముగాను పురాణరాజామనుఖానుసంఖ్యయా-పదునెనిమిది-పదియారు-పన్నెండు పండ్రెండవసంఖ్యలచేత-వేధితాః-వేధలు-స్యుః-అగుచున్నవి-వసుసోమచిత్రాశ్చధనిష్ఠాహ్యగశీర్షచిత్తలును అన్యోన్యవేధాః పరస్పరము వేధగలిగినవి - అనగానశ్వినికి - బదునెనిమిదవనక్షత్రమున-భరణికిబదియారవనక్షత్రమున-కృత్తికకు-బదునాలుగవనక్షత్రమును-రోహిణికిబండ్రెండవనక్షత్రమునువేధానక్షత్రంబుల నిట్లెరింగియట్టినక్షత్రములయందువివాహము సేయగూడదీప్రకారమేమూలాదినక్షత్రములయందునూహింపవలయునని తాత్పర్యము॥ ... ... *

శ్లో॥ విద్ధాశ్చైవపరస్పరంయదిభవేత్తారావివాహేతదాప్యబ్దైః క్రమం యమరాజపుణ్యలలనా సంగాంగభోగోపరః॥ టీ॥ వివాహే-ఉద్వాహమునందు-తారా-స్త్రీనక్షత్రముపురుషనక్షత్రమును-పరస్పరమ్ అన్యోన్యము-విద్ధాశ్చైవభవేద్యది వేధింపబడినదియైనట్లాయెనా-తదా-అప్పుడు-శీఘ్రం-శీఘ్రముగా-వర్షః-సెంవత్సరమాగు(డు-యమరాజపుణ్యలలనాసంగాంగభోగః-యమధర్మరాజుయొక్క-భార్యతోడసాంగత్యముచేత శరీరసౌఖ్యముగలవాడు-స్యాత్-అగుననుట॥ .... *

నాడికూటమ్

శ్లో॥ చతుర్నాడీతుబాహ్లీకేపాంచాలేపంచపర్వభిః-అన్యదేశేత్రినాడీస్యాన్నాడీముఖ్యాకరగ్రహే॥ టీ॥ బాహ్లీకే-బాహ్లీకదేశమందు-చతుర్నాడీ నాలుగుపర్వముల చేత నాడిపొంతనము విచారింపవలసినది-పాంచాలే-పాంచాలదేశమునందు-పంచపర్వభిః-అయిదుపర్వములచేతనాడిపొంతనము చూడవలసినది-అన్యదేశే-ఇతరదేశములయందు-త్రినాడీ-మూడుపర్వములచేతనాడియను పొంతనము-ముఖ్యా-అవశ్యకంబైనది-స్యాత్-అగుననుట॥ *

శ్లో॥ నాడ్యస్తిస్రస్త్ర్యక్షసఙ్ఖ్యావధిష్ణ్యాస్త్రిభ్యోశ్విన్యాదిభ్య ఏవప్రశస్తాః సర్వాకారాతత్రనాడీసమాయాంనక్షత్రాణామేకనాడీమృతిస్స్యాత్ టీ॥ తిస్రః-మూడైననాడ్యః-నాడులు-త్రిభ్యః-మూడైన-అశ్విన్యాదిభ్య ఏవ-అశ్విని మొదలగునక్షత్రములవల్ల-త్ర్యక్షసఙ్ఖ్యావధిష్ణ్యాః, విధింపబడిన

సమస్తనక్షత్రములుగలనైనను ప్రశస్తాః-ప్రసిద్ధంబులను చున్నవి-తత్ర-ఆనక్షత్రములను లెక్క బెట్టెడు పర్వములయందు నాడీనాడి-సర్వాకారా గాన సర్వాకారములు గలదియగుచున్నది నక్షత్రాణాం-స్త్రీపురుషనక్షత్రములకు - ఏకనాడీ ఒకనాడియైన నక్షత్రమందు పమాయాం- సంవత్సరములోపల - మృతిః-వధూవరులకు మరణము - స్యాత్ - అగుచున్నది-యనగా - అశ్వని మొదలుకొనిన నక్షత్రములను మూడుపర్వములయొక్క నారోహణావరోహణక్రమముగా లెక్క బెట్టగా నందు మూడు నాడులలో నొకనాడియందైన వధూవరనక్షత్రంబులుండినట్లైతేనా నక్షత్రములను విసర్జించవలసినది-వధూనక్షత్రంబొకనాడియందును-వరనక్షత్రంబొకనాడియందును నుండిన పక్షమునందు నట్టినక్షత్రములయందు వివాహము సేయదగినదియని యెఱుంగవలయుననుట॥..... *

శ్లో॥ బ్రహ్మక్షత్ర విశాం నాడ్యో మధ్యదక్షిణవామతః। బ్రాహ్మణాదేర్విశేషేణ మధ్యనాడ్యాదినిందితమ్॥ టీ॥ బ్రహ్మక్షత్రవిశాం బ్రాహ్మణ క్షత్రియవైశ్యులకు-నాడ్యః - నాడులు - మధ్యదక్షిణవామతః - మధ్యదక్షిణవామభాగములవల్లఁ దెలియవలయుననగా మధ్యనాడి బ్రాహ్మణనాడియనియు-దక్షిణనాడి-క్షత్రియనాడియనియు-వామనాడి - వైశ్యనాడియనియు నెఱుంగదగినవి-బ్రాహ్మణాదేః - బ్రాహ్మణులు మొదలగువారికి-విశేషేణ - అతిశయముగా-మధ్యనాడ్యాది- మధ్యనాడి మొదలైనవి - నిందితం నిందింపబడినవియనుట॥ . .. . *

శ్లో॥ సా మధ్యనాడీ పురుషం నిహంతి తత్పార్శ్వనాడీ ఖలు కన్యకాంచ। ఆసన్నపర్యాయగతా సమా చేద్వర్షేణ వాచ్యం క్రమశస్త్రివర్షైః॥ టీ॥ సా మధ్యనాడీ- పూర్వోక్తమైన మధ్యనాడీ - పురుషమ్ - పురుషుని నిహంతి - కొట్టుచున్నది-తత్పార్శ్వనాడీ - ఆపార్శ్వనాడీ-కన్యకాంచ- కన్యకను - హంతిఖలు-కొట్టుచున్నదిగదా-సమా-సమనాడి-ఆసన్నపర్యాయగతాచేత్ - మొదటిపర్యాయమునుఁ బొందినట్టాయెనా-వర్షేణ-ఒకసంవత్సరము చేత- మరణం మరణము-వాచ్యం - చెప్పఁదగినది- సమా- సమనాడి- రెండవమూడవపర్యాయములనుఁ బొందినట్లాయెనా-క్రమశః-వరుసగాను-త్రివర్షైః-రెండు మూడవ సంవత్సరముల చేత-మరణము చెప్పఁదగినదియనుట॥ . ... *

రజ్జుకూటాపవాదః.

శ్లో॥ రజ్జోరభావో యస్య స్థిరాశిశ్చ గ్రహమైత్రకమ్। దినమాహేంద్ర

యుక్తోపి రజ్జుదోషో న విద్యతే॥ టీ॥ రజ్జోః-రజ్జుపొంతనము యొక్క - అభావః- లేకపోవుట- అస్తేపి- కలిగియు ఎప్పటికైన్ని - దినమాహేంద్రయోర్యుక్తః- దినమాహేంద్ర కూటములతోఁగూడిన- రాశిశ్చ - రాశిపొంతనమున్ను- గ్రహమైత్రకశ్చ- గ్రహమైత్రియనుపొంతనమున్ను - అస్తియది- ఉండినట్లైతే- రజ్జుదోషః- రజ్జుపొంతనము లేనిదోషము నవిద్యతే- లేకపోవుచున్నదియనుట॥ *

శ్లో॥ అహిర్బుధ్న్యద్వయే చైవ ప్రాజాపత్య త్రయే తథా। శ్రుతిపుష్య విశాఖాసు నాడిదోషో న విద్యతే॥ టీ॥ అహిర్బుధ్న్యద్వయే చైవ - ఉత్తరాభాద్ర రేవతులయందున్ను- తథా- ఆప్రకారము- ప్రాజాపత్యత్రయే- రోహిణీమృగశీరార్ద్రలయందును - శ్రుతిపుష్యవిశాఖాసు- శ్రవణపుష్యవిశాఖలయందున్ను - నాడిదోషః- స్త్రీపురుష నక్షత్రంబు లేక నాడియైనందున సంభవించెడు దోషంబు- నవిద్యతే- లేకపోవుచున్నదియనుట॥ ... ... *

అంశనాడీ ప్రకారః.

శ్లో॥ నక్షత్రాదంశతో నాడికూటం సామాన్యముచ్యతే। నక్షత్రపాదభేదేన నాడీముఖ్యా కరగ్రహే॥ టీ॥ నక్షత్రాతు- నక్షత్రమువల్లనైన నాడికూటముకంటె- అంశతః- నక్షత్రపాదభేదమువల్లనైన- నాడికూట - నాడిపొంతనము- సామాన్యం- సాధారణంబని- ఉచ్యతే- చెప్పఁబడుచున్నది- కరగ్రహే- వివాహమునందు - నాడి - నాడియనుపొంతనము - నక్షత్రపాదభేదేన - నక్షత్రాంశభేదముచేత- ముఖ్యా- అవశ్యకంబైనదియనుట॥ ... . *

శ్లో॥ దస్రాద్యంశాస్తు విజ్ఞేయా అష్టోత్తరశతం క్రమాత్తు। పూర్వం నక్షత్రసంఖ్యావద్గణయేదంశనాడికాః॥ టీ॥ దస్రాద్యంశాస్తు- అశ్విని మొదలగు నిరువదియేడు నక్షత్రముల యొక్క- యంశములైనట్టి- అష్టోత్తరశతం- నూటయెనిమిదియని- విజ్ఞేయాః తెలుసుకొనవలసినవి- పూర్వం- పూర్వమందు నక్షత్రసంఖ్యావత్తు- నక్షత్రముల నెంచడమునందువలె- క్రమాత్తు- అశ్విన్యాది క్రమముగాను - అంశనాడికాః - అంశనాడులను- గణయేత్తు - ఎంచవలయుననుట॥ ... ... *

నారదీయే.

శ్లో॥ చతుస్త్రిద్వ్యంఘ్రిభోద్భూతాః కన్యాయాః క్రమశోఽశ్విభాద్- వహ్నిభాదింద్రభాన్నాడీ త్రిచతుః పంచపర్వసు॥ టీ॥ చతుస్త్రిద్వ్యంఘ్రిభోద్భూతాః- చతుష్పాత్త్రిపాద్ద్విపాన్నక్షత్రములయందుఁ బుట్టిన - కన్యా

యాః- కన్యకయొ-నాడీ నాడి-త్రిచతుఃపంచపర్వసు- మూడునాలుగైదుపర్వములయందు- క్రమశః- చతుష్పాదాజనక్షత్రక్రమముగా- అశ్వీభాక్-చతుష్పాన్నక్షత్రంబైనయశ్విని బొందినదియును- వహ్నిభాక్ త్రిపాన్నక్షత్రంబైనకృత్తికను బొందినదియును- భవతి- అగుచున్నది- అనగా-చతుష్పాన్నక్షత్రంబు మూడుపర్వములమీదనున్న- త్రిపాన్నక్షత్రంబు నాలుగు పర్వములమీదనున్న-ద్విపాన్నక్షత్రంబు ఐదు పర్వములమీదనున్న లెక్కపెట్టవలసినది॥

మాతులసుతోద్వాహః.

శ్లో॥ రాశీశశత్రుత్వముదైకనాడీషష్ఠాష్టమంవానవపంచమంవా। గరగ్రహేమాతులకన్యకాయాశ్శుభో యదిస్యాచ్ఛుభనంత్యభీష్టమ్॥ టీ॥ అథ-అనంతరమువంటి-రాశీశశత్రుత్వం-స్త్రీపురుషరాశ్యధిపతులకు శత్రుత్వంబైనను- ఏకనాడీ-స్త్రీపురుషనక్షత్రంబులేకనాడియందుండెనను- షష్ఠాష్టమం వా- స్త్రీపురుషరాసులు- పరస్పరము షష్ఠాష్టమములైనను- నవపంచమం వా- నవపంచమంబులైనవైనను మాతులకన్యకాయాః- మేనమామకొమార్తెయొక్క- కరగ్రహే-పాణిగ్రహణమునందు- అభీష్టం శకునం యది-మంచి శకునంబైనట్లాయెనా- శుభః- శుభఫలము-స్యాత్- అగుచున్నదియనుట॥ .. .... *

శ్లో॥ గౌతమ్యాయామ్యదిగ్భాగే కావేర్యాశ్చోత్తరేతటే - మాతులస్యసుతోద్వాహం ప్రశంసంతిమనీషిణః॥ టీ॥ గౌతమ్యాః-గౌతమీ నదియొక్క- యామ్యదిగ్భాగే- దక్షిణపుదిక్కునను కావేర్యాః- కావేరియొక్క - ఉత్తరతటే చ- ఉత్తరభాగమందును- మాతులస్యసుతోద్వాహం - మేనమామకొమార్తెను పెండ్లిచేసికొనుటను- మనీషిణః- విద్వాంసులు- ప్రశంసంతి- ప్రశంసింపుచున్నారు॥ .... *

శ్లో॥ పితృష్వస్సుతాయాశ్చ సుతాయామాతులస్యచ। వివాహేహ్యాదినక్షత్రాదీనవిచార్య ప్రవర్తతే॥ టీ॥ పితృష్వస్సుతాయాశ్చ - మేనయత్తకొమార్తెయొక్కయు మాతులస్యసుతాయాశ్చ- మేనమామకొమార్తెయొక్కయు- వివాహే- వివాహము- దినకూటాదీన్- దినకూటము మొదలైనపొంతనములను- అవిచార్య- విచారింపక - ప్రవర్తతే- ప్రవర్తించుచున్నది - యనగా మేనత్తకొమార్తెను - మేనమామకొమార్తెను - వివాహముచేసుకొను వేళల పొంతనములు మొదలైనవాటిని విచారింపవలసిననిమిత్తము లేదనుట॥ ..... *

వివాహాంతరవిషయః.

శ్లో॥ భార్యాంతరవివాహస్స్యాద్యదియుగ్మేవత్సరేశుభః। యుగ్మేత్వవి

నాశాయ గార్గ్యస్య వచనం యథా॥ టీ॥ గార్గ్యస్య - గార్గ్యమహామునియొ
క్క - వచనం - వచనము - యథా - ఏప్రకారంబుగానున్నదో - ఆప్రకారము
గా - భార్యాంతరవివాహః - ద్వితీయవివాహము - అయుగ్మేవత్సరే - విషమ
సంవత్సరమునందు - శుభః - మంగళకరంబైనది - స్యాత్ - అగుచున్నదియనుట॥

గ్రంథాంతరే.

శ్లో॥ పత్నీవియోగే ప్రథమేచ వర్షే నోచేద్ద్వివర్షే పునరుద్వహేత్సః। అ
యుగ్మవర్షేషు శుభం వదంతి వశిష్ఠగార్గ్యాదిమునిప్రవర్యాః॥ టీ॥ పత్నీ
వియోగే - జ్యేష్ఠభార్యావియోగము గలుగుచుండగా - ప్రథమవర్షేచ - మొద
టిసంవత్సరమునందు - నోచేత్ - ద్వితీయవివాహము గాకపోయినదైన - సః -
ఆ ద్వితీయవివాహేచ్ఛగలపురుషుఁడు - ద్వివర్షే - పునః రెండవసంవత్సరము
నందైన - అయుగ్మవర్షేషు - బేసిమాసములయందు - ఉద్వహేత్ - ద్వితీయ
వివాహము చేసుకొనవలసినది - ఆప్రకారము చేసుకొన్న వివాహమును - వసి
ష్ఠగార్గ్యాదిమునిప్రవర్యాః - వసిష్ఠగార్గ్యులు మొదలైన మునిసత్తము
లు - శుభం - శుభకరమైనదానిగా - వదంతి - చెప్పుచున్నారనుట॥ ... . *

నారదీయే.

శ్లో॥ యుగ్మేబ్దేజన్మతః స్త్రీణాం ప్రీతిదం పాణిపీడనమ్। సంపత్ప్రదం పుంసా
మయుగ్మేబ్దే వ్యత్యయే నాశనంతయోః॥ టీ॥ జన్మతః - జన్మము మొదలుకొని - యుగ్మే
బ్దే - సమసంవత్సరమునందు - స్త్రీణాం - స్త్రీలకు - పాణిపీడనం - వివాహము - ప్రీ
తిదం - ఇష్టప్రదంబైనది - పుంసాం - పురుషులకు - అయుగ్మేబ్దే - జననము మొద
లుకొని - విషమసంవత్సరమునందు పాణిపీడనం - వివాహము - సంపత్ - సంప
త్కరంబైనది - వ్యత్యయే - ఈ చెప్పిన ప్రకారమునకు విపర్యయము గలుగుచుం
డగా - తయోః - ఆదంపతులకు - నాశనం - అరిష్టము సంభవించుననుట॥ . *

శ్లో॥ నకదాచిద్వింశత్యృక్షే భానోరార్ద్రాప్రవేశనాత్। వివాహో
దేవతానాంచ ప్రతిష్ఠాచోపనాయనమ్॥ నాస్తగదేసితేజీవే నతయోర్బాలవృ
ద్ధయోః నగురౌ సింహరాశిస్థే సింహాంశకగతేపివా॥ టీ॥ భానోః - సూర్యునియొ
క్క - ఆర్ద్రాప్రవేశనాత్ - ఆర్ద్రానక్షత్రప్రవేశము మొదలుకొని - వింశ
త్యృక్షే - ఇరువదినక్షత్రములయందు - కదాచిత్ - ఒకానొకప్పుడును - వివా
హః - వివాహమును - దేవతానాంప్రతిష్ఠాచ - దేవతాప్రతిష్ఠయును - ఉపనయ
నం - ఉపనయనమును - న - చేయగూడదు - తథా - ఆప్రకారము - సితే - శుక్రుఁడును

జీవే-బృహస్పతియును-అస్తంగతేసతి అస్తసమయమునుఁ బొందియుండగా-న
కూడదు-తయోః - ఆగురుశుక్రులు-బాలవృద్ధయోః-బాల్యము వృద్ధత్వము
ను బొందినవారగలగుచుండగానును-న- కూడదు- గురౌ-బృహస్పతి-సింహరా
శిస్థేసతి-సింహరాశిని బొందుచుండగానైనను-సింహాంశకగతేపివా-సింహ
రాశినవాంశమునుఁ బొందుచుండగానైనను-వివాహదేవతాప్రతిష్ఠోపనయ
నంబులు సేయఁదగినవిగావని తెలియవలయుననుట॥ ... ... *

అపవాదవాసిష్ఠే.

శ్లో॥ సింహాంగతే దేవగురౌ వివాహం నేచ్ఛంతి యాత్రాం యమునాత
టాన్తే। కళింగవంగేష్వథమాగధేషు దోషః ప్రయుక్తో నమహాన్యదేశే॥ టీ॥ దే
వగురౌ బృహస్పతి - సింహంగతేసతి - సింహరాశిని బొందినవాఁడగుచుం
డగా-యమునాతటాన్తే-యమునానదీతీరదేశమందును కళింగవంగేషు కళిం
గవంగదేశములయందు- అథ-తర్వాత మాగధేషు-మగధదేశములయందు
ను వివాహం - ఉద్వాహమును-యాత్రాం దేశాంతరయానమును సున్ను- నే
చ్ఛంతి- పెద్దలిచ్ఛయింపరు-తథా - ఆప్రకారముగా - అన్యదేశే- వెనుకఁజె
ప్పిన దేశములకంటె నితరదేశములయందు-దోషః ఆసింహగురుదోషము-
న ప్రయుక్తః-సంప్రాప్తంబైనది గాదనుట॥ ... ...*

గురుశుక్రయోర్వృద్ధత్వబాల్యదోషౌ.

శ్లో॥ పశ్చాత్ప్రాగుదితశ్శుక్రో దశత్రిదివసం శిశుః। వృద్ధః పంచదినం ప
క్షం గురోః పక్షం తు సర్వదా॥ టీ॥ పశ్చాత్ప్రాగుదితః- పడమటతూరుపు దెస
లయందుదయించిన శుక్రః-శుక్రుఁడు దశత్రిదివసం-క్రమముగా పదిదినములు
మూడుదినములును-శిశుః-బాలుండగుచున్నాఁడు -అప్రకారమే-పంచదినం-
అయిదుదినములును పక్షం-పదియేనుదినములును-వృద్ధః - వృద్ధుండగుచున్నాఁ
డు-గురోః-బృహస్పతికైనను-సర్వదా ప్రాక్పశ్చిమదిక్కులయందుదయిం
చినప్పుడు నస్తమించినపుడును పక్షం పదియేనుదినములు వృద్ధత్వబాల్యములుగ
లుగుచున్నవియని యెఱుంగవలయు॥ .. ..*

శ్లో॥ శుక్రో గురుః ప్రాక్పరతశ్చ కాలే వింధ్యేఽశాంతిషు సప్తరాత్రం
వంగేషు హూణేషు చ షట్చ పంచ శేషేషు దేశే త్రిదినం చ వర్జ్యమ్॥ టీ॥ శుక్రః-
శుక్రుఁడును-గురుః-బృహస్పతియును- ప్రాక్పరతశ్చ కాలే పూర్వపశ్చిమది
క్కులయందయాస్తమయములనుఁ బొందినకాలమునందు - వింధ్యే - వింధ్య

దేశమునందు- దశ- పదిదినములు వర్జింపదగినది - అవంతిషు - అవంతిదేశములయందు-సప్తరాత్రం - ఏడుదినములు విడువదగినవి - వంగేషు - వంగదేశములయందు షట్చ-ఆరుదినములున్ను - హూణేషుచ-హూణదేశములయందు-పంచ . అయిదుదినములున్ను - పరిత్యజింపదగినది- శేషదేశేషు-మిగిలిన దేశములయందైతే - త్రిదినం- మూడుదివసములు - వర్జ్యం-విడువదగినవి యనుట॥ .... *

శ్లో॥ వింధ్యస్య దక్షిణే దేశే వృద్ధబాల్యేపి తేజ్యయోః। త్రిదినం వర్జయిత్వా తు తతస్తస్యాం చ శోభనమ్॥ టీ॥ సితేజ్యయోః- శుక్రబృహస్పతులకు వృద్ధబాల్యేపి-వృద్ధత్వ బాలత్వములు గలుగుచుండగా-వింధ్యస్య- వింధ్యపర్వతము యొక్క- దక్షిణేదేశే-దక్షిణదేశమునందు - త్రిదినం-మూడుదినములున్నూ-వర్జయిత్వా విడిచిపెట్టి- తతఃపిమ్మట-తస్యాం ఆవింధ్యపర్వతదక్షిణభూమియందు-శోభనం శుభకార్యము సేయదగినదియనుట॥ ... ... *

మౌఢ్యనిషిద్ధాని.

శ్లో॥ వాపీకూపతటాకయాగగమనక్షౌరప్రతిష్ఠావ్రతం విద్యామందిరకర్ణవేధనమహాదానం వనస్థాపనమ్। తీర్థోద్వాహజపాభిషేకమఖిలాన్దోషప్రయుక్తేతరాన్ దూరేణైవ జిజీవిషుః పరిహరేదాస్తంగతే వా సితే॥ టీ॥ అస్తే-గురుండైనను-సితేవా-శుక్రుడైనను- అస్తంగతే- అస్తమించినవాడగుచుండగా-జిజీవిషుః- జీవితాశగలపురుషుడు - వాపీకూపతటాకయాగగమనక్షౌరప్రతిష్ఠావ్రతం-కొలను-బావి-చెరువు జన్నము యాగము[illegible] - దేవతాప్రతిష్ఠాపనములున్ను-విద్యామందిరకర్ణవేధనమహాదానం-విద్యాగ్రంథస్థాపనగృహారంభకర్ణవేధన మహాదానములున్ను - వనస్థాపనం-తోటలువేయించుటయున్ను-తీర్థోద్వాహజపాభిషేకం- పుణ్యతీర్థసేవా వివాహ నూతన మంత్రానుష్ఠానపట్టాభిషేకములున్ను - ఏతాన్ - వీటినిన్ని దోషప్రయుక్తేతరాన్ - దోషయుక్తములైనకర్మలకంటె నితరంబులైన అఖిలాన్ - సమస్తములైన-యితరకర్మలనున్ను-దూరేణైవ దూరముగానే యత్నపరిహరేత్ పరిత్యజింపవలసినది- యనగా గురుశుక్ర మూఢములయందు నీశ్లోకములో జెప్పిన వివాహాది శుభకార్యములను జేయకూడదనుట॥ ... ... *

మూఢేకర్తవ్యాని.

శ్లో॥ భుజంగమూల గ్రహరోగశాంతిః వ్వలక్ష్యయోగే గ్రహాభిషేకే।

దోషప్రయుక్తేష్వఖిలవ్రతేషు చోత్పాతశాంతౌ నచమౌఢ్యదోషః॥ టీ॥ భుజం
గమూలగ్రహరో, శాంతిషు భుజంగమూల ఆశ్లేషామూలాదిగండనక్షత్రము
లయొక్క శాంతులయందును - గ్రహ - గ్రహాచారసంబంధమైన శాంతి యందును
మరోగశాంతిషు - వ్యాధివిషయములైన జపహోమదానాదిశాంతులయం
దును - అలబ్ధయోగేహరాజ్ఞాబ్ధైనగ్రహణాభిషేకే - గ్రహణసంబంధమై
నశాంతియందును - అభిషేక - అభిషేకమునందును - దోషప్రయుక్తేషు దోష
సహితకార్యములయందును - అఖిలవ్రతేషుచ - సమస్తవ్రతములయందును -
ఉత్పాతశాంతౌ అతివిపాతములైనమహోత్పాతములయొక్క శాంతి
యందును - మౌఢ్యదోషః - మూఢదోషము - న - లేదనుట. ... ... *

మౌఢ్యదోషాపవాదః.

కాలప్రకాశికాయామ్.

శ్లో॥ ఏకో మూఢోపి వేదన్యోస్వోచ్చమిత్రాంశగో యది। స్వరాశిమూ
ర్తిగశ్చైవ మౌఢ్యదోషో న విద్యతే॥ టీ॥ ఏకో మూఢః - గురుశుక్రులలో నొకం
డస్తమించియుండగా - అన్యః - మరియొకండు స్వోచ్చమిత్రాంశగః - తన
యొక్క - ఉచ్చమిత్రాంశములనుఁ బొందినవాఁడైనను - స్వరాశిమూర్తి
గశ్చైవ - స్వక్షేత్రమునుఁబొందినవాఁడైనను - భవేద్యది - అయినట్లాయె
నా మౌఢ్యదోషః - మూఢదోషము - నవిద్యతే - లేకపోవుచున్నదియనుట॥ *

శ్లో॥ జీవే లగ్నే బలోపేతే పాపాస్త్రిషడాయరాశిషు। స్థితాశ్చేదస్తశు
క్రస్య దోషో నాస్తీతి భార్గవః॥ టీ॥ జీవే - బృహస్పతి - లగ్నేషు - లగ్నస్థానం
దు - బలోపేతే - బలసహితుఁడై యుండగా - పాపాః - కుజాది - పాపగ్ర
హములు త్రిషడాయరాశిషు - తృతీయలాభషష్ఠస్థానములయందు - స్థితా
శ్చేత్ - ఉండిరట్లాయెనా - అస్తశుక్రస్య - అస్తమించినశుక్రునియొక్క -
దోషః - దోషము - నాస్తీతి - లేదని భార్గవః - భార్గవమహామునియొక్క -
మతంబనుట॥ . ... *

శ్లో॥ గురోరస్తంగతో దోషో నాస్తి శుక్రోదయో యది - ద్వయోరస్తమ
యస్త్వేచ్చేదపవాదైర్నభిద్యతే॥ టీ॥ శుక్రోదయోయది - శుక్రోదయం
బైనట్లాయెనా - గురోః బృహస్పతియొక్క - అస్తంగతోదోషః అస్తమిం
చినందువల్లనైన - దోషము నాస్తి లేదు - ద్వయోః - గురుశుక్రులకిద్దరికి - అస్త
మయః - అస్తమించుట స్యాచ్చేత్ అయినట్లాయెనా - అపవాదైః విశేషన

చనముల చేత - నభిద్యోతే భేదింపఁబడదు అనఁగా మూఢదోషము గలదని తాత్పర్యము॥ .. ..*

అథాబ్దమాసషష్ట్యంతవర్జ్యాణి.

శ్లో॥ వర్షాంతేవర్జయేత్పక్షం మాసాంతేచదినత్రయమ్ । ఋత్వంతే ఘటికేద్వేచ గ్రహణేదినసప్తకమ్॥ టీ॥ వర్షాంతే- సంవత్సరాంతమునందు పక్షం-పదియేనుదినములను- మాసాంతే- మాసాంతమునందు - దినత్రయం- మూడుదినములను ఋత్వంతే-ఋత్వంతమునందు- ఘటికేద్వేచ- రెండు గడియలనున్ను- గ్రహణే గ్రహణమునందు-దినసప్తకం- యేడు దినములను వర్జయేత్ -పరిత్యజింపవలయుననుట॥ ... ...*

కశ్యపః.

శ్లో॥ మాసాంతేత్రిదినంనేష్టంవర్షాంతేదినపంచకమ్। షష్ట్యంతేవత్సరస్త్యాజ్యోషణ్మాసాన్వావిసర్జయేత్॥ టీ॥ మాసాంతే మాసాంతమునందు-త్రిదినం- మూడుదినములు - నేష్టం- శుభకరములైనవిగావు- వర్షాంతే- సంవత్సరాంతమునందు-దినపంచకం - ఐదుదినములున్ను- షష్ట్యంతే- ప్రభవాదిషష్టిసంవత్సరాంతమునందు - వత్సరం ఒకసంవత్సరమున్ను - త్యాజ్యః - విడిచిపెట్టదగినవి-షణ్మాసాన్వా-షష్ట్యంతమునందునాఱుమాసములైనను విసర్జయేత్ -త్యజించవలయుననుట॥ ... ... *

శ్లో॥ ప్రాకృతాబ్దోగురోరబ్దోసౌరాబ్దస్త్రివిధస్స్మృతః - తేషామాదౌ తథాంతేచవర్జయేచ్చదినత్రయం॥ టీ॥ ప్రాకృతాబ్దః - చాంద్రమానాబ్దంబనియు- గురోరబ్దః- బార్హస్పత్యాబ్దంబనియు- సౌరాబ్దః- సౌరాబ్దంబనియు- త్రివిధః మూడువిధంబులు గలదని- స్మృతః-స్మరింపఁబడినది- తేషామ్ - ఆచాంద్రమానబార్హస్పత్యమానసౌరమానాబ్దంబులలోపల- ఆదౌ- మొదటిదియైనచాంద్రమానాబ్దమునందును-తథా-ఆప్రకారముగా-అంతేచ-సౌరమానాబ్దంబునందు-దినత్రయమ్- మూడుదినములను - వర్జయేత్ - విడిచిపెట్టవలయుననుట॥ ... ...*

శ్లో॥ అంగవంగకళింగేషుమాసషట్కంవిసర్జయేత్ ఆంధ్రదేశేషు సర్వత్ర త్రిమాసంవర్జయేద్బుధః॥ టీ॥ అంగవంగకళింగ దేశములయందు- మాసషట్కం-షష్ట్యంతమునందు ఆఱుమాసములను - విసర్జయేత్ - విడువవలయును - ఆంధ్రదేశేషు-సర్వత్ర - తెనుఁగుదేశములయందంతటను- త్రిమా

షమ్ - మూడుమాసములను - బుధః- తెలిసినవాఁడు-వర్జయేత్-త్యజింపవలయుననుట॥ ... ... *

జన్మమాసాదివర్జ్యం.

శ్లో॥ జన్మోదయేజన్మరాశౌజన్మర్క్షేజన్మవాసరేజన్మమాసేచదంపత్యోర్వివాహోత్యంతదుఃఖదః॥ టీ॥ జన్మోదయే-జననకాలలగ్నమునందును- జన్మరాశౌ-జన్మనక్షత్రరాశియందును- జన్మర్క్షే-పుట్టిననక్షత్రమందును-జన్మవాసరే-పుట్టినదినమునందును-జన్మమాసే-పుట్టిననెలయందును-దంపత్యోః జాయాపతులకు-వివాహః - ఉద్వాహము - అత్యంతదుఃఖదః-మిక్కిలిదుఃఖకరంబనుట॥ ... ... *

శ్లో॥ సాంఘాతికేజన్మనిసాముదాయే వైనాశికేకర్మణిమానసర్క్షేచౌలవ్రతేహోమవిధిర్న కార్యః కృతఃక్రియానష్టకరీభవేత్॥ టీ॥ సాంఘాతికే-సాంఘాతికనక్షత్రమందును-జన్మని-జన్మతారయందును-సాముదాయే-సాముదాయనక్షత్రమునందును - వైనాశికే-వైనాశికనక్షత్రమందును కర్మణి-కర్మనక్షత్రమునందును-మానసర్క్షే మానసాఖ్యనక్షత్రమునందును చౌలవ్రతే-చూడాకర్మోపనయనములును- హోమవిధిః-వివాహమును-నకార్యః - చేయఁదగినవిగావు కృతః చేసినవానికి-సా క్రియా- ఆచూడాకర్మాదివిధానము-నష్టకరీనాశకరంబైనది-భవేత్-అగుననుట॥ ... . *

వివాహయోగ్యాయోగ్యమాసాః.

శ్లో॥ మాఘఫాల్గునవైశాఖజ్యేష్ఠమాసాశ్శుభప్రదాఃమధ్యమాకార్తికోమార్గశీర్షోవైనిందితాఃపరే॥ టీ॥ మాఘఫాల్గునవైశాఖజ్యేష్ఠమాసాః - మాఘఫాల్గునవైశాఖజ్యేష్ఠమాసములు-శుభప్రదాః-శుభకరములయినవి - అనఁగానుత్తమంబులు-కార్తికః కార్తికమాసమును మార్గశీర్షోవై-మార్గశీర్షమును-మధ్యమా-మధ్యమములయినవి - పరే శేషించినమాసములు నిందితాః- నిందింపబడినవి-అనఁగానధమములనుట॥ .. .. *

శ్లో॥ అజగోయుగ్మకుంభాళిమృగరాశిగతేరవౌముఖ్యః కర్కగ్రహోన్యరాశిగేనకదాచన॥ టీ॥ రవౌ-సూర్యుఁడు అజగోయుగ్మకుంభాళిమృగరాశిగతేసతి - మేషవృషభమిథునకుంభవృశ్చికమకరరాసులఁబొందియుండఁగా కరగ్రహః వివాహము- ముఖ్యః- శ్రేష్ఠంబైనది-అన్యరాశిగే-ఇతరరాసులయందుండైతే-కదాచన ఒకానొకప్పుడున వివాహముచేయఁగూడదనుట॥

శూన్యమాసాః.

శ్లో॥ ఉత్తరాయణగే సూర్యే మీనచైత్రం తు వర్జయేత్ - మీనచైత్రో ధనుఃపౌష్యో మిధునాషాఢకోపి చ - కన్యాభాద్రపదో మాసః శూన్యమాసాః ప్రకీర్తితాః॥ టీ॥ సూర్యే సూర్యుడు ఉత్తరాయణగేసతి - ఉత్తరాయణమును జెందియుండగా - మీనచైత్రంతు మీనచైత్రమాసమునైన - వర్జయేత్తు విడిచిపెట్టవలయును మీనచైత్రః - మీనచైత్రము ధనుఃపుష్యః ధనూరాశియుక్తంబైనపుష్యమాసమును - మిధునాషాఢకోపిచ మిధునరాశి - సమేతంబైనయాషాఢమాసమును - కన్యాభాద్రపదః కన్యారాశితోగూడిన భాద్రపదమాసమును శూన్యమాసాః - శూన్యమాసంబులని ప్రకీర్తితాః - చెప్పబడెనవి - యనగా - నిట్టిమాసములయందు - వివాహము - సేయదగదనుట॥ ... ... *

శ్లో॥ పౌష్యేనమాష్యే మకరేణయుక్తశ్చైత్రస్తథా మేషసమన్వితశ్చ - శుచిశ్చ కేచిన్మిధునేనయుక్తో వివాహకార్యం శుభదం వదంతి॥ టీ॥ మకరేణయుక్తః మకరరాశిసహితంబైన పౌష్యః - పుష్యమాసమును - తథా - ఆప్రకారము - మేషసమన్వితః - మేషరాశితోఁగూడిన - చైత్రశ్చ - చైత్రమాసమును - మిధునేనయుక్తః - మిధునయుక్తంబైన శుచిశ్చ - ఆషాఢమాసమును - నెటూప్యః - నిగదింపడగినదిగాదు యేతేషు - ఈమాసములయందు - కేచిత్ - కొందఱు - వివాహకార్యం - ఉద్వాహకార్యమును - శుభం - శుభప్రదంబైనదానినిగా - వదంతి - చెప్పుచున్నారనుట॥ ... ... *

శ్లో॥ ముండనం మీనచైత్రే చ ముంజనం మేషచైత్రకే। ముండనం మండనం చైవ మేషచైత్రే విధీయతే॥ టీ॥ మీనచైత్రేతు - మీనచైత్రమునందైన - ముండనం ఉపనయనవ్రతమును - మేషచైత్రకే - మేషసహితంబగు చైత్రమాసమునందు - ముండనం - వివాహకార్యమును - చేయవచ్చును - మేషచైత్రే తు మేషచైత్రమునందైన - ముండనం - ఉపనయనమును - మండనం - వివాహమును విధీయతే - విధింపబడుచున్నదియనుట॥ .... *

సూర్యస్యార్ద్రాప్రవేశే శుభకర్మవర్జనమ్.

గార్గః.

శ్లో॥ ఆర్ద్రాదికే స్వాతివిరామకాలే తు త్రయ్యం దేదశకే లద్ధైవ - వివాహచౌలవ్రతబంధనాఖ్యం సురప్రతిష్ఠాచనకార్యమేవ॥ టీ॥ ఆర్ద్రాదికే - ఆర్ద్రానక్షత్రము మొదలుగాగలిగినట్టియు స్వాతి విరామకాలే - స్వాతీనక్ష

త్రంబంతయుగా గలిగినట్టి కళ కేవలమైనను త్రిభ్రువిలి దేవతల సమూహము నంద
డు-తథైవ అట్లనె-వివాహచౌలవ్రతబంధసాఖ్యం-వివాహచూడాకర్మో
పనయనములున్ను-సురప్రతిష్ఠాచ-దేవతాప్రతిష్ఠయును-న కార్యమేవ చే
యంపఁగవి గాదనుట॥ ... . *

కాశ్యపే.

శ్లో॥ జ్యేష్ఠమాసే యదా మార్త్యో రుద్రర్క్షే చార్ధభోగవాన్ । వివాహాదిశు
భం కార్యం కేచిదాహుస్త్రియోంశకాః॥ టీ॥ జ్యేష్ఠమాసే-జ్యేష్ఠమాసమునం
దు-యదా ఎప్పుడు-మార్త్యః-సూర్యుండు-రుద్రర్క్షేచ-ఆర్ద్రానక్షత్ర
మందున్ను-అర్ధభోగవాన్-సగము భుజించుచున్నాడో-తదా-అప్పుడు-వి
వాహాదిశుభం-వివాహము మొదలైన శుభకార్యములు-కార్యం-చేయవచ్చు
ను-కేచిత్-కొందరు మునులు-త్రయోంశకాః-ఆర్ద్రానక్షత్రములో మూ
డు పాదములు-యోగ్యాః-వివాహాదియోగ్యంబులని-వదంతి చెప్పుచు
న్నారనుట॥ . ... *

ఆషాఢమాసవర్జ్యమ్.

శ్లో॥ శుచిమాసే నవోఢాయాః ప్రవేశం శ్వశురమందిరమ్ । వర్జయేన్మతి
మాన్ తత్ర మునయోపి వదంతి హి॥ టీ॥ మతిమాన్-బుద్ధిమంతుఁడైనవాఁడు-శుచి
మాసే-ఆషాఢమాసమునందు-శ్వశురమందిరం-అత్తవారింటిని గూర్చి-నవ
వోఢాయాః ప్రవేశం-నూతనవధూప్రవేశమును-వర్జయేత్-విడిపింపవలసి
నది-తథా-అట్లే కారణముగా-తత్ర-ఆయాషాఢమాసమునందు-మునయోపి-
ఇతరమునీశ్వరులున్ను-వదంతిహి-చెప్పుచున్నారు-అనగా నాషాఢమాస
మునందు నూతనవధూగృహప్రవేశము చేయఁగూడదని తాత్పర్యము॥ .. *

శ్లో॥ చాతుర్మాస్యే న దూష్యస్స్యాద్గంధర్వాఖ్యః కరగ్రహః మాసప్రా
ధాన్యకర్మాణి కర్తవ్యాని మనీషిభిః॥ టీ॥ చాతుర్మాస్యే-ఆషాఢమాసము మొ
దలుకొని నాలుగు మాసములయందు-గంధర్వాఖ్యకరగ్రహః-అష్టవిధవివా
హంబులలోపల గాంధర్వంబనియెడు పాణిగ్రహణము-దూష్యః-దూషిం
పఁదగినది-న స్యాత్-కాకపోవుచున్నది-తత్-ఆనాలుగు మాసములయందున్ను
మనీషిభిః-విద్వాంసులచేత-మాసప్రాధాన్యకర్మాణి-మాసప్రధానమ్ము
గా చేయఁదగిన వ్రతాదికార్యములు-కర్తవ్యాని-చేయఁదగినదియనుట॥ *

స్త్రీధర్మమ్.

శ్లో॥ కుర్యాచ్ఛ్వశురయోః పాదవందనం భర్తృతత్పరా-ద్వారోపస్థిత

నంతత్యంగవాటూ వేతణంతథా॥టీ॥ స్త్రీ. స్త్రీశ్వశురయోః-అత్తమామలకు
నిత్యమ్-నిరంతరమును-పాదవందనమ్-పాదములకుఁగూర్చినమస్కారమును
ను-తథా-ఆప్రకారముభర్తృతత్పరా - పతియందత్యంతాసక్తిగలిగినదియై-
ద్వారోపసేవనం పెనిమిటివచ్చువర్యంతమువాకిటగాచియుండుటనును-గవా
టూవేతణంగవాక్షనిరీక్షణమునను-కుర్యాతు-చేయవలయుననుట॥ ... *

శ్లో॥ వివాహేబలమావశ్యం-దంపత్యోర్గురుసూర్యయోః చేత్పూజాం
యత్నతఃకుర్యాద్దుర్బలప్రదయోస్తయోః॥టీ॥ వివాహే-వివాహమునందు-
దంపత్యోః - జాయాపతులకు/గురుసూర్యయోః- గురుసూర్యులయొక్క - బ
లం బలము-ఆవశ్యం-ముఖ్యంబైనది-దుర్బలప్రదయోశ్చేత్తు-దౌర్బల్యమని
చ్చువారైనట్లాయెనా-తయోః- ఆగురుసూర్యులకు-యత్నతః - ప్రయత్న
పూర్వకముగా-పూజాం-పూజను-కుర్యాతు-చేయవలయుననుట॥ . . *

శ్లో॥ శుభేక్షితయుతాశ్శస్తా ఉద్వాహేఖిలరాశయః - శుభషడ్వర్గగేల
గ్నేమహాదోషవివర్జితేజామిత్రశుద్ధిసంయుక్తే వివాహశ్శుభదోమతః॥టీ॥
ఉద్వాహే-వివాహమునందు - అఖిలరాశయః-సమస్తరాసులును శుభేక్షి
తయుతాః శుభగ్రములచేత వీక్షితంబులును సంయుక్తంబులనునై-శస్తాః-
ప్రసిద్ధంబులగుచున్నవి-శుభషడ్వర్గగే-శుభగ్రహషడ్వర్గమునుఁ బొందినట్టి
యు మహాదోషవివర్జితే - యేకవింశతిమహాదోషంబులచేతవర్జితంబైన
ట్టియు-జామిత్రశుద్ధిసంయుక్తేసప్తమశ్శుద్ధితోఁగూడినట్టి లగ్నే-ముహూర్త
మునందు-వివాహః-వివాహము-శుభదః - శుభప్రదంబై-మతః-సమ్మతంబై
నది యనుట॥ .... *

పుష్కరాంశాః.

శ్లో॥ యేకవింశోమనుశ్చైవజనాశ్చమునయః క్రమాత్ - మేషాదిమీన
పర్యంతంపుష్కరాంశాఃప్రకీర్తితాః॥టీ॥ యేకవింశః - ఇరువదియొకటవభా
గమును-మనుశ్చైవ-పదునాలుగవభాగమును- జనాశ్చ-ఇరువదినాలుగవభా
గమును-మునయః-యేడవభాగమును - క్రమాతు-మేషాక్రమముగాను- మే
షాదిమీనపర్యంతం-మేషము మొదలుకొని మీనపర్యంతమును-పుష్కరాంశాః
పుష్కరాంశములు-ప్రకీర్తితాః-చెప్పంబడినవియనుట॥ ... .*

శ్లో॥ శ్వశురోర్కస్సితశ్శ్వశ్రూః స్త్రీణామస్తపతిఃపతిః - తేషాంచా
స్థితేష్వేషుశుభంనీచారిగేష్వసతు॥టీ॥ స్త్రీణాం-స్త్రీలకుఅర్కః-సూర్యుడు

శ్వశురః-మామ-సితః-శుక్రుడు-స్వభ్యాః - అత్ర - అస్తపః శనైశ్చరు-డు-పతిః-భర్త-తేషు- అనూరాగ్యశుక్రశనైశ్చరులు. ఉచ్చాః స్థితేషు. ఉచ్చమూలత్రికోణస్వక్షేత్రమిత్రక్షేత్రములను బొందియుండగా- శుభం-శుభములుగలుగును - ఏవం - ఈగ్రహములు-నీచాంగతేషుసత్సు - నీచశత్రుక్షేత్రములను బొందియుండగా-అతి-శుభములగసోవుచున్నదియనుట॥

వివాహవేదికాలక్షణమ్.

శ్లో॥ హస్తోచ్ఛ్రితాంహస్తచతుష్టయేనవిస్తీర్ణాంసుందిరవామభాగే-విచిత్రితాంస్తంభచతుష్కయుక్తాంసోపానికాంవైవాహవేదికామ్॥ టీ॥ హస్తోచ్ఛ్రితాం-ఒకహస్తప్రమాణంబున్నతంబైనట్టిదాన్ని-హస్తచతుష్టయేనవిస్తీర్ణాం-నాలుగుహస్తములుప్రమాణమువిశాలంబైనట్టిదాన్ని- స్తంభచతుష్కయుక్తాం-నాలుగుస్తంభములతోగూడినట్టిదాన్ని సోపానకాం మెట్లుచేసినదానందగమైనట్టిదాన్ని-విచిత్రితాం నానావిచిత్రచిత్రంబైనట్టి-వైవాహవేది-పెండ్లియరుగును- మందిరవామభాగే గృహంబునక వామభాగమునందు నిర్మింపవలయుననుట॥ .. .. *

వివాహపీఠలక్షణమ్.

శ్లో॥ కుర్యాద్వివాహపీఠంతు శుభ్రలక్షణసంయుతం। సప్తత్రింశతకందీర్ఘమాయామంపంచకంతథా। షణ్ణవతంచాంగుళానాం వివాహేపీఠముచ్యతే॥ టీ॥ సప్తత్రింశతికందీర్ఘం-ముప్పదియేడంగుళములపొడవుగలిగినట్టిదాన్ని- తథా-ఆప్రకారము-పంచకవిస్తారామం- అయిదంగుళములవెడల్పుగలిగినట్టిదాన్ని అంగుళానాంషణ్ణవతంచ-ఆఱంగుళములయెత్తుగలిగినట్టిదాన్ని శుభలక్షణసంయుతం - శుభకరములైనపద్మపుష్పకుంకుమతోరణము మొదలుగాగలచిహ్నంబులుగలిగినట్టి - వివాహపీఠంతు- పెండ్లిపీటను-కుర్యాత్ - ఏర్పఱచవలసినది-ఇతి- ఈప్రకారము-వివాహే- వివాహమునందు - పీఠం- పెండ్లిపీటయొక్క-లక్షణము-ఉచ్యతే-చెప్పంబడుచున్నది॥ ... . *

పంచకమ్.

శ్లో॥ తిథివారర్క్షభిర్యుక్తంతత్కాలోదయమిశ్రితం। నవసంఖ్యాహృతంశేషంపంచకమితిరితం॥ టీ॥ తిథివారోడుభిః-తిథివారనక్షత్రములతోయుక్తం-కూడినట్టిదాన్ని - తత్కాలోదయమిశ్రితం- తత్కాలలగ్నముతోగలిసినమొత్తము నవసంఖ్యాహృతం తొమ్మిదింటచేహరించిన భాగముచేత

యగుచుండగా- శేషం-మిగిలినసంఖ్య- పంచకం - పంచకమనంబడుననగా మూడు అయిదు ఏడుతొమ్మిదిమిగిలినట్లైతే- పంచకరహితంబైనదియని తెలియవలయుననుట॥ ... ... *

శ్లో॥ ఏకోమృత్యుర్ద్వయంవహ్నిశ్చత్వారోరాజపంచకంషట్చోర అష్టరోగస్స్యాదితేతత్పంచకంస్మృతమ్॥టీ॥ ఏకః- ఒకటిమిగిలితే- మృత్యుః- మృత్యుపంచకము-ద్వయం- రెండు-వహ్నిః - అగ్నిపంచకము-చత్వారః-నాలుగు-రాజపంచకం-రాజపంచకము షట్ - ఆరు-చోరః-చోరపంచకము - అష్ట-ఎనిమిది-రోగః-రోగపంచకము-స్యాత్ -అగుచున్నది ఇతి- ఈప్రకారము- యేతత్ - ఈ చెప్పినది-పంచక-పంచకంబని-స్మృతం-స్మరింపఁబడినదయనగా ఇచ్చటఁజెప్పినపంచకములు మంచివిగాదనుట॥ ... ...*

శ్లో॥ సేవాయాంరాజకంమార్గేచోరంరాజాగ్నిమాలయే। మౌంజీబంధనఉద్వాహేరోగంమృత్యుంచవర్జయేత్ ॥టీ॥ సేవాయాం- రాజును సేవింపఁబోవునప్పుడు-రాజకం-రాజపంచకమును-మార్గే-ప్రయాణమునందు-చోరం-చోరపంచకమును - ఆలయే - నూతనగృహారంభమునందు - రాజాగ్నిం- రాజపంచకమును అగ్నిపంచకమునున్ను-మౌంజీబంధనే- ఉపనయనమునందు ఉద్వాహే వివాహమునందును- రోగం-రోగపంచకమును - మృత్యుంచ మృత్యుపంచకమునున్ను - వర్జయేత్ -విడిచిపెట్టవలయుననుట॥ .. ... *

శ్లో॥త్యజేద్భానువారేతురోగంశనౌమృత్యుకంభూమిపుత్రేతు వహ్నిమ్।గురౌసోమవారేచరాజానమేవంబుధేభార్గవేతస్కరాఖ్యమ్॥టీ॥ భానువారేతు- ఆదివారమునాఁడైతే-రోగం-రోగపంచకమును-శనౌ-శనివారమునందు-మృత్యుకం-మృత్యుపంచకమును-భూమిపుత్రేతు - అంగారకవారమునండైతే-వహ్నిం-అగ్నిపంచకమును-గురౌ- గురువారమందును- సోమవారేచ- ఇందువారమునందును- రాజానం-రాజపంచకమును-యేవం- ఈప్రకారముగాఁబుధే- సౌమ్యవాసరమునందును- భార్గవే- శుక్రవారమునందును-తస్కరాఖ్యం- చోరపంచకమును- త్యజేత్ -పరిత్యజించవలయుననుట॥ ... ...*

శ్లో॥చోరంరోగంత్యజేద్రాత్రౌదినారాజాగ్నిమేవచ। అర్ధరాత్రేత్యజేన్మృత్యుంపంచకంయత్రదృశ్యతే॥టీ॥ రాత్రౌ-రాత్రికాలమునందు-చోరం రోగం -చోరరోగపంచకములను-దివా- పగటియందు- రాజాగ్నిమేవచ- రాజవహ్నిపంచకములను - అర్ధరాత్రే - నిశీధకాలమునందు-మృత్యుం-మృ

త్స్యపంచకముసా-త్యజేత్ - విడిచిపెట్టవలసినది - యత్ర - యేఃవాహమునందు-పంచకం - చోరరోగరాజాగ్నిమృత్యుపంచకములలో నేదియైనను-దృశ్యతే-గనుపడుచున్నదో యత్త్యజింపదగినదియని పదూాంతరంబనుట॥ ... *

స్వల్పదోషాః.

శ్లో॥ఉపగ్రహాఖ్యందూష్యంచభగ్రహం యుద్ధదూషితమ్। విరుద్ధయోగనాద్యశ్చపంగ్వంధగ్రహజన్మభమ్॥టీ॥దూష్యం-దూషింపబడిన- ఉపగ్రహాఖ్యం - ఉపగ్రహంబను పేరుగలదోషమున్ను - యుద్ధదూషితం యుద్ధమునందుదూషింపబడిన-భగ్రహం-భగ్రహంబనుదోషమున్ను-విరుద్ధయోగనాద్యాశ్చ - విరుద్ధంబులైనమరణయోగనాశయోగాదులయొక్క గడియలున్ను - పంగ్వంధగ్రహజన్మభం-కుంటిరాసులుగుడ్డిరాసులు-జన్మనక్షత్రమున్ను ఈ చెప్పినవిస్వల్పదోషంబులని తెలియవలసినదియనుట॥ ... ... *

ఏతద్దోషాణాందేశవ్యవస్థా,

శ్లో॥ఉపగ్రహర్క్షంకురుబాహ్లీకేషుకళింగవంగేషుచలత్తసంభవమ్।సౌరాష్ట్రగూర్జరేషుచపాతజన్యం శేషేతుదేశేనవిరుద్ధదోషః॥టీ॥కురుబాహ్లీకేషు-కురుదేశబాహ్లీకదేశములయందు-ఉపగ్రహర్క్షం- ఉపగ్రహనక్షత్రదోషమున్ను - కళింగవంగేషుచ- కళింగవంగదేశములయందు - లత్తసంభవం-లత్తవలనంబుట్టినదోషమున్ను - సౌరాష్ట్రగూర్జరేషుచ- సౌరాష్ట్రగూర్జరదేశములయందు-పాతజన్యం-పాతమువల్లబుట్టినదోషమున్ను అవుచున్నది-శేషేతుదేశే-మిగిలినదేశములయందైతే-విరుద్ధదోషః- ఈ చెప్పినవిరుద్ధషంబులు లేవని తెలియవలయుననుట॥ ... ... *

శ్లో॥యేమానదగ్ధాదయఏవదోషాఃవర్జనీయాఃఖలుమధ్యదేశే॥ దుస్స్వప్నదుర్గ్రహదుర్నిమిత్తదుశ్శకునాద్యాఅపియత్రతత్ర॥టీ॥మానదగ్ధాదయః - శర్మనక్షత్రదగ్ధనక్షత్రములు మొదలైనవి-యే- ఎవ్వి-తేదోషాః - ఆదోషంబులన్నియు-మధ్యదేశే - మధ్యమదేశంబునందు-వివర్జనీయాఃఖలు-విడువందగినవిగదా-దుస్స్వప్నదుర్గ్రహదుర్నిమిత్తదుశ్శకునాద్యా అపి-కీడుకలలుదుష్టవస్త్రవలోకనముఃఖ అశనిపాతము మొదలగుదుర్నిమిత్తములు దుష్టశకునములు మొదలైనవియన్నియును-యత్ర యేదేశమునందుం గనుపడుచున్నవో తత్ర - ఆదేశమునందెల్లపరిత్యజించవలసినదియనుట॥ ... ... *

శ్లో॥ త్రిషుఘటికాషట్కంజ్వాలాఖ్యే ఘటికాష్టకమ్। త్రిపంచో

త్పాతమృత్యోర్గ్నసహ్యకర్కమకంటకే॥టీ॥వజ్రే - వజ్రనామయోగమునందు - ఘటికాత్రయం - మూఁడుగడియలున్ను - జ్వాలాయాం - జ్వాలాముఖినామయోగమునందు - ఘటికాష్టకం - ఎనిమిదిగడియలున్ను - ఉత్పాతమృత్యోః - ఉత్పాతమృత్యునామయోగములయందు - తిస్రఃపంచ - క్రమముగా మూఁడు ఐదు గడియలున్ను - యమకంటకే యమకంటకయోగమునందు - నవ - తొమ్మిది ఘటికలున్ను - వర్జ్యాః వర్జింపఁదగినవి - స్యుః - అగుచున్నవియనుట॥ *

దోషభంగము,

శ్లో॥ శుక్రఃపంచసహస్రాణిబుధఃపంచశతానిచ।లక్షమేకంతుదోషాణాంగురుఃకేంద్రేవ్యపోహతి॥టీ॥ కేంద్రే - కేంద్రమునందుండిన - శుక్రః - శుక్రుండు - పంచసహస్రాణి - ఐదువేలదోషములను బుధః - కేంద్రమునందున్న బుధుఁడు - పంచశతానిచ - ఐదునూర్లదోషంబులనున్ను - కేంద్రగురుః - కేంద్రస్థుండైనబృహస్పతి - దోషాణాం - దోషములయొక్క - ఏకంలక్షం ఒకలక్షమున్ను - వ్యపోహతి - నశింపఁజేయుచున్నాఁడనుట॥ ... ... *

శ్లో॥ యేలగ్నదోషాఃకునవాంశదోషాః పాపగ్రహోద్దృష్టినిపాతదోషాః లగ్నేగురుస్తాన్విమలీకరోతి బీజంయథాంభఃకతకద్రుమస్య॥టీ॥లగ్నేగురుః - వివాహలగ్నస్థితుండైనగురుఁడు - లగ్నదోషాః - లగ్నదోషములున్ను - కునవాంశదోషాః - కునవాంశదోషములున్ను - పాపగ్రహోద్దృష్టినిపాతదోషాః - పాపగ్రహములు లగ్నముఁజూచినందువలనఁగలిగినదోషములున్ను - యే - ఏవికలవో - ఆదోషంబులనన్నిటిని - విమలీకరోతి - పరిశుద్ధములనుగాఁజేయుచున్నాఁడు - అందుకు దృష్టాంతంబెట్లంటే - కతకద్రుమస్య - చిల్లచెట్టుయొక్క బీజం - విత్తనము - అంభోయథా - ఉదకముఁబలెననిర్మలంబుగఁజేయుననుట॥

శ్లో॥ గురుస్సుదీప్తస్తనుకేంద్రసంస్థితస్స్వవర్గసంస్థోభృగుజోబుధోవా। బలాధికోలగ్నగతోపి శేషతోనిహంతిదోషాన్సకలాంస్తథావిధాః॥గురుః - బృహస్పతి - సుదీప్తః - అస్తంగతత్వంబునొందకమిక్కిలిప్రకాశమానుండై - తనుకేంద్రసంస్థితః - లగ్నకేంద్రముపొందినవాఁడై - స్వవర్గసంస్థః - స్వకీయశుభషడ్వర్గమునందున్నవాఁడైన - భృగుజః - శుక్రుండైనను - బుధోవా - సౌమ్యుండైనను - బలాధికః - షడ్బలాధిక్యుండై - లగ్నగతః - లగ్నంబునంబొందియుండినట్లైతే - తథావిధాః - పూర్వోక్తంబులైన - సకలాన్దోషాన్ - సమస్తదోషంబులను - నిశేషతః - నిశ్శేషముగా - నిహంతి - కొట్టుచున్నాఁడనుట॥*

శ్లో॥ కావ్యో గురుర్వా సౌమ్యో వా యదా కేంద్రత్రికోణగః - ద్రవంతి సకలాదోషాః పాపానీవ హరిస్మృతేః॥ టీ॥ కావ్యః - శుక్రుండైనను - గురుర్వా - జీవుండైనను - సౌమ్యోవా - బుధుండైనను - యదా - ఏముహూర్తమునందు - కేంద్రత్రికోణగః - కేంద్రకోణములను బొందినవాడో - తస్మిన్ - ఆముహూర్తమునందలి సకలాదోషాః - సమస్తదోషంబులు - హరిస్మృతేః - విష్ణుస్మరణమువల్ల - పాపానీవ - పాతకంబులువలె - నశ్యంతి - నశించుచున్నవి యనుట॥ .. *

శ్లో॥ ముహూర్తలగ్నషడ్వర్గనవాంశగ్రహసంభవాః - యేదోషాస్తాన్నిహంత్యేవ యత్రైకాదశగశ్శశీ॥ టీ॥ ఏకాదశగః - పదునకొండింటనుండిన శశీ - చంద్రుండు - యత్ర - యేలగ్నమునందలి ముహూర్తలగ్నషడ్వర్గనవాంశగ్రహసంభవాః - ముహూర్తలగ్నషడ్వర్గనవాంశగ్రహములవల్లనుత్పన్నంబులైన - దోషాః - దోషములు - యేప్పనో - తాన్ - ఆదోషంబులనన్నిటిని - నిహంత్యేవ - కొట్టివేయుచున్నాడనుట॥ ... ... *

శ్లో॥ యత్రైకాదశగస్సూర్యో దోషానాశంయయుస్తదా - స్మరణాదివరుద్రస్య పాపంజన్మశతోద్భవమ్॥ టీ॥ యత్ర - యేలగ్నమునందు - సూర్యః - సూర్యుడు - ఏకాదశగః - పదునకొండవయింటనుండుచున్నాడో - తదా - ఆలగ్నమునందలి - దోషాః - దోషములు - నాశం - నాశనమును - యయుః - పొందుచున్నవి - యెట్లన్నను - రుద్రస్య స్మరణాత్ - శివస్మరణమువల్ల - జన్మశతోద్భవం - అనేకజన్మములయందుద్భవించిన - పాపం - దురితంబువలెనని తెలియవలయుననుట॥ *

శ్లో॥ బుధోపిమిత్రక్షేత్రగతస్తదంశసంస్థోపివా తేనవిలోకితోవా। చేల్లగ్నగో దోషచయంనిహంతి రామోయథా రావణదైత్యబృందం॥ టీ॥ బుధోపి - బుధుడును - మిత్రక్షేత్రగతః - మిత్రక్షేత్రములను బొందినవాడైనను - తదంశసంస్థోపివా - ఆమిత్రరాశ్యంశములయందు నున్నవాడైనను - తేనవీక్షితోవా - ఆమిత్రునిచేత జూడబడినవాడైనను - లగ్నగశ్చేత్ - లగ్నమునయుండినట్టైతే - దోషచయం - దోషరాశిని - నిహంతి - కొట్టుచున్నాడు - ఈయర్థంబునందు దృష్టాంతంబెట్లంటే - రామః - శ్రీరాముడు - రావణదైత్యబృందం యథా - రావణాసురనిశితరాక్షససమూహమును సంహరించినవిధంబుగానని తెలియవలయుననుట॥ ... ... *

శ్లో॥ లగ్నస్థో భార్గవో వాపి జీవో వాయది వా చంద్రనందనః - నాశయత్యఖిలాన్దోషాన్ తూలసంఘానివానలః॥ టీ॥ భార్గవః - శుక్రుండైనను - జీవః గురుండై

నను-చంద్రనందనో వా-బుధుండైనను-లగ్నస్థో యది-లగ్నమునందుండినట్లాయెనా-అఖిలాన్-సమస్తంబులైన-దోషాన్-దోషంబులను - అనలః - అగ్ని తూలసంఘమివ-దూదిరాశినిగాల్చెడునట్లు - నాశయతి-నశింపఁజేయుచున్నాడనుట॥ ... .*

శ్లో॥ కాణాంధబధిరోద్భ్రాంతా దగ్ధలగ్నాదికోద్భవాః- తే దోషా నాశమాయాంతి కేంద్రసంస్థైశ్శుభగ్రహైః॥ టీ॥ కాణాంధబధిరోద్భ్రాంతాః-ఒంటికను గ్రుడ్డి చెవిటి రాహులవల్లనుత్పన్నంబులైనట్టివి-దగ్ధలగ్నాదికోద్భవాః-దగ్ధలగ్నము మొదలైనవాటివలననుద్భవించినట్టివి - దోషాః - దోషంబులు-యే యే - తే-ఆదోషంబులు-శుభగ్రహైః-శుభగ్రహంబులు-కేంద్రసంస్థాః-కేంద్రములయందుండుచుండగా-నాశమ్-వినాశనమును - ఆయాంతి-పొందుచున్నవియనుట॥ .. .. *

శ్లో॥ ఉచ్చగశ్శుభ యేకోపి లగ్నగో దోషసంచయమ్-హంతి పాపాని హరితిథౌచోపవాసవ్రతంయథా॥ టీ॥ శుభః-శుభగ్రహము యేకోపి-ఒకటియైనప్పటికి - ఉచ్చగః - ఉచ్చనుబొందినదియైనను-లగ్నగః-లగ్నమును బొందినదియైనను-దోషసంచయమ్-దోషపుంజమును-హంతి-కొట్టుచున్నది-యెట్లన్నను-హరితిథౌచ యేకాదశియందును-ఉపవాసవ్రతమ్-ఉపవాసవ్రతము పాపంయథా-కిల్బిషంబులంబలెనని తెలియవలయుననుట॥ ... ... *

శ్లో॥ యేకోపి మిత్రరాశిస్థశ్శుభో యది విలగ్నగః-హంతి దోషాన్మహాదోషాన్ శివరాత్రివ్రతంయథా॥ టీ॥ శుభః శుభగ్రహము-యేకోపి- ఒకటియైనప్పటికిని-మిత్రరాశిస్థః - మిత్రరాశియందున్నదియైనను - విలగ్నగః లగ్నమును బొందినదియై-స్యాద్యది- అయినట్లాయెనా శివరాత్రి వ్రతం మహాశివరాత్రి వ్రతము-మహాదోషాన్ యథా-మహాపాతకాదిదోషంబులంబలెదోషాన్-దోషంబుల-హంతి-కొట్టుచున్నదియనుట॥ ... ... *

శ్లో॥ విపది ప్రత్యరే చైవ చరమం త్యాజ్యం వినా స్వోచ్చస్వర్క్షగతశ్చంద్రశ్శుభదస్సర్వకర్మసు॥ టీ॥ చరమం-పరమమైన తారను - ఆద్యకంచ జన్మతారనున్న- వినా విడిచిపెట్టి-విపది-విపత్తారయందును- ప్రత్యరే చైవ-ప్రత్యక్తారయందును-స్వోచ్చస్వర్క్షగతః-స్వోచ్చక్షేత్రములయందుండిన-చంద్రః-చంద్రుడు సర్వకర్మసు-సమస్తశుభకర్మములయందు-శుభదః-శుభదాయకుండనియెరుంగవలయుననుట॥ ... ... *

శ్లో॥ జన్మర్క్షలగ్నయోర్వాపి చంద్రస్సత్శుభేక్షితః - కేంద్రే శుభే స్వ
వర్గేవా లగ్నాదుపచయేపివా॥ టీ॥ జన్మర్క్షలగ్నయోర్వాపి - జన్మతారాల
గ్నములయందుండినప్పటికిని - చంద్రః - చంద్రుడు - శుభేక్షితః - శుభగ్రహవీ
క్షితుండై - కేంద్రే - కేంద్రమునందైనను - శుభే శుభకరంబైన - స్వవర్గేవా - స్వో
చ్చమిత్రకూలత్రికోణములయందైనను - లగ్నాదుపచయేపివా - లగ్నముకం
టెను పచయస్థానంబులగు తృతీయషష్ఠదశమైకాదశ స్థానంబులయందైన
ను - స్థితశ్చేత్ - ఉన్నట్లాయెనా - శస్తః - శుభప్రదుండగుచున్నాడనుట॥ .. *

శ్లో॥ జీవేసితే కంటకస్థే పాపేవా త్రిషడాయగే వారర్క్షతిథియోగా
నాందోషమాశు వ్యపోహతి॥ టీ॥ జీవే - గురుండైనను - సితే శుక్రుండైనను - కం
టకస్థేసతి - కేంద్రములయందుండగాను - పాపే - పాపగ్రహమున్ను - త్రి
షడాయగేసతి - తృతీయషష్ఠలాభస్థానములను బొందియుండగాను - వార
ర్క్షతిథియోగానాం - వారనక్షత్రతిథియోగముల యొక్క - దోషం - దోష
ము - ఆశు - శీఘ్రముగా - వ్యపోహతి - నశించుచున్నదియనుట॥ ... ... *

శ్లో॥ యేవంగుణాగుణాన్వీక్ష్య లగ్నం నిశ్చిత్య యత్నతః - సిద్ధాంతోక్తేన
మార్గేణ లగ్నకాలం సమానయేత్॥ టీ॥ యేవం - ఈప్రకారముగా - గుణాగు
ణాన్ - గుణదోషములను - వీక్ష్య - లెస్సగా విమర్శించి - యత్నతః - ప్రయత్న
మువల్ల - లగ్నం - ముహూర్తమును - నిశ్చిత్య - నిశ్చయించి - సిద్ధాంతోక్తేన -
మార్గేణ - సిద్ధాంతమునందు జెప్పఁబడిన మార్గముచేత - లగ్నకాలం లగ్నసమయ
మును - సమానయేత్ - పొందింపవలయుననుట - అనగా సిద్ధాంతోక్తప్రకారము
గా ముహూర్తనిశ్చయము సేయవలయుననుట॥ ... . *

శ్లో॥ వైధవ్యం తరణిస్తనోతి హిమగుస్తామేవ హంత్యాదరాద్భౌమో
దంపతిహా శశాంకతనయస్సౌభాగ్యమాయచ్ఛతి - ఆయుర్ద్రాగ్గురుభార్గవౌ మృ
తుగతిర్ద్రాక్ శ్రీకరస్సర్వదారాహుశ్చాస్య నపత్యకృన్నిజగుణైర్లగ్నే వి
వాహేష్టభిః॥ టీ॥ వివాహలగ్నే - వివాహముహూర్తమునందుండినట్లై
తే - అష్టభిః ఎనిమిదియైన - నిజగుణైః - తమతమయందుండునై జగుణవిశేష
ముల చేత - తరణిః - సూర్యుడు - వైధవ్యం - విధవత్వమును - తనోతి - విస్తరింపజేయు
చున్నాడు - హిమగుః - చంద్రుడు - తామేవ - ఆకన్యకనె - ఆదరాత్ - ఆద
రణమువల్ల - హంతి - కొట్టుచున్నాడు - భౌమః - అంగారకుడు - దంపతిహా - ఆజాయాప
తులనుహరింపుచున్నాడు - శశాంకతనయః - బుధుడు - సౌభాగ్యం - ఐశ్వర్యము

నః అయస్ఫేతి-ఇచ్చుచున్నాడు-గుణభార్గవౌ గురుశుక్రులు-ఆయుర్దా-ఆయుర్దాయమును నిచ్చువారలు-వ్యయగతిః-శనైశ్చరుండు దారిద్ర్యగః-పేదరికము నిచ్చువాండు-స్వర్భానో-ఎల్లప్పు-రాహుశ్చాపి-రాహువు పున్న-అసపత్యకృత్ సంతానాభావము జేయువాడు భవతి-అగుచున్నాడనుట॥ ... .. *

అథ వివాహలగ్నగుణాః.

శ్లో॥ ధనత్రిబంధుతనయధర్మజ్ఞాయేషుచంద్రమాః-కరోతిసుతసౌభాగ్యభోగయుక్తాం వివాహితాం॥ టీ॥ ధనత్రిబంధుతనయధర్మజ్ఞాయేషు-వివాహలగ్నంబునకు రెండవయు తృతీయ చతుర్థ పంచమ నవమ దశమైకాదశ స్థానంబులయందుండెడి-చంద్రమాః-చంద్రుడు-వివాహితాం-వివాహము సేయంబడిన వధువును-సుతసౌభాగ్యభోగయుక్తాం-పుత్రసంతానసౌభాగ్యభోగయుక్తురాలునుగా కరోతి చేయుచున్నాడనుట॥ ... ... *

శ్లో॥ పాతాళాంబరపంచమేష్వనవమేలగ్నే చ సౌమ్యగ్రహాః క్రూరాష్షట్త్రిగతాశ్శశీధనగతస్సర్వే త్రిరేకాదశం-జామిత్రంగ్రహవర్జితంనవభృగోష్షట్కం కుజస్యాష్టమం సంపత్యోర్జనితోడులగ్న సమయం లగ్నాష్టమద్వాదశమ్॥ టీ॥ సౌమ్యగ్రహాః-సౌమ్యగ్రహంబులైన గురుశుక్రబుధచంద్రులు పాతాళాంబరపంచమే-నాలవపదియవయైదవస్థానములయందును-ద్వినవమే-రెండవతొమ్మిదవయిండ్లయందును-లగ్నేచ-వివాహముహూర్తమునందును నుండవలసినది ఇగప్పటికిని-శశీ-చంద్రుడు-ధనగతః-రెండవయింటనుండవలసినది-సర్వే-సకలములైన-క్రూరాః-రవ్యంగారకశనిరాహుకేతువులు-త్రిరేకాదశం-మూడవ పదనకొండవ స్థానములను-షట్సు-ఆఱవస్థానములను-గతాః-పొందియుండవలయు-వివాహే-వివాహముహూర్తమునందు జామిత్రమ్-యేడవయిల్లు-గ్రహవర్జితం-శుభపాపగ్రహరహితంబుగానుండునది-భృగోష్షట్కం-ఆరింటశుక్రుడుండకయుండుటయును-కుజస్యాష్టమమ్-యేనిమిదింటయంగారకుండుండుటయు-దంపత్యోః-వధూవరులయొక్క-జనితోడులగ్నసమయం జననకాలలగ్న నక్షత్ర రాసులును-లగ్నాష్టమద్వాదశం-వధూవరలగ్నంబులకష్టమద్వాదశంబులైన రాసులును-న చ-ఉద్వాహక్రియయందొప్పదంబులుగావని-యెఱుంగవలయుననుట॥ .. .. *

శ్లో॥ కేంద్రత్రికోణభవనేయుగతశ్శుభోనైకేనాన్యవాచ స్వవర్గసహితోబలవాన్ప్రవిష్టః-పాపైస్తథాపిధనుకోనిధనేషుహాయగేశ్వరోగురువివాహస

మయే బహుపుత్ర దాతా॥టీ॥శోభనైకః-శుభగ్రహం బోకండుస్వోచ్చస్వ వర్గసహితః-స్వోచ్చమూలత్రికోణస్వకీయ్యషడ్వర్గయుక్తంబై-బలవాన్-స్థానాదిషడ్బలయుతంబై-కేంద్రత్రికోణః వనే-కేంద్ర-కేంద్రములయందైనను త్రికోణచవనే-త్రికోణస్థానములయందైనను-ప్రవిష్టాయది-ప్రవేశించియుండెనేనియు-పాపైః పాపగ్రహములు-తథావిధగుణైః- అట్టిస్వోచ్చస్వవర్గసహితత్వాదిగుణసంపన్నంబులై-త్రిషడాయగైస్సద్భిశ్చ-తృతీయషష్ఠలాభస్థానములయందు బొందియుండగానున్న - వివాహసమయే-వివాహముహూర్తసమయమునందు-బహుపుత్రదాతా-దీర్ఘాయుష్మంతులైనయనేకపుత్రులనిచ్చెడు- యోగః- శుభయోగమువధూవరులకుc గలుగుచుండునని తెలియవలయు॥ ... ... *

శ్లో॥ లాభస్థేసూర్యపుత్రే భవష్ఠేసూర్యేచతిష్ఠతి। విలగ్నేతుసితేజీవే తృతీయేధరణీసుతే। చంద్రేచదశమస్థేతు శుక్రేరంధ్రేవ్యవస్థితే। ఏకస్తుస్యాత్సమాయోగోదంపత్యోఃపుత్రపౌత్రదః॥టీ॥ సూర్యపుత్రే - శనైశ్చరుండు-లాభస్థే- పదనకొండవయింటనుండగా - సూర్యేచ-సూర్యుండును-షష్ఠే-ఆఱవస్థానమందు-తిష్ఠతిసతి - ఉండగాను- జీవే బృహస్పతి-విలగ్నే - వివాహలగ్నమునందు - స్థితేసతి-వర్తించుచుండగాను- ధరణీసుతే-అంగారకుండు-తృతీయే-మూడింటనొప్పుచుండగాను- చంద్రేచ-చంద్రుడున్న - దశమస్థేచ-దశమస్థానమునందు నొనరియుండగాను-శుక్రే- భార్గవుండు-రంధ్రేచ - ఎనిమిదింట-సంస్థితే - ప్రవర్తించుచుండగానున్న - ఏకః-ముఖ్యమైన-సమాయోగః-శుభయోగము-దంపత్యోః-దంపతులకుపుత్రపౌత్రకః-పుత్రపౌత్రప్రదంబైనది-స్యాత్ -అగుచున్నదియనుట॥ ... .. *

శ్లో॥ లగ్నేగురుఃకుజోలాభేదశమేభాస్కరోభవేత్। ఉమాశంకరవత్ప్రీత్యాహ్యుద్దంపత్యోస్సుఖావహం॥టీ॥లగ్నే - వివాహలగ్నమునందు-గురుః బృహస్పతియు-లాభే-పదనకొండవయింట-కుజః-భౌముండును - దశమే-పదియవస్థానమందు-భాస్కరః - సూర్యుండును-భవేచ్చేత్ - అయినట్లాయెనా-అనఁగా నాయాస్థానంబులనుయాగ్రహంబులుండెనేనియు - ఉమాశంకరవత్-పార్వతీపరమేశ్వరయోగంబనియు - నట్టియోగంబును-దంపత్యోః - వధూవరులకు-సుఖావహం-సుఖసంపాదకంబగుదానినిగా - ఆహుః- పెద్దలు చెప్పుచున్నారనుట॥ ... ... *

శ్లో॥ కుజార్కి శుక్రజీవాస్స్యుర్యాపోక్లీబగతాయది। రమావిష్ణురితిఖ్యాతౌ దంపత్యోశ్చ సుఖావహాః॥ టీ॥ కుజార్కి శుక్రజీవాః-కుజరవిశుక్రగురులు-ఆపోక్లీబగతాః-లగ్నంబునకుతృతీయషష్ఠనవమవ్యయస్థానంబులనుండువారు-స్యుర్యది-ఐరేనియు-రమావిష్ణురితి-లక్ష్మీనారాయణంబనుయోగంబు-ఖ్యాతః ప్రసిద్ధంబై-దంపత్యోశ్చ-జాయాపతులకుభయులకును-సుఖావహాః-సుఖకరంబైనదియైయుండుననుట॥ ... . *

రాహుకేతుదోషః.

శ్లో॥ లగ్నాస్తసంస్థౌయదిరాహుకేతూనదోషదౌవేతివదంతికేచిత్। త్రిస్కంధశాస్త్రార్థవిదస్తులగ్నాస్తగౌతౌచహివర్జయంతి॥ టీ॥ రాహుకేతూ-ఛాయాగ్రహంబులైన-రాహుకేతువులు-లగ్నాస్తసంస్థౌయది వివాహలగ్నజామిత్రస్థానంబులనుండినప్పటికిన్ని-నదోషదౌవేతి-దోషము సేయువారుగారని - కేచిత్ - కొందరుమునులు - వదంతి-పలుకుచున్నారు - త్రిస్కంధశాస్త్రార్థవేదినస్తు-త్రిస్కంధశాస్త్రార్థవేత్తలైతే-లగ్నాస్తగౌ-లగ్న - సప్తమస్థానంబులంబొందిన-తౌచ - ఆరాహుకేతువులను - వర్జయంతిహిః పరిత్యజించుచున్నారు - అనంగావివాహముహూర్తవిషయమై లగ్నాస్తగతరాహుకేతుదోషంబులుగొందరిచేతనవలంబింపబడినదనియు గొందరిచేతనంగీకరింపబడలేదనియునీరెండుదెఱంగులనెఱుంగవలయుననుట

లగ్నాస్తగతరాహుకేతుదోషభంగః.

శ్లో॥ వివాహేషుచదేవానాం ప్రతిష్ఠాసూపనాయనే। ఛాయాగ్రహావుభౌ విజ్ఞేయౌ రాహుకేతూనదోషదౌ॥ టీ॥ వివాహేషుచ - వివాహకార్యములయందును-దేవానాంప్రతిష్ఠాసుచ- దేవతాప్రతిష్ఠలయందును - ఉపనాయనే- ఉపనయనవ్రతమునందును- ఛాయాగ్రహౌ-ఛాయాగ్రహంబులైన-రాహుకేతూ-లగ్నాస్తగతులైనరాహుకేతువులు - నదోషదౌ- దోషప్రదులుగారని-విజ్ఞేయౌ - తెలియదగినవారనుట॥ ... ... *

చంద్రస్యాస్తవృద్ధబాలతా.

శ్లో॥ వృద్ధత్వమిందోస్త్రిదినందినార్ధం బాలత్వమస్తత్వమహర్ద్వయంచ। అస్తేనిధత్తే మృత్యుముపైతికన్యా బాలేన్నసక్తావిధవాచవృద్ధే॥ టీ॥ ఇందోః చంద్రునికి-వృద్ధత్వం - ముసలితనము-త్రిదినం- మూడుదినములు-బాలత్వం - బాల్యము-దినార్ధం - దినమునర్ధము - అస్తత్వం - అస్తంగతత్వము-అహర్ద్వ

యుంచు-రెండుదినములు - క్రమముగానగుచున్నని- విధౌ-చంద్రుడు - అస్తే
సతి - అస్తంగతుండగుచుండగా- కన్యా - కన్యక-మృత్యుం - పృథిని - అస్తై
లి-పొందుచున్నది- బాలే- బాలుండగుచుండగా- విధవా-భర్తృవిహీనురా
లగుచుండునని తెలియవలయు॥ . ...*

శ్లో॥ భవత్యమృతరశ్మిత్వాద్బాలోపిశుభదశ్శశీ । శశీశిశుర్ద్వితీయాయాం శుభంకార్యం సదాబుధైః॥టీ॥ శశీ- చంద్రుడు- బాలోపి- బాలుండేని
యు అమృతరస్మిత్వాత్ - సుధాకరుండగుటవల్ల- శుభదః- శుభం బొనరిం
చువాడు-భవతి - అగుచున్నాడు-శశీ-చంద్రుడు- శిశురపి-చిన్నవాడైనప్ప
టికిని-ద్వితీయాయాం-విదియనాడు-బుధైః- పెద్దలచేత-శుభమ్-శుభకార్య
ము-సదా- ఎప్పుడును- కార్యం-చేయదగినది॥ ... ... *

గ్రహణదోషః.

శ్లో॥ గ్రస్తేస్తే త్రిదినంపూర్వం పశ్చాద్గ్రస్తోదయే తథా। సంధ్యాకాలే త్రి
త్రిదినం నిశ్శేషే సప్త సప్త చ॥టీ॥ గ్రస్తేస్తే-గ్రస్తాస్తమయగ్రహణమైనప్పుడు
పూర్వం-గ్రహణాత్పూర్వమునందు - త్రిదినం-మూడుదినములను- గ్రస్తోద
యే గ్రస్తోదయగ్రహణంబగునప్పుడు-పశ్చాత్ - గ్రహణానంతమునందు- త
థా - ఆప్రకారము మూడుదినములను- సంధ్యాకాలే-సంధికాలగ్రహణము
నందు- త్రి త్రిదినం-పూర్వమందుపరమందును మూడేసిదినములను-నిశ్శే
షే-సర్వగ్రాసగ్రహణమునందు-సప్తసప్తచ-పూర్వపరములయందు నేడే
సిదినములున్ను - పరిత్యాజ్యాః - పరిత్యజింపదగినవియనుట॥ ... ...*

శ్లో॥ ఉత్పాతగ్రహణాదూర్ధ్వం సప్తాహమఖిలగ్రహే। నాఖిలే త్రిదినం
నేష్టం నేష్టం తత్ఖం ఋతుత్రయమ్॥టీ॥ ఉత్పాతగ్రహణాత్ - కంకణగ్రహణ
ము మొదలైనయరిష్టగ్రహణములకంటె - ఊర్ధ్వం - పరమునందు - అఖిల
గ్రహే-సర్వగ్రాసమునందు-సప్తాహం - ఏడుదినములును-నాఖిలే- అసం
పూర్ణగ్రాసగ్రహణమునందు- త్రిదినం-మూడుదినములున్ను- నేష్టం-సమ్మ
తంబులుగావు-తత్ఖం- అగ్రహణముపట్టిననక్షత్రము - ఋతుత్రయం - ఆ
రుమాసములుగనుక- నేష్టం-శుభకరంబుగావనియెరుంగవలయుననుట॥ *

శ్లో॥ పక్షగ్రహణమధ్యేతు వివాహంచోపనాయనం। యదికుర్యాత్స మాసా
ద్భ్రాతా నష్టాయుస్త్రీ విధవాంగనా॥టీ॥ పక్షగ్రహణమధ్యేతు-పూర్ణిమామా
వాస్యలగ్రహణమధ్యంబునందు-వివాహంచ-వివాహమును -ఉపనాయనం-

ఉపనయనమునున్ను కుర్యాద్యది-ఎవ్వండైనను జేసెనేని యా-సః-వాడు-మూ
ఢాత్మా-మూఢమనస్కుడున్ను - నష్టాయుః-అల్పాయుష్మంతుడున్ను - స్త్రీ
వియోగవాన్-జాయావియోగముగలవాడును-భవేత్ -అగుననుట॥ ... *

త్రిజ్యేష్ఠాస్వరూపముక్త్వా తన్నిషేధః క్రియతే.

శ్లో॥ జ్యేష్ఠాంగనాకరతలగ్రహణం నకుర్యాజ్జ్యేష్ఠత్మజస్య పురుషస్య చ
శుక్రమాసే। చేద్గ్రహానికలహప్రదమాశు తస్య జ్యేష్ఠాంగనాపురుషయోశ్చ
పరస్పరంచ॥టీ॥ శుక్రమాసే-జ్యేష్ఠమాసమునందు- జ్యేష్ఠత్మజస్య - జ్యే
ష్ఠానక్షత్రమునందుద్భవించిన-పురుషస్య చ-పురుషునకును-జ్యేష్ఠాంగనాకర
తలగ్రహణం-జ్యేష్ఠకన్యకాపాణిపీడనమును-నకుర్యాత్ -చేయనొప్పదు-చే
త్ -ఒకవేళను జేసినట్లైతే-ఆట్టివివాహము-ఆశు-శీఘ్రముగా-గృహాని
కలహప్రదం-గృహనాశనకలహములం జేయునది-తస్య - అతెఱంగుననే-
జ్యేష్ఠాంగనాపురుషయోశ్చ - జ్యేష్ఠకన్యకా-జ్యేష్ఠపురుషులకుభయులకును-
పరస్పరంచ-అన్యోన్యమున్ను వివాహముసేయనష్టంబు గాదనుట॥ .. *

శ్లో॥ఆద్యగర్భయోర్యత్ర జ్యేష్ఠానక్షత్రజాతయోః। జ్యేష్ఠమాసేవ
కుర్వీత జ్యేష్ఠపంచకమీరితం॥టీ॥యత్ర - ఎచ్చటను - ఆద్యగర్భే ప్రథమగర్భ
మునందుంబుట్టిన - జ్యేష్ఠానక్షత్రజాతయోః- జ్యేష్ఠానక్షత్ర జనితులైన-ద్వ
యోః - ఇద్దరైన - స్త్రీపురుషులకు- జ్యేష్ఠమాసే - జ్యేష్ఠమాసమునందు- వి
వాహం- వివాహమును- నకుర్వీత - చేయంగూడదా ప్రకారము చెప్పినది -
జ్యేష్ఠపంచకం- జ్యేష్ఠపంచకంబని - ఈరితం- చెప్పంబడినదియై నిషిద్ధంబగు
చున్నదియనుట॥ .. .. *

శ్లో॥ నకుర్వీతప్రయత్నేనతథాజ్యేష్ఠచతుష్టయమ్ - ద్విజ్యేష్ఠం మధ్య
మం ప్రోక్తం జ్యేష్ఠ ఏకశ్శుభావహః॥టీ॥ తథా-పూర్వోక్తప్రకారము-జ్యేష్ఠ
చతుష్టయం-జ్యేష్ఠచతుష్టయమును- ప్రయత్నేన- ప్రయత్నముచేత-నకుర్వీ
త-చేయందగదు-ద్విజ్యేష్ఠం-జ్యేష్ఠద్వయము-మధ్యమం-మధ్యమంబని- ప్రో
క్తం-చెప్పంబడినది-యేకః- ఒకటియైనజ్యేష్ఠః - జ్యేష్ఠ- శుభావహః-మంగళ
కరంబనుట॥ .. .. *

శ్లో॥ ఆద్యగర్భప్రసూతాయాః కన్యకాయావరస్యచ-జ్యేష్ఠమాసేనకు
ర్వీతకదాచిదపిమంగళం॥టీ॥ ఆద్యగర్భప్రసూతాయాః-తొలుతటిగర్భము
నందుదయించిన-కన్యకాయాః- కన్యకకు-వరస్యచ - వరునకును- జ్యేష్ఠమాసే

జ్యేష్ఠమాసమునందు-కదాచిదపి- ఒకానొకప్పుడును మంగళకరం-పాణిగ్రహణమును-నకుర్వీత-చేయంగూడదనుట॥ ... .*

శ్లో॥ ఆద్యగర్భద్వయోర్యత్ర వివాహంకారయేద్యది-మాసాధిపతిమిత్రత్వవశాదత్ర శుభావహః॥ టీ॥ యత్ర-ఎచ్చటను-ఆద్యగర్భద్వయోః-ప్రథమగర్భ జనితులైన స్త్రీపురుషులకు - మాసాధిపతిమిత్రత్వవశాత్ - మాసాధిపతుల యొక్క-మిత్రత్వానుసారముగా- వివాహం - ఉద్వాహమును - కారయేద్యది- చేసినటులైన-॥ అత్ర- ఆయాస్థలమునందు-వివాహః-పాణిగ్రహణము- శుభావహః-మంగళకరంబగునది- యనంగా జ్యేష్ఠగర్భమునందుద్భవించినవారలైనప్పటికిని. స్త్రీపురుషులకు మాసాధిపతిమిత్రత్వముగలిగియుండెనేని వివాహము శుభప్రదంబగునని తాత్పర్యమనుట॥ . ...*

ఏకోదరవివాహః.

శ్లో॥ వివాహశ్చైకజన్యానాం-షణ్మాసాభ్యంతరేయది- అసంశయం త్రిభిర్వర్షైః-తత్రైకా విధవాభవేత్ ॥ టీ॥ యేకజన్యానాం-యేకగర్భజనితులగువారలకు-షణ్మాసాభ్యంతరే-ఒకతేకువివాహంబైనయారుమాసములకులోగా-వివాహాయుయది- రెండవదానికి వివాహంబయ్యేనేని-తత్ర-ఆయిద్దరిలో యేకా - ఒకతె-స్త్రీ- త్రిభిర్వర్షైః-మూడు సంవత్సరములచేత - అసంశయం-నిస్సందేహంబుగా-విధవా - వైధవ్యముగలది-భవేత్ - అగుచున్నది యనగానే కోడరులకునారుమాసములకులోగా వివాహము సేయఁగూడదు - చేసి రేని యొకతె మూడుసంవత్సరములకు చిన్నది విధవయగుచుండునని తాత్పర్యము॥ .. .. : *

శ్లో॥ కదాచిదేకజన్యానాం నవివాహమృతుత్రయే- యత్రవర్షేణ తత్రైకా విధవైవనసంశయః॥ టీ॥ యత్ర - ఎచ్చటను- యేకజన్యానాం- యేకగర్భజనితులైనవారికి- ఋతుత్రయే - అరుమాసములలోగా-కదాచిత్-ఒకానొకప్పుడును-వివాహం కరగ్రహణమును-నకుర్యాత్ - చేయఁగూడదు-చేసిరే - ఒకవేళను జేసినట్లైన-తత్ర- ఆయిద్దరిలో-యేకా - ఒకతైనకన్యక వర్షేణ - సంవత్సరములో విధవైవ-భర్తృవిహీనురాలే యగుచుండును-నసంశయః-ఈయర్థంబునందు సందియంబులేదనుట॥ ... ... ॥... *

శ్లో॥ పుత్రీవివాహోత్పరతస్తదైవశుభప్రదం పుత్రవివాహకర్మ - పుత్రీద్వయం నైవమృతుత్రయేపి పుత్రద్వయం వాపికదాచిదేవ॥ టీ॥ పుత్రీః వా

హోత్సరతః - కొమార్తెకువివాహంబైనపిమ్మట - తథైవ - అప్పుడే-పుత్రవివాహకర్మ-కుమారునివివాహకార్యము-శుభప్రదం- మంగళకరంబైనది-పుత్రీద్వయం-కొమార్తెలనిద్దరినిగూర్చియైనను-ఋతుత్రయేపి-ఆఱుమాసములలోగాను-కదాచిదేవ - ఒకానొకప్పుడును-వివాహకర్మ- వివాహకృత్యము- సైన-జేయనహంబుగాదనుట॥ ... ...*

శ్లో॥మహానదీపర్వతమంతరావా కృత్వావివాహంసహజస్య తస్యతస్యానుజస్యాపి తథైవకార్యం మౌంజీనిబంధాఖ్యమిదంహిశస్తం॥టీ॥ మహానదీపర్వతమంతరావా-గంగాదిమహానదీ వ్యవధానమందైనను-పర్వతవ్యవధానమందైనను-తస్యసహజస్య-జ్యేష్ఠుండైనసోదరునకు-వివాహం పాణిపీడనము-కృత్వా-చేసి-తస్యానుజస్యాపి-వానితమ్మునికిని-తథైవ- ఆప్రకారమే-మౌంజీనిబంధాఖ్యం - ఉపనయనకర్మము-కార్యం-చేయందగినది-ఇదం ఈప్రకారంబుగానుపనయనంబు సేయుట-శస్తంహి-లోకప్రసిద్ధంబనుట॥

శ్లో॥ శుభకృత్పుత్రికోద్వాహాత్పశ్చాత్పుత్రకరగ్రహః - మేకతిథ్యామపి ప్రాహభార్గవో భిన్నవేళయా॥టీ॥పుత్రికోద్వాహాత్ - కొమార్తెవివాహముకంటె-పశ్చాత్ అనంతరమునందు-పుత్రకరగ్రహః-కుమారునిపాణిగ్రహణము-మేకతిథ్యామపి - ఒక్కదినమునందైనను-భిన్నవేళయా- కాలభేదముచేత-శుభకృత్ - శుభము సేయుననని-భార్గవః - ఈప్రకారము భార్గవమహామునివలికెననుట॥ .. ..*

శ్లో॥పృథఙ్మంటపయోః కేచిన్నార్యో రేకోదరస్థయోః। ఇచ్ఛంతిభిన్నవేళాయాంతయోరుద్వాహమంగళం॥టీ॥పృథఙ్మంటపయోః-పృథక్ - ప్రత్యేకముగానిర్మింపబడిన-మంటపయోః-వివాహమంటపములయందు-భిన్నవేళాయాం-భిన్న ముహూర్తంబున - యేకోదరస్థయోః-సమానోదరులైన- తయోర్నార్యోః - ఆస్త్రీలిద్దరికిని - ఉద్వాహమంగళం- వివాహశుభకార్యమును- కేచిత్-కొందరు - ఇచ్ఛంతి - కోరుచున్నారనగా నొకతల్లికడుపునబుట్టిన స్త్రీలకునిద్దఱికి నేకదినమునందు భిన్నముహూర్తంబున వివాహంబు సేయవచ్చునని యభిప్రాయంబు॥ ... ... *

శ్లో॥యేకలగ్నేపిభిన్నాంశే వసిష్ఠాత్రిపరాశరాః తయోరుద్వాహమిచ్ఛంతి పృథగ్గ్రామేథమంటపే॥టీ॥ అథ-తర్వాత - వసిష్ఠాత్రిపరాశరమహామునులు-పృథగ్గ్రామే-భిన్నగ్రామమునందు - మంటపే - భిన్నమంటపమునందు-

యేకలగ్నేపి - ఒకముహూర్తంబైనప్పటికిని- భిన్నాంశే - అంశభేదంబుగలి
గినేని-తయోః- ఆయేకోదరకన్యలకువి-వాహం-ఉద్వాహమును - ఇచ్ఛ
న్తి - అంగీకరించుచున్నారట॥ ... . *

శ్లో॥ఫాల్గునే చైత్రమాసే చ పుత్రోద్వాహోపనాయనే - భేదాద
బ్దస్య కుర్వీత నర్తుత్రయవిళంబనమ్॥ టీ॥ అబ్దస్య భేదాత్ -సంవత్సరభేదమువ
లన-ఫాల్గునే-ఫాల్గునమాసమునందును- చైత్రమాసే చ - చైత్రమాసమునం
దును-పుత్రోద్వాహోపనాయనే-పుత్రులకువివాహోపనయనములు
ను-కుర్వీత-చేయవలయు-నర్తుత్రయవిళంబనమ్-॥ఆసంవత్సరభేదము చేత
నేకగర్భజనితులకుఁ జేయువివాహోపనయనములవిషయమై యారుమాస
ములపర్యంతంబైన కాలవిడంబనంబుగా దగిననిమిత్తంబు లేదని యెఱుంగ
వలయుననుట॥ ... ... *

శ్లో॥కుమార్యోస్సుతయోః పుత్రపుత్ర్యోరేకోదరస్థయోః। వివాహో
బ్దాంతరేశస్తస్సయోర్నద్యంతరేయథా॥ టీ॥ యేకోదరస్థయోః ఒకతల్లి
కడుపునజనించిన-కుమార్యోః - కొమార్తెలకును-సుతయోః-కుమారులకును-
పుత్రపుత్ర్యోః - పుత్రికాపుత్రులకును - అబ్దాంతరే-భిన్నసంవత్సరంబు
నందు-నద్యంతరేయథా - మహానదీవ్యవధానంబునందువలె-వివాహః - ఉ
ద్వాహము-శస్తః - ప్రసిద్ధంబైనదియనుట॥ ... ... *

శ్లో॥కల్పయేద్వేదికాం రమ్యాం మంటపం చ పృథక్పృథక్ - భిన్నోదరప్ర
సూతానామేకతిథ్యాం కరగ్రహః॥ టీ॥ వివాహకర్తా- వివాహము సేయం
బూనినవాఁడు- రమ్యాం- సుందరంబగు - వేదికాం - పెండ్లియరుగును - మం
టపం చ-మంటపమునున్ను-పృథక్పృథక్-వేరువేరుగా- కల్పయేత్ -నిర్మించ
వలసినది - అట్టిభిన్నవేదికామంటపములయందు - తిథ్యాం - ఒకదినంబున-
భిన్నోదరప్రసూతానాం-భిన్నగర్భజనితులైనవారలకు - అనంగా సవతికొ
మార్లకును- సవతికొమార్తెలకును-కరగ్రహః- పాణిగ్రహణముప్రసిద్ధంబని
యెఱుంగవలయుననుట॥ ... ... *

శ్లో॥ ముండనాన్మండనం చైవ మండనాన్నతుముండనమ్॥టీ॥ముండనాత్ -
ఉపనయనానంతరంబున-మండనం చైవ- వివాహము సేయనర్హంబు- గాని-
మండనాత్తు-వివాహంబైనపిమ్మట-ముండనం-ఉపనయనము-నతు- చేయనుచి
తంబుగాదని తెలియవలయుననుట॥ .... *

అభిజిద్గోధూళీ క్షణమ్.

శ్లో॥ మధ్యందినగతే భానౌ ముహూర్తోభిజిదాహ్వయః। సర్వదోషాన్నిహంత్యాశు పినాకీ త్రిపురం యథా॥ టీ॥ భానౌ-సూర్యుండు-మధ్యందినగతేన తి-మధ్యందినమును బొందుచుండగా-ముహూర్తః - ఆమధ్యాహ్నకాలికంబైనముహూర్తంబు అభిజిదాహ్వయః-అభిజిత్తనెడుపేరుగలది-సః- ఆయభిజిన్ముహూర్తము- సర్వదోషాన్-సమస్తదోషంబులను - ఆశు-శీఘ్రంబుగా-పినాకీ-సాంబశివుండు-త్రిపురంయథా- త్రిపురాసురులనుంపలె-నిహంతి-కొట్టుచున్నదియనుట॥ ... . *

శ్లో॥ సూర్యాచ్చతుర్థం యల్లగ్నమభిజిత్సంజ్ఞికం చ తత్। సర్వదేశేష్విదం ముఖ్యం సర్వవర్ణేషు సర్వదా॥ టీ॥ సూర్యాత్ -సూర్యుండుండినరాశివల్ల-చతుర్థం-నాల్గవదియగు-లగ్నం-లగ్నము - యత్ - యేదో-తత్ -ఆలగ్నము-అభిజిత్సంజ్ఞికం - అభిజిత్తనునామముగలది - ఇదం- యీయభిజిల్లగ్నము-సర్వదేశేషు-సకలదేశములయందును-సర్వవర్ణేషు- సకలవర్ణములయందును-సర్వదా- ఎల్లప్పుడు -ముఖ్యం-శుభకార్యములు సేయనావశ్యకంబనుట॥ ... . .. *

శ్లో॥ అశేషదోషాపహరం శుభప్రదం జగుర్మునీంద్రా అభిజిన్ముహూర్తమ్- తథైవగోధూళికనామధేయం వివాహయాత్రాద్యఖిలోత్సవేషు॥ టీ॥ మునీంద్రాః-మునిసత్తములు - అభిజిన్ముహూర్తమ్- అభిజిల్లగ్నంబును- అశేషదోషాపహరమ్ - విష్టివ్యతీపాతాది దోషంబులనెల్లనపహరించునదానినిగా-శుభప్రదం-మంగళప్రదంబునుంగా-జగుః-పలికిరి-తథైవ-ఆప్రకారమె-గోధూళికనామధేయమ్-గోధూళియని పేర్కొనంబడినలగ్నము- వివాహయాత్రాద్యఖిలోత్సవేషు-వివాహము-ప్రయాణము-గృహప్రవేశము-వాస్తుకర్మము మొదలైనశుభకర్మలయందు ముఖ్యమ్-శ్రేష్ఠంబైనదియనుట॥

శ్లో॥ అభిజిత్సర్వకార్యేషు శస్తం నాత్రోపనాయనం - సూర్యాత్సప్తమలగ్నం యద్గోధూళికమితి స్మృతమ్॥ టీ॥ అభిజిత్ - అభిజిల్లగ్నము- సర్వకార్యేషు - సమస్తశుభకార్యములయందు - శస్తమ్ - ప్రసిద్ధంబుగాని - అత్ర - ఈయభిజిన్ముహూర్తంబునందు - ఉపనాయనం - ఉపనయనము- నశస్తం - ప్రశస్తంబైనదిగాదు-సూర్యాత్ -సూర్యుడున్నరాశివల్ల-సప్తమలగ్నం-యేడవలగ్నము-యత్ యేదో-తత్ - అది గోధూళిక - లగ్నంబని-స్మృతం చెప్పబడుచున్నది॥ ....*

శ్లో॥ పాశ్చాత్యానాంకళింగానాంముఖ్యంగోధూళికంస్మృతం। అభిజి
త్సర్వదేశేషుముఖ్యందోషవినాశకృతు॥ టీ॥ పాశ్చాత్యానాం-పశ్చిమదేశ్యు
లకును - కళింగానాం-కళింగదేశ్యులకును-గోధూళికం - గోధూళిలగ్నము.
ముఖ్యం - అవశ్యకంబని స్మృతం-స్మరింపఁబడినది. అభిజితు - అభిజిన్ము
హూర్తము-సర్వదేశేషు - సకలదేశములయందు- దోషవినాశకృతు - సకల
దోషహరంబై-ముఖ్యం-ఉత్తమంబనుట॥ ... ... *

నూతనవధూప్రవేశః-

వాసిష్ఠే.

శ్లో॥ షష్ఠేష్టమేవాదశమేదినేవావివాహమారభ్యవధూప్రవేశః। పం
చాంగశుద్ధంచదినం వినాపితిథౌ సద్గోచరకేపికార్యః- టీ॥ పంచాంగశుద్ధి
చదినంవినాపి-తిథివారనక్షత్రయోగకరణములచేత శుద్ధంబైనమంచిదినము
గాకపోయినప్పటికిని - తిథౌ సద్గోచరకేపి - శుభగ్రహ సంచారితోఁగూడి
నదినము గాకపోయినప్పటికిని-వివాహమారభ్య-వివాహంబైనది మొదలుకొని
షష్ఠే- ఆరవదినమందైనను- అష్టమేవా - ఎనిమిదవదినమునందైనను-దశమే
దినేవా-పదియవదినమునందైనను-వధూప్రవేశః - నూతనవధూగృహ ప్రవే
శము కార్యః-చేయఁదగినదియనుట॥ ... ... *

శ్లో॥ వివాహమారభ్యవధూప్రవేశోయుగ్మేదినేషోడశవాసరాంతే। త
దూర్ధ్వమబ్దేయుజిపంచమేవాశస్తస్తదూర్ధ్వంవిషమేసమేవా॥ టీ॥ వివాహ
మారభ్య - వివాహమైనదినము మొదలుకొని-షోడశవాసరాంతే- పదియా
ఱు దినంబులలోపల-యుగ్మేదినే- సరిదినమునందు - వధూప్రవేశః నూతనవ
ధూప్రవేశము-కార్యః - చేయఁదగినది-తదూర్ధ్వం - ఆపదియాఱుదినంబులతి
క్రమించినపిమ్మట - అబ్దేయుజి-సమ సంవత్సరమునందైనను - పంచమేవా-
బేసియైనప్పటికి నైదవసంవత్సరమునందైననుచేయఁదగినది-తదూర్ధ్వం-ఐదవయే
డుసంవత్సరంబులున్ను - గడచినపిమ్మట-విషమేసమేవా - బేసిసంవత్సరము
నందైనను-సరిసంవత్సరమునందైనను- వధూప్రవేశః - వివాహంబైనకన్యక
కొత్తగానత్తవారింటికి రావడము-శస్తః-ప్రశస్తంబైనదియనుట॥ ... *

శ్లో॥ వధూప్రవేశం ప్రథమేచవర్షేతృతీయ్యావర్షేపిశుభంవదంతి। వర్షేద్వి
తీయేప్యథవాచతుర్థేవధూప్రవేశస్త్వథభర్తృనాశః॥ టీ॥ ప్రథమేచవర్షే-వి
వాహమైన మొదటిసంవత్సరమునందును-తృతీయవర్షేపి మూడవసంవత్స

గము కుంభము - వధూప్రవేశము - నూతనవధూప్రవేశమునకు - శుభతిథి - మంగళ మనుగా - వచ్చుటకు - కొందరు మునులు చెప్పుచున్నారు - అదె - పిమ్మట ద్వితీయా యేసి - రెండవసంవత్సరమునకు ఐను - అథవా - అయుగాబ్దే - చతుర్థే - నా లవసంవత్సరమునందును - వధూప్రవేశః - నవీనగృహాంగ్గృహప్రవేశము - శో భనాశకః - పతివిరహోంగకరంబని తెలియవలయునని యుండు॥ ... ...*

ప్రవేశత్రైవిధ్యము.

శ్లో॥ వధూప్రవేశః సదనప్రవేశో నృపప్రవేశో నిశి సంప్రశస్తః । దివా చ రాత్రౌ చ గృహప్రవేశః శుభోదకర్త్రీ శ్రేష్ఠకార్యసిద్ధ్యై॥ టీ॥ వధూప్రవేశః - నూ తనవధూరాజ్ఞ్య గృహప్రవేశము - దివా - పగటియందు - నప్రశస్తః - ప్రసిద్ధంబు గాదు - నృపప్రవేశః - రాజగృహప్రవేశము - నిశి - రాత్రియందు - నప్రశస్తః - ప్ర సిద్ధంబైనది కాదు - గృహప్రవేశః - నూతనగృహంప్రవేశము - దివా - పగటియందు ను - రాత్రౌ చ - రాత్రికాలమునందును కర్తుః గృహయజమానునికి - శుభకార్య సిద్ధిం మంగళకరములైన కార్యముల యొక్క సిద్ధిని - కరోతి - చేయుచుండునని యర్థము॥

వధూప్రవేశనక్షత్రవారాదయః.

శ్లో॥ నీహారాంశువసూత్తరాదితిగురుప్రోష్ఠాశ్వినీరాధాశ్వినీశక్రాహ సహారవాయువారుణహరిత్వాష్ట్రేషు శస్తే సథా । శుంభాజాళిగతే తథావాఖిగకరే ప్రోష్ఠపదే భార్గవే । జీవేజ్యాత్రయుజి వాదివేనవవధూసద్మప్రవేశశ్శుభః టీ॥ నీహారాంశు - సూర్యాదితిగురు ప్రోష్ఠాశ్వినీరాధాశ్వనీశక్రాహ సహాగ వాయువారుణహరిత్వాష్ట్రేషు - మృగశిరాదనిష్ఠా త్రయో త్తరాషాఢో త్తరా భాద్రా పునర్వసు పుష్యరోహిణ్యనూరాధాశ్వని జ్యేష్ఠా హస్తస్వాతీ శతభి ష శ్రవణచిత్తారేవతీనక్షత్రంబులయందును - శస్తే సథా - ప్రశస్తతిథులయందును - ఖరశరే - సూర్యుడు - కుంభ జాళిగతే సతి - కుంభమేషవృశ్చికరాసులయందుండగా - తథా - అప్పుడు - భార్గవే - శుక్రుడును జీవే - బృహస్పతియును - ప్రోష్ఠపదే సతి - పొందబడిన యుదయములగల వాడగుచునుండగాను - నవ వధూసద్మప్రవేశః - నూతనవధూగృహప్రవేశము శుభః - శుభకరంబనుట॥

శ్లో॥ పోష్ఠేభిహా సేవహారాత్రస్తస్త్రైర్త్వ తీయవస్తేనుబలశక్తమూర్తే । సవ్యోధి కాయానకరోతిమందిరప్రవేశ మేవంముని వాచాపదంతి॥ టీ॥ పోష్టే ప వ్యవహాసమునందును - అధికమాసేచ - అధికమాసమునందును - హారాప్రస్తే తెస్తైర్ధ్వగేనాంశము త్రయోదశగాం... [illegible]

వసంతవ్యాసమునందును-గురుశుక్రమౌఢ్యే॥- గురుశుక్రమౌఢ్యమునందును-నవ్యాంఘ్రిపాదములు-నూతనవివాహితవధువు-సుందరప్రవేశం-గృహప్రవేశము-నకరోతి-చేయరాదు-ఏవం-ఈప్రకారము-మునయః-మునివరులు-వదంతి-చెప్పుచున్నారు-ఇద్వృద్ధంబాలాషోడశశిస్త్రీలుగాగి-చెనము॥ ... ... *

మలమాసస్వరూపముశ్లోకమునకు టీక.

శ్లో॥అసంక్రాంతమాసోధిమాసస్ఫుటస్స్యాద్ద్విసంక్రాంతిమాసః క్షయాఖ్యః కదాచిత్। క్షయః కార్తికాదిత్రయేనాన్యతస్స్యాత్తదావర్షమధ్యేధిమాసద్వయంచ॥టీ॥అసంక్రాంతిమాసః-సూర్యసంక్రమణంబులేకయుండు మాసము-అధిమాసః-అధికమాసంబని-స్ఫుటః-స్పష్టంబైనది-స్యాత్-అగుచున్నది-ద్విసంక్రాంతిమాసః-రెండుసూర్యసంక్రమణములుగలిగినమాసంబు-క్షయాఖ్యః-క్షయమాసంబను నామముగలదై-కదాచిత్-ఒకానొకప్పుడు-సంభవించును-క్షయః-అట్టి క్షయమాసంబు-కార్తికాదిత్రయే-కార్తికమార్గశీర్షపుష్యమాసంబులమూటియందునే-స్యాత్-అగుచుండును-అన్యతః-మరియొకమాసమునందు-నస్యాత్-కాకపోవుచున్నది-తదా-ఆక్షయమాసము సంభవించినప్పుడు-వర్షమధ్యే-సంవత్సరములోన-అధిమాసద్వయంచ-అధికమాసద్వయము సంభవించుచున్నదియని యెరుంగవలయుననుట॥ ... ... *

శ్లో॥ క్షయమాసోయదాజాతస్తదాసంవత్సరాద్వయం। సంసర్పఃపూర్వమాసస్స్యాదధిమాసఃపరస్మృతః॥టీ॥ యదా-ఏసంవత్సరమునందు-క్షయమాసః-క్షయమాసము-జాతః-పుట్టునో-తదా-ఆసంవత్సరమునందు-సంసర్పాఖ్యద్వయం-సంసర్పంబనుపేరుగలదియధికమాసద్వయము-భవేత్-అగుచున్నది తదా-ఆయధిమాసద్వయముసంభవించునపుడు-పూర్వమాసః-పూర్వమాసము-సంసర్ప-సంసర్పంబనునామముగలది-స్యాత్-అగును-పరః-అనంతరమాసము-అధిమాసః-అధికమాసంబని-స్మృతః-స్మరింపబడుననుట॥ ... ... *

శ్లో॥గర్భేవార్ధుషికేకృత్యేశ్రాద్ధేకర్మణిమాసికే। సపిండీకరణేనిత్యేనాధిమాసంవివర్జయేత్॥టీ॥ స్త్రీగర్భవిషయమైనకార్యమును-గం-ను-వార్ధుషికే-[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

షయమునందును-శ్రాద్ధకర్మణి - ఆబ్దికమునందునను-మాసికే-మాసికమునందును-సపిండీకరణే-సపిండీకరణమునందును-నిత్యే - నిత్యశ్రాద్ధమునందును. అధిమాసం - అధికమాసమును- నవివర్జయేత్ - విడిచిపెట్టంగూడదనంగానీ శ్రాద్ధాదికార్యములను మలమాసమునందు విడిచిపెట్టకయావశ్యకముగా-జేయవలయుననితాత్పర్యము॥ .. ..*

కించ,

శ్లో॥ చంద్రసూర్యగ్రహేస్నాన శ్రాద్ధదానజపాదికమ్।కార్యంస్యాన్మలమాసేపినిత్యనైమిత్తికంయథా॥టీ॥ మలమాసేపి - అధికమాసమునందును- నిత్యనైమిత్తికంయథా-నిత్యనైమిత్తికంబులైన శ్రాద్ధహోమాదికార్యములంబలె-।చంద్రసూర్యగ్రహేస్నాన శ్రాద్ధదానజపాదికం - సూర్యచంద్రగ్రహణప్రయుక్తంబులగు స్నానహిరణ్యశ్రాద్ధదానజపంబులు మొదలైనది కార్యం-చేయదగినది-స్యాత్ - అగుచున్నదియనుట॥ ... ... *

శ్లో॥వాపీకూపతటాకాదిప్రతిష్ఠాయజ్ఞకర్మణి।గృహప్రవేశహోమాదినానాక్రతుమహోత్సవాః॥తీర్థయాత్రోత్సవాదీఃమహాదానవ్రతానిచ।మాసప్రాధాన్యకంకర్మ కామ్యకర్మచ-నకుర్యాన్మలమాసేపిగురౌశుక్రేథవాస్తగే॥టీ॥మలమాసేపి- మలమాసమునందు- గురౌ-గురుండైనను-శుక్రేవా-శుక్రుండైనను - అస్తగేసతి - అస్తంగతుండగుచుండగా-వాపీకూపతటాకాదిప్రతిష్ఠాయజ్ఞకర్మణి- బావులు- నూతులు - చెరువులు మొదలైన-ఖాతకర్మ మొక్కటి- ప్రతిష్ఠయాగకర్మంబులను -గృహప్రవేశహోమాదినానాక్రతుమహోత్సవాః-నూతనగృహప్రవేశమునందు హోమము మొదలగు నానావిధంబులైనయాగంబులను - మహోత్సవంబులను తీర్థయాత్రోత్సవాదీని-పుణ్యతీర్థయాత్రలుసేవించుటయు - దేవోత్సవము మొదలైనవానిని-మహాదానవ్రతానిచ-భూదానాదిమహాదానంబులను -వ్రతంబులను-మాసప్రాధాన్యకంకర్మ - మాసప్రయుక్తంబైనకర్మను-తత్కామ్యకర్మచ-కామనచేతఁజేయఁకర్మంబులనున్ను - ముక్త్వా - విడిచిపెట్టి- నకుర్యాత - చేయఁగూడదనఁగానధికమాసమునందు వాపీకూపతటాకప్రతిష్ఠాదికర్మంబులు సేయధర్మంబులుగావనితాత్పర్యము॥ . ... *

స్త్రీణామార్తవవిషయః

శ్లో॥ అనుపచయస్థేచంద్రేథఃకీనుతపీయుజా ద్వ్యాశుంప్రశమరజోదర్శ

సతిస్యుర్భాశుభం భవతి వనితానామ్॥ టీ॥ చంద్రే - చంద్రుండు - అనుపచయ
స్థే సతి - రజోలగ్నంబునకుపచయ స్థానంబులందుండక పోవుచుండగాను
న్ను - ధరణీసుతవీక్షణాద్వాపి - రజోముహూర్తంబునకంగారక వీక్షణముగ
లుగుటవలనున్ను - వనితానాం - స్త్రీలకు - ప్రథమార్తవదర్శనతః - ప్రథమర
జోదర్శనకాలమునందు - శుభాశుభం - శుభమున్ను అశుభమున్ను - భవతి - అ
గుచున్నదియనుట॥ ... ... *

దిక్ఫలమ్.

శ్లో॥ శైలచంద్రాష్టజలధిరసాక్షీనవదిక్క్రమాత్ - ప్రాగాదిస్యాత్ప్రజాసంఖ్యా బాలికా ప్రథమార్తవే॥ టీ॥ బాలికా ప్రథమార్తవే - కన్యకలకు ప్రథమరజోదర్శనమునందు - ప్రాగాది - తూర్పుదిక్కు మొదలుకొని - క్రమాత్ - క్రమముగాను - ప్రజాసంఖ్యా - పుంసంతానసంఖ్యా - శైలచంద్రాష్టజలధిరసాక్షీనవదిక్ - ఏడొకటియెనిమిది నాలుగారు రెండు తొమ్మిదిపదిలుగలది - స్యాత్ - అగుచున్నదియనుట॥ ... ... *

ఆర్తవవస్త్రనిర్ణయః.

శ్లో॥ మేషసింహోక్షపాదానాముదయే ధవళాంబరా - అలికర్కటనక్రాణాముదయే మలినాంబరా। ఘటయుగ్మాంగనాతౌలిలగ్నే రక్తయుతాంబరా। పృచ్ఛకాలే భవత్యేవం బాలికా ప్రథమార్తవే॥ టీ॥ ప్రథమార్తవే - ప్రథమరజోదర్శనమునందలి - పృచ్ఛకాలే - ప్రశ్నచేసిన కాలమునందు - బాలికా - కన్యక - మేషసింహోక్షపాదానాముదయే - మేషసింహవృషభధనుర్లగ్నములయందు - ధవళాంబరా - తెల్లనివస్త్రముగలిగినది - అలికర్కటనక్రాణాముదయే - వృశ్చికకర్కటకమకరరాసులయందు - మలినాంబరా - మాసినబట్టగట్టుకొనినది - ఘటయుగ్మాంగనాతౌలిలగ్నే - కుంభమిథునకన్యాతులాలగ్నములయందు - రక్తయుతాంబరా - ఎఱ్ఱనివస్త్రముధరించినది - ఏవం - ఈ చెప్పినప్రకారము - భవతి - అగుచున్నదియనుట॥..... *

ఆర్తవకాలే ధృతవస్త్రఫలమ్.

శ్లో॥ సుభగా శ్వేతవస్త్రా స్యాద్దృఢవస్త్రా పతివ్రతా క్షౌమవస్త్రా క్షితీశా స్యాన్నవవస్త్రా శుభాన్వితా - దుర్భగా జీర్ణవస్త్రా స్యాద్రోగిణీ రక్తధారిణీ - నీలాంబరధరా నారీ విధవా పుష్పిణీ భవేత్ - మలినాంబరసంవీతా దరిద్రా స్యాద్రజస్వలా - ధృతవస్త్రఫలం సమ్యగ్గదితం మునిపుంగవైః॥ టీ॥

శ్వేతవస్త్రా - తెల్లనిబట్టగట్టుకొనిరజస్వలయైనచిన్నది- సుభగా - సౌభాగ్యవతియగును-నృతవస్త్రా - గట్టిబట్టగట్టుకొనినది- పతివ్రతా-పాతివ్రత్యముగలదియగును-స్యాత్ - అగుచున్నది-క్షౌమవస్త్రా - జుకూలవస్త్రధారిణియైపుష్పించినపడతుక-క్షితీశా- పట్టపురాణియగును-నవవస్త్రా - క్రొత్తవస్త్రముధరించినది-శుభాన్వితా శుభసంపన్నురాలగును స్యాత్ - అగుచున్నది శీర్ణవస్త్రా - శిథిలవసనముగట్టుకొనినది-దుర్భగా-దౌర్భాగ్యవంతురాలగును- రక్తధారిణీ - ఎఱ్ఱనిపుట్టముగట్టుకొనిన-రోగిణీ-వ్యాధిగ్రస్తురాలగును-స్యాత్ అగుచున్నది - నీలాంబరధరా- నల్లనివస్త్రముధరించినదయ్యె - పుష్పితే-పుష్పించిన-నారీ-స్త్రీ - విధవా-విధవరికమునుబొందినది-భవేత్ - అగుచున్నది-మలినాంబరసంవీతా- మాసినవస్త్రముగట్టుకొనినదయ్యె - రజస్వలా-రజోవంతురాలైనకన్యక-దరిద్రా - దారిద్ర్యమునుబొందినది-స్యాత్ అగుచున్నది-మునిపుంగవైః-ఋషిశ్రేష్ఠులచేత-వృతవస్త్రఫలం-గట్టిబట్టయొక్కఫలము-సమ్యక్- లెస్సగా-గదితం- చెప్పంబడినదియగుట॥ ... ...*

రజోబిందుఫలమ్

శ్లో॥ ఇంద్రేగుణోగ్నౌయమ ఏవవాద్ధిరన్యేవృషే వాయుదిశిద్విసంఖ్యాః । కుబేర ఈశేశశిబిందురేకోపస్త్రీషు సత్కోనవపుష్పవత్యాః ॥ టీ॥ ఇంద్రే - తూర్పుదిక్కునను- అగ్నౌ-ఆగ్నేయమూలయందును-గుణః-మూడుబిందువులును-యమయేవ-దక్షిణదిక్కుయందును- అన్యే - నైఋతిమూలయందును-వాద్ధిః-నాలుగుబిందువులును-వృషే-పశ్చిమదిక్కునందును-వాయుదిశి-వాయవ్యమూలయందును - ద్విసంఖ్యాః - రెండుబిందువులున్నూ-కుబేర ఈశే- ఉత్తరేశాన్యదిక్కులయందు-శశిబిందురేకః - ఒకబిందువును-నవపుష్పవత్యాః - నూతనముగారజోవతియైనస్త్రీయొక్క - వస్త్రేషు- కట్టుపుట్టములయందు-సత్కః యుండునని- యుసంగాదైవజ్ఞులుచెప్పచున్నారని యొక్క-దిక్కునుబట్టి ప్రాగాదిక్రమముగా మూడునాలుగు రెండొకటిగ రజోబిందువులుపడినవియని చెప్పవలెననుట॥ ... . *

శ్లో॥ ప్రాప్నోతిబిందునైకేన సౌభాగ్యంచద్విబిందునా । భోగస్త్రిబిందునారోగో దారిద్ర్యంబహుబిందునా॥టీ॥ రజస్వలా-రజోవతియైనస్త్రీ-ఏకేనబిందునా - ఒకబిందువుచేత- సౌభాగ్యంచ - ఐశ్వర్యమును - ప్రాప్నోతి-పొందుచున్నది-ద్విబిందునా- రెండుబిందువులచేత-భోగ... భాగ్యము... త్రి

బిందుసం-మూడుబిందువులచేత-రోగః-వ్యాధియును-బహుబిందునా-నాలు
గు మొదలైనయనేకబిందువులచేత - దారిద్ర్యం- పేదరికమున్ను - గలుగు
చున్నదియనుట॥ ... ... *

కాలఫలమ్.

శ్లో॥ పుష్పవత్యాశ్శుభం ప్రాతః పూర్వాహ్ణే తీర్థగామినీ మధ్యాహ్నే
సుతసౌభాగ్యా చాపరాహ్ణే తు జారిణీ - సాయాహ్నే బహుపత్నీ స్యాత్సం
ధ్యయోర్వేశ్యతాం ప్రజేత్ - పూర్వరాత్రే చిరాయుస్స్యాన్నిశీథే విధవా భ
వేత్ - నిశాంతే సుఖహీనా స్యాద్దుర్గా సర్వసంధిషు ॥టీ॥ ప్రాతః - ఉదయ
కాలమునందు - పుష్పవత్యాః - రజస్వలయైన స్త్రీకి - శుభం - మంగళము - పూర్వా
హ్ణే - అహ్నః - పూర్వభాగమునందు - తీర్థగామినీ - దివ్యక్షేత్రములు - సేవిం
చునది - మధ్యాహ్నే - మధ్యాహ్నకాలమునందు - సుతసౌభాగ్యా - పుత్రధ
నముగలిగినది - అపరాహ్ణే తు - పగటియుత్తరభాగమునందైతే - జారిణీ - వ్యభిచ
రించునది - సాయాహ్నే - సాయంకాలంబున - బహుపత్నీ - అనేకమంది పెనిమి
టులుగలిగినది - స్యాత్ - అగును - సంధ్యయోః - సాయంప్రాతస్సంధ్య
లయందు - వేశ్యతాం - వెలయాలితనమును - ప్రజేత్ - పొందును - పూర్వ
రాత్రే - పూర్వరాత్రియందు - చిరాయుః - మిక్కిలి ఆయుస్సుగలది - స్యా
త్ - అవును - నిశీథే - అర్ధరాత్రమునందు - విధవా - వైధవ్యమును బొందున
ది - భవేత్ - అగును - నిశాంతే - ఉషఃకాలమునందు - సుఖహీనా - సౌఖ్య
ము లేనిదియును - సర్వసంధిషు - ఈచెప్పంబడిన సంధి కాలములయందును -
దుర్గా - దౌర్భాగ్యము కలదియు - స్యాత్ - అవుననుట॥ ... ... *

తిథిఫలాని.

శ్లో॥ సంతానహీనా ప్రతిపద్దినే చ ద్వితీయకే స్వల్పసుఖా తృతీయే సమస్త
సౌభాగ్యవతీ చతుర్థ్యాం పాపాలయా భోగవివర్జితా చ ॥టీ॥ ప్రతిపద్దినే -
పాడ్యమినాడు రజస్వలయైన కన్య - సంతానహీనా - సంతానము లేనిదియు - ద్వి
తీయే - విదియయందు - అల్పసుఖా - స్వల్పసౌఖ్యముగలది - తృతీయే - తదియ
యందు - సమస్తసౌభాగ్యవతీ - సకలైశ్వర్యములుగలిగినదియును - చతు
ర్థ్యామ్ - చవితినాడు - పాపాలయా - పాపంబులకు స్థానభూతురాలును - భోగ
వివర్జితా - భోగము లేనిదియును భవేత్ - అగుననుట॥ ... ... *

[illegible] సహితా [illegible] ష్ఠ్యాం [illegible] మినీ స

ప్తమ్యాంధనధాన్యభూషణయుతాశౌర్యాన్వితాష్టమే-దుఃఖార్తానవమే
దినేహ్నిదశమేసౌభాగ్యయుక్తావరాశుద్ధారుద్రదినేతథార్కదివసేస్యాద్దూ
షిణీసర్వదా ॥టీ॥ పంచమ్యాం పంచమియందును - బహుపుత్రభోగసహి
తా- అనేకపుత్రికాపుత్రులున్ను - భోగములున్నుగలిగినదియు-షష్ఠ్యాంతు
షష్ఠియందైతే-దుర్భాషిణీ-దుష్టవాక్యములుపలుకునదియును- సప్తమ్యామ్
సప్తమితిథియందు-ధనధాన్యాభరణంబులతోడగూడినదియు-అష్టమే - అష్ట
మినాడు - శౌర్యాన్వితామిక్కిలిశూరురాలును- నవమేదినే - నవమియందు-
దుఃఖార్తాదుఃఖముచేత-పీడింపఁబడునదియును-దశమేహ్ని - దశమియందు-
సౌభాగ్యయుక్తా - సౌభాగ్యవతియును-వరాశ్రేష్ఠురాలును- రుద్రదినే - ఏ
కాదశినాడు-శుద్ధా-శుచిర్భూతురాలును-తథా-ఆప్రకారము - అర్కదివసే
ద్వాదశియందు-సర్వదా - ఎల్లప్పుడును-దూషిణీ- పరులదూషించునదియు-
స్యాత్ - అగుచునుండునని యెరుంగవలయుననుట॥ ... ... *

శ్లో॥ త్రయోదశ్యాంతుసంతుష్టాభూతాయాంపాపినీభవేత్ - పూర్ణి
మాయాంతుసంపుష్టాచామాయామల్పభోగినీ ॥ టీ॥ త్రయోదశ్యాం - త్ర
యోదశియందు - సంతుష్టా - సంతోషవతియును - భూతాయాం - చతుర్దశి
యందు-పాపినీ - పాపాత్మురాలును-పూర్ణిమాయాంతు- పున్నమయందై
తే-సంపుష్టా-బలిసినదియును - అమాయాం - అమావాస్యయందును - అ
ల్పభోగినీ-స్వల్పభోగములుగలదియుభవేత్ అగుచుండుననుట॥ ... *

వారఫలం.

కాశ్యపే.

శ్లో॥ రోగిణీరవివారేచసోమవారేపతివ్రతా। దుఃఖితాభౌమవారేతు
బుధేసౌభాగ్యసంయుతా। శ్రీసంయుతాగురోర్వారేపతిభక్తిర్భృగోర్దినే।
మలినామందవారేతురాత్రావపితథైవచ॥ టీ॥ రవివారేచ-భానువారము
నందు-బుష్పించినపడతుక-రోగిణీ- వ్యాధిపీడితురాలును- సోమవారే - ఇం
దువాసరమునందు-పతివ్రతా-పతివ్రతయును-భౌమవారేతు-కుజవారమునం
దైతే-దుఃఖితా-దుఃఖవంతురాలును-బుధే-బుధవారమునాడు-సౌభాగ్యసం
యుతా-సౌభాగ్యవతియును-గురోర్వారే- గురువారమునందు- శ్రీసంయుతా
సంపన్నురాలును భృగోర్దినే-శుక్రవారమునందు-పతిభక్తిః - పెనిమిటియం
దత్యంతభక్తిగలదియును-మందవారేతు-శనివారమందైతే మలినా- కలుష

స్వభావముగలది యౌ-తథైవ- ఆప్రకారమే- రాత్రావపి-రాత్రియందును-
మలినా-మలినాత్మురాలగునని తెలియవలయునని యనుట॥ ... ... *

శుభనక్షత్రాణి.

శ్లో॥ కరాదిపంచోత్తరమూల పూషవిష్ణుత్రయాశ్వీజ్యవిధీందుభేషు।
ఆద్యం రజస్సౌఖ్యసుతాయురర్థం సౌభాగ్యవృద్ధిం కురుతేంగనానామ్ ॥ టీ॥ కరాదిపంచోత్తరమూలపూషవిష్ణుత్రయాశ్వీజ్యవిధీందుభేషు కరాదిపంచ- హస్తచిత్తస్వాతీవిశాఖానూరాధలయందును - ఉత్తర-ఉత్తర ఉత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రలయందును- మూల- మూలయందును- పూష- రేవతియందును-విష్ణుత్రయ- శ్రవణధనిష్ఠాశతభిషములయందును- అశ్వి - అశ్వనియందును - ఇజ్య - పుష్యమియందను - విధి- రోహిణియందును - ఇందుభేష- మృగశీర్షయందును - ఆద్యం- మొదటిదైన-రజః-ఆర్తవము - అంగనానాం స్త్రీలకు సౌఖ్యసుతాయురర్థం-సౌఖ్య - సౌఖ్యమును- సుత- కుమారులను- ఆయుః- ఆయుష్యమును- అర్థం-ధనంబును- సౌభాగ్యసిద్ధిం-సుభగత్వసిద్ధిని- కురుతే- సేయుచున్నదియనుట॥ ... ... *

దుష్టనక్షత్రాణి.

శ్లో॥ పూర్వత్రయేయామ్యభుజంగధిష్ణ్యే తాంబూలతైలంకుసుమం హరిద్రాం। తద్భర్తృసందర్శనమేవవర్జ్యం తాత్కాలికం శాంతివిధిం ప్రకుర్యాత్। రౌద్రేమఖేశోకయుతాదితేర్భే సాబంధకీం ద్రేప్యనభేదరిద్రా॥
టీ॥ పూర్వత్రయే- పుబ్బపూర్వాషాఢాపూర్వాభాద్రలయందును - యామ్యభుజంగధిష్ణ్యే - భరణ్యాశ్రేషానక్షత్రములయందును - రజస్వలయైన స్త్రీచేత తాంబూలతైలం-తాంబూల-తాంబూలచర్వణమును- తైలం- తైలాభ్యంజనమును-కుసుమం పువ్వుధారణమును-హారిద్రాం - పసుపుపూయడమును తద్భర్తృసందర్శనమేవ-పెనిమిటినిజూచుటయును-వర్జ్యం పరిత్యజింపదగినది - ఇదియునుంగాక- తాత్కాలికం - ఆరజోదర్శనకాలోచితంబైన- శాంతివిధిం-శాంతికర్మవిధానమును - ప్రకుర్యాత్ -చేయవలసినది-రౌద్రే- ఆర్ద్రానక్షత్రమునందును-మఖే- మఖానక్షత్రమునందును - రజోవతియైన స్త్రీ-శోకయుతా- దుఃఖవతియగును - అదితేర్భే- పునర్వసునక్షత్రమునందు, ఐంద్రే పిచ-జ్యేష్ఠయందును- ఆసమర్తయైన కన్యక-బంధకీ- వ్యభిచా

రిణియగును - అవలే-కృత్తికానక్షత్రంబునందు - దరిద్రా-దారిద్ర్యముగల దియగుచున్నదియనట॥ ... ...*

శ్లో॥ కృత్తికాదిత్యరౌద్రేపి మఖాజ్యేష్ఠేరజస్వలా । ఆదిపాదేశుభం ప్రోక్తంసాకన్యామంగళప్రదా॥ ద్విపాదేచేద్రజోదృష్టం పంచవింశతిభోజనం- త్రిపాదేవచతుష్పాదేశాంతిం కుర్యాద్యథావిధి॥ టీ॥ కృత్తికాదిత్యరౌద్రేపి- కృత్తికాపునర్వస్వార్ద్రానక్షత్రములయందును - మఖాజ్యేష్ఠే - మఖాజ్యేష్ఠానక్షత్రంబులయందును-ఆదిపాదే- ప్రథమపాదమందు-రజస్వలాచేత్ - రజోవతియైనట్లైతే-శుభం-మంగళంబని - ప్రోక్తం-పలుకఁబడినది-సాకన్యా- ఆచిన్నది-మంగళప్రదా- శుభకరురాలగును-ద్విపాదే- రెండవపాదమునందు-రజః - ఆర్తవము-దృష్టచేత్ - చూడంబడినట్లైతే - పంచవింశతిభోజనం- తచ్ఛాంతినిమిత్తముగా నిరువదియైదుగురికి భోజనంబువద్రసోపేతంబుగాఁబెటవలసినది-త్రిపాదేచ - మూడవచరణమునందున-చతుష్పాదే- నాలవపాదమునందును-యథావిధి - విధ్యుక్తప్రకారముగా- శాంతింశాంతిని- కుర్యాత్ -చేయవలయుననుట॥ ... ...*

శుభనక్షత్రఫలాని.

గ్రంథాంతరే,

శ్లో॥ధనిష్ఠావిష్ణుమూలాసు నార్యాస్స్యాత్సుతపంచకం । మృగోత్తరకరత్వాష్ట్రశతతారాసు వైదశ - ద్విదైవస్వాతిమూలాశ్వి మైత్రేషుచసుతాష్టకం। ప్రాజాపత్యేసుతాస్సప్తచాంత్యేచనవకంభవేత్ ॥టీ॥ధనిష్ఠావిష్ణుమూలాసు-ధనిష్ఠాశ్రవణమూలానక్షత్రంబులయందును-రజస్వలయైన-నార్యాః ఆడదానికి - సుతపంచకం-పుత్రపంచకము-స్యాత్తు - అగును - మృగోత్తరకరత్వాష్ట్రశతతారాసు-మృగశీరోత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రలయందును- దశ-పుత్రదశకమును -ద్విదైవస్వాతిమూలాశ్విమైత్రేషుచ - విశాఖస్వాతిమూలాశ్విన్యనూరాధలయందు - సుతాష్టకం-కుమారాష్టకమును ప్రాజాపత్యే-రోహిణీయందు-సుతాస్సప్త- పుత్రసప్తకమున్ను - అంత్యేచ- రేవతియందు- నవకం- పుత్రనవకమున్ను - భవేతు - అగుచున్నదియనంగానాయానక్షత్రములయందునయ్యేకుమారులుగలుగుదురని తాత్పర్యంబనుట॥

దుష్టనక్షత్రఫలం.

శ్లో॥పూర్వత్రయేదరిద్రాస్యాత్కృత్తికాయాంతుదుర్భగా । ఆర్ద్రా

యాంపుత్రనాశస్స్యాద్భరణ్యాంస్వమృతిర్భవేత్। మఖాయాంభర్తృనాశస్స్యాత్సార్పే చాండాలగామినీ। దరిద్రిణీచ జ్యేష్ఠాయాంరతిహీనాచజాయతే॥టీ॥ పూర్వత్రయే-పుబ్బపూర్వాషాఢపూర్వాభాద్రలయందు - రజస్వలయైనపక్షము-దరిద్రా -ధనహీనురాలు-స్యాత్ -అగును-కృత్తికాయాం-కృత్తికానక్షత్రమునందు-మగ్భగా-దౌర్భాగ్యవతియగును-ఆర్ద్రాయాం.ఆర్ద్రానక్షత్రమందు-పుత్రనాశః-పుత్రసంతానంబు లేకపోవుట-స్యాత్ - అగును- భరణ్యాం- భరణీనక్షత్రమునందు- స్వమృతిః-రజస్వలయైన స్త్రీమరణంబు- భవేతు- అగును- మఖాయాం-మఖానక్షత్రమునందు-భర్తృనాశః- పతివియోగము-స్యాతు-అగుచున్నది-సార్పే - ఆశ్రేషానక్షత్రమునందు - చాండాలగామినీ-చండాలపురుషులతో విహరించునదియును- జ్యేష్ఠాయాం - జ్యేష్ఠానక్షత్రమునందు-దరిద్రిణీచ - పేదరికముగలిగినదియును-రతిహీనాచ-సురతవిహీనురాలును-జాయతే-అగుచున్నదియనుట॥ .. .. *

శ్లో॥పూర్వత్రయేభుజంగర్క్షేయామ్యర్క్షేచరజస్వలా।ప్రథమాంశేపతిఘ్నీస్యాద్ద్వితీయేమృతపుత్రకా।తృతీయేతుదరిద్రాస్యాచ్చతుర్థేత్వశుభావహా॥ టీ॥ పూర్వత్రయే - పుబ్బ పూర్వాషాఢ పూర్వాభాద్రలయందును- భుజంగర్క్షే ఆశ్రేషానక్షత్రమునందు-యామ్యర్క్షేచ- భరణీనక్షత్రమునందును - ప్రథమాంశే- మొదటిపాదమునందును-రజస్వలా-రజోవతియైతే-పతిఘ్నీ- మగనినిజంపునదియును-ద్వితీయే - రెండవపాదమునందు-మృతపుత్రకా-చచ్చిపోయెడుపుత్రసంతానముగలిగినదియును- స్యాతు- అగుచున్నది-తృతీయేతు-మూడవపాదమందైతే-దరిద్రా -భాగ్యహీనురాలును-చతుర్థేతు-నాలవపాదమందైతే- అశుభావహా-అమంగళకరురాలును- స్యాతు-అగుచుండుననుట॥

దుష్టతిథ్యాదయః.

శ్లో॥అమారిక్తాష్టమీషష్ఠీద్వాదశీప్రతిపత్స్వపి।పరిఘస్యచపూర్వార్ధేవ్యతీపాతేచవైధృతౌ।సంధ్యాసూపప్లవేవిష్ట్యామశుభంప్రథమార్తవమ్॥టీ॥అమారిక్తాష్టమీషష్టిద్వాదశీప్రతిపత్స్వపి-అమా-అమావాస్యయందును-రిక్త-రిక్తతిథులయందును - అష్టమీ - ఉభయాష్టములయందును- షష్ఠీ - ఉభయషష్ఠులయందును- ద్వాదశీ- ఉభయద్వాదసులయందును- ప్రతిపత్స్వపి-ఉభయప్రతిపత్తులయందును-పరిఘస్యచపూర్వార్ధే - పరిఘనామయోగముయొక్క పూర్వ భాగమునందును-వ్యతీపాతేచ-వ్యతీపాతనామయోగము॥

డును-నైర్ఋతౌ-నైర్ఋతినామయోగమునందును- సంధ్యాసు - సంధ్యాకాల ములయందును - ఉపప్లవే - అశనిపాతము మొదలైనయుపద్రవకాలముల యందును-విష్ట్యామ్-భద్రవాకరణంబునందును- ప్రథమార్తవం-స్త్రీకి తొలుతటిసమర్త-అశుభమ్-శుభకరంబుగాదనుట॥ ... ...*

ఆర్తవలగ్న గ్రహఫలమ్.

శ్లో॥ కేంద్రత్రికోణాయధనస్థితాశ్చ శుభాస్త్రిషష్ఠాయగతాశ్చ పాపాః। శుభప్రదాస్స్యుః ప్రథమర్తుకాలే తథా విధిజ్ఞా జగురార్యవర్యాః॥టీ॥ ప్రథమర్తుకాలే -స్త్రీలకు ప్రథమరజోదర్శనకాలమందు - కేంద్రత్రికోణాయధనస్థితాః- కేంద్రకోణలాభస్థానంబులయందుండిన-శుభాశ్చ-సౌమ్యగ్రహములున్ను- త్రిషష్ఠాయగతాః-తృతీయషష్ఠలాభస్థానంబులనొందిన- పాపాశ్చ క్రూరగ్రహములును-శుభప్రదాః-శుభములిచ్చునవి-స్యుః-అగుచున్నవి -తథా - ఆప్రకారము-విధిజ్ఞాః-దైవజ్ఞులైన- ఆర్యవర్యాః - పూజ్యులగుమునిసత్తములు-జగుః-పలికిరనుట॥ .... *

శ్లో॥ అష్టమస్థే శశాంకే భర్తుర్నాశకరం రజః।చంద్రతారాబలయుతే రజఃపుత్రార్థసంపదః।లగ్నాద్వా జన్మలగ్నాద్వా భూమిజే వాధవా విధౌ।సత్పుత్రా ప్రథమార్తౌ స్యాత్కన్యా చోపచయేస్థితే॥టీ॥శశాంకే-చంద్రుడు అష్టమస్థేసతి - అష్టమస్థానగతుండగుచుండగా- రజః - ఆర్తవము-భర్తుర్నాశకరం-పతినాశనము జేయునది చంద్రతారాబలయుతే- చంద్రతారాబలసంపన్నంబులగునపుడు-రజః - ప్రథమార్తవము- పుత్రార్థసంపదః- పుత్రధనసంపత్తులను జేయునది- లగ్నాద్వా- జోలగ్నమునైనను-జన్మలగ్నాద్వా-జననకాలలగ్నమువల్లనైనను- భూమిజేవా-అంగారకుడైనను- అధవా-అటుగాకపోతే-విధౌవా-చంద్రుండైనను - ఉపచయస్థితేపి- తృతీయషష్ఠ-దశమలాభస్థానంబులయందు నొనరియుండగా-ప్రథమార్తవే-తొలుతటిసమర్తయందు- కన్యానాం సత్పుత్రా - సద్గుణసంపన్నులగు కొమార్తెగలది యగుననుట॥ ... ...*

ఆర్తవలగ్నశుభాశుభఫలమ్.

శ్లో॥ మేషే తు వ్యభిచారిస్స్యాద్వృషభే సౌఖ్యవర్ధనమ్। మిథునే స్యాత్సుత్రవతీ కర్కటే చాతిజారిణీ । సింహే పుత్రవతీ నారీ కన్యాయాం శ్రీమతీ భవేత్।భాగ్యయుక్తా తులాయాం చ వృశ్చికే వ్యభిచారిణీ।సచ్చరీ ధనుపూర్వే

స్యాత్పరేతు పతివ్రతా । మకరే మానహీనా స్యాత్కుంభే ధనవతీ భవేత్ । మీనే పుత్రవతీ చైవ ప్రథమార్తావిదం ఫలం॥ టీ॥ మేషే-మేషలగ్నమునందైతే-వ్యభిచారం వ్యభిచారమున్ను-వృషభే-వృషభలగ్నమునందు-సౌఖ్యవర్ధనం సౌఖ్యాభివృద్ధియును-స్యాతు - అగును-మిథునే-మిథునలగ్నమునందు పుత్రవతీ-పుత్రసంతానవతియును-కర్కటేచ-కర్కటలగ్నమునందును - అపజారిణీ-మిక్కిలిజారసాంగత్యము గలిగినదియును-స్యాతు - అగుచున్నది-సింహే-సింహలగ్నమునందును-నారీరజస్వలయైన స్త్రీ-పుత్రవతీ-పుత్రవంతురాలున్ను-కన్యాయాం-కన్యాలగ్నమునందు-శ్రీమతీ-సంపద్యుక్తురాలున్ను-భవేతు- అగుచున్నది-తులాయాం-తులాలగ్నమునందు-భాగ్యయుక్తా-భాగ్యవంతురాలున్ను-వృశ్చికే-వృశ్చికలగ్నమునందు-వ్యభిచారిణీ-వ్యభిచారముగలదియును-స్యాతు అగుచున్నది-ధనుఃపూర్వే-ధనుర్లగ్నముయొక్క పూర్వభాగమునందున్ను-దుశ్చరీ-జారిణియును-అపరేతు-ధనుస్సుయొక్కయపరభాగమునందైతే-పతివ్రతా-పాతివ్రత్యముగలిగినదియును-మకరే-మకరలగ్నమునందు-మానహీనా మానాభిమానములేనిదియును-స్యాతు - అగును-కుంభే-కుంభరాశియందు-ధనవతీ-ధనధాన్యసమృద్ధిగలిగినదియును- మీనే- మీనలగ్నమునందు- పుత్రవతీ పుత్రసంతానము గలదియును-భవేతు-అగుచున్నది-ప్రథమార్తవే-ప్రథమరజస్సునందు-ఇదంఫలం- ఈపూర్వోక్తప్రకారంబైనఫలంబుగలుగుననుట॥

గ్రంథాంతరే.

శ్లో॥ మేషేపిసింహేపిచకన్యకాయాం గ్రామస్యబాహ్యే ప్రథమార్తవంస్యాత్ । వృషేచగోష్ఠే ధనుషి స్వగేహే గ్రామేఘటే న్యస్యగృహేంగనాయాః॥ మీనేమృగేకర్కటకేఘటేంబుతీరే న్యయుగ్మేతుదిగంబరస్యాత్ । వనేచమధ్యే ప్రథవృశ్చికేచ గర్గాదయోప్యేవముదీరయంతి॥ టీ॥ మేషేచ-మేషమందును-సింహేపిచ-సింహరాశియందును-కన్యాయాం-కన్యారాశియందును- గ్రామస్య- గ్రామమునకు- బాహ్యే-బయిలున- ప్రథమార్తవం ప్రథమరజోదర్శనము-స్యాత్ - అగుననిపృచ్ఛకునకుదైవజ్ఞుండు చెప్పవలసినది-వృషేచ-వృషభలగ్నమందు - గోష్ఠే-గోష్ఠానమందైనయు - ధనుషి-ధనుర్లగ్నమునందు-స్వగేహే-తనయింటిలోననియు-ఘటే-తులయందు-అంగనాయాః-కన్యకకు- గ్రామే-స్వగ్రామమునందు - అన్యస్యగృహే- మరియొకనియింటిలోననియు- మీనే- మీనరాశియందును-మృగే - మకరమందును-

కర్కటకే-కటకరాశియందును- ఘటే కుంభరాశియందును - అంబుతీరే-జ
లసమీపంబునందనియు-నృయుగ్మేతు - మిథునమందైతే-రజస్వలయైనస్త్రీ
దిగంబరా-దిసమొలగలది స్యాత్ - అగుననియు- అథ-పిమ్మట-వృశ్చికేవ-వృ
శ్చికరాశియందు-వనే వమధ్యే- అరణ్యమధ్యంబునందనియు-జెప్పవలయు ఏ
వం-యీప్రకారమే-గర్గాదయోపి - గర్గాదు మొదలగుమహామునులు ఉదీ
రయంతి- చెప్పుచున్నారనుట॥ ... ...*

రజోదర్శనస్థానఫలమ్.

శ్లో॥ గ్రామబాహ్యే పరగ్రామే సా స్త్రీ స్యాద్వ్యభిచారిణీ। పతివ్రతా ప
శుస్థానే సుజీవా గృహమధ్యమే। గ్రామమధ్యే సువృద్ధిస్స్యాద్విధవా స్యాద్ది
గంబరా। అన్యస్య గేహే దుశ్శీలా దీర్ఘాయుర్జలసన్నిధౌ। వనమధ్యే తు సౌ
భాగ్యధనధాన్యసమన్వితా॥ టీ॥ గ్రామబాహ్యే - గ్రామంబునకు బహిః
ప్రదేశమునందును- పరగ్రామే-అన్యగ్రామమునందును- యా - ఏకన్యక-
రజస్వలా-రజోవతియగునో-సాస్త్రీ - ఆచిన్నది-వ్యభిచారిణీ- వ్యభిచారము
కలది-స్యాత్-అగును-పశుస్థానే-గొడ్లదొడ్డియందు-పతివ్రతా- పాతివ్రత్య
ముకలిగినదియు-గృహమధ్యమే-స్వకీయగృహాభ్యంతరమునందు-సుజీవా-స
మీచీనంబైనజీవనంబు కలిగినదియును - గ్రామమధ్యే - స్వగ్రామమధ్య
మునందు-సువృద్ధిః-మిక్కిలివృద్ధిచేతనొప్పుచుండునదియును- దిగంబరా- దిస
మొలతోరజస్వలయైనపడతి-విధవా-వైధవ్యమునుబొందునది-స్యాత్-అగు
ననియు - అన్యగేహే పరగృహమందు - దుశ్శీలా - దుష్టస్వభావముగలిగినది
యనియు-జలసన్నిధౌ-జలసమీపంబున - దీర్ఘాయుః - దీర్ఘాయుష్మంతు
రాలనియు- వనమధ్యేతు - అరణ్యమధ్యంబునందైతే- సౌభాగ్యధనధాన్యస
మన్వితా - ధనధాన్యైశ్వర్యముతోడ గూడి యుండునదియు నని చెప్ప
వలయుననుట॥ ....*

ఆర్తవనక్షత్రగ్రహప్రయుక్తఫలమ్.

శ్లో॥ ప్రథమార్తవనక్షత్రే సమహీజే మృతప్రజా। జ్ఞశుక్రసహితే వం
ధ్యా సగురౌ స్యాత్తపస్వినీ। సాదిత్యే తు పతిఘ్నీ స్యాద్రాహుయుక్తే తు జారి
ణీ। శనౌ తిష్ఠతి చేద్దాసీ గ్రహహీనే సువాసినీ॥ టీ॥ ప్రథమార్తవనక్షత్రే - ప్ర
థమరజోనక్షత్రము-సమహీజే సతి - అంగారకసహితంబగుచుండగా- మృ
తప్రజా-చచ్చిపోయినసంతానముగలిగినదియు - జ్ఞశుక్రసహితే- బుధశుక్ర

సమేతంబగునక్షత్రమునంకు-వంధ్యా - గొడ్డుబోతురాలును-సగురౌ - బృహస్పతియున్ననక్షత్రంబునంక - తపస్వినీ - తపోవంతురాలును - స్యాత్ - అగుచున్నది-సాదిత్యే - సూర్యాధిష్ఠితంబైననక్షత్రంబునందైతే- పతిఘ్నీ-పెనిమిటినిజంపునదియును-రాహుయుక్తేతు - రాహుసంయుక్తనక్షత్రంబునందైతే-జారిణీ-జారులుగలిగినదియును-శనౌ-శనైశ్చరుండు-తిష్ఠతిచేత్ - ఆవర్గనక్షత్రమునందుండినట్టులాయనా-దాసీ-దాస్యముసేయునదియు-గ్రహహీనే - ఏగ్రహములేకయుండునక్షత్రమునందు-సువాసినీ- దీర్ఘసౌమంగల్యముగలిగినదియు-స్యాత్ - ఆగుచుండుననుట॥ ... ... *

రజస్వలాచక్రమ్.

శ్లో॥ రజస్వలాయాంకన్యాయాందిక్చక్రేభానివిన్యసేత్ - ప్రాచ్యాదిదిక్షుచత్వారి త్రీణిత్రీణి విదిక్షుచ॥ టీ॥ కన్యాయాం - కన్యక- రజస్వలాయాంసత్యాం- రజోవతియగుచుండగా- దిక్చక్రే- దిగాకారంబుగాజక్రంబునేర్పఱచియందలి - ప్రాచ్యాదిదిక్షు- ప్రాగ్దక్షిణపశ్చిమోత్తరదిక్కులయందు-చత్వారి సూర్యుడున్ననక్షత్రము మొదలకొనినాలుగేసినక్షత్రములను-విదిక్షుచ - ఆగ్నేయాదిదిక్కులయందు - త్రీణిత్రీణి-మూడుమూడేసినక్షత్రంబులను-విన్యసేతు-న్యసించవలయుననగాలిఖింపవలయుననుట॥

శ్లో॥భానుభాచ్చంద్రనక్షత్రపర్యంతంగణయేత్క్రమాత్ - ఆయుస్సంపద్వైధవ్యపుత్రాన్దిక్షువినిర్దిశేత్ -విదిక్షుక్షతరోగార్తిమరణానివదేత్క్రమాత్॥టీక॥ భానుభాతు-సూర్యుడున్ననక్షత్రము మొదలుకొని - చంద్రనక్షత్రపర్యంతం-చంద్రాధిష్ఠితనిత్యనక్షత్రపర్యంతమున్ను- క్రమాతు-వరుసగా గణయేత - లెక్కింపవలయు-దిక్షు- ప్రాగాదిదిక్కులయందు-క్రమాత్క్రమముగా- ఆయుస్సంపద్వైధవ్యపుత్రాన్ - ఆయుష్యము-సంపదను విధవరికము- లేకపోపుటయును - పుత్రాన్ - పుత్రసంతానమును - వినిర్దిశేతు - వినిర్దేశింప వలసినది - విదిక్షు - విదిక్కులయందు - క్రమాత్క్రమముగా-క్షతరోగార్తిమరణాని-క్షత-గాయమును-రోగ-వ్యాధినిన్ని - ఆర్తి-పీడనున్ను-మరణాని-మృతినిన్ని - వదేతు-చెప్పవలయుననుట॥ ... . *

రజస్వలాశుద్ధిః

శ్లో॥ ప్రథమేహని చండాలిద్వితీయేపతితాస్మృతా-తృతీయేరజకీప్రోక్తాచతుర్థేహూద్రికాభవేత్॥ టీక ॥ రజస్వలా-రజోవతియైనకన్యక-ప్రథమే

హాని - మొదటిదినమునందు - చండాలీ-చండాలస్త్రీతుల్యంబైనది-ద్వితీయే రెండవదినమునందు-పతితా-మహాపాతకాభిశస్త్ర నెలతతో సరియైనదియని స్మృతా - స్మరింపబడినది-తృతీయే - మూడవదినమునందు-రజకీ - చాకలవెలందుకతోసమానమని-ప్రోక్తా-చెప్పంబడినది-చతుర్థే నాలవదినమునందు-శూద్రీ-శూద్రస్త్రీసమురాలు భవేతు - అగుననుట॥ ... .*

శ్లో॥ పంచమేహనిశుద్ధాస్యాద్దైవ్యకవ్యాదికర్మసు। చతుర్థేహని భర్తుస్స్యాచ్ఛుద్ధాసంభోగకర్మణి॥ టీ॥ రజస్వలా - ప్రథమరజోవతియైనకన్యక-పంచమేహని - ఐదవదినమునందు - హవ్యకవ్యాదికర్మసు - దేవకార్య పితృకార్యములవిషయమై-శుద్ధా-పరిశుద్ధురాలు- స్యాతు - అగును-చతుర్థేహని-నాలుగవదినమునందు-భర్తుః - పెనిమిటికి - సంభోగకర్మణి-సురతకర్మమందు శుద్ధా-స్నానముచేతశుచిర్భూతురాలు-స్యాతు - అగుననుట॥ ... ... *

నారదీయె.

శ్లో॥ రజస్వలాయదిస్నాతాపునరేవరజస్వలా। అష్టాదశదినాదర్వాగశుచిత్వంనవిద్యతే॥ టీ॥ రజస్వలా- బహిష్టయైనస్త్రీ- స్నాతా-స్నానముచేతశుచియై-పునరేవ-తిరుగ-రజస్వలాయది-రజస్సుచేనొందినదైతే. అష్టాదశదినాదర్వాక్- పదునెనిమిదిదినంబులలోగా - అశుచిత్వం - అపవిత్రత-నవిద్యతే - లేకపోవుచున్నది యనగా బహిష్టయైనస్త్రీ దిరుగబదునెనిమిదిదినములలోగా బయిటనుండెనేనియు - వాచిన్నది- స్నానమాత్రముచేతపవిత్రురాలగుచుండుగానియపవిత్రురాలుగాదనితాత్పర్యము॥ ... ...*

శ్లో॥ ఏకోనవింశతేరర్వాగేకాహంస్యాత్తదూర్ధ్వతః। వింశత్యుత్తరకాలేతుత్రిరాత్రంతుశుచిర్భవేతు॥ టీ॥ ఏకోనవింశతేరర్వాక్-పందొమ్మిదిదినములలోపలనైతే - ఏకాహం ఒకదినము-స్యాతు - అగును-తదూర్ధ్వతః- అపందొమ్మిదిదినములకుపైనను-వింశత్యుత్తరకాలేతు- ఇరువదిదినంబులకుమిగిలినకాలంబునందైతే - త్రిరాత్రం- మూడుదినములయందు- శుచిః- పరిశుద్ధురాలు-భవేతు - అగుచున్నది- అనగాపందొమ్మిదిదినములలోగా దిరుగరజోవతి యయ్యెనేనియొక దినముచేతనే పరిశుద్ధురాలగుననియు నిరువదిదినంబులకనంతరకాలంబునందయ్యెనేనిమూడురాత్రులచే శుచిర్భూతురాలగుననియు నెరుంగవలయుననుట॥ ... ... *

నిషేక ప్రకరణమ్

శ్లో॥ విష్ణుప్రజేశరవిమిత్రసమీరపౌష్ణమూలోత్తరావరుణభాని నిషేకకార్యే। పూజ్యాని పుష్యవసుశీతకరాశ్వి చిత్రాదిత్యాశ్చ మధ్యమఫలా విఫలాస్స్యురన్యే॥ టీక॥ నిషేకకార్యే-పునస్సంధాన ప్రయోజనమునందు-విష్ణుప్రజేశరవిమిత్రసమీర పౌష్ణ మూలోత్తరావరుణ భాని-శ్రవణరోహిణీహస్తానూరాధాస్వాతీరేవతీ మూలోత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్ర శతభిషఙ్నక్షత్రములు-పూజ్యాని-పూజింపతగినవి-యనగా మంచినక్షత్రంబులు-పుష్యవసుశీతకరాశ్విచిత్రాదిత్యాశ్చ- పుష్య ధనిష్ఠమృగశీర్షాశ్వినీ చిత్రాపునర్వసు-నక్షత్రంబులు-మధ్యమ ఫలాః మధ్యమఫలదాయకంబులు అనగా మధ్యమనక్షత్రంబులు-అన్యే-తత్పూర్వోక్తనక్షత్రంబులన్నియు-విఫలాః-విగతఫలంబులుగలవి-యనగా నధమనక్షత్రంబులనుట॥... ... ... *

శ్లో॥ షష్ఠ్యష్టమీ పంచదశీశ్చతుర్థీం చతుర్దశీమప్యుభయత్ర హిత్వా శేషాశ్శుభాస్స్యుస్తిథయో నిషేకే వారాశ్శశాంకార్యసితేందుజానామ్॥ టీక॥ షష్ఠ్యష్టమీ-షష్ఠ్యష్టములను-పంచదశీ-పూర్ణిమను-చతుర్థీం-చవితిని-చతుర్దశీమపి-చతుర్దశినిన్ని-ఉభయత్ర-శుక్లకృష్ణపక్షంబులరెంటియందును - హిత్వా-పరిత్యజించి-శేషాః-మిగిలిన-తిథయః-తిథులున్ను-శశాంకార్యసితేందుజానాం-చంద్రగురుశుక్రబుధులయొక్క-వారాశ్చ-వారములున్ను నిషేకముహూర్తమునందు శుభాః-శుభకరంబులు-స్యుః-అగుచున్నవి॥

శ్లో॥ వృషమిథునకుళీరసింహకన్యాతులఘటచాపఝషాశ్శుభం వహంతి యాతి శుభంఫలశాలినోనుకూలే నిధనవిశుద్ధియుతే నిషేకకార్యే॥ టీ॥ నిషేకకార్యే నిషేకప్రయోజనమునందు-నిధనవిశుద్ధియుతే-అష్టమశుద్ధితోగూడిన ముహూర్తము-అనుకూలే యది-అనుగుణంబైనటులైనె శుభఫలశాలినః-శుభఫలంబులచేతనొనరుచుండు- వృషమిథునకుళీరసింహకన్యాతులఘటచాపఝషాః-వృషభమిథునకర్కటకసింహకన్యాతులాకుంభధనుర్మీనరాసులు శుభమ్-మంగళములు వహంతి-వహించుచున్నవి-యనగా నీ చెప్పబడిన లగ్నంబులు నిషేకముహూర్తవిషయమై శుభకరంబులని యెరుంగవలయుననుట॥

పుంసవనమ్-

శ్లో॥ కుర్యాత్పుంసవన ప్రసిద్ధవిషయే మాసేతృతీయేథవః పశ్యంస్త్రీ తతనౌ తుషారకిరణే పుష్యేథవా వైష్ణవే। హిత్వా [illegible]టకన్యయుగ్మమఖిలే

ష్వన్యేష్వరిక్తే ధాశుద్ధే నైధనధామ్నిశుక్రశశభృద్విజ్ఞం త్రిణావాసరే॥

టీ॥ ప్రసిద్ధవిషయె - స్పష్టగర్భ ఽషుయమై - తృతీయేమాసే మూడవమాసమునందు - కుమారంకిరణే - చంద్రుడు - పుష్యే - పుష్యమీ - నక్షత్రమందైనను - అథవా అటుగాకయుండిన వైష్ణవే - శ్రవణమందైనను - స్ఫీతతనౌసతి - ప్రకాశించుచుండు శరీరముగలవాడగుచుండగా - కర్కటకకన్యయుగ్మం కటకకన్యామిథునరాసులను - హిత్వా - విడిచి - అన్యేషు - ఇతరములైన - అఖిలేషు - సమస్త రాసులయందును - నైధనధామ్ని - లగ్నాష్టమ స్థానము శుద్ధే సతి - గ్రహావర్జితంబగుచుండగా - అరిక్తేతిథౌ అరిక్తతిథుయందును - శుక్రశశభృద్విజ్ఞం త్రిణాంవాసరే - శుక్ర సోమ బుధగురువాసరములయందును ధవః - పెనిమిటి - పశ్యన్ - చూచుచున్నవాడగుచును - పుంసవనం - పుంసవనంబను కర్మ - కుర్యాత్ - చేయవలసినది॥

సీమంతమ్

శ్లో॥ చతుర్థషష్ఠాష్టమమాసభేదె భర్త్రా ద్వితీయగర్భే ప్రథమంపి ధేయమ్ సీమంతకర్మద్విజభామినీనాం మాసేష్టమే విష్ణుబలంచ కుర్యాత్ ॥ టీ॥ అద్యగర్భే - ప్రథమగర్భంబునందు - చతుర్థషష్ఠాష్టమమాసభేదె నెలనాలవదైనను - ఆరవనెలదైనను - యెనిమిదవనెలదైనను - భర్త్రా - పెనిమిటిచేత - సీమంతకర్మ - సీమంతంబనుకర్మము ప్రధమం - ముఖ్యముగా - విధేయం చేయదగినది - అష్టమేమాసే ఎనిమిదవమాసమునందు - ద్విజభామినీనాం - బ్రాహ్మణస్త్రీలకు - విష్ణుబలించగర్భ సంరక్షణార్థంబుగా విష్ణుదేవతాబలిని న్ని - కుర్యాత్ - సేయవలయునట॥ ... ... *

నక్షత్రవారాదయః

శ్లో॥ సీమంతేతిష్యహస్తాదితి హరిశశభృత్పౌష్ణబుధ్న్యోత్తరాఖ్యాః । పక్షచ్ఛిద్రాంశ్చ రిక్తాః పిత్రతిథిమపహాయ యాంవ రాస్యాః ప్రశస్తాః । సింహాళిప్రజ్ఞయిత్వా శుభఫలబహులా రాశయోన్యాం శుభాని క్రూరాస్సుః త్రైతరోచి ర్భృగుబుధధిషణానాం శుభప్రేక్షితేవా॥ టీ॥ సీమంతే - సీమంతకర్మయందు తిష్యహస్తాదితిహరిశశభృత్పౌష్ణబుధ్నోత్తరాఖ్యాః - పుష్య హస్త - పునర్వసు శ్రవణమృగశీర్షా రేవతీరోహిణ్యుత్తరాత్రయ ఉత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రలును - పక్షచ్ఛిద్రాంశ్చ - పక్షచ్ఛిద్రతిథులు మన్నె - రిక్తాః రిక్తతిథులు - పిత్ర్యతిథిం అమావాస్యను - అపహాయ - విడిచి - ఇతరాః శేషతిథులు ప్రశస్తాః -

ప్రసిద్ధంబులైనవి-స్యుః-అగుచున్నవి- సింహాళీ-సింహవృశ్చికరాసులను-వ
ర్జయిత్వా - పరిత్యజించి - అన్యే - ఇతరములైన శుభఫలబహులా - శుభఫ
లంబుల చేతనధికంబులని - గౌరయోపి - రాసులను - అంశకాలని ఈ చెప్పి
నరాశ్యంశములున్ను - సితరోచిచ్చశాకబుధధిపణానాం - సోమశుక్రబుధ
గురుసంబంధములైనవారములున్ను - అష్టమేవిశుద్ధేపి- సీమంతలగ్నంబున
కెనిమిదవయిల్లు గ్రహవర్జితంబగుచు నుండగా - ప్రశస్తాః-ఉత్తమంబులు-
స్యుః - అగుచున్నవియనుట ॥ ... ... *

శ్లో॥ శుభగ్రహాః ధీధర్మకేంద్రేష్వరిభవత్రిషు। పాపేష్వపట్సుచంద్రో
(రం)త్యనిధనాద్యాదివర్జితః॥ టీ॥ శుభగ్రహాః-సౌమ్యగ్రహములు-ధీధర్మ
కేంద్రేషు-కోణకేంద్రములయందుండగాను - పాపేషు- క్రూరగ్రహమును-అ
రిభవత్రిషు - షష్ఠలాభతృతీయస్థానములయందుం బొందియుండగానున్ను-
చంద్రః-చంద్రుడు-అంత్యనిధనాద్యాదివర్జితః- ద్వాదశాష్టమజన్మములయం
దుండనివాడై షట్సు-ఈ వెనకంజెప్పిన కేంద్రకోణతృతీయషష్ఠలాభస్థానంబు
లయందుండవలయుననుట ॥ ... ... *

శ్లో॥సీమంతలగ్నాదేకోపి క్రూరః పంచాష్టరిఃఫగః యదిసీమంతినీం హన్యా
త్తద్గర్భం వానసంశయః॥ టీక॥సీమంతలగ్నాత్ - సీమంతలగ్నమునల్ల- ఏకః-
క్రూరోపి -ఒకానొక- క్రూరగ్రహంబున్ను - పంచాష్టరిఃఫగోయది - పం
చమాష్టమద్వాదశస్థానంబులనొందియుండెనేని -సః- ఆపాపగ్రహము-
సీమంతినీమ్ -గర్భిణిస్త్రీనైనను,-తద్గర్భం వా -ఆగర్భిణీగర్భంబునైనను-హ
న్యాత్ -కొట్టుచున్నది-నసంశయః -సందియంబు లేదనుట॥ ... . *

ఏకవింశతిమహాదోషనిర్ణయః.

శ్లో ॥ ఆద్యాఃపంచాంగశుద్ధిస్స్యాద్ద్వితీయ స్సూర్యసంక్రమః తృతీయఃక
ర్తరీదోషశ్చ గ్రహషష్ఠాష్టరిఃఫగః । ఉదయాస్తం గయోశుద్ధిరహితో దుర్ము
హూర్తజః।గండాంతంపాపషడ్వర్గం భృగుషట్కంచజాష్టమమ్‌దంపత్యో
రష్టమం లగ్నం రాశేర్వైషఘటీభవేత్ । కునవాంశో వారదోషః ఖార్జూరికస
మాంఘ్రిణమ్ । గ్రహణోత్పాతభం క్రూరవిద్ధర్క్షం క్రూరసంయుతమ్ । అ
కాలగర్జితంవృష్టిర్మహాపాతస్తథైవచ । మహాదోషా అమీ చైషాంఫలవ
క్ష్యేపృథక్పృథక్॥ టీ॥ పంచాంగశుద్ధిః పంచాంగశుద్ధియనుపేరుగల దోషంబు
అద్యః ౧ = సూర్యసంక్రమః - సూర్యసంక్రమణము - ద్వితీయః - కర్త

తిదోషః - కర్తరిదోషము తృతీయః - ౩ చంద్రషష్ఠాష్టరిఫగః - షష్ఠాష్టరిఫగ
చంద్రదోషము - ౪ ఉదయాస్తాంశశుద్ధి - ఉదయాస్తశుద్ధియను దో
షము - ౫ దుర్ముహూర్తజః - వారజనితదుర్ముహూర్తదోషము - ౬ గండాం
తం - గండాంతదోషము - ౭ పాపషడ్వర్గం - క్రూరగ్రహషడ్వర్గము - ౮
భృగుషట్కం - భృగుషట్కము ౯ కుజాష్టమం - కుజాష్టమము ౧౦ దంపత్యో
రష్టమంలగ్నం - దంపత్యష్టమలగ్నదోషము - ౧౧ రాశ్యోర్విషఘటి - రాశివిష
ఘటికా॥ దోషము - ౧౨ కునవాంశ - కునవాంశము - ౧౩ - వారదోషః -
వారజనితదోషము - ౧౪ - ఖార్జూరికసమాంఘ్రిభమ్ - ఖార్జూరచక్రసమాం
ఘ్రిభదోషము ౧౫ గ్రహణోత్పాతభం - గ్రహణోత్పాతదోషము - ౧౬ -
క్రూరవిద్ధక్షం - క్రూరగ్రహవిద్ధనక్షత్రదోషము - ౧౭ - క్రూరసం
యుతం - క్రూరసంయుతదోషము - ౧౮ - అకాలగర్జితంవృష్టి - అకాలగర్జి
తవృష్టిదోషము - ౧౯ మహాపాతః - వ్యప్రనిర్గమాదిమహాపాతాదిదోషము -
౨౦ - వైధృతి - వైధృతిదోషము - ౨౧ - అమీ - ఈచెప్పినదోషము - మహాదో
షాః - ఏకవింశతి మహాదోషంబులు - ఏషాం - ఇట్టియేకవింశతి మహాదోషం
బులయొక్క - ఫలం - ఫలమును పృథక్ పృథక్ - వేరువేరుగా - వక్ష్యే -
ముందు చెప్పంబోవుచున్నానని గ్రంథకర్తకన్వయంబనుట॥ .. ..*

పంచాంగశుద్ధిదోషస్వరూపం.

శ్లో॥ తిథివారంచనక్షత్రంయోగంచకరణంతథా - ఏతత్పంచశుభంచైవ
పంచాంగంశుద్ధినుద్భవేత్ - యస్మిన్పంచాంగజాదోషసలగ్నంపరివర్జయేత్॥
టీక॥ తిథివారంచ - తిథివారములున్ను - నక్షత్రనక్షత్రమున్ను - యోగంచ
యోగమున్ను - తథాఅప్రకారము - కరణం - కరణమున్ను - ఏతత్పంచ - యీ
యైదును - శుభంచైవ - శుభకరములైతే - పంచాంగం ఆశుభతిథివారన
క్షత్రయోగకరణస్వరూపంబైనపంచాంగము - శుద్ధిమత్ - శుద్ధిగలది - భవే
త్ - అగుచుండును - యస్మిన్ ఏముహూర్తంబునందు పంచాంగజోదోషః -
పంచాంగదోషము సంప్రాప్తంబగునో - తల్లగ్నం - ఆపంచాంగదోషగ్రస్తం
బైనలగ్నము - పరివర్జయేత్ విడువఁబడుచున్నది యనగా - తిథివారనక్ష
త్రయోగకరణంబులెల్లను శుభకరంబులుగా వలయుననట .. *

శ్లో॥ జవమాత్రిస్పృస్పృకేవేధేక్రాంతౌపైత్రస్తథైవచ। ఏతేపంచవి
ధాదోషాఃపంచాంగడశదోషజాః ॥టి॥ జవమాత్రిద్వ్యస్పృకే - దినత్రయం

త్రిమ్యస్ప్రృతులున్ను-వేధే -వేధలున్ను- క్రాంతే - క్రాంతలున్ను-తథైవ-ఆప్రకారము - షై ప్రశ్చ-షై ప్రయును - పతే - ఈ చెప్పిన-పంచవిధాః-ఐదువిధంబులైన -దోషాశ్చ-దోషములున్ను - పూర్వశ్లోకమునందు జెప్పబడినయైదుదోషములున్ను గల యీపదియును - పంచాంగదశదోషజాః - పంచాంగదోషంబులని పేరొందంబడుచుండునవియనుట॥ ... ...*

సూర్యసంక్రాంతిదోషః.

శ్లో॥ త్యాజ్యాస్సూర్యస్యసంక్రాంతేః పూర్వతః పరతస్సదా।వివాహాదిషుకార్యేషునాడ్యషోడశషోడశ॥ టీ॥ సూర్యసంక్రాంతేః -సూర్యసంక్రమణప్రవేశకాలంబునకు-పూర్వతః-పూర్వమందును -పరతఃపరమునందును షోడశషోడశ -పదియారుపదియారయిన -నాడ్యః -ఘటికలువివాహాదిషు-వివాహము మొదలైన, కార్యేషు -సకలశుభ కార్యంబులయందును -సదా ఎల్లప్పుడు - త్యాజ్యాః -పరిత్యజింపఁదగినవి యనగానిది సూర్యసంక్రమణదోషంబనుట॥ ... . *

కర్తరీదోషః,

శ్లో॥లగ్నాంతముఖయోః పాపవక్రయోశ్శుభయోనయోః। సాకర్తరీతివిజ్ఞేయాసంపత్యోర్ధశకర్తరీ॥ టీ॥లగ్నాంత్యముఖయోః-వివాహముహూర్తంబునకుద్వాదశద్వితీయస్థానంబులయందు -పాపవక్రయోః -వక్రించినక్రూరగ్రహంబులు-శుభయోనయోః -శుభగ్రహసంబంధముగలిగినప్పటికిన్ని-స్థితయోశ్చేత్ -ఉండెనేని -సా- అది-కర్తరీతి-కర్తరిదోషమ్మనంబడు నట్టిదోషము సంపత్యోః-వధూవరులకు -కశకర్తరీ -కర్తముగాక త్రెంచెడు కత్తెరయని-జ్ఞేయా-తెలియందగినదియనుట॥ .. .. *

శ్లో॥ కర్తరీదోషదుష్టంయల్లగ్నంతత్పరివర్జయేత్ - యతిసౌమ్యగ్రహైర్యుక్తంగుణైస్సర్వైస్సమన్వితమ్॥ టీ॥ కర్తరీదోషదుష్టం -కర్తరిదోషముచేతదూషింపఁబడిన - యల్లగ్నం -ఎలగ్నమో - తత్ -ఆలగ్నము- సౌమ్యగ్రహైర్యుక్తంయది-శుభగ్రహంబులంగూడియుండెనప్పటికిని-సర్వైః-సమస్తంబులైన-గుణైః గుణంబులుతోడసమన్వితంయది-సంయుక్తంబైనప్పటికిని పరివర్జయేత్ - వివాహాదిశుభకార్యములయందు -బరిత్యజింపవలయుననుట॥ ... ... *

షష్టాష్టరిఃఫగచంద్రదోషః.

శ్లో॥ షడష్టరిఃఫగేచంద్రే లగ్నే దోషస్స్వసంజ్ఞితః। తల్లగ్నం వర్జయేద్యత్నా జ్జీవశుక్రసమన్వితమ్॥ టీ॥ యస్మిన్ లగ్నే - ఏలగ్నమునందు - చంద్రే - చంద్రుండు - షడష్టరిఃఫగే సతి - షష్ఠాష్టమవ్యయస్థానంబుల నొంది యుండగా - స్వసంజ్ఞితః - తత్సంజ్ఞగల - దోషః - దోషంబుగలుగుచున్నదో - తల్లగ్నం - అట్టి చంద్రషష్ఠాష్టరిఃఫగదోషగ్రస్తంబైనలగ్నమును - జీవశుక్రసమన్వితమపి - గురుశుక్రసహితంబైనప్పటికిన్ని - యత్నాత్ - ప్రయత్నమువల్ల - వర్జయేత్ - పరిత్యజించవలయునను ట॥ ... .*

సగ్రహచంద్రదోషః.

శ్లో॥ శశాంకే గ్రహసంయుక్తే దోషస్సగ్రహసంజ్ఞితః। తస్మింత్సగ్రహదోషే తు వివాహం నైవ కారయేత్ ॥ టీ॥ శశాంకే చంద్రుండు - గ్రహసంయుక్తే - శుభపాపగ్రహాన్యతరగ్రహంబులతోడఁగూడియుండెనేని - సగ్రహసంజ్ఞితః - చంద్రసగ్రహంబనుపేరుగలదోషః - దోషము - తస్మిన్ - సగ్రహదోషేతు - ఆసగ్రహదోషమునందైతే - వివాహం - ఉద్వాహమును - నైవకారయేత్ - చేయవలయునదిగాదనుట॥ .. .. *

ఉదయాస్తశుద్ధిః.

శ్లో॥ లగ్నలగ్నాంశకౌ స్వస్వపతినా వీక్షితౌ యుతౌ। న చేదన్యోన్యపతినా శుభమిత్రేణ వా తథా ॥ వ్యత్యయశ్చేత్తథా మృత్యుస్తాభ్యాం సప్తోదయాంశకౌ। ఏవం యుతౌ మృత్యుకరౌ క్రూరగ్రహయుతౌ యథా ॥ టీ॥ లగ్నలగ్నాంశకౌ - వివాహలగ్నమున్ను లగ్ననవాంశమున్ను - స్వస్వపతినా - స్వలగ్నవాంశాధిపతులచేతవీక్షితౌ - చూడఁబడినవైనన్ను - యుతౌ - కూడుకొన్నవైనను ఉండవలయు - తథా - ఆప్రకారము - నచేత్ - కాకయుండిన - అన్యోన్యపతినా - పరస్పరాధిపతులచేతనైన - శుభమిత్రేణవా - శుభగ్రహములచేతనైన - మిత్రులచేతనైనను - వీక్షితయుతములైయుండవలయు - వ్యత్యయశ్చేత్ - పూర్వముకంటెవిపరీతమంబైనట్లైతే - తదా - అప్పుడు - తాభ్యామ్ - ఆలగ్ననవాంశములవల్ల - మృత్యుః - మృత్యువుసంభవించుచున్నది - సప్తోదయాంశకౌ - వివాహలగ్నంబునకు సప్తమలగ్న తన్నవాంశంబులు - ఏవంయుతౌ - వెనుకచెప్పినరీతిగా శుభమిత్రాదిగ్రహంబులతోడఁ గూడియుండెనేని - క్రూరగ్రహయుతౌ యథా - పాపగ్రహయుక్తములైనవానివంబలె - మృత్యుకరౌ -

మృత్యుప్రదంబులైనవి - భవతః - అగుచున్నవి అనగా వివాహలగ్నవిషయమై లగ్నాధిపతిబలవంతుఁడై లగ్నమందుండవలయునట్లుగాకుండినాశుభమిత్రగ్రహంబులలోనేదియైననొకటి లగ్నమందుండినగాని లేక చూచిగాని యొప్పియుండవలసినది - ఆప్రకారమైన ప్రథమాధిపతియును బలములైనస్థానములయందుండవలయు లేదా యుచ్చమిత్రస్వక్షేత్రాదులయందైననొనరియుండవలయునని తాత్పర్యము॥ ... ... *

దుర్ముహూర్తవిషయః.

దివాముహూర్తాని

శ్లో॥ రుద్రాహిమిత్రపితరో వసువారివిశ్వే వేదో విధిశ్శతమఖః పురుహూతవహ్నీ - నక్తంచరాఖ్యవరుణార్యమయోనయశ్చ ప్రోక్తందినస్యదశపంచదివాముహూర్తమ్ ॥ టీ॥ రుద్రాహిమిత్రపితరః - రుద్రాహిమిత్రపితృసంజ్ఞికంబులనియు వసువారివిశ్వే - వసువారివిశ్వేదేవతలనియు వేదం బనియు విధిః - విధియనియు - శతమఖః - శతమఖంబనియు పురుహూతవహ్నీ పురుహూతవహ్నులనియు - నక్తంచరాఖ్య వరుణార్యమయోనయశ్చ - రాక్షసవారుణార్యమాంబులనియు - దశపంచ - ఈపదియేనున్ను - దినస్య - దినము యొక్క - దివా - పగటియందు - ముహూర్తంబులని యెఱుంగునది ... ... *

రాత్రిముహూర్తాని.

శ్లో॥ నిశాముహూర్తాగిరిశాజపాదాహిర్బుధ్న్యపూషాశ్వియమాగ్నయశ్చ విధాతృచంద్రాదితిజీవవిష్ణుతిగ్మద్యుతిత్వష్టృసమీరణాశ్చ॥ టీ॥ గిరిశాజపాదాహిర్బుధ్న్యపూషాశ్వియమాగ్నయశ్చ - గిరిశాజపాదాహిర్బుధ్న్యపూషాశ్వియమాగ్నినామకంబులనియు - విధాతృచంద్రాదితిజీవవిష్ణుతిగ్మద్యుతిత్వష్టృసమీరణాశ్చ - విధాతృచంద్రాదితిజీవవిష్ణుతిగ్మద్యుతిత్వష్టృసమీరణంబులనియు - నీపదియేనును శాముహూర్తాని రాత్రిముహూర్తంబులగుచున్నవి - యనగా రెండుఘటికల కాలము ముహూర్తంబని యెఱింగియెన్నిఘడియలకు ముహూర్తంబు నిశ్చయించవలసియుండునో యాకాలంబున ప్రసంగాగా వెనుక చెప్పినలెక్క ప్రకారంబెంచగా నైనముహూర్తంబుఫలాని ముహూర్తంబని తెలిసియట్టిముహూర్తంబులలో భగ ఇంద్రాగ్ని అహిర్దైత్యాక్షరౌద్ర పితృ - ఈయాఱుముహూర్తంబులుకొరగానివియనియు - కడమముహూర్తంబులు శుభంబులనియు రాత్రిముహూర్తంబులలో రౌద్ర అజాం

ష్ఠియను అగ్ని - యీనాలుగుముహూర్తంబుల మంచివి గావని మిగిలినపదునకొండుముహూర్తములు మంచివియనియు తెలియవలయుననుట॥ .. *

వారజనితదుర్ముహూర్తాః.

శ్లో॥ అర్యమ్ణోర్కే తు హీనకిరణే రాక్షసబ్రహ్మసంజ్ఞౌ పిత్రాగ్నేయౌ క్షితిసుతదినే చంద్రపుత్రేభిజిచ్చ। పైత్ర-బ్రాహ్మే భృగుసుతదినే రాక్షసాప్యే చ జీవే। భౌజంగేశౌ సవితృజదినే వర్జనీయా ముహూర్తాః॥ టీ॥ అర్కే - ఆదివారమునాఁడు - అర్యమ్ణః - అర్యమముహూర్తమును - తు హీనకిరణే సోమవారమునాఁడు - రాక్షసబ్రహ్మసంజ్ఞౌ - రాక్షస బ్రాహ్మముహూర్తంబులు రెండును - క్షితిసుతదినే - అంగారకవారమునాఁడు పిత్రాగ్నేయౌ - పిత్ర్యవహ్ని ముహూర్తంబులు రెండును - చంద్రపుత్రే - బుధవారమునాఁడు - అభిజిచ్చ అభిజిన్ముహూర్తమున్ను - జీవే - గురువారమునాఁడు - రాక్షసాప్యే చ - రాక్షసోదకముహూర్తంబులు రెండును - భృగుసుతదినే - శుక్రవారమునాఁడు పైత్రబ్రాహ్మే పిత్ర్యబ్రహ్మముహూర్తంబులు రెండును సవితృజదినే - శనివారంబున - భౌజంగేశౌ - భుజంగేశాన ముహూర్తంబులు రెండును - ఇవి ముహూర్తాః - వారజనితదుర్ముహూర్తంబులు గాన నవియన్నియు వర్జనీయాః వివాహాదిశుభకార్యములయందు విడిచిపెట్టఁదగినవియని యెఱుంగవలయు॥ ... *

శ్లో॥ అహస్కరాదివారేషు యే ముహూర్తాస్తు నిందితాః। వివాహాదిషు తే వర్జ్యా అపి లక్షగుణైర్యుతాః॥ టీ॥ అహస్కరాదివారేషు - భానువారాదివారములయందు - యే ముహూర్తాస్తు - ఏముహూర్తంబులైతే - నిందితాః - నిందింపబడినవో తే ఆదుర్ముహూర్తంబులు - లక్షగుణైర్యుతా అపి - లక్షగుణంబులతోడఁ గూడియున్నప్పటికి - వివాహాదిషు - పాణిగ్రహణాదులయందు వర్జ్యాః విడువఁదగినవియనుట॥ ... ... *

గండాంతదోషతిథిగండం

శ్లో॥ పూర్ణానందాఖ్యయోస్తిథ్యోస్సంధౌ నాడీచతుష్టయమ్। గండాంతం మృత్యుదం జన్మయాత్రోద్వాహవ్రతాదిషు॥ టీ॥ పూర్ణానందాఖ్యయోః - పూర్ణనందల - నుపేరుగల - తిథ్యోః - తిథులయొక్క - సంధౌ - సంధియందు - నాడీచతుష్టయమ్ పూర్ణతిథ్యంతంబునందు రెండుగడియలును - నందతిథ్యాదియందు - రెండుగడియలును గలసి నాలుగుగడియలపర్యంతంబైన

సంధికాలంబు - గండాంతం గండాంతదోషంబనంబడు నట్టి దోషము- నక్షత్రో ద్వాహ వ్రతాదులు జననయాన ప్రాణప్రదేశ సూపనయనాదులయందు మృత్యుప్రదమ్ మృత్యుప్రదంబు- అగం గో- నట్టి గండాంతకాలమునందు శుభకార్యములు చేయ మేలు గాదనుట॥ .. .. ❀

లగ్నగండం,

శ్లో॥ కీటసింహయోః కీటచాపయోర్మీనమేషయోః గండాంతమంతరాళంస్యాద్ఘటికార్ధం మృతిప్రదమ్॥ టీ॥ కటకసింహయోః-కటకసింహంబుల యొక్కయు- కీటచాపయోః- వృశ్చిక ధనుస్సుల యొక్కయు - మీనమేషయోః -మీనమేషముల యొక్కయు- అంతరాళంమధ్యమము -ఘటికార్ధ- గడియన్నరయుగు కాలము- గండాంతం-లగ్నగండాంత దోషమనంబడు- నట్టి దోషముమృతిప్రదం- శుభకార్యంబులయందు మరణకరంబనుట॥ .. ❀

నక్షత్రగండాని.

శ్లో॥ సార్పేంద్రపౌష్ణ భేష్వంత్యేషోడశాంశా భసంధయః। తదగ్రభేష్వాద్యపాదే పాదగండాంత సంజ్ఞకాః॥ టీ॥ సార్పేంద్రపౌష్ణభేషు-ఆశ్రేష జ్యేష్ఠ - రేవతీనక్షత్రంబులయందలి- అంత్యే- నాల్గవపాదములయందు నుతదగ్రభేషు - ఆనక్షత్రంబులకు మొదటివియైన- మఖ మూలాశ్వినీ తారలయందలి - ఆద్యపాదే- ప్రథమపాదములయందును - షోడశాంశాః-నాలుగు గడియలుపరిమితంబులైన భసంధయః నక్షత్ర సంధికాలములు పాదగండాంత సంజ్ఞకాః- పాదగండాంతంబులను సంజ్ఞలచేనొప్పుచుండుననుట॥ ... ❀

షష్ఠ్యాది లక్షణము పూర్వము చెప్పబడి యున్నదిగనుక సచ్చులద్దానిని వివరించలేదు వివాహాదులయందు పాపషడ్వర్గంబు గాక శుభగ్రహషడ్వర్గంబునగయవలయుననుట॥ .. .. ❀

భృగుషట్కం-

శ్లో॥ షట్కంసహాయదోషం చలగ్నాత్షష్ఠగశ్చేత్ - ఉచ్చగే శుభసంయుక్తం తల్లగ్నం సర్వదా త్యజేత్ ॥టీ॥ లగ్నాత్ -వివాహలగ్నమువల్ల- సితే శుక్రుండు షష్ఠగతే- ఆఱవయింటనుండగా - షట్కదోషం- భృగుషట్కదోషమును- విహాయ విడచిపెట్టి- ఉచ్చగే -శుక్రుండుచ్చుంగతుడై యుష్టటికేని-తల్లగ్నం ఆభృగుషష్ఠదోషదుష్టంబైన లగ్నంబును - శుభ ంయు క్తమపి - శుభగ్రహసహితంబైనప్పటికిని- సర్వదా ఎల్లప్పుడు -త్యజేత్ -వి

దువవలయునని కానిరింటశుక్రుండుండగా-భృగుషట్క-దోషంబుగలుగునా దోషమును వివాహాది శుభకార్యములయందుఁ బరిత్యజింప వలయునని తాత్పర్యము॥ ... ...*

కుజాష్టదోషః,

శ్లో॥ కుజాష్టమో మహాదోషో లగ్నాదష్టమగే కుజే - శుభత్రయ యుతం లగ్నంత్యజేద్యత్తుంగగే యది॥ టీ॥ కుజే-అంగారకుండు లగ్నాత్ ముహూర్తలగ్నమువల్లనుంచి -అష్టమగే సతి -అష్టమస్థానమునుం బొందియుండగా. కుజాష్టమో మహాదోషః - కుజాష్టమంబను పేరుగలమహాదోషంబు - సంభవించును- తుంగగే యది - అంగారకుండుచ్చంగతుండయ్యేనేని - యత్ -వలగ్నం. కుజాష్టమదోషగ్రస్తంబైన ముహూర్తంబును- శుభత్రయయుతమపి శుభగ్రహత్రయముతో గూడినప్పటికిని-త్యజేత్ విడువవలయుననుట॥...*

శ్లో॥ కుజేష్టమే షష్ఠగతే భృగౌ వా షష్ఠాష్టమ ద్వాదశగే చ చంద్రే। తద్దోషనాశం రవి రాయసంస్థో లగ్నే యదా కేంద్రగతే సురేజ్యే॥ టీ॥ కుజే అంగారకుడు-అష్టమే-ముహూర్తంబున కెనిమిదింట నుండఁగా నైనను-భృగౌ-శుక్రుడు-షష్ఠగతే వా-ఆఱవయింటనుండ గా నైనను చంద్రే-చంద్రుడు-షష్ఠాష్టమ ద్వాదశే గేచ-ఆఱు ఎనిమిది పండ్రెండవస్థానంబులయందుండఁగా నైనను-తద్దోషనాశమ్ ఆ-యీకుజాష్టమాదిదోషంబుల యొక్క-నాశనము- యదా. ఎప్పుడు-ముహూర్తంబునందలి -సురేజ్యే-బృహస్పతి- కేంద్రగతే సతి-లగ్నాది కేంద్రస్థుఁడై యుండెనేని - ఆయసంస్థః - పదనకొండవయింట నున్న రవిః- సూర్యుడు కరోతి. చేయుచున్నాడనుట ॥ ... ... —*

అష్టమలగ్నదోషః-

శ్లో॥ ఉభయోరష్టమం లగ్నం వివాహాశుభ కర్మణి। యదిలగ్నగతస్సోపి వా పత్యోర్మరణప్రదః॥ టీ॥ ఉభయోః స్త్రీపురుష రాశిజన్మలగ్నంబులకు అష్టమలగ్నం ఎనిమిదవలగ్నము వివాహశుభ కర్మణి-వివాహంబను శుభకార్యమునందు- మేలు సేయునది గాదు సోపి ఆ యష్టమాధిపతి విలగ్నగతో యదిలగ్నమునం దుండెనేని దంపత్యోః దంపతులకు మరణప్రదః మృత్యుప్రదంబైనదియనుట॥

శ్లో॥ ఆద్యే పరే చ సత్యే ఘటికాశ్చతస్రో విషనాడికాః। విషనాడీ సమాయుక్తం లగ్నం సర్వత్ర వర్జయేత్ ॥ టీ॥ ఆద్యేపరే - లగ్నంబునకు బూర్వ

మందును- బర మందును - చతస్ర- నాంబుగైన - విషనాడికాః విషనాడిక
లైన-ఘటికాః-గడియలు-వర్జ్యాః-విడువదగినవి -విషనాడీసమాయుక్తం-వి
షఘటికలతోఁడగూడిన - తల్లగ్నం-ఆలగ్నమైనను - సర్వథా -సర్వప్రకారము
లచేత -త్యజేత్ -విడువవలయుననుట॥ .. .. *

విశేషః

శ్లో॥లగ్నాత్స్యాదౌ విషంత్యక్త్వా పశ్చాత్కర్మాణి కారయేతు । లగ్నాంత్యే విషసంయుక్తంతల్లగ్నంపరివర్జయేత్ ॥ టీ॥ లగ్నస్య లగ్నముయొక్క - ఆదౌ మొదటను-విషం-విషఘటికలను-త్యక్త్వా-విడిచిపెట్టి-పశ్చాత్తు- అనంతరమునందు-లగ్నాంత్యే-లగ్నపు చివరను-కర్మాణి శుభకర్మంబును-కారయేతు చేయవలసినది- విషసంయుక్తం- విషఘటికాసహితమైన-తల్లగ్నమ్ అలగ్నమును-పరివర్జయేతు-విడిచిపెట్టవలయుననుట॥ ... ... *..

ఖార్జూరికసమాంఘ్రిభదోషః

శ్లో॥ఏకామూర్ధ్నగరేఖాం త్రయోదశ తథా తిర్యగ్గతాస్థాపయేచ్చక్రేస్మిన్ కథితంబుధైః కథితంఖార్జూరికంతత్రతు । వ్యాఘాతాదిషుమూర్ధ్నిభంతుకథితంతస్మిన్ ఏకరేఖాస్థయోస్సూర్యాచంద్రమసోర్మిథోస్య గదితోదృష్టాతఏకార్గళః॥వ్యాఘాతశూలపరిఘవ్యతీపాతపూర్వగండాతిగండవిషవైధృతేషు ఆద్యత్యాగంత్రిత్యసాగ్నిభద్రమూలమైత్రాశ్వినీహస్త సురవర్ధ్నిభానిమూర్ధ్ని । చన్ద్రార్కస్థాపిత్యపాపిమాద్యగస్తుచతుష్కంద్వితీయగస్తృతీయాంవత్సరీను స్వాతీయకమ్ ।సమాంఘ్రిభేధస్సర్వత్రవిజ్ఞేయోభిశస్యతే॥టీ॥ఏకామూర్ధ్నగతాం-నిలువుగానొకరేఖను తథా ఆప్రకారము-త్రయోదశతిర్యగ్గతాః- అడ్డముగాఁబడగ మూఁడురేఖలను-స్థాపయేతు-వేయవలసినది-ఇట్లు ఈప్రకారముగా లిఖింపఁబడిన- రేఖావక్రం రేఖాచక్రము -ఖార్జూరికం -ఖార్జూరికచక్రంబని -బుధైః పెద్దలచేత -అభిహితం-చెప్పబడినది -తత్రతు- అఖార్జూరికచక్రమునందైతే- వ్యాఘాతాదిషు-వ్యాఘాతముమొదలైనతొమ్మిది యోగములయందు-కథితం-చెప్పబడిన భంబు-ఆయానక్షత్రముము-మూర్ధ్ని-చక్రశిరోభాగమునందున్యసించవలయుతత్ర-ఆప్రకారమునక్షత్రవిన్యాసముతోఁగూడినచక్రమునందలి- యేకరేఖాస్థయోః-ఒకరేఖయందుండినసూర్యచంద్రులున్ననక్షత్రములకు-మిథః అన్యోన్యముగలిగిన - దృక్పాతః - దృష్టిప్రసరణము - ఏకార్గళః - యేకార్గ

ని దోషంబులగు - తః - చెప్పబడినది - సవైధృతేషు - వైధృతి నాంతు యోగము
తోగూడిన - వ్యతీపాతశూలపరిఘాన్వితేషు - పాతపూర్వగండాతిగండశూలిశేషు -
వ్యతీపాతశూలపరిఘాన్యేషు పాంతః పక్షంగండాతిగండః ఖ్రనామయోగం
బులయందున ఆదిత్యచంద్ర ప్రత్యసాగ్నిభవస్త్ర మూలమై ప్రాక్యోత్కష్యనుర
పదేకిభాగ - ఘనవ్యవహృద్యుగశీర్షమఖా శ్రేష్ఠాశ్వనీమూలానురాధాపుష్యాది
జ్యేష్ఠనక్షత్రంబు - మూర్ధ్ని - చక్రపు శిరస్సున క్రమంబుగా నాయాయోగం
బు తగిలినట్లైన నక్షత్రమును - వ్యాయవయయు - ధిష్ణ్యఖండ ఖార్జూరి
క చక్రమందు విన్యసింపబడిన నక్షత్రమండలమునందు - సర్వక్ష్య - అత్ర - తత్తు
ర్యోగస్థ - సూర్యస్య నాలవపాదమునందుండెనేని - అద్యపాదం - చంద్రు
డున్న నక్షత్రము యొక్క మొదటిపాదమునుగూర్చినది - అన్యగస్తు - ప్రథ
మపాదమునందుండినట్లైతే - చంద్రునకంతం - నాలవపాదమునుగూర్చినది -
ద్వితీయగః - రెండవపాదమునందుండెనేని - తృతీయం చ - మూడవపాదమును
గూర్చినది - తృతీయగస్తు - మూడవపాదమునందున్నపక్షమునందు - ద్వితీయ
కం - రెండవపాదమునుగూర్చినది - సమాంఘ్రివేధః - సమపాదవేధయని - వి
జ్ఞేయః - తెలుసుకొనదగినది - అనగా నిటువగాక నొకరేఖయు నడ్డముగాబడ
మూడురేఖలనుదీసినది ఖార్జూరికచక్రమనంబడునట్టిచక్రంబునందు - వ్యా
ఘాతమునదప్పనివ్వము - విష్కంభంబు కళ్యాణి - గండశూలముల - అతిగండమున
కహారాధ - వజ్రంబున - పుష్యమి - వ్యతీపాతకాంత - శూలముతో మృగశీర్ష -
పఘునమఖ - వైధృతికి చిత్తయునను యెఱింగి యాయోగంబు లోనే
యోగంబునందు ముహూర్తంబుండ వలయు నాయోగంబు గనకు చెప్ప
యున్న నక్షత్రంబు ఏశిన్నునందు ప్రదక్షిణక్రమంబుగా నిడబడియెడు
నక్షత్రంబులలిఖించి చూడంగ ముహూర్తనక్షత్రంబున్న రేఖ కెదురు రే
ఖయందు సూర్యుడున్న నక్షత్రంబచ్చట నే దిని యుండెనేని ఖార్జూరికదో
షము సంభవించును - భిన్నరేఖయయ్యెనేని - దోషంబులేదు - యేకార్గళదోషం
బు - ఖార్జూరికచక్రమునందుపాదభేదముచేత నెఱుంగఁగవలసిన - మొట్టం
బె - సూర్యుండు ప్రథమపాదమందుండిన - నప్పుడు - చంద్రుడు - నాలవపాదం
బునందుండెగావున నేకార్గళదోషంబు గలుగుచుండును ప్రదక్షిణంబుగా నాలవపా
దంబు ప్రథమపాదము - మూడవపాదముగా - రెండవపాదము - రెండవ
పాదంబు మూడవపాదము చేకార్గళదోషంబు యుపాదభేదముగలిగెనే
ని దోషము లేదని యుండెలిసువల్లయునమట॥

గ్రహణోత్పాతభదోషః

శ్లో॥ గ్రహణోత్పాతభం త్యాజ్యం మంగళేషు ఋతుత్రయమ్ - యావచ్చ రవిణాభుక్తం ముక్తం దగ్ధమివేంధనమ్॥ టీక॥ గ్రహణోత్పాతభం గ్రహణోదయంబైననక్షత్రమున్ను ఉత్పాతముపుట్టిననక్షత్రమున్ను - మంగళేషు - వివాహకర్మయందైతే - ఋతుత్రయం - ఆరుమాసముల పర్యంతము - త్యాజ్యం విడువందగినవి - రవిణా - సూర్యునిచేత - భుక్తం అనుభవింపంబడిన - యావచ్చ - నక్షత్రంబంతయును - దగ్ధమ్ - దహింపబడిన - ఇంధనమివ - కాష్ఠముంబలె - ముక్తం విడువంబడున్నదియనుట॥ ... . *

క్రూరవిద్ధభదోషః

శ్లో॥ క్రూరగ్రహేణసంవిద్ధం క్రూరగ్రహసమన్వితమ్ | అఖిలర్క్షాణాం పంచగవ్యం సురాబిందుయుతం యథా॥ టీ॥ క్రూరగ్రహేణసంవిద్ధం - పాపగ్రహముచేత వేధింపంబడిననక్షత్రమును - క్రూరగ్రహసమన్వితం - పాపగ్రహముతోఁగూడియుండు నక్షత్రమును - అఖిలర్క్షాణాం యావన్నక్షత్రమున్ను - సురాబిందుయుతం - సురాబిందువుగలసిన - పంచగవ్యం యథా - పంచగవ్యంబునుంబలె - త్యాజ్యమ్ - వివాహాదిశుభకార్యములయందు బరిత్యజింపవలయుననుట॥ .. .. *

శ్లో॥ క్రూరవిముక్తం దగ్ధం క్రూరగతం జ్వలితధూమితం పురతః - తేషాం క్రూరగతాంశాంశ్చ సమస్తకార్యేషు వర్జయేద్ధీమాన్॥ టీ॥ క్రూరవిముక్తం - క్రూరగ్రహముచేత - విడువంబడిన - నక్షత్రము - దగ్ధం - దగ్ధంబనియు - క్రూరగతః - క్రూరగత - క్రూరగ్రహమునఁబొందియున్ననక్షత్రము - జ్వలితంబనియు - పురతః - క్రూరగ్రహాధిష్ఠితనక్షత్రమునకుంబైనక్షత్రంబు ధూమితం - ధూమితంబనియు - నెంగడలను - తేషాం ఆనక్షత్రములయొక్క - క్రూరగతాంశాం - పాపగ్రహమిళితంబులైనయంశంబులును - సమస్తకార్యేషు - వివాహాదిశుభకార్యంబులయందెల్ల - ధీమాన్ - బుద్ధిమంతుఁడగువాఁడు - వర్జయేత్ పరిత్యాగముసేయవలయుననుట॥ .. .. *

మహాపాతదోషః

శ్లో॥ యస్మిన్దినే మహాపాతస్తద్దినం వివర్జయేత్ | అపి సర్వగుణోపేతం దంపత్యోర్మృత్యుదం భవేత్॥ టీ॥ యస్మిన్దినే - యేముహూర్తదినమునందు మహాపాతః - వ్యతీపాతాది దోషంబులు గలుగునో - తద్దినం - ఆదినము

పరివర్జయేత్ - త్యజించవలయు - తత్ - ఆమహాదోషాతోపహతంబైనదినంబును సర్వగుణోపేతమపి|సమస్తగుణంబులతోడఁగూడియున్నప్పటికిని - సంపత్క్షయ జాయాపతులమృత్యుకరం - మృతికరంబైనది - భవేత్ అగుననుట|| ... ...*

శ్లో॥ పరిత్యజ్యమహాదోషాంశ్శేషయోర్గుణదోషయోః। గుణాధికస్స్వల్పదోషంసకలంమంగళప్రదమ్॥టీ॥మహాదోషాః - ఈచెప్పినయేకవింశతి మహాదోషంబులను - పరిత్యజ్య - విడిచిపెట్టి - శేషయోః మిగిలిన - గుణదోషయోః - గుణదోషంబులలోపల - గుణాధికమ్ - గుణముల చేతనధికంబై స్వల్పదోషం - అల్పదోషములుగలిగిన - సకలం - సమస్తలగ్నమున్ను - మంగళప్రదంశుభకరంబగుట|| ... ... *

గుళికాయమకంటకార్ధప్రహారకాలనిర్ణయః.

అహఃప్రమాణంవసుభాగితంచతద్వారనాథేప్రథమాద్యభాగా। శేషంపడరిశంక్రమవీక్షణీయంతశనేస్తుభాగంగుళికాంవదంతి। శన్యంశోగుళికాజ్ఞేయాగుర్వంశో యమకంటకః। అర్ధప్రహారస్సౌమ్యాంశశ్చార్కాంశఃకాలసంజ్ఞికః॥టీ॥అహఃప్రమాణం - పగటియొక్క ప్రమాణము - వసుభాగితంచ యెనిమిదింటభాగించవలసినది - అనంగా నెనిమిదిపాళ్ళుసేయవలయు - నాయెనిమిదిభాగంబులలో - ప్రథమాద్యభాగా - ముఖ్యముగా మొదటిభాగములు తద్వారనాథే ఆదివారాధిపతియైయుండును - శేషంపడరిశమ్ - మిగిలినయాఅంశములు - క్రమవీక్షణీయం - వరుసగా జూడందగినవి - శనేర్భాగంతు శన్యంశంబులు - గుళికాం - గుళికాకాలమునుగా - వదంతి జెప్పుచున్నారు ఇది యెట్లనగా - శన్యంశః - శనిభాగముగుళికా - గుళికాకాలంబనియు - గుర్వంశః - గురుభాగము - యమకంటకః - యమకంటకం బనియు - సౌమ్యాంశః - బుధభాగముఅర్ధప్రహారః అర్ధప్రహారంబనియు - అర్కాంశః - సూర్యాంశము కాలసంజ్ఞికః - కాలంబనియు - జ్ఞేయాః యెఱుంగనగునయుననుట || ... . *

యోగినీప్రకరణమ్.

శ్లో॥నందాభిధానాస్తిథయస్తుపూర్వేభద్రాయభద్రాఃకథితాయమేచ। యాజయార్ధంయదిపశ్చిమేచపూర్ణాఉదీచ్యాంగతంతురిక్తే॥టీ॥పూర్వే ప్రాగ్దిగ్భాగమునందు - నందాభిధానాః - నందలనునామముగలతిథయస్తుతిథులున్ను - యమేచ - దక్షిణదిగ్భాగమునందు - భద్రాః - భద్రతిథులున్ను - భద్రాయ - శుభముకొఱకు - కథితాః - చెప్పంబడినవి - పశ్చిమేచ - పడమటిదిక్కునను - బోవడమునందు - జయాః జయతిథులను - ఉదీచ్యాం ఉత్తరదిగ్భా

త్రయంబు-పూర్ణాశ్చ పూర్ణతిథులున్ను - జయార్థం-విజయము-కోరకు-కథితాః- పలుకంబడినవి - రిక్తేఘ-రిక్తతిథులయందైతే-నగతం-యేదిక్కునను గమనముకూడదనుట ॥ ... ... *

దిక్ఛూలాః

శ్లో॥ ప్రతిపన్నవమీ పూర్వే ద్వితీయా దశమోత్తరే। తృతీయైకాదశీ చాగ్నౌ చతుర్ద్వాదశ నైఋతే। పంచత్రయోదశీ యామ్యే జలే షష్ఠిత్రయోదశీ। సప్తమీ పూర్ణిమా వాయవ్య అమావాస్యాష్టమీ శివే। టీ॥ పూర్వే - ప్రాగ్దిశయందు-ప్రతిపన్నవమీ-పాడ్యమినవములును - ఉత్తరే - ఉత్తరదిగ్భాగమునందు-ద్వితీయాదశమీ చ-విదియదశములును - అగ్నౌ - అగ్నేయమూలయందు-తృతీయైకాదసులును - నైఋతే-నైఋతిమూలయందు- చతుర్ద్వాదశ-చతుర్థీద్వాదసులును-యామ్యే-దక్షిణాశయందు -పంచత్రయోదశి - పంచమీత్రయోదసులును-జలే-పడమటియందు-షష్ఠిత్రయోదశీ-షష్ఠిత్రయోదశిలును-వాయవ్యా-వాయవ్యమూలయందు-సప్తమీ-పూర్ణిమా - సప్తమీ-పౌర్ణమాస్యలును-శివే-ఈశాన్యమూలయందు-అమావాస్యాష్టమీ- అష్టమ్యమావాస్యలును-తిథిశూలలనియెరుంగునది ... ... *

వారశూల.

శ్లో॥ న పూర్వే శనిసోమౌ చ న గురుర్దక్షిణే తథా। న పశ్చాద్భానుశుక్రౌ చ నోత్తరే బుధమంగళే ॥ టీ॥ పూర్వే -తూర్పుదిక్కులయందు -శనిసోమౌ చ-మందేందువారములు రెండును-న-గమనయోగ్యంబులుకావు - తథా - ఆప్రకారమే - దక్షిణపుదిక్కుయందు-నగురుః - గురువాసరముయుక్తంబుకాదు-పశ్చాత్ - పడమటిదిశయందు - భానుశుక్రౌ చ-భానుభార్గవవారములు రెండును-న-గమనసమీచీనంబులుకావు - ఉత్తరే-ఉత్తరాపథమును [illegible] - బుధమంగళే - సౌమ్యాంగారకవారములు-రెండును-న యాత్ర[illegible] కాకయొప్పవు [illegible] వారంబుల [illegible] ప్రయాణ [illegible] శూలానంజ్ఞికంబైన [illegible] తాత్పర్యము॥

శ్లో॥ శనిర్గురుశ్చ [illegible] ఆగ్నేయే సోమశుక్రౌ చ నైఋతే [illegible] ఈశాన్యే [illegible] ॥ టీ॥ అగ్నేయే - ఆగ్నేయభాగమునందు శని

గురుశ్చాపి-గురుమందవారములున్ను. నైరృతే-నిరృతిభాగమునందు-సో మశుక్రౌచ ఇందుభార్గవవారములును - వాయవ్యే-వాయవ్య మూలయందు. కుజాదిత్యౌచ - భాన్వంగారకవారములు రెండును - ఈశాన్యేవచ - ఈశాన్య మూలయందును-బుధ-సౌమ్యవారము-త్యాజ్యాః గమనవర్జనీయంబులు. అనఁగ నీ యీవారములీయీ దిక్కులయందు గమనవిషయమైవా రశూలలనియెరుఁగవలయు॥ .. .. *

వారశూలాభంగః.

శ్లో॥ ద్వావింశతిర్గురౌచైవ ద్వాదశేందుజభౌమయోః పంచదశభృగౌ భానౌ మందేందోర్ద్వౌశ్చాష్టనాడికాః। వారశూలా ఇమాస్త్యాజ్యా శ్శేషంగమన శోభనమ్॥ టీ॥ గురౌ-గురువారమునాఁడు- ద్వావింశతిః - ౨౨ గడియలను ఇందుజభౌమయోః-చంద్రమంగళవారములయందు-ద్వాదశ-౧౨-గడియలును-భృగౌభానౌచ-భానుభార్గవవారముల రెంటియందును-పంచదశ-౧౫-గడియలును మందేందోర్ద్వౌశ్చ - ఇందుమందవారముల రెంటియందు - అష్ట నాడికాః-౮-గడియలను-వారశూలాః-వారశూలలను పేరుగలవి- ఇమాః- ఈ వారశూలలు- త్యాజ్యాః- యాత్రయందు వర్జింపఁదగినవి- శేషమ్-మిగిలినఘటికలు గమనశోభనం ప్రయాణంబునకు శుభకరంబులగును-అనఁగా నీయీవారములయందిన్నేసి గడియలను విడిచిపెట్టి మిగిలిన ఘటికలయందు గమనము సేయశుభంబగునని తాత్పర్యము॥ . ... *

దిగ్ద్వారఫలమ్.

శ్లో॥ అంగారకే ప్రాగ్గమనం వలాభస్సోమేశనౌ దక్షిణమర్ఘలాభః। గురౌ బుధే వారుణి కార్యసిద్ధిః భృగౌ రవౌ చోత్తర ధాన్యలాభః॥ టీ॥ అంగారకే-మంగళవారమునాఁడు- ప్రాగ్గమనం- తూర్పుదిశను గూర్చి ప్రయాణము సేసితే-లాభః-నవీనవస్త్రస్త్రారలాభముగలుగును- సోమేశనౌ-ఇందుమందవారములయందు-దక్షిణం-యామ్యదిగ్యానంబున్యేనేని - అర్ఘలాభః-ధనలాభముగలుగును-బుధే-గురౌ-బుధగురువారములయందు - వారుణి-పశ్చిమదిగ్గమనంబు సేసితేని - కార్యసిద్ధిః-స్వేష్టప్రయోజనంబుగ ఫలంబగును- రవౌ భృగౌచ - భానుభార్గవవారములయందు-ఉత్తరధాన్యలాభః- ఉత్తరదిక్ప్రస్థానంబావటిల్లెనేని - ధాన్యలాభంబుగలుగునని తెలియవలయునట॥ ...*

ప్రత్యేకవారఫలమ్

శ్లో॥ అర్కే క్లేశమనర్ఘకంచ గమనం సోమేచ బంధుప్రియం। భూజాతేనల తస్కరజ్వరభయం ప్రాప్తవ్యమర్థం బుధే। క్షేమారోగ్యమిదం కరోతి ధిషణే శుక్రే చలాభం స్థిరం। వ్యాధిం భంగమిదం కరోతి సతతం మందే దినే గమ్యతా॥ టీ॥ అర్కే-ఆదివారమునాడు-గమనమ్-ప్రయాణము-క్లేశం-కష్టమును అనర్ఘంచ-ప్రయోజనరహితమైన ఫలమును-కరోతి-చేయునది-సోమే-సోమవారమునందు-గమనం-యానము బంధుప్రియం-బంధువులవలనమందానందంబుగ జేయు -భూజాతే - భౌమవారమునందలిగమనము - అనలతస్కరజ్వరభయం-అగ్నిభయమును చోరభయమును - జ్వరభయమును - జేయునది బుధే-బుధవారమునాటి ప్రయాణము - ప్రాప్తవ్యం -పొందదగిన-అర్థం-ప్రయోజనమును-సిద్ధం-సిద్ధింపజేయుచుండును-ధిషణే గురువారమునందు ఇదమ్-ఈప్రస్థానము-క్షేమారోగ్యమ్-క్షేమారోగ్యములను కరోతి-చేయుచున్నది-శుక్రేచ-భార్గవవారమునందు- స్థిరమ్ -స్థిరంబైన-లాభం-లాభమును కరోతి-చేయునది మందేదినే-శనివారమునాడు-గమ్యతా-గమనము-వ్యాధి -రోగమును-భంగం-కార్యభ్రంశమును-కరోతి చేయుచుండునని టీ॥

వారజనితదోషభంగః,

శ్లో॥ క్షీరంచభానౌదధిశీతరశ్మౌకుజేచమాషాశ్చబుధేచలాజాః। జీవేపి చాజ్యంభృగుపాయసంచమందేచ వారేతిలపిష్టమాహుః॥ టీ॥ భానౌ - ఆదివారమునాడు-క్షీరంచ పాలున్ను శీతరశ్మౌ-సోమవారమునాడు-దధి-పెరుగున్ను-కుజే - అంగారకవారమునందు -మాషాః- ఉద్దులున్ను - బుధే - బుధవారమునాడు-లాజాః-లాజలును-జీవేచ- గురువారమునాడు - ఆజ్యమ్ - నెయ్యియును-భృగుపాయసంచ-శుక్రవారమునాడు పాయసమున్ను-మందవారేచ-శనివారమునాడు-తిలపిష్టమ్- నువ్వుపిండియును దానముసేయదగినవి యని - ఆహుః-పెద్దలు చెప్పిరి- అనగా- నీప్రకారంబాయావారంబులకు-జెప్పినదానములు సేసితే వారదోషంబులు పదొలగునని తాత్పర్యము ॥ .. *

తిథివిషయేవిశేషః.

శ్లో॥ ద్వితీయా చ తృతీయా చ పంచమీ సప్తమీ। తథా దశమ్యేకాదశీ చైవ యాత్రాసిద్ధింత్రయోదశీ। కృష్ణేనాయుదివా శుక్లే ప్రతిపన్నీగూ చతుర్దశీ। పౌర్ణమాస్యమావాస్యాం నగంతవ్యం కదాచన॥ టీ॥ ద్వితీయా-విదియయును-తృతీ

యాంచ-తదియయును-పంచమీ-పంచమియును-తథా-అప్రకారము-సప్త
మీ-సప్తమియును-దశమీ-దశమియును-ఏకాదశ్యైవ-యేకాదశియు
ను-త్రయోదశీ-త్రయోదశియు-నీయేమతిథులున్న-యాత్రాసిద్ధిమ్-గ
మనసిద్ధిని-కుర్వంతి-చేయుచున్నవి-యది-విచారింపగా-కృష్ణేవా-కృష్ణ
పక్షమునందైనను శుక్లేవా శుక్లపక్షమునందైనను-చతుర్దశీ-చతుర్దశి-వర్జనీ
యా-గమనమునందుత్యజింపడగినది-పౌర్ణమాస్యాం-పున్నమ యందును-
అమాయాంచ-అమవసయందును-కదాచన-ఒకానొకప్పుడున్ను-నగం
తవ్యమ్-గమనము సేయను చితంబుగాదనుట॥ ... . *

శ్లో॥ ఇంద్రే దధియమే తైలం వారుణే గుడమేవచ। ఉత్తరే క్షీరమాజ్యం
చ వారదోషా న విద్యతే॥ టీ॥ ఇంద్రే-తూర్పుదిక్కును గూర్చిపోవు నెడల-ద
ధి-పెరుగును-యమే-దక్షిణదిశయందు-తైలమ్-నూనెను-వారుణే-పశ్చి
మదిక్కునందు-గుడమేవచ-బెల్లమునున్ను-ఉత్తరే-ఉత్తరదిక్కునం
దు-క్షీరం-పాలును-ఆజ్యంచ-నేతినిన్ని-దానముసేయవలయు-నాప్రకా
రము దానము-సేయగా-వారదోషః-వారజనితదోషము-నవిద్యతే-లేదనుట॥

ప్రయాణయోగ్యనక్షత్రాణి,

శ్లో॥ మృగాశ్వినీపుష్యపునర్వసూచహస్తానురాధాశ్రవణాః మూలా
ధనిష్ఠారేవత్యఖిలే ప్రయాణే ఫలంలభేచ్ఛీఘ్రనివర్తనంచ॥ టీ॥ మృగాశ్వినీ
మృగశీర్షాశ్వనులును-పుష్యపునర్వసూచ-పుష్యమీపునర్వసులును హస్తా
నురాధాశ్రవణాని-హస్తానూరాధాశ్రవణనక్షత్రములును-మూలా మూ
లయును-ధనిష్ఠ-ధనిష్ఠయును-రేవతి-రేవతి యనునీపదితారలను-అఖిలే-ప్ర
యాణే-సకలయాత్రలయందు-శస్తాః ప్రశస్తంబులైనవి-గాననీనక్షత్ర
ములయందు-గమనముసేసినట్లైతే-ఫలమ్-స్వప్రయోజనఫలమును-శీఘ్ర
నివర్తంచ-వేగముమరలివచ్చుటయును-లభేత్-లభించుననుట॥ ... ... *

శ్లో॥ కృత్తికాభరణీసార్పద్వైవత్యత్రిపూర్వకాః॥ మఘాంచూషితా
శ్చైవశేషాస్స్యుర్మధ్యతారకాః॥ టీ॥ కృత్తికాభరణీసార్పద్వైవత్యత్రి
పూర్వకాః-కృత్తికాభరణ్యాశ్లేషావిశాఖపుబ్బపూర్వాషాఢాపూర్వాభా
ద్రలున్ను-మఘాచిత్రం-ఆర్ద్రయా-నీయేనిమిదినక్షత్రంబులు-దూషితాః-నిందిం
పబడినవియనన గాధములంబులు-శేషాః-మిగిలినవి-మధ్యతారకాః-మధ్యమన
క్షత్రంబులు-స్యుః-అగుచున్నవియనుట॥ ... ... *

శ్లో॥ ఉత్తమంచాంత్యభంగ్రైనమధ్యమేమధ్యమేతథా అన్యంహీనం
యథాపాదంతకంకసుటికాన్స్వజేత్॥టీ॥ అంత్యభంబులై-ప్రయాణయో
గ్యంబులైననక్షత్రంబులలోనాలవపాదము - ఉత్తమమ్ - ఉత్తమంబైనవి.
తథా-ఆప్రకారము -మధ్యమే-మధ్యమంబులైనవ్యతీ యం. పాదంబులు- మ
ధ్యమే మధ్యమంబులైనవి-ఆద్యమ్- మొదటిపాదము హీనమ్- అధమంబై
నవియు థాపాదం-పాదాతిక్రమణం బు గాకయుండునటుల-తదంఘటికాః-
అయూహీనపాదఘటికలను-త్యజేత్ విడవవలయునట॥ .. , ... *

నక్షత్రశూలాః-

శ్లో॥ పూర్వేజ్యేష్ఠర్క్షవిశాఖేచ శ్రవణాశ్వినికే ఉదక్॥పశ్చిమే పుష్యరోహి
ణ్యౌ హస్తాఫల్గునీచోత్తరే। యేతన్నక్షత్రశూలాయాంయాత్రా ప్రునరా
గమః॥టీ॥ పూర్వే-ప్రాగ్దిశయందు-జ్యేష్ఠేర్క్షవిశాఖేచ- జ్యేష్ఠావిశాఖానక్షత్ర
ములును-దక్షిణే-దక్షిణదిక్కున -శ్రవణాశ్వినీ -శ్రవణాశ్వినీనక్షత్ర
ములున్ను - పశ్చిమే పడమటదిక్కునందు -పుష్యరోహిణ్యౌ- పుష్యమీరోహి
ణీనక్షత్రములున్ను- ఉత్తరే - ఉత్తరదిశయందు-హస్తాఫల్గునీచ-హస్తా
ఫల్గునీనక్షత్రములున్ను - నక్షత్రశూలలనియెరుంగునది-ఏతన్నక్షత్రశూ
లాయాం - ఈచెప్పినక్షత్రశూలలయందు - యాత్రా పునరాగమః- ప్ర
యాణమైగితిరిగివచ్చుట - సంభవించదనుట॥ .. .. *

లగ్నాని-

శ్లో॥ చరలగ్నేచగంతవ్యం ద్విస్వభావేసదానృపైః-బస్థిరేనగంతవ్యం
యాత్రాయాందుష్టమిచ్ఛతాః॥టీ॥ యాత్రాయాంప్రయాణమునందు దుష్టే
మనిచ్ఛతాః కుశలమువిచ్ఛయించువురుషునిచేత-చరలగ్నేచ-చరలగ్నమునం
దు - గంతవ్యం-పోదగినది - ద్విస్వభావే - ద్విస్వభావరాశియందు - సదా-
ఎల్లప్పుడు - నృపైః - రాజులచేత - గంతవ్యం - నిర్గమింపదగినది - స్థిరేల
గ్నే-స్థిరలగ్నమునందు-నగంతవ్యం-ప్రయాణమేగదగినదిగాదనుట॥ ... *

శ్లో॥ దిగీశాస్సూర్యశుక్రాద్యా హ్యారిభ్యంతజ్ఞసూర్యజాః॥దిగీశ్వరేలలా
టస్థేయాతుర్మృత్యుః రాగమః॥టీ॥ సూర్యశుక్రాద్యాహ్వ ... ంద్యజ్ఞసూర్య
జాః రవిశుక్రాంగారకరాహుమందేందుబుధబృహస్పతులు-దిగీశాః- క్రా
మాదిదిక్పతులగుచుందురు దిగీశ్వరే-దశానాథుండులలాటస్థేపతి-లలాటము

నుండఁగా-యాతుః ప్రయాణము సేయువానికి- నపునరాగమః పునరాగమనముగలుగనేరదు-అనగా సూర్యశుక్రకుజరాహుశనైశ్చరచంద్రబుధగురువులీయెనిమిది గ్రహములు న క్రమముగాఁ బ్రాగాదిదిక్కులకధిపతులై తనరి యాత్రికులకెదురుచూచుచుండఁగా నాదిక్కునఁబోఁగావలెనని తాత్పర్యము॥ .. *

లలాటయోగః.

శ్లో॥ లగ్నస్థోభాస్కరః ప్రాచ్యాంకీశియాతుర్లలాటకః। ద్వ్యేకాదశే శుక్ర ఆగ్నేయ్యాంతులలాటకః॥ దశమస్థంతు జో లగ్నాద్యామ్యాయాంతు లలాటకః నవమాష్టమగో రాహుర్నైరుత్యాంతు లలాటకః-లగ్నాత్సప్తమగస్సౌరిః ప్రతీచ్యాంతు లలాటకః-షట్పంచమగతశ్చంద్రో వాయవ్యాంతు లలాటకః-చతుర్థస్థానగస్సౌమ్య ఉత్తరస్యాం లలాటకః-ద్విత్రిస్థానగతో జీవ ఐశాన్యాంతు లలాటకః॥ టీ॥ భాస్కరః-సూర్యుఁడు-లగ్నస్థః-ప్రయాణలగ్నంబునం దుండెనేని- ప్రాచ్యాందిశి-తూర్పుదిక్కున-యాతుః- ప్రయాణకర్తకు లలాటకః-లలాటయోగము-శుక్రః శుక్రుడు-ద్వ్యేకాదశే - గమనముహూర్తంబునకేకాదశ ద్వాదశంబులయందుండెనటులైతే-ఆగ్నేయ్యాం ఆగ్నేయమూలయందు-లలాటకః-లలాటయోగము -లగ్నాతు-యాత్రాముహూర్తంబునకు-కుజః - అంగారకుడు-దశమస్థః-పదియవస్థానమునందుండెనేని-యామ్యాయాంతు-దక్షిణదిక్కునందైతే - లలాటకః-లలాటయోగము-రాహు రాహువు-నవమాష్టమగః- ఎనిమిదితొమ్మిదవయింటనున్నట్లైతే-నైరుత్యాంతు-నిరుతిమూలయందైతే-లలాటకః-లలాటయోగము సౌరిః-శనైశ్చరుండు-లగ్నాత్సప్తమగః ప్రస్థానలగ్నంబునకు నేడవయింటనుండెనేని - ప్రతీచ్యాంతు-పడమరదిక్కు యందు-లలాటకః-లలాటయోగము - చంద్రః- చంద్రుండు షట్పంచమగతః-ఐదవయారవరాసులనొప్పెనేని -వాయవ్యాంతు వాయవ్యమూలయందు-లలాటకః-లలాటయోగము-సౌమ్యః-బుధుఁడు - చతుర్థస్థానగః-నాలవయింటనుండగా ఉత్తరస్యాం-ఉత్తరదిశయందు-లలాటకః లలాటయోగము-జీవః - గురుడు-ద్విత్రిస్థానగతః - రెండవమూడవస్థానంబులనుండగా-ఐశాన్యాంతు- ఈశాన్యదిక్కు యందు-లలాటకః - లలాటయోగంబుగలుగును-అనంగా నీదిక్కులకీయధిపతులు ప్రయాణలగ్నంబునకాయాస్థానంబులయందుండిరేని యాదిక్కులకు లలాటయోగము సంభవించును ఇట్టియోగంబునందు ప్రయాణము శుభంబనుట॥ ... ... *

శుక్రమౌఢ్యాదిదోషః.

శ్లో॥ మూఢే శుక్రే కార్యహానిః ప్రతిశుక్రే పరాజయః। ప్రతీంద్రజిత్కృతో దోషో హంతి ప్రత్యాం ఏవచ॥ టీ॥ శుక్రే-శుక్రుఁడు-మూఢేసతి- అస్తంగతుఁడగుచుండుననఁగా శుక్రమౌఢ్యమునందు-కార్యహానిః - ప్రయోజననాశనంబగును-ప్రతిశుక్రే-శుక్రుఁడెదురగుచుండగా-పరాజయః - పరులవలననోటమి సంభవించును-ప్రతీంద్రజిత్కృతః ప్రతిబుధజాతంబైన-దోషః-దోషమును ప్రత్యాం ఏవచ-ప్రత్యంగారకదోషమున్ను - హంతి-ప్రయాణకర్తను గొట్టుచుండునదియనుట. ... . *

ప్రతిశుక్రభంగః.

శ్లో॥ ఏకగ్రామే చతుశ్శాలే వివాహే యజ్ఞకర్మణి। దుర్భిక్షే రాజకలహే ప్రతిశుక్రం న విద్యతే॥ టీ॥ ఏకగ్రామే - ఒకయూరుగ్రహప్రవేశమునందును-చతుశ్శాలే-చతుశ్శాలయందున- వివాహే-వివాహమునందును-యజ్ఞకర్మణి-యాగమునందును-దుర్భిక్షే-దుర్భిక్షకాలమునందును-రాజకలహే-రాజయుద్ధములయందును ప్రతిశుక్రం - ఎదురుచుక్క వాలుదోషము-న విద్యతే-లేదని తెలియవలయుననుట॥ ... ... *

శ్లో॥ త్రికోణకేంద్రగాస్సౌమ్యాః క్రూరాస్త్ర్యాయారిగా యది। యాత్రాసిద్ధిర్భవేత్ పృష్ఠే శవే రోదనవర్జితే॥ టీ॥ సౌమ్యాః - శుభగ్రహములు త్రికోణకేంద్రగాః కేంద్రకోణములయందుండఁగా-క్రూరాః-పాపగ్రహములు-త్ర్యాయారిగా యది తృతీయలాభషష్ఠస్థానంబులయందుండఁగాను-రోదనవర్జితే - ఏడుపు లేనట్టి-శవే-పీనుగ-పృష్ఠేసతి - ఎదురుపడుచున్నండగా యాత్రాసిద్ధిః-ప్రయాణసిద్ధిస్యాత్ - అగును ఇవ్విధముగా యాత్రాప్రకరణంబు ముగిసెనుట॥ .. . . *

తారాబలమ్.

శ్లో॥ జన్మనక్షత్రమారభ్య నిత్యభాంతం చ గణ్యతే। నవసంఖ్యాహరద్భాగం నవతారాః ప్రకీర్తితాః॥ టీ॥ జన్మనక్షత్రమారభ్య-జన్మనక్షత్రము మొదలుకొని-నిత్యభాంతంచ-నిత్యనక్షత్రపర్యంతమున్ను - గణ్యతే-లెక్కింపఁబడిన సంఖ్యవకము-నవసంఖ్యాహరద్భాగం-తొమ్మిదింటహరించినభాగము గలదియగుచుండగా శేషించినసంఖ్యలు-నవతారాః-తొమ్మిదితారాగలని-ప్రకీర్తితాః-చెప్పంబడినవియనుట॥ ... ... *

శ్లో॥ జన్మసంపద్విపత్క్షేమ ప్రత్యక్సాధననైధనమ్। మిత్రం పరమమైత్రం చనవతారాః ప్రకీర్తితాః॥ టీ॥ జన్మ-జన్మతారయనియు-సంపత్-సంపత్తారయనియు-విపత్-విపత్తారయనియు-క్షేమ ప్రత్యక్సాధ నైధనం-క్షేమ-క్షేమతారయనియు-ప్రత్యక్-ప్రత్యక్తారయనియు-సాధన-సాధనతారయనియు-నైధనం-నైధనతారయనియు-మిత్రం-మిత్రతారయనియు-పరమమైత్రం పరమమైత్రతారయనియు-నవతారాః-ఏకాదిశాదొమ్మిదితారలు క్రమేణ జన్మాదిక్రమంబుగా-ప్రకీర్తితా-చెప్పంబడునవియనుట॥ ... ...

శ్లో॥ జన్మర్క్షం దేహనాశాయ సంపత్సంపదయేచ। విపచ్చ కార్యనాశాయ క్షేమం క్షేమకృతే భవేత్। ప్రత్యక్చ కార్యనాశాయ సాధనం కార్యసాధనే। నైధనం నిధనేపి స్యాన్మిత్రం చ సుఖసంపదః। పరమైత్రం సుఖం విద్యాత్తారాబలమితిక్రమాత్॥ టీ॥ జన్మర్క్షమ్-జన్మతార-దేహనాశాయ-శరీరనాశనముకొఱకు-సంపత్-సంపత్తార-సంపదయేచ-ఐశ్వర్యముకొఱకు అగును-విపత్ విపత్తార-కార్యనాశాయచ-కార్యనాశనముకొఱకగును-క్షేమం-క్షేమతార-క్షేమకృతే-కుశలముకొఱకగును-ప్రత్యక్చ-ప్రత్యక్తార-కార్యనాశాయ-ప్రయోజనహానికొఱకు-భవేత్-అయ్యెని-సాధనం సాధనతార-కార్య సాధనే-ప్రయోజనసాధనమునందగు-నైధనం-నైధనతార-నిధనేపి మరణమునందును-మిత్రం-మిత్రతార-సుఖసంపదః-భాగ్యసౌఖ్యములయందు-పరమమైత్రం-పరమమైత్రతార సుఖం-సుఖమునందగు-స్యాత్-అగును-ఇతిక్రమాత్-ఇట్లు అంకన-తారాబలం-తారాబలమును-విద్యాత్-యెరుంగవలయుననుట॥

తారాధిపతయః.

శ్లో॥ జన్మన్యర్కో హిమకరసుతస్సైంహికేయస్సురేజ్యః। కేతుశ్చంద్రో దినకరసుతో భార్గవో భూమిపుత్రః। తాపం లాభం వ్యథిత్యతిలయాన్ కీర్తిహాని ప్రమోదాన్ మృత్యుం తారాబలపసదినం తేదిశంతి క్రమేణ॥ టీ॥ జన్మని-జన్మతారయందు-అర్కః-సూర్యుండును-హిమకరసుతః-సంపత్తారకు బుధుండు-సైంహికేయః-విపత్తారకు రాహువు-సురేజ్యః-క్షేమతారకు బృహస్పతి-కేతు-ప్రత్యక్తారకు కేతువు-చంద్రః-సాధనతారకు సోముండు-దినకరసుతః-నైధనతారకు మందుండు భార్గవః-మిత్రతారకు శుక్రుండు-భూమిపుత్రః-పరమమైత్రతారకు కుజుండు-వీరలధిపతులగుచుండురు-తే-అయ్యధిపతులు-క్రమేణ-క్రమంబుగా-తాపం-సంతాపమును-లాభం-ప్రత్యభాజనమును...

యోగ-తుష్టి-నాశమును- పుష్టి-ధైర్యములయోగ-సృష్టిని-కీర్తిహానిప్రమోదాగ-కీర్తి-యశస్సు-హాని-ప్రయోజనవిఫలత్వము-ప్రమోదాగ-సంతోషమును-మృత్యుం మరణమును - అనుదినం- ప్రత్యహము- దిశంతి - ఇచ్చుచున్నాయనుట॥ ... . *

తారావాహనాని-

శ్లో॥ మయూరహయమేషాశ్చగజవాయసజంబుకాః। మృగేంద్రో వైనతేయశ్చహంసస్స్యుర్జన్మభాదిషు॥ టీ॥ జన్మభాదిషు-జన్మతార మొదలైన తారలయందు మయూరహయమేషాశ్చ-మయూర-నెమలి హయ-గుఱ్ఱమును-మేషాశ్చ- మేకయును-గజవాయసజంబుకాః-గజ- ఏనుగును-వాయస-కాకమును-జంబుకా-నక్కయును-మృగేంద్రః-సింహమును-వైనతేయశ్చ-గరుత్మంతుడును హంసః-హంసయును-వాహనాని-వాహనములు-స్యుః-క్రమముగానగుచున్నవి యనుట॥ ... ... — .... *

తారావాహనఫలము-

శ్లో॥ మయూరశ్చమనస్తాపం హయో లాభార్థసంపదా। మేషస్త్రీకలహం చైవ గజోరాజ్యప్రాప్తిం గజస్తథా। వాయసఃకార్యనాశం చ జంబుకస్సుఖమేవచ సింహోరణజయం చైవ వైనతేయస్సుఖంబహు। హంసశ్చ కార్యనిర్భ్రంశం వాహనానాం ఫలం లభేత్ ॥ టీ॥ మయూరశ్చ- నెమలివాహనము- మనస్తాపం మనస్సంతాపమును-హయః-గుఱ్ఱపువాహనము-లాభార్థసంపదా - లాభధనసంపత్తులను -మేషస్త్రీ-మేషవాహనంబైతే-కలహంచైవ కయ్యమును- తథా- ఆప్రకారమును-గజః - ఏనుగవాహనము-రాజ్యప్రాప్తిం-రాజ్యలాభమును - వాయసః-కాకవాహనము-కార్యనాశంచ- కార్యహానిన్ని-జంబుకః-నక్కవాహనము-సుఖమేవచ-సౌఖ్యమున్ను- సింహః సింహము- రణజయంచైవ- సమరజయమున్ను-వైనతేయః-గరుడవాహనము-బహుసుఖం-విశేషసౌఖ్యమున్ను-హంసశ్చ - హంసవాహనమున్ను - కార్యనిర్భ్రంశం ప్రయోజనభ్రష్టత్వమును-కరోతి-చేయుచుండును - ఏవమ్-యిట్టివిధంబుగా- వాహనానాం ఫలం-వాహనాదిఫలము-లభేత్ -లభించుననుట॥ ... . *

గ్రంథాంతరే.

శ్లో॥ జన్మర్క్షే సప్తనాడ్యస్స్యుస్సితప్రతిపదిస్థితా। ప్రత్యగే నైధనే చాద్యారీంద్రే...॥ టీ॥ జన్మర్క్షే- జన్మతారయందు-సప్తనాడ్యః-ఏ

డు గడియలను-విపది-విపత్తారయందు-త్రీంశూడు గడియలను-ప్రత్యగే-ప్రత్యక్తారయందు-నైధనేచ-నైధనతారయందును-అష్టౌ-ఎనిమిదిగడియలును-సంధ్యాః-సంధించినదియే-ప్యోక్తా-చెప్పంబడినవి-హ్యాః-అనుచున్నవి-శేషాః-మిగిలినఘటికలు-శుభాః-మంగళకరంబులనుట॥ ... ... *

శ్లో॥జన్మత్రిపంచసప్తాఖ్యాస్తారాఇష్టఫలప్రదాః। తద్దోషపరిహారాయ దద్యాదేతద్విజాతయే॥ శాకం గుడంచలవణం సతిలం కాంచనం క్రమాత్। విపది ప్రత్యగేచైవ నచాంచాన్యాకం వినా। స్వోచ్చస్వక్షేత్రగశ్చంద్రశ్శుభదస్సర్వకర్మసు॥ టీ॥జన్మత్రిపంచసప్తాఖ్యాః-జన్మవిపత్ప్రత్యక్నైధనంబులను పేరుగల-తారాః-తారకలు-ఇష్టఫలప్రదాః-ఇష్టంబులైనఫలంబులనిచ్చునవి-న-కావు తద్దోషపరిహారాయ-ఆజన్మాదితారాదోషపరిహారార్థమై ద్విజాతయే-బ్రాహ్మణునికొరకు-క్రమాత్-క్రమముగా-ఎతత్-ఈచెప్పగల-శాకం-శాకమును-గుడంచ-గుడమును-లవణం-ఉప్పును-సతిలం తిలసహితంబగు-కాంచనం-హిరణ్యమును-దద్యాత్-దానమివ్వవలయు-చరమం చాన్యాకం వినా-పరమైత్రజన్మతారలువినాగా-విపది-విపత్తారయందును-ప్రత్యగేచ-ప్రత్యక్తారయందును-స్వోచ్చస్వక్షేత్రగతః-స్వోచ్చస్వక్షేత్రములయందుండినను చంద్రః-చంద్రుడు-సర్వకర్మసు-సకలశుభకర్మములయందు-శుభదః-మంగళప్రదుండనుట॥ .. .. *

చంద్రబలమ్.

శ్లో॥జన్మానలబ్ధిత్రౌసప్తదశమేకాదశే శుభః। చతుర్ష్వాదశే కృష్ణే శుక్లే ద్వినవపంచమే। యథా మాతా సుతాన్ రక్షేత్తథారక్షతి చంద్రమాః॥ టీ॥ జన్మానలబ్ధిత్రౌ-జన్మతృతీయషష్ఠములయందును-సప్తదశమైకాదశే-సప్తమదశమైకాదశస్థానములయందును-గతః-పొందియున్న చంద్రమాః చంద్రుడు శుభః-శుభకరుండగు-కృష్ణే-కృష్ణపక్షమునందు-చతుర్ష్వాదశే-నాలుగు నెనిమిదిపండ్రెండవయింటనున్న చంద్రమాః-చంద్రుడును-శుక్లే-శుక్లపక్షమునందు-ద్వినవపంచమే-ద్వితీయ-నవమ పంచమస్థానములయందు నుండినచంద్రుడును-యథా-ఏప్రకారము-మాతా-తల్లి-సుతాన్-కుమారులను రక్షేత్-సంరక్షించునో తథా-ఆప్రకారము-రక్షతి-పోషించుననుట॥ ... .. *

శ్లో॥యాత్రావివాహసీమంతమౌంజీబంధనభుక్తిషు-విద్యారంభేచ తారాయాః వధానంబలమిందుజమ్॥ టీ॥యాత్రా వివాహసీమంతమౌంజీబం

నటు క్షిప్ర-ధ్రువాణి వినా సీమంతోపనయనాన్నప్రాశనములయందును విద్యారంభేచ విద్యారంభము నందును - తారాబలం తారాబలము ఇందువత్ చంద్రబలమువలె ప్రధానం ముఖ్యమగుట॥ ... ... *

వాస్తు ప్రకరణమ్

శ్లో॥ వక్ష్యే తేతవవాస్తులక్షణం పూర్వశాస్త్రమనుస్మృత్య యత్నతః మాఘదోషరహితేధమాసితత్ప్రారభేత పుణ్యనే శుభోదయే ॥ టీ॥ తదనన అనంతరంబున - పూర్వశాస్త్రం - ప్రథమశాస్త్రమును - అనుస్మృత్య అనుసరించి యత్నతః - ప్రయత్నపూర్వకముగా వాస్తులక్షణమ్ - గృహనిర్మాణము వక్ష్యే - చెప్పంబడుచున్నది - అథ - పిమ్మట మాఘదోషరహితే - గురుశుక్రమౌఢ్య దోషంబు లేని మాసి - మాసమునందును - పుణ్యనే - పంచాంగశుద్ధిదినమునందు శుభోదయే - శుభలగ్నంబునందు - తత్ - ఆగృహనిర్మాణము - ప్రారభేత ఆరంభించవలయుననుట॥ . ... *

శ్లో॥ గృహసంస్థాపనం చైత్రే ధనలాభశుభప్రదమ్। వైశాఖే చ శుభం విందాజ్జ్యేష్ఠే తు మరణం ధ్రువమ్। ఆషాఢే గోకులం హంతి శ్రావణే భృత్యవర్ధనమ్ భాద్రే రోగపీడాపి చాశ్వినే కలహం తథా। కార్తిక్యాం ధనలాభ స్స్యాన్మార్గశీర్షే ధనక్షయః। పుష్యే చాగ్నిభయం తత్ర మాఘే తు బహుపుత్రదమ్ - ఫాల్గునే తథా నాశ స్స్యాత్ స్నానాం చ ఫలాఫలం॥ టీ॥ చైత్రే - చైత్రమాసమునందు - గృహసంస్థాపనమ్ - గృహనిర్మాణారంభము - ధనలాభశుభప్రదమ్ - ధనప్రాప్తిరూపశుభములిచ్చునది - వైశాఖే తు - వైశాఖమాసమునందైతే శుభం శుభము విందాత్ - తెలియవలయు - జ్యేష్ఠే తు - జ్యేష్ఠమాసమునందు - మరణం మృతి - ధ్రువం - నిశ్చయముగా కలుగును - ఆషాఢే - ఆషాఢమాసమునందు - గృహసంస్థాపనం గృహారంభము - గోకులం గోసమూహము - హంతి - కొట్టుచున్నది - శ్రావణే - శ్రావణమాసమునందు - భృత్యవర్ధనం - పరిచారక జనసమృద్ధియు - భాద్రే - భాద్రపదమాసమందు - రోగపీడాపి చ - వ్యాధిపీడలును - తథా - అట్లే - ఆశ్వినే - ఆశ్వయుజమాసమునందు - కలహం - జగడములును - కార్తిక్యాం కార్తికమాసమునందు - ధనలాభః - ధనలాభము స్స్యాత్ - అగును - మార్గశీర్షే - మార్గశీర్షమాసమునందు - ధనక్షయః - ధననాశనము - పుష్యే చ - పుష్యమాసమునందు - అగ్నిభయంబు అగ్నిచే భయము - మాఘే తు - మాఘమాసమునందైతే - బహుపుత్ర

కం-అనేకపుత్ర ప్రాప్తియుక్తుఫాల్గునేచ-ఫాల్గునమాసమందు-తనునాశః-
శరీరనాశనముచ్చుస్యాత్ - అగును-మాసానాంచ - చైత్రాదిద్వాదశమా
సములయొక్క-ఫలాఫలంశుభాశుభఫలముగలుగుచుండును.ననఁగానీయామా
సంబులయందునూతనగృహారంభము సేసిరేనియీ యాఫలంబులులబ్ధం
బులగునవుట॥ ... ... *

శ్లో॥గోకర్కిహరిఘంభాజతౌలికీటస్యగస్థితే। దివాకరేగృహారంభః
పుత్రపౌత్రాభివృద్ధిదః॥టీ॥దివాకరే-సూర్యుఁడుగోకర్కిహరిఘంభాజతౌ
ళికీటమృగస్థితేసతి-వృషభకటక సింహకుంభ మేషతులావృశ్చికమకరరా
సులయందుండగా-గృహారంభః - నూతనగృహారంభము-పుత్రపౌత్రాభి
వృద్ధిదః-పుత్రపౌత్రసంతానాభివృద్ధినిఁగలుగఁజేయునది॥ .. ... *

శ్లో॥ స్థిరరాశిగతేసూర్యేగృహకర్మసుశోభనం। చరేతుమధ్యమంవిం
ద్యాద్ద్విస్వభావేతునిందితం॥టీ॥సూర్యే - సూర్యుడు - స్థిరరాశిగతేసతి స్థి
రరాసులఁబొందియుండఁగ-గృహకర్మ-నవీనగృహనిర్మాణము-సుశోభనంమి
క్కిలిశుభకరంబు-చరేతు-చరలగ్నమునందైతే - మధ్యమం - మధ్యఫలప్ర
దంబనియు-ద్విస్వభావేతు-ద్విస్వభావరాశియందైతే- నిందితం-నిందింపబ
డునదియనియు వింద్యాత్ - తెలియవలయుననఁగా గృహనిర్మాణవిషయమై స్థి
రరాసులుత్తమంబులు-చరరాసులమధ్యమంబులు-ద్విస్వభావరాసులధమం
బులనితాత్పర్యము॥ ... ... — ... .. *

శ్లో॥గురుభార్గవయోర్మౌఢ్యే బాల్యవార్ధకయోరపి।చాతుర్మాస్యాంశూ
న్యమాసేగృహకర్మనకారయేత్ - ॥టీ॥ గురుభార్గవయోః - గురుశుక్రులయొ
క్క-మౌఢ్యే-మూఢత్వంబునందును - బాల్యవార్ధకయోరపి - శిశుత్వవృద్ధత్వ
ములయందునుచాతుర్మాస్యాం - చాతుర్మాసములయందును-శూన్యమాసే
శూన్యమాసమునందును -గృహకర్మ- గృహనిర్మాణకృత్యమును-నకారయేత్ -
చేయనొప్పినంబుగాదనుట॥ ... . *

గృహద్వారనిర్ణయః-

శ్లో॥సింహేర్కేపశ్చిమేద్వారంవృషభేచోత్తరేతథా। కుంభేపూర్వది
శిద్వారంవృశ్చికే చైవదక్షిణేఏవంకృతంచేత్తద్వేశ్మశోభనంసౌఖ్యవర్ధనం॥
టీ॥అర్కే-సూర్యుఁడు-సింహే-సింహమందుండగా-పశ్చిమే - పడమర దెస
యందు-ద్వారం-ద్వారమును-తథా - అప్రకారము - వృషభేచ -సూర్యుడు

వృషభరాశియందుండగా-ఉత్తరే-ఉత్తరదిగ్భాగమునందును కుంభే-కుంభరాశిగతుండైయుండగా-పూర్వాశి తూర్పుదేశయందును వృశ్చికేచైవ వృశ్చికమునందుండఁగా దక్షిణే దక్షిణదిక్కు యందును ద్వారం ద్వారము నుంచవలయును - ఏవం-ఇవ్విధంబుగా కృతం చేత్ ద్వారము నిర్మింపఁబడెనేని తద్వేశ్మ ఆయిల్లు-శోభనం శుభకర్మమును - సౌఖ్యవర్ధనం - సుఖాభివృద్ధికరంబునగుననుట॥ ... ... *

శ్లో॥ మృగేర్కే-పశ్చిమద్వారం తులాయాంచోత్తరం కృతం। కర్కటస్థే పురోద్వారం మేషస్థే దక్షిణం స్మృతం। ఏవం కృతే తు తద్వేశ్మ మధ్యమం పరికీర్తితం॥ టీ॥ అర్కే-సూర్యుఁడు-మృగే-మకరమందుండఁగా పశ్చిమద్వారం-పశ్చిమదిగ్గభిముఖంబైన ద్వారమును-తులాయాంచ - తులారాశినధిష్ఠించుచుండగా-ఉత్తరం - ఉత్తరద్వారమును - కర్కటస్థే సతి కర్కటకమునందుండగా-పురోద్వారం - ప్రాగ్ద్వారమును-మేషస్థే - మేషరాశియందుండగా - దక్షిణం - దక్షిణద్వారమును - స్మృత - స్మరింపఁబడుచున్నది-ఏవం - ఈప్రకారము-కృతేసతి - ద్వారము సేయఁబడుచుండగా తద్వేశ్మ - అట్టిద్వారయుతంబైన గృహము-మధ్యమం మధ్యమఫలప్రదంబని పరికీర్తితం చెప్పఁబడుచుండుననుట॥

నక్షత్రాణి-

శ్లో॥ ఉత్తరాత్రితయం చిత్రా రోహిణీ స్వాతి రేవచ। జ్యేష్ఠామృగశిరో మూలా చాశ్వినీ హస్తతిష్యకాః। మైత్రం చైతే ప్రశస్తాహి సర్వదా వాస్తుకర్మణి॥ టీ॥ ఉత్తరాత్రితయం - ఉత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రలును। చిత్రా - చిత్తానక్షత్రమును-రోహిణీ-రోహిణీయు-స్వాతీ రేవచ-స్వాతియును జ్యేష్ఠా జ్యేష్ఠానక్షత్రమును-మృగశీర్ష యును-మూలాచ మూలయును। అశ్వినీహస్తపుష్యములును-మైత్రంచ- అనూరాధయును ఏతే ఈనక్షత్రములు వాస్తుకర్మణి-గృహవాస్తుకర్మయందు సర్వదా - ఎల్లప్పుడున్ను-ప్రశస్తాహి-యోగ్యమయినవిగదా॥ ... . — ... *

వాసిష్ఠే.

వసిష్ఠులవారిమతమునందు-

శ్లో॥ రోహిణీ మృగ చిత్రార్క వాసవోత్తర వైశ్వభం। శ్రవణం చైవ ధానిష్ఠా శస్తాని గృహకర్మణి॥ టీ॥ రోహిణీ మృగ చిత్రార్క వాసవోత్తర వై

శ్చ-బం-రోహిణీమృగశీర్షచిత్తహస్తజ్యేష్ఠఉత్తరఫల్గున్యుత్తరాషాఢలున్ను శ్రవణంచ శ్రవణమున్ను - అష్టౌ - ఈఎనిమిదినక్షత్రములున్ను - గృహేశ గృహేశగృహవాస్తుకర్మయందు-శస్తాన్యేవ-ప్రశస్తములయినవే॥ ... *

శ్లో॥స్వాతీపుష్యానురాధాశ్విశతాహిర్బుధ్న్యపౌష్ణకం-సప్తమధ్యఫలాన్యత్ర శేషాణిపరివర్జయేత్ ॥టీ॥స్వాతీపుష్యానురాధ శ్విశతాహిర్బుధ్న్యపౌష్ణకం-స్వాతిపుష్యమి అనూరాధాఅశ్వినిశతభిషఉత్తరాభాద్రరేవతులున్ను అత్ర ఈవాస్తుకర్మయందలి-సప్త-ఈయేడునక్షత్రములున్ను - మధ్యమఫలాని-మధ్యమఫలమునిచ్చునవియ్యే- అగుచున్నవి - శేషాణితక్కిననక్షత్రములను-పరివర్జయేత్-విడిచిపెట్టదగినవి॥ . ... *

యోగాః.

శ్లో॥పరిఘస్యచపూర్వార్ధం కృత్స్నంవై ధృతిపాతయోః। గణ్డాతిగణ్డయోః షట్చనాడికాః పంచశూలకే॥ టీ॥పరిఘస్య-పరిఘనామకయోగము యొక్క-పూర్వార్ధంచ మొదటిసగమున్ను-వైధృతిపాతయోః-వైధృతివ్యతిపాతల యొక్క -కృత్స్నంయావత్తున్ను - గణ్డాతిగణ్డయోః -గణ్డాతిగణ్డనామయోగముల యొక్క - షట్ - ఆరైనటువంటినాడికాశ్చ - ఘడియలున్ను శూలకే-శూలనామకయోగమందైనటువంటి-పంచ -అయిదుఘడియలున్ను వర్జనీయాః- విడిచిపెట్టవలసినవి॥ ... . *

శ్లో॥వ్యాఘాతేనవనాడిశ్చ వాస్తుకర్మణివర్జయేత్। నిన్ద్యయోగేషుసర్వేషు విష్ట్యాం సర్వం వివర్జయేత్ ॥టీ॥ వ్యాఘాతే వ్యాఘాతనామకయోగమందు నవతొమ్మిదైనటువంటినాడీశ్చ - గడియలున్ను - సర్వేషుసమస్తములైననటువంటినింద్యయోగేషు - నిందింపబడ్డయోగములయందైనటువంటి సర్వే సమస్తములున్ను -విష్ట్యాం - భద్రాకరణమందైనటువంటి-సర్వంచ సమస్తమున్ను -వివర్జయేత్తు-విడిచిపెట్టదగినవి॥ . ... *

లగ్నాని-

శ్లో॥ ద్వ్యఙ్గస్థిరేవాభవనేవిలగ్నే సౌమ్యగ్రహైర్యుక్తనిరీక్షితేవా। కర్మస్థితైర్వీర్యయుతైశ్చసౌమ్యైర్నిర్మాణమాహుర్భవనస్యసంపత్॥టీ॥సౌమ్యగ్రహైః-శుభగ్రహములచేతను - యుక్తనిరీక్షితేవ-కూడుకున్నటువంటిన్ని- అథవా-అలాగుగాకపోతే-వీర్యయుతైః షడ్బలములతోడగూడుకున్నటువంటివిన్ని-కర్మస్థితైః దశమస్థానమందున్నటువంటి-సౌమ్యైః-శుభగ్రహములచే

తనైనబలములతోఁగూడుకొన్నటువంటిదిన్ని - ద్వ్యక్షే - ద్విస్వభావలగ్నమందే
కాని - స్థిరేవా - స్థిరలగ్నమందేకాని - అంగా - లగ్నమందు శుభగ్రహములుండ
వలెననిన్ని - చూడవలెననిన్ని - అలాగు లేనిపక్షమందు - దశమస్థానము
నందు బలవంతులైశుభగ్రహము లుండవలెనని - తాత్పర్యము - ఈలాగుం
టిలగ్నమునందు - గృహస్య - గృహముయొక్క - నిర్మాణ - ఆరంభమును - సం
తః - సత్పురుషులు - ఆహుః - చెప్పుచున్నారనట॥ ... . *

శ్లో॥ పాపైస్త్రిషష్ఠాయగతైస్త్రికోణగైః కేంద్రత్రికోణత్రిగతైస్సాధుభిరాల
యస్య। వసంతి నిర్మాణమిహోక్తమూర్ధ్వకర్మ్యాగస్తుకర్తుర్మరణం కరోతి॥ టీ॥ త్రిష
ష్ఠాయగతైః - మూడవ యారవ పదునకొండవ స్థానములు పొందినట్టి - పాపైః -
పాపగ్రహములచేతనున్ను - కేంద్రత్రికోణగైః - కేంద్రములను పొందినట్టి త్రి
కోణగైః - పంచమ నవమములను పొందిన - సాధుభిః - శుభగ్రహములచేతను
న్ను - ఆలయస్య - గృహముయొక్క - నిర్మాణం - ఆరంభమును - సంతః - స
త్పురుషులు - వదంతి - చెప్పుచున్నారు - ఇహ - ఈవాస్తుప్రకరణమునందు - అష్ట
మస్థః - ఎనిమిదవ స్థానమునందున్నట్టి క్రూరస్తు పాపగ్రహమైతే - కర్తుః - గృహ
కర్తయొక్క - మరణం - మరణమును - కరోతి - చేయుచున్నాడనట॥ ... ... *

శ్లో॥ ఋక్షం ప్రాజాపత్యమాద్యం తల్లగ్నే వేశ్మకం శుభమ్। తన్నక్షత్రే
విశేద్గేహం శుభం శంసంతి సూరయః॥ టీ॥ ప్రజాపతేః - బ్రహ్మ దేవతాకమైన -
ఋక్షమ్ - నక్షత్రము - ఆద్యం - నిష్పకర్పడముఁ తగినది - తల్లగ్నే - ఆవృ
షభలగ్నంబున - వేశ్మకం వెన్నుగాడి - శుభమ్ - శుభప్రదమైనది - తన్నక్షత్రే
ఆరోహిణీనక్షత్రమునందు - గేహం - గృహమును ప్రవేశించి - విశేత్ - ప్రవేశించ
దగినది - ఇతి - ఈలాగున - సూరయః - విద్వాంసులు - శుభమితి - శుభంబని - శం
సంతి - చెప్పుదురు॥ ... . *

శ్లో॥ స్తమ్భం చంద్రోదయేస్థాప్యం వేశ్మారోహం బుధోదయే। శుక్రో
దయే తు సంధార్యం నచాగ్నిభయమాప్నుయాత్॥ టీ॥ చంద్రోదయే - చంద్రల
గ్నంబున - స్తంభం - స్తంభము - స్థాప్యం - నాటదగినది - బుధోదయే - బుధలగ్నంబు -
వేశ్మారోహం - గృహారోహణము - శుభం - శుభప్రదమైనది - శుక్రోదయే - శుక్ర
లగ్నంబున సంధార్యం కప్పుకప్పడము - శుభం - శుభప్రదమైనది - ఏవంచేత్
ఈలాగునైనట్టాయెనా - అగ్నిభయం - అగ్నిభయమును - నాప్నుయాత్ -
పొందదనట॥ ... ... *

శ్లో॥ త్రికోణకేన్ద్రగాస్సౌమ్యాః పాపాస్త్ర్యాయారిగాస్తథా। గృహప్రారమ్భలగ్నోద్ధదోషాన్హన్తి న సంశయః॥ టీ॥ త్రికోణకేన్ద్రగాః-త్రికోణకేన్ద్రములనుఁబొందిన-సౌమ్యాః-శుభగ్రహంబులును-తథా - అప్రకారంబున- త్ర్యాయారిగాః - మూడవదవనకొండవ యారవస్థానములనుఁబొందిన-పాపాః-పాపగ్రహంబులును-గృహప్రారంభలగ్నోద్ధదోషాన్-గృహారంభలగ్నమువలన-వచ్చినదోషములను-హన్తి-పోఁగొట్టుచున్నవియనుట-నసంశయః-సంశయంబులేదు॥ ... ... *

శ్లో॥ గురౌవా భార్గవేవాపి చన్ద్రేణ సహ లగ్నగే- తత్ర సంస్థాపితం వేశ్మ వహ్నినా చ న బాధ్యతే॥ టీ॥ చన్ద్రేణ-సహ-చంద్రునితోఁడను-గురౌవా-బృహస్పతియే గాని - భార్గవేవాపి-శుక్రుండే గాని లగ్నగే సతి-లగ్నంబునుఁబొందినవాఁడగుచుండగా-తత్ర- అట్టిసమయంబున- సంస్థాపిత - ప్రారంభింపఁబడిన-వేశ్మ-యిల్లు-వహ్నినా-అగ్నిచేత-నచబాధ్యతె-దహింపఁబడదనుట॥ *

శ్లో॥ భృగౌ లగ్నగతే జీవే మధ్యాహ్నే సంయుతే సతి। గృహసంస్థాపనం యోగ్యమాయుశ్శతాబ్దకమ్॥ టీ॥ భృగౌవా-శుక్రుండైనను-జీవేవా-గురుండైనను- లగ్నగతే సతి-లగ్నమునుబొందినవాఁడగుచునుండగాను - బుధే-బుధుడు - మధ్యాహ్నే సతి-గోధూళికలగ్నంబునయున్న వాఁడగుచునుండగానున్ను గృహసంస్థాపనం-గృహారంభము యోగ్యం-యుక్తంబైనది - ఆయుశ్యంచ గృహాయుర్దాయమున్ను - శతాబ్దకం-నూరువర్షములమితమైనది- భవేత్తు - అగుచున్నదియనుట॥ ... ... *

గృహప్రవేశవిషయః

శ్లో॥ అథ ప్రవేశో నవమన్దిరస్య సౌమ్యాయనే జీవసితౌ బలాఢ్యౌ। సితే చ పక్షే శుభవాసరే చ వాస్త్వర్చనం భూతబలించ కుర్యాత్॥ టీ॥ శుభవాసరే- శుభగ్రహవారమందును-శుభదినమందును-సితేపక్షేచ-శుక్లపక్షమందు- జీవసితౌ-బృహస్పతిశుక్రులు బలాఢ్యౌ - బలయుక్తులైయుండగాను- అనగా. మౌఢ్య బాల్యవార్ధక్యావస్థలును లేకుండవలెననుట సౌమ్యాయనే - ఉత్తరాయణమందు-నవమన్దిరస్య - నూతనగృహము యొక్క- ప్రవేశః - ప్రవేశము. శుభః-శుభప్రదమైనది- అథ-అటుతర్వాత నువాస్త్వర్చనం-వాస్తు - వాస్తుపురుషుని యొక్క - అర్చనం-పూజయును - భూతబలించ- భూతబలినిన్ని కుర్యాత్ - చేయవలసినదియనుట॥ ... ... *

శ్లో॥ మాఘఫాల్గునవైశాఖజ్యేష్ఠమాసాశ్శుభప్రదాః। సహ ఊర్జౌ చ విజ్ఞేయౌ మధ్యమౌ గృహప్రవేశనే॥ టీ॥ మాఘఫాల్గునవైశాఖజ్యేష్ఠమాసాః-ఈ మాసములు-శుభప్రదాః-శుభమునిచ్చునట్టివి-భవంతి-అగుచున్నవి-సహ ఊర్జౌ చ-సహ-మార్గశీర్షమాసమున్ను-ఊర్జౌ చ-కార్తీకమాసమున్ను-ప్రవేశనే గృహప్రవేశమందు-మధ్యమౌ-మధ్యమఫలము నిచ్చునట్టివిగా-విజ్ఞేయౌ-తెలుసుకొనఁగినవి-భవతః-అవుచున్నవియనుట॥ ... ... *

శ్లో॥ వ్యర్కారవారే తిథిషు రిక్తామావర్జితాసు చ। దివా వా యది వా రాత్రౌ ప్రవేశో మంగళప్రదః॥ టీ॥ వ్యర్కారవారే-గురుశుక్రశని బుధసోమవారములయందున్ను-రిక్తామావర్జితాసు-చతుర్థీనవమీచతుర్దశుల చేతను-అమా-అమావాస్య చేతను విడువబడినట్టి-తిథిషు-దినములయందున్ను-దివా వా-పగటియందే కాని-రాత్రౌ వా-రాత్రియందే కాని ప్రవేశః-నూతనగృహప్రవేశము-మంగళప్రదః-శుభమునిచ్చునట్టిది-భవతి-అవుచున్నదియనుట॥ .. .. *

శ్లో॥ చంద్రజీవబుధశుక్రవాసరే శ్రీకరస్సుతమహార్థలాభదః। సూర్యసూనుదివసే స్థిరప్రదః కిం తు చోరభయమత్ర విద్యతే॥ టీ॥ చంద్రజీవ-బుధశుక్రవాసరే-సోమగురుబుధశుక్రవారములయందు గృహప్రవేశః-నూతనగృహప్రవేశము-శ్రీకరః-సంపత్తును జేయునట్టిదిన్ని-సుతపుత్రులయొక్కయున్ను-మహదర్థ-అధికధనముయొక్కయున్ను-లాభదః-లాభమునిచ్చునట్టిది-భవతి-అవుచున్నది-సూర్యసూనుదివసే-శనివారమునందు-గృహప్రవేశః గృహప్రవేశము స్థిరప్రదః-శాశ్వతమునిచ్చునట్టిది-భవతి-అవుచున్నది-అత్ర-ఈలాగంటి శుభదినమందు-చోరభయంతు-దొంగలభయమైతే-విద్యతే కిం-గలుగునా యేమి-అనగా-దొంగలభయంబైనట్టిది గలుగదని తాత్పర్యము॥

శ్లో॥ రిక్తావమాదగ్ధతిథిర్దినేశభూసూనువర్గమినేన్దుదృష్టిం। క్రూరగ్రహాధిష్ఠితవిద్ధభం చ వర్జనీయం త్రివిధం ప్రవేశే॥ టీ॥ రిక్తావమాదగ్ధతిథిః-రిక్త చతుర్థినవమిచతుర్దశులున్ను-అవమా-అవమత్రయమున్ను-దగ్ధతిథి-దగ్ధతిథులున్ను-దినేశభూసూనువర్గం-సూర్యాంగారకవర్గమున్ను-ఇనేన్దుదృష్టిం-సూర్యచంద్రదృష్టికలిగినట్టివి-క్రూరగ్రహాధిష్ఠితవిద్ధభం-పాపగ్రహములున్నట్టిన్ని-ప్రవేశించఁబోవునట్టిన్ని-వేధించు-నక్షత్రమున్ను-

త్రివిధ - ఈలాగంటి తిథివడ్వాగ్నక్షత్రములు - ప్రవేశే - గృహప్రవేశమందు - వర్జనీయ్యం విడిచిపెట్టగినవి యనుట॥ .. .. *

శ్లో॥ రోహిణ్యాం త్రిషు చోత్తరాసు శుభదో గేహప్రవేశో నవః। పౌష్ణే వాసవమిత్రయోశ్చ విహితస్స్వస్మిన్పురాణే గృహే। ఆద్యేహస్తహరీజ్యభే నవగృహే శస్తః పురాణే తథా। కుంభే కర్కటభాస్కరే చ యువతౌ సింహ్యాః ప్రవేశో గృహే॥ టీ॥ రోహిణ్యాం - రోహిణీయందున్ను - త్రిషు - మూడైన ఉత్తరాసు - ఉత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రలయందున్ను - నవనూతనమైన - గేహప్రవేశః - గృహప్రవేశము - శుభః - శుభప్రదమైనది - పౌష్ణే - రేవతియందున్ను వాసవమిత్రయోశ్చ - వాసవ - జ్యేష్ఠయందున్ను - మిత్రయోశ్చ - అనూరాధయందున్ను - పురాణే - పాతదైనట్టి - స్వస్మిన్గృహే - తనగృహమందు ప్రవేశః - ప్రవేశము - విహితః - యుక్తమైనది - ఆద్యే - అశ్వినియందున్ను హస్తహరీజ్యభే హస్తశ్రవణపుష్యములయందున్ను నవగృహే నూతనగృహమందు ప్రవేశః - ప్రవేశము అశస్తః - మంచిదికాదు - తథా - అలాగుననే - పురాణేచ - పాతయింటిలోనున్ను - అశస్తః - మంచిదికాదు - భాస్కరే - సూర్యుడు - కుంభే - కుంభరాశియందున్ను - కర్కటకే - కర్కటరాశియందున్ను - యువతౌచ - కన్యారాశియందున్నను డౌకంచునుండగా - గృహమందు ప్రవేశః - ప్రవేశము నిషేధింపబడినది॥.. ... ... *

శ్లో॥ అర్కానిలార్ద్ర్యాదితిషు ప్రవిష్టః క్షిప్రప్రవిష్టాసవిమందిరంయియుతు। అబ్దత్రయాత్తత్పరహస్తయాతం శేషేషు ధిష్ణ్యేషు చ మృత్యుదం స్యాత్॥ టీ॥ అర్కానిలార్ద్రా అదితి క్షిప్రవిష్ణుభేషు ప్రవిష్టం - హస్తస్వాతి పుష్య పునర్వసు అశ్విని శ్రవణములయందు ప్రవేశించినట్టి - యుతు - యే - నవమందిరం కొత్తయిల్లుగలదో - తత్ - అది అబ్దత్రయాత్ - మూడేండ్లపైనని - పరహస్తయాతం పరులచేజిక్కును శేషేషు - తక్కినట్టి ధిష్ణ్యేషు - నక్షత్రములయందున్ను - మృత్యుదం - మృత్యుప్రదమైనది - స్యాత్ - అగుచున్నది॥ . ... *

శ్లో॥ స్థిరపాదగణమైత్రేంద్ర త్వాష్ట్ర పౌష్ణ వసూడుషు। ప్రవేశశ్శ్రీకరో ప్యేష్టపుష్యరే మధ్యమా స్మృతః॥ టీ॥ స్థిరపాదగణమైత్రేంద్ర త్వాష్ట్ర పౌష్ణ వసూడుషు రోహిణ్యుత్తరాత్రయపూర్వాషాఢానూరాధమృగశిరచిత్రరేవతి - ధనిష్ఠలయందు - ప్రవేశః గృహప్రవేశము శ్రీకరం - సంపదను జేయునట్టిది - స్వా

టీ-అపుచున్నది- జ్యేష్ఠపుష్యర్క్షే - జ్యేష్ఠపుష్యనక్షత్రములయందు ప్రవేశః-గృహప్రవేశము-మధ్యమః-మధ్యమమైనదిగాను-స్మృతః చెప్పబడినది॥ *

శ్లో॥ కేంద్రేషుసౌమ్యే గురుశుక్రలగ్నే పాపేషు కేంద్రాష్టగవర్జితేషు-త్రిగామేస్థిరే వాథవ నేవలగ్నే గృహం విశేత్సీతకరేమహోత్సే॥ టీ॥ కేంద్రేషు-లగ్నచతుర్థసప్తమదశమములయందు-సౌమ్యే - శుభగ్రహము- స్థితేసతి- ఉన్నవాడౌచున్నుండగాను-పాపేషు-పాపగ్రహములు- కేంద్రాష్టగవర్జితేషు-కేంద్రములయందున్ను యష్టమమందున్ను- లేకపోవుచున్నుండగాను న్ను-గురుశుక్రలగ్నే -తులావృషభధనుర్మీనములలోనొకలగ్నమందున్ను అథవా-అట్లుగాదని, స్థిరలగ్నే - స్థిరలగ్నమందు-సీతకరే తంగ్రస్తే-అనుకూలె సతి-బలవంతుడౌచుంచున్నుండగా-గ్రామే-గ్రామమందు గృహం గృహమును- విశేతు - ప్రవేశించదగినది - ఏతస్మిన్లగ్నే - యీలాగంటి శుభగ్రహమందు-వ నేవా - అడవియందు ప్రవేశించినను- శుభమేవ- సౌఖ్యమేకలుగును - అనగా ఇటువంటి గ్రహబలముగలిగిన లగ్నమందున నరణ్యమునకుంబోయినను శుభములేకలుగునునుట॥ ... ... *

శ్లో॥ జన్మభేజన్మలగ్నేవా - తాభ్యాముపచయేపివా- ప్రవేశఃపుత్రధనదస్త్వన్యథాశోకహానిదః॥ టీ॥ జన్మభే-జన్మనక్షత్రమందేని-జన్మలగ్నేవా-జన్మలగ్నమందేని- తాభ్యాం - ఆ రెంటివలన - ఉపచయేపివా-మూడారుపదిపదనొండింటనేని ప్రవేశః-గృహప్రవేశము-పుత్రధనదః-సంతానమున్ను ధనమున్నిచ్చునట్టిది-భవేతు - అగుచున్నది - అన్యథా -జన్మనక్షత్రలగ్నములవరమిరొకనక్షత్రలగ్నములయందైతే- శోకహానిదః - దుఃఖమున్నుకీడును నిచ్చునట్టిదియనుట॥ ... ... *

శ్లో॥ వ్యాధిసాధనదశ్చైవావిత్తదోబంధునాశకః। సుతహాశత్రుహాస్త్రీఘ్నః ప్రాణహాపీడనప్రదః॥ టీ॥ వ్యాధిసాధనదశ్చైవ-రోగాస్పదమైనట్టిదిన్ని అవిత్తదః- దారిద్ర్యమునిచ్చునట్టిదిన్ని -బంధునాశకః- చుట్టములనునశింపజేయునట్టిగిన్ని -సుతహా-సంతానహానిసేయునట్టిదిన్ని అశత్రుహా-మిత్రహానిసేయునట్టిదిన్ని- స్త్రీఘ్నః కళత్రహానిసేయునట్టిదిన్ని-ప్రాణహా-మృత్యుప్రదమైనదిన్ని - పీడనప్రదః కీడుసేయునట్టిది యౌను ॥ ... ... *

శ్లో॥ సిద్ధోధ్వనక్షచ్ఛేచ్ఛవా-భయక్షజన్మరాశితః॥ టీ॥ జన్మరాశితః-జన్మరా

శివలన జేసినగృహప్రవేశము - సిద్ధికృత్ - సకలకార్యసిద్ధి సేయునట్టిదిన్ని - ధనకృత్ - ధనమును జేయునట్టిదిన్ని - అభయకృత్ - భయనాశనమును జేయునట్టిదిన్ని - భవేత్తు - అయ్యెనది॥ ... ... *

శ్లో॥ అకవాటమనాచ్ఛన్నమదత్తబలిభోజనం - గృహాన్న ప్రవిశేదేవం విపదామాకరంహితత్ ॥ టీ॥ అకవాటం యథా తథా - తలుపు పెట్టకయున్ను - అదత్తబలిభోజనం బలిహరణము - బ్రాహ్మణభోజనములు - సేయకయున్నట్లుగానున్ను అనాచ్ఛన్నం - పైకప్పుకప్పుకొననట్లుగానున్ను - గృహాన్ - గృహములను గురించి - నప్రవిశేతు - ప్రవేశించకూడదు - ఏవం ఈ ప్రకారము ప్రవేశించెనేని - తత్ - ఆమందిరము - విపదాం - ఆపత్తులకు - ఆకరం హి - స్థానమే కదా - గృహప్రవేశప్రకరణము ముగిసెను॥ ... ... *

కూపారంభ ప్రకరణము.

శ్లో॥ రేవత్యుత్తరభాద్రా చ హస్తమైత్రే పితుస్తథా - శ్రవణం బ్రహ్మతిష్యంచ కూపారంభే ప్రశస్యతే॥ టీ॥ రేవతీ - రేవతియును - ఉత్తరభాద్రా చ - ఉత్తరభాద్రయును - హస్తమైత్రే - హస్తానూరాధలున్ను - పితుః - మఘయును - శ్రవణం శ్రవణమున్ను బ్రహ్మ రోహిణియును - తిష్యంచ - పుష్యమియును - కూపారంభే - బావి త్రవ్వడమందు - ప్రశస్యతే - ప్రశంసింపబడుచున్నది॥

శ్లో॥ మత్స్యేకుళీరే మకరే బహూదకం కుంభే వృషే చార్ధజలప్రమాణం - అళ్యాం చ తౌల్యాం మిథునే చ పాదం శేషేతు రాశౌ జలనాశనంచ ॥ టీ॥ మత్స్యే - మీనరాశియందున్ను - కుళీరే - కర్కాటకరాశియందున్ను - మకరే - మకరరాశియందున్ను బహూదకం - పూర్ణజలము - అనంగను - ఇవి పూర్ణజలరాసులనుట - కుంభే కుంభరాశియందున్ను వృషభే చ - వృషభరాశియందున్ను అర్ధజలప్రమాణం అర్ధజలము - అనంగనివి అర్ధజలరాసులనుట - అళ్యాం - వృశ్చికమందున్ను తౌళ్యాం - తులయందున్ను - మిథునే చ - మిథునరాశియందున్ను - పాదం - పాదజలము - అనంగనివి - పాదజలరాసులనుట - శేషేతు - తక్కినట్టి రాశౌ - రాసులయందు - జలనాశనం ఉదకాభావము - అనంగనివి - నిర్జలరాసులనుట॥ ... ... *

శ్లో॥ కేంద్రేషు పాపయుక్తేషు కృచ్ఛ్రేణాపి న సిధ్యతి। చంద్రేశుక్రయుతే కేంద్రే పర్వతేచ జలంభవేత్ ॥ టీ॥ కేంద్రేషు - కేంద్రములు పాపయుక్తేషు - పాపులతో గూడినవై యున్నుండగా - కృచ్ఛ్రేణాపి కష్టముచేతనైనను - జ

లం - ఉదకము-నసిధ్యతి పడదు-కేంద్రే - కేంద్రము-చంద్రశుక్రులతోగూడినదై యుండగా - పర్వతేపి-పర్వతమందైనను - జలం. ఉదకము-భవేత్ - పడుచున్నది ॥... ... ... *

శ్లో॥ అర్కరాశౌ జలంశూన్యంపాషాణశ్చాపిదృశ్యతే - జలరాశిగతేచంద్రే శుక్రే వాపివిశేషతః॥ టీ॥ అర్కరాశౌ-సూర్యుడున్నరాశియందు- శూన్యం-ఇంకిపోయినట్టి-జలమ్-ఉదకము-దృశ్యతే-అగుపడును-పాషాణశ్చాపి-బాపదాయున్ని-దృశ్యతే-కనపడును-చంద్రే-చంద్రుడున్న-జలరాశిగతేనతి పూర్ణజలరాశియందుండగా-శుక్రే వాపి-శుక్రుడైనను-జలరాశిగతే- జలరాశియందుండగామున్న - విశేషతః - విశేషమువలన - జలమ్- ఉదకము దృశ్యతే-చూడబడును-కూపారంభ ప్రకరణముముగిసెను- యికను బీజావాపనప్రకరణము ॥ ... ... *

శ్లో॥ పఞ్చమీసప్తమీచైవపౌర్ణమాసీత్రయోదశీ-తృతీయైకాదశీచైవ ప్రశస్తా బీజకర్మణి॥ టీ॥ ఈతిథులు-బీజకర్మణి-విత్తులువిత్తడమందు-ప్రశస్తాః- యోగ్యమైనవియనుట ॥ ... ... *

శ్లో॥ అర్కోదయేసూర్యవారే-సర్వబీజానివాపయేత్ -సోమవారేమిథోలగ్నే జలపుష్పాజ్జరాన్యసేత్ ॥ టీ॥ అర్కోదయే- సింహలగ్నమందున్న సూర్యవారే - ఆదివారమందున్న -సర్వబీజాని-సకలవిత్తులును-వాపయేత్ వేదజల్లవచ్చును-సోమవారే-సోమవారమందును- మిథోలగ్నే - మిథునలగ్నమందున్న - జలపుష్పాబ్జరాజా - రాజనపువిత్తులును-న్యసేత్ - వేదజల్లవచ్చునమట ॥ ... ... *

శ్లో॥ కుజస్యవారేతల్లగ్నే కొఱ్ఱవ్రీహ్యావపయేత్పృథః - బుధవారేసౌమ్యలగ్నే క్రముకస్థాపనంవనం॥ టీ॥ కుజస్యవారే-మఙ్గళవారమందుతల్లగ్నే మేషవృశ్చికములయందుకొఱ్ఱవాణ-కొఱ్ఱధాన్యములను-బుధః-బుద్ధిమంతుడు-వాపయేతు-వేదజల్లదగినది-బుధవారే-బుధవారమందు-సౌమ్యలగ్నేమిథునకన్యలయందున్న క్రముకస్థాపనంపోకచెట్టుపెట్టునట్టి-వనం-తోటను-స్థాపయేత్ - ఉంచదగినది ॥ ... ... *

శ్లో॥ స్థాపయేత్ఫలవృక్షాన్స-తల్లగ్నేదివసేగురోః-శుక్రవారేతదుదయే

స్థాపయేత్తదనంతరం। టీ॥ గురోః-బృహస్పతియొక్క దివసే- వారమందున్ను తల్లగ్నే- ధనుర్మీనములయందున్న-ఫలవృక్షాన్ మామిడిచెట్టు మొదలయిన-ఫలవృక్షములను-స్థాపయేత్ - ఉంచదగినది-శుక్రవారే-శుక్రవారమందున్న-తమకరయోః-తులావృషభములయందున్న-కుసుమంతరుం-మల్లెపూలు మొదలయిన-పూలుపూచునట్టివృక్షములను - స్థాపయేత్ -స్థాపించదగినవియనుట॥ ... . *

శ్లో॥ మన్దస్యలగ్నే మన్దాహే కృష్ణధాన్యాని వాపయేత్ ॥ టీ॥ మన్దస్యలగ్నే మకరకుంభములయందున్న-మన్దాహే-శనివారమందున్న-కృష్ణధాన్యాని-నువ్వులు మొదలయినధాన్యములను-వాపయేత్-వెదజల్లవచ్చుననుట॥ ... .

శ్లో॥ స్వాతీపుష్యమఘాప్రజేశవరుణాస్సార్పాంత్యమిత్రోత్తరామూలాధోక్షజహస్తభానిసతతంబీజస్యవాపేశుభాః-ఆదిత్యేందువవాసవాన్వితరగవాపేసదామధ్యమాః-శుక్రేందోర్బుధజీవయోశ్చదివసాశ్శస్తాశ్చనాన్యేపరాః ॥ టీ ॥ స్వాతీపుష్యమఘాప్రజేశవరుణాః-స్వాతీపుష్యమఘరోహిణీపూర్వాషాఢలున్న-సార్పాత్యమిత్రోత్తరాః-ఆశ్లేషరేవత్యనూరాధోత్తరలున్న - మూలాధోక్షజహస్తభాని-మూలశ్రవణహస్తనక్షత్రములున్న-సతతమ్ ఎల్లప్పుడున్ను-బీజస్య-విత్తులయొక్క-వాపే-వెదజల్లటమందు-శుభాః-శుభప్రదములైనవి-నతురగాః అశ్వినితోగూడిన-ఆదిత్యేందువసానసవాః-పునర్వసుమృగశిర- జ్యేష్ఠలు-సదా-ఎల్లప్పుడున్ను- మధ్యమాః - మధ్యమఫలమునిచ్చునట్టివి- శుక్రేందోః-శుక్రచంద్రులయొక్కయున్ను-బుధబృహస్పతులయొక్కయున్ను-దివసాః-వారములు - శస్తాః-ప్రశస్తములయినవి- అన్యే- తక్కినవారములు- పరాః పనికిరానివియనుట॥ ... ...

సటీకముహూర్తదర్పణము.

సంపూర్ణము.

